

รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ชัยยา พันธ์เพชร

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2566

รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ชัยยา พันธ์เพชร

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2566

MANAGEMENT MODEL OF STUDENT SUPPORT SYSTEM ACCORDING TO BUDDHIST PRINCIPALS OF SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATIONAL COMMISSION

CHAIYA PHANPHET

A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF DOCTOR EDUCATION
PROGRAM IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION
FACULTY OF EDUCATION
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
2023

หัวข้อดุษฎีนิพนธ์	:	**รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**
ชื่อนักศึกษา	:	**ชัยยา พันธ์เพชร**
ชื่อปริญญา	:	**ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต**
สาขาวิชา	:	**การบริหารการศึกษา**
ปีพุทธศักราช	:	**2566**
อาจารย์ที่ปรึกษา	:	**พระมหาไกรวรรณ์ ชินทตฺติโย, ดร.**

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ .....
(พระครูศรีวีรคุณสุนทร, ผศ.ดร.)

คณะกรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์ :
ประธานกรรมการ .....
(รศ.ดร.ปุญจันทร์ สีสันต์)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษา) .....
(พระมหาไกรวรรณ์ ชินทตฺติโย, ดร.)

กรรมการ .....
(พระศรีวชิรวาที, ผศ.ดร)

กรรมการ .....
(พระมหาธำรงค์ จิตปุญฺโญ, ดร.)

กรรมการ .....
(พระครูปลัดสุวัฒนสัจจคุณ, ดร.)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Dissertation Topic	:	The Administration Model for the Student Support System based on Buddhist Teachings of Secondary Schools under the Office of the Basic Education Commission
Student's Name	:	Chaiya Phanphet
Degree Sought	:	Doctor in Education
Program	:	Educational Administration
Academic Year	:	2023
Advisor	:	Phramaha Kraiwan Jinadattiyo, Dr.

Accepted by the Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Doctor in Education (Educational Administration)

Dean of Faculty of Education .....
(Phrakhrusriveerakhunsunthon, Asst.Prof.Dr.)

Dissertation Committee:

Chairman .....
(Assoc.Prof.Dr. Boonchan Sisan)

Member (Advisor) .....
(Phramaha Kraiwan Jinadattiyo, Dr.)

Member .....
(Phrasrivajiravati, Asst.Prof.Dr.)

Member .....
(Phramaha Thamrong Ṭhitapuññho, Dr.)

Member .....
(Phrakhrupaladsuvaddhanasaccaguna, Dr.)

Copyright of Mahamakut Buddhist University

บทคัดย่อ

หัวข้อดุษฎีนิพนธ์ : รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ชื่อนักศึกษา : ชัยยา พันธ์เพชร

ชื่อปริญญา : ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชา : การบริหารการศึกษา

ปีการศึกษา : 2566

อาจารย์ที่ปรึกษา : พระมหาไกรวรรณ์ ชินทตฺติโย, ดร.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) เพื่อประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 226 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูที่ทำหน้าที่หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษา จำนวน 678 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นมาตรวัดแบบประมาณค่า 5 ระดับ ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.6-1.0 มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.302 - 0.835 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.980 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เชิงเส้นและวิเคราะห์เนื้อหา โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ได้องค์ประกอบ จำนวน 12 องค์ประกอบ และ 90 ตัวแปร

2. ผลการสร้างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เชิงเส้น พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าอิทธิพลมากที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วม เท่ากับ 0.46 ด้านนโยบาย เท่ากับ 0.32 และด้านการจัดการและพัฒนานักเรียน เท่ากับ 0.25 มีค่าสถิติทาง Chi-square = .724, df = 1, p-value = .395, χ^2/df = 1, GFI = 1.000, AGFI = .985, CFI = 1.000, RMR = .000, RMSEA = .000 แสดงได้ว่าพหุตัวแปรมีความสัมพันธ์กันและมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. ผลการประเมินและรับรองรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า เป็นรูปแบบที่มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ซึ่งมีความเหมาะสม ถูกต้อง เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย

คำสำคัญ : การบริหารตามหลักพุทธธรรม, ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ABSTRACT

Dissertation Topic	**:**	**Management Model of Student Support System According to Buddhist Principals of Secondary Schools under the Office of the Basic Educational Commission**
Student's Name	**:**	**Chaiya Phanphet**
Degree Sought	**:**	**Doctor in Education**
Program	**:**	**Educational Administration**
Anno Domini	**:**	**2023**
Advisor	**:**	**Phramaha Kraiwan Jinadattiyo, Dr.**

The purposes of this research were : 1) to study the components of management model of student support system according to Buddhist principals of secondary schools under the office of the basic educational commission, 2) to create an of the management model of student support system according to Buddhist principals of secondary schools under the office of the basic educational commission, and 3) to evaluate and affirm the of management model of student support system according to Buddhist principals of secondary schools under the office of the basic educational commission. The mixed research methodology was used in the study. The research instruments were semi-structured interviews, questionnaires and confirmation or certification forms through 5-rating scale questionnaires by IOC; 0.6-1.0 discriminatory power equal to 0.302-0.835 with reliability at 0.980, The data were consisting of school directors, vice-directors, and teachers in 226 schools. The analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, factor analysis and path analysis.

The results of this research were as follows:

1. The components of management model of student support system according to Buddhist principals of secondary schools under the office of the basic educational commission consist of 12 components and 90 variables.

2. The management model of student support system according to Buddhist principals of secondary schools under the office of the basic educational commission

from path analysis consist of the element with the greatest influence is Participation = 0.46, Policy = 0.32 and Student management and development = 0.25. has a Chi-square = .724, df = 1, p-value = .395, χ^2/df = 1, GFI = 1.000, AGFI = .985, CFI = 1.000, RMR = .000, RMSEA = .000 This result It can be shown that the multivariate variables are related and consistent with the empirical data.

3. The evaluation and confirmation of the model from consisted of four components which were found appropriate, correct, possible, useful and accordance with conceptual framework and theory.

Keywords: Management, Student Support System, Buddhist Principals,

The Secondary Schools under the Office of the Basic Educational Commission

กิตติกรรมประกาศ

ดุษฎีนิพนธ์นี้ สำเร็จได้ด้วยดีทั้งนี้โดยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งด้วยกุศลเจตนาของอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก พระมหาไกรวรรณ์ ชินทตฺติโย,ปธ.๙,ดร. พระศรีวชิรวาที,ปธ.๙,ผ.ศ.ดร. อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ดร.ขัตติยา ด้วงสำราญและคณาจารย์ภาควิชาการบริหารการศึกษาที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษา แนะนำข้อคิดเห็น ตลอดจนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วน และมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณ ณ โอกาสนี้

กราบขอบพระคุณ คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้ความเมตตา พร้อมให้กำลังใจในการเรียน และการทำดุษฎีนิพนธ์ในระดับปริญญาเอกฉบับนี้ รวมทั้งขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการสอบทุกท่านที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยเพื่อความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาให้สัมภาษณ์ความคิดเห็นในการวิจัย ดร.สายัณต์ ต่ายหลี, ดร.เพลินใจ พฤกษชาติรัตน์, ดร.นฤเทพ ใจสุทธิ, ดร.นฤภพ ขันทับไทย, ดร.ขจิตพันธ์ สุวรรณสิริภักดิ์ ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาตรวจสอบเครื่องมือ ดร.ศรายุทธ รัตนปัญญา, ดร.ภาณุภัทร ลิ้มจำรูญ, ดร.บุณยพงศ์ โพธิวัฒน์ธนัต, ดร.วรนันท์ ขันแข็ง, ดร. เจนการณ์ เพียงปราชญ์ และขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาประเมินและรับรองรูปแบบดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ และผู้อำนวยการสถานศึกษาและคณะครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบเครื่องมือและเก็บข้อมูลในการวิจัย ทำให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณ ดร.สุภัค ตรังรัตนจิต ที่ให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ขั้นตอนการดำเนินการต่าง ๆ ตลอดจนให้คำแนะนำในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายนี้ ดุษฎีนิพนธ์นี้ อุทิศให้แด่บิดาของผู้วิจัยที่ล่วงลับไปแล้ว ขอกราบขอบพระคุณพระคุณมารดา ภรรยา และญาติมิตรทุกท่านที่เป็นกำลังใจช่วยเหลือตลอดเวลาอย่างดียิ่ง เป็นกำลังใจในการจัดทำงานวิจัยจนสำเร็จสมบูรณ์ในครั้งนี้ ประโยชน์ผลงานวิจัย ขอมอบแด่คุณครู อาจารย์ นักวิชาการ นักการศึกษา ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทางการศึกษาทุกท่าน

ชัยยา พันธ์เพชร

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... จ

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... ช

กิตติกรรมประกาศ..... ฌ

สารบัญ..... ญ

สารบัญตาราง..... ฐ

สารบัญภาพ..... ฒ

บทที่

1 บทนำ..... 1

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 2

1.1.1 ความเป็นมาของการวิจัย..... 3

1.1.2 ปัญหาของการวิจัย..... 6

. 1.1.3 ความสำคัญของปัญหาการวิจัย..... 8

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย..... 12

1.3 คำถามในการวิจัย..... 13

1.4 สมมติฐานของการวิจัย..... 13

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 13

1.6 ขอบเขตของการวิจัย..... 15

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ..... 16

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 17

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 18

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา..... 19

2.2 การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน..... 36

2.3 การบริหารงานตามหลักพุทธธรรม..... 91

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ..... 109

2.5 บริบทของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน..... 127

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 134

2.7 สรุป..... 145

3 วิธีดำเนินการวิจัย..... 146
3.1 วิธีการและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย..... 146
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง..... 150
3.3 ตัวแปรที่ศึกษา..... 151
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 153
3.5 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ..... 155
3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 156
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย..... 157
3.8 สรุป..... 160
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 162
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน..... 165
ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน..... 187
ตอนที่ 3 ผลการประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน..... 232
ตอนที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์..... 236
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 237
5.1 สรุปผลการวิจัย..... 238
5.2 อภิปรายผล..... 242
5.3 ข้อเสนอแนะ..... 248
บรรณานุกรม..... 251
ภาคผนวก..... 264
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์..... 265
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจ IOC..... 270

ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือ Try Out..... 285
ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์และแบบสอบถามในการวิจัย..... 293
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินรับรอง..... 305
ภาคผนวก ฉ รายชื่อกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน..... 340
ประวัติผู้วิจัย..... 351

สารบัญตาราง

ตารางที่ **หน้า**

2.1 แสดงประเด็นการพิจารณาเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน..... 64
2.2 แสดงแนวทางดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom)..... 71
2.3 แสดงแนวทางดำเนินการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครอง..... 72
2.4 กระบวนการดำเนินงานวิธีการและเครื่องมือของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน..... 82
2.5 แนวทางการพัฒนาและขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน..... 85
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลโรงเรียนมัธยมศึกษา..... 150
3.2 ค่าสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์..... 160
4.1 ผลการวิเคราะห์หาองค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาฯ..... 168
4.2 ผลการวิเคราะห์หาตัวแปรของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาฯ..... 169
4.3 ผลค่าความถี่และค่าร้อยละข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง..... 187
4.4 แสดงผลค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าระดับความคิดเห็นของตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวม..... 190
4.5 แสดงค่า KMO : Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy. 200
4.6 แสดงผลค่าความแปรปรวนสะสมของตัวแปรการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 201
4.7 แสดงผลค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ 1 นโยบาย..... 202
4.8 แสดงผลค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ 2 การจัดการและพัฒนานักเรียน..... 203
4.9 แสดงผลค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ 3 การมีส่วนร่วม..... 205
4.10 แสดงผลค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ 4 เป้าหมายดูแลช่วยเหลือนักเรียน..... 207
4.11 แสดงผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของปัจจัยเชิงสาเหตุและตัวแปรสังเกตได้ของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนฯ.. 211
4.12 แสดงค่าความสอดคล้องของโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์..... 214

4.13 ค่าปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงอิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา..... 215
4.14 ผลการประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาฯ จากผู้เชี่ยวชาญในทุกด้าน..... 233

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	14
2.1	องค์ประกอบของการบริหารจัดการ.....	30
2.2	แสดงกระบวนการการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหานักเรียนของครูแนะแนวและฝ่ายปกครอง.....	81
2.3	กระบวนการและขั้นตอนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.....	87
2.4	รูปแบบเชิงระบบและสถานการณ์.....	118
3.1	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	149
4.1	รูปแบบความสัมพันธ์เชิงเส้นขององค์ประกอบการบริหารดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมฯ.....	209
4.2	การทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนและความสัมพันธ์ของโมเดลการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาฯ.....	213
4.3	ร่างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	220
4.4	รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	232

บทที่ 1
บทนำ

ในยุคกระแสโลกาภิวัฒน์และสภาพการดำรงอยู่ในสังคมยุคข้อมูลข่าวสาร มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม คุณธรรมและจริยธรรม ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่แทรกซึมสู่วิถีชีวิตของผู้คนในสังคมทุกรูปแบบ ก่อให้เกิดการหลั่งไหลวัฒนธรรมจากต่างประเทศได้เข้ามามีอิทธิพล ทำให้เด็กและเยาวชนไทยในยุคปัจจุบันได้รับผลกระทบจากสภาพสังคมและเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว ซึมซับค่านิยม แนวคิด และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิต ทำให้เด็กและเยาวชนตกเป็นเหยื่อของสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวจนนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และความล้มเหลวทั้งทางด้านการเรียนและความไม่มั่นคงในอนาคต เช่น ไม่เคารพกฎระเบียบของโรงเรียน ไม่ชอบมาโรงเรียน ติดสิ่งเสพติด พฤติกรรมก้าวร้าว เป็นต้น ดังความตอนหนึ่งในพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ.2515 ความว่า (พระบรมราโชวาทฯ, 2552, หน้า 45)

...เยาวชนทุกคนมิได้ต้องการทำตัวเองให้ตกต่ำ หรือเป็นปัญหาแก่สังคมประการใด แท้จริงต้องการจะเป็นคนดี มีความสำเร็จ มีฐานะ มีเกียรติและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่นแต่การที่จะบรรลุถึงจุดประสงค์นั้น จำเป็นต้องอาศัยคำแนะนำควบคุมให้ดำเนินไปโดยถูกต้อง ในฐานะหน้าที่ที่เป็นครู เป็นอาจารย์ เป็นผู้บริหารการศึกษา ท่านจะช่วยเขาได้มากที่สุดเพราะมีส่วนควบคุมดูแลใกล้ชิดอยู่ทุก ๆ ด้าน...

จากพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 แสดงเห็นถึงความสำคัญในการดูแลเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรทางการศึกษาจะต้องส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นคนดี ในการที่จะพัฒนานักเรียนให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังไว้ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้นนอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งด้านการสื่อสารเทคโนโลยีต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้วในเชิงลบก็มีปรากฏเช่นกัน เป็นต้นว่าปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาการแข่งขันในรูปแบบต่าง ๆ ปัญหาของครอบครัวซึ่งก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด มีการปรับตัวที่ไม่เหมาะสมหรืออื่น ๆ ที่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคนที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

ขั้นพื้นฐาน, 2559, หน้า 9) ดังนั้น ภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามที่มุ่งหวังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกคนโดยเฉพาะผู้บริหาร คณะครู และบุคลากรทุกคนในโรงเรียน และครูที่เป็นที่ปรึกษาหลักมีความสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้วยความรักและความเมตตาที่มีต่อศิษย์ ให้สามารถผ่านปัญหาและอุปสรรคไปสู่เป้าหมายความสำเร็จตามความมุ่งหวัง สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสร้างสรรค์และเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณค่าของประเทศชาติและสังคมต่อไป

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ทั้งในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอกจากกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและแรงกดดันจากภายใน จากสภาวการณ์และการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างประชากรสิ่งแวดล้อมเศรษฐกิจสังคมและการเมือง ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาซึ่งเป็นกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) กล่าวคือ มุ่งพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยเน้นการจัดการศึกษามุ่งส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนเป็นพลเมืองดี และการที่มนุษย์จะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ในตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 กล่าวว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีเหตุผล” การจัดการศึกษาโดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา หรือการสร้างผู้เรียนให้เป็นคนดีคนเก่งและมีความสุขนั้น ผู้ที่มีภารกิจในการจัดกระบวนการการเรียนรู้มีความจำเป็นจะต้องรู้และเข้าใจ องค์ประกอบความเป็นคนดีคนเก่งและมีความสุข องค์ประกอบดังกล่าวเป็นที่มาของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 2) นอกจากนี้การศึกษาจะนำไปสู่ความเจริญงอกงามแห่งบุคคลและสังคม และได้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปด้านต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการปฏิรูปการบริหารและการจัดการศึกษาโดยเน้นการกระจายอำนาจสู่เขตพื้นที่การศึกษา เพื่อเร่งรัดพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติให้ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง โดยผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทหน้าที่สำคัญที่จะนำพาผู้ร่วมงานโรงเรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการศึกษาให้เจริญก้าวหน้าประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน (กรรณิการ์ เทียนประชา, 2555, หน้า 1)

1.1.1 ความเป็นมาของการวิจัย

ด้วยกระแสสังคมในยุคข้อมูลข่าวสารตลอดจนความก้าวหน้าที่แทรกซึมสู่วิถีชีวิตของผู้คนในสังคมทุกรูปแบบ ทำให้คนไทยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รุนแรง และเต็มไปด้วยสถานการณ์ ปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน วิกฤติรุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้การไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาสู่สังคมไทย ด้วยกระบวนการทางทุนนิยมและบริโภคนิยมผ่านสื่อต่าง ๆ รวมทั้งวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัฒน์ทำให้โครงสร้างทางสังคมอ่อนแอลง ทุนทางสังคม ศาสนา วัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น ห่างเหินและถูกปฏิเสธจากเด็กและเยาวชนอนุชนของชาติส่วนหนึ่งจึงได้รับการหล่อหลอมจากบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ไม่สร้างสรรค์ ส่งผลให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ล่อแหลมต่อการกระทำผิดกฎหมาย หมิ่นเหม่ต่อศีลธรรมอันดีงามทำให้เด็กและเยาวชนดำรงชีวิตประจำวันอยู่ในท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เสี่ยงต่อการประสบปัญหา ขาดการดูแลคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัยจากสังคมอย่างจริงจัง ตลอดจนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่พึงปรารถนา ทำให้เด็กและเยาวชนในวัยเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ อาทิ ไม่เห็นคุณค่าของตนเอง หนีเรียน ติดยาเสพติด เล่นการพนัน เที่ยวกลางคืนตามสถานเริงรมย์และสถานบันเทิง การมั่วสุมเล่นการพนันและเกมคอมพิวเตอร์ การทะเลาะวิวาทใช้ความรุนแรง เป็นโสเภณีเด็ก มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร ขาดคุณธรรมจริยธรรม และผลการเรียนตกต่ำ ซึ่งล้วนแล้วเป็นผลมาจากสภาพปัญหาทางสังคมที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น (กรมสุขภาพจิต, 2556, หน้า 1)

การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศ เพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัต ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560, หน้า 1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ.2553 ซึ่งถือได้ว่าเป็นกฎหมายแม่บทของการศึกษาไทย ที่มีจุดมุ่งหมายกำหนด เป้าหมายการพัฒนาการศึกษาในมาตรา 6 ว่าด้วยการพัฒนา “คน” ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข หรือเป็นคนดี คนเก่ง และคนที่มีความสุข และมาตรา 22 กล่าวถึงการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของคน ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลมีลักษณะด้านการรู้จักคิดวิเคราะห์สามารถแก้ปัญหาได้

และมาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรม และการทดสอบควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562, หน้า 1-2) การศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยให้คนมีหลักคิด รู้จักใคร่ครวญ เลือกสรรพัฒนาและปรับตัวเข้ากับเหตุการณ์ที่เข้ามาสู่ชีวิตตลอดเวลา ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เป็นกระแสแห่งความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) เป็นสังคมที่ต้องอาศัยองค์ความรู้ (Knowledge Based Society) และเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge Based Economy) ซึ่งมีผลให้การบริหารจัดการศึกษาไทยต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของการแข่งขันและความมุ่งมั่นตามความคาดหวังของสังคม กระบวนการบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ จึงเป็นความจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสนใจใฝ่รู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา เพื่อจะทำให้การบริหารจัดการสถานศึกษาอยู่รอดบังเกิดผลดีและบรรลุตามวัตถุประสงค์ (ธีระ รุญเจริญ, 2555, หน้า 18) จึงนับได้ว่าการจัดการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งโดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตและพร้อมที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทหน้าที่ของตนในฐานะพลเมืองดี โดยมีโรงเรียนเป็นหน่วยงานที่สามารถทำให้นโยบายการศึกษาเห็นผลและการปฏิบัติที่เป็นจริง

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดการศึกษาโดยให้โรงเรียนมีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของชาติในอนาคต เป็นคนดี มีปัญญาและมีความสุข ระบบเรียนรู้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างอนาคตของผู้เรียนและอนาคตของชาติ โดยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและสอดคล้องกับความต้องการทางสังคม ระบบกิจการนักเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจความสนใจ ความถนัด รวมทั้งให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองเพิ่มเติมจากการเรียนการสอนในรายวิชา นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักและมองเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนโดยร่วมมือกับกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดนโยบายแผนงานโดยใช้กระบวนการศึกษามีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาศักยภาพให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้นนอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดกับนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกมิติทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยี ปัญหา เศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาการแข่งขันทุกรูปแบบ ก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด ซึ่งล้วนแต่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพชีวิตของนักเรียน (ณัฐริน เจริญเกียรติบวร, 2557, หน้า 6)

เด็กและเยาวชนไทยในปัจจุบันจำนวนไม่น้อยที่ได้รับผลกระทบจากสภาพปัญหาและสภาพแวดล้อมที่ไม่สร้างสรรค์ในสังคม ทำให้มีพฤติกรรมแตกต่างกันไปจากเด็กและเยาวชนในอดีต แม้ว่าผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และคนทำงานด้านเด็กจะใช้ความรัก ความปรารถนาดีอย่างมากมายเพียงใดก็ตามก็ไม่อาจพิทักษ์ ปกป้อง และคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้ปลอดภัย หรือมีพฤติกรรมตามที่สังคมคาดหวังได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับปัญหาทางด้านจิต ปัญหาความรัก ปัญหาครอบครัว ปัญหาด้านการเรียน นักเรียนขาดความสนใจในการเรียน มาโรงเรียนสายและหนีเรียน ด้านความประพฤติ มีการแต่งกายผิดระเบียบ ก้าวร้าวไม่สุภาพ ขาดวินัยไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบและข้อบังคับของโรงเรียน จากการประมวลสถิติข้อมูลสถานการณ์เด็กและเยาวชนของหน่วยงานต่าง ๆ พบว่า เด็กและเยาวชนทั้งที่เป็นนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอื่น ๆ ส่วนหนึ่งมักมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น 1) ตกเป็นทาสของเกมคอมพิวเตอร์จนถึงขั้นหมกมุ่น และเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจากเกมจนนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความสูญเสียแก่ตนเองและสังคม 2) นิยมประลองความเร็ว มีพฤติกรรมการใช้รถจักรยานยนต์ที่ผิดกฎหมาย เป็นนักซิ่งวัยใสและเป็นสก๊อย (สาวน้อยซ้อนท้ายหนุ่มนักซิ่ง) 3) ใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหาและข้อขัดแย้ง ทะเลาะวิวาท จับกลุ่มรวมตัวกันสร้างความปั่นป่วนในชุมชนไปจนถึงยกพวกตีกัน 4) มีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้น เป็นพ่อแม่ตั้งแต่อายุยังน้อย มีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกันตนเองขาดความรับผิดชอบ 5) เข้าถึงสารเสพติดได้ง่าย เริ่มจากการใช้บุหรี่ เหล้า ยาบ้า ยาไอซ์ ยาเลิฟและสารอันตรายที่แพร่ระบาดในกลุ่มเด็กและเยาวชน 6) ขาดหลักยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ไม่เห็นความสำคัญของหลักศาสนา ค่านิยมความเป็นไทย ความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวค่อนข้างเปราะบาง ติดเพื่อน ติดสื่อ และให้ความสัมพันธ์กับวัตถุมากกว่าความมีคุณธรรมน้ำใจ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559, หน้า 1-2) นอกจากนี้ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การแพร่ระบาดของยาเสพติดและการเพิ่มขึ้นของการพนันเป็นปัญหาสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน การก่ออาชญากรรมที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นภัยร้ายแรงที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเด็กและเยาวชนอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน พบว่า ปัญหาการแพร่ระบาดยาเสพติดในสถานศึกษาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 19.2 ใน 2552 เป็นร้อยละ 51.3 ในปี 2553 นอกจากนี้ผลกระทบจากปัญหาทางเศรษฐกิจส่งผลให้คนไทยเข้าสู่วงจรการเสี่ยงโชคมากขึ้น เช่น เล่นพนันบอล หวยใต้ดิน หวยหุ้น เป็นต้น ขณะเดียวกันกลุ่มเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มเล่นการพนันมากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าถ้าหากสถานศึกษาสามารถดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้เป็นอย่างดีจะช่วยให้เกิดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่มีความเข้มแข็งขึ้นตามไปด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552 หน้า 1) ดังนั้น การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการนั้น ประการหนึ่งที่เป็นตัวแปรสำคัญนั่นก็คือการให้ความดูแลและช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบหนึ่งใน

การบริหารของสถานศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนให้มีทักษะในการดำรงชีวิต ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้ผู้เรียนกลุ่มปกติได้มีการพัฒนาขึ้นต่อไป รวมทั้งยังแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เรียนกลุ่มมีปัญหา และกลุ่มเสี่ยงเป็นการลดช่องว่างระหว่างครูกับนักเรียน และยังเอื้อให้มีการสร้างสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบ้านกับโรงเรียน โดยมีสิ่งที่คุณค่าที่ต้องร่วมกันปั้นแต่ง คือ คุณภาพผู้เรียน

1.1.2 ปัญหาของการวิจัย

ครูและบุคลากรในโรงเรียนล้วนต้องทำหน้าที่จัดการเรียนรู้ตามที่หลักสูตรกำหนด เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะความสามารถ มีสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นคนเก่ง คนดี คนที่อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นปกติสุขตามเจตนารมณ์และเป้าประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แต่การที่ครูและบุคลากรของโรงเรียนจะสร้างผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพได้นั้น ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และปัจจัยหลายอย่าง อาทิ นโยบายและแผนงาน ยุทธศาสตร์การดำเนินงาน ความรู้ความสามารถของครู การให้ความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม และที่สำคัญคือ ความพร้อมของตัวผู้เรียน เพราะความพร้อมของผู้เรียนเป็นปัจจัยชี้ขาดว่าการจัดการเรียนรู้จะดำเนินไปได้อย่างราบรื่นหรือล้มลุก ขลุกขลัก การจัดการเรียนรู้จึงแตกต่างจากการสอน เพราะการสอนนั้นเป็นเพียงแค่การให้ข้อมูลได้อย่างครอบคลุมตามขอบข่ายเนื้อหาที่กำหนดก็เป็นอันหมดหน้าที่ของผู้สอน แต่การจัดการเรียนรู้จะต้องทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความถนัด ความสนใจ และศักยภาพของตนเอง ผู้เรียนในแต่ละชั้นเรียนซึ่งมีจำนวนมากมีความแตกต่างกันในทุกด้าน ภูมิหลังและพื้นความสามารถของผู้เรียนมีความหลากหลาย จึงไม่ใช่เรื่องง่ายที่ครูจะจัดการเรียนรู้และบริหารจัดการชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ครูจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการทำงานที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกลไกในการพัฒนาผู้เรียนทั้งในทางส่งเสริมพัฒนาการ ป้องกันแก้ไข และให้ความช่วยเหลืออย่างสอดประสาน เชื่อมโยงผสมกลมกลืนไปกับการจัดการเรียนรู้ตามธรรมชาติของผู้เรียนแต่ละช่วงวัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559, หน้า 6)

ในปีการศึกษา 2558 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน ได้ศึกษาสำรวจข้อมูลนักเรียนที่มีปัญหาต่าง ๆ พบว่า มีนักเรียนไม่น้อยกว่า 30,000 คน มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิต มีภาวะซึมเศร้า เครียด และเป็นโรคอารมณ์ 2 ขั้ว (ไบโพล่า ดิสออเดอร์) นอกจากนี้ ศูนย์ดังกล่าวยังได้สำรวจพฤติกรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ครูหนักใจ พบว่า พฤติกรรมนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ครูส่วนใหญ่หนักใจ ได้แก่ 1) การไม่ปฏิบัติตามคำสั่ง ฝ่าฝืนกฎระเบียบและข้อบังคับของโรงเรียน 2) มาสาย ไม่เข้าเรียน หนีเรียน ไม่ตั้งใจ 3) ไม่เชื่อ

ฟังครู ดื้อรั้น กระด้างกระเดื่อง 4) ล้อเลียน กลั่นแกล้ง ข่มขู่ ทำร้ายรังแกเพื่อน 5) ลักขโมย รัดไถ ใช้อิทธิพลแสวงหาประโยชน์จากเพื่อนหรือเพื่อนนักเรียนที่อ่อนแอ 6) ทำลายทรัพย์สินสาธารณสมบัติของโรงเรียน 7) ติดเกม เล่นการพนัน และชอบเสี่ยงโชค 8) หมกมุ่นในการใช้สื่อโซเชียลมีเดียและใช้เทคโนโลยีอย่างไม่สร้างสรรค์ 9) ติดบุหรี่ ดื่มเหล้า และใช้สารเสพติด 10) มีพฤติกรรมชู้สาว มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยเรียน 11ป พกพาอาวุธและสิ่งผิดกฎหมายเข้ามาในโรงเรียน 12) ใช้รถมอเตอร์ไซค์ซิ่งสร้างความเดือดร้อนรำคาญให้แก่ชุมชน และ 13) ทำผิดกฎหมาย ถูกดำเนินคดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559, หน้า 4) สอดคล้องกับการรายงานสถิติของกรมสุขภาพจิต พบว่า ปัญหาของเยาวชนในโรงเรียน ร้อยละ 30 ของนักเรียนมีความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพจิตที่แสดงออกมาในลักษณะต่าง ๆ เช่น ปัญหาทางอารมณ์ มีอาการซึมเศร้าท้อแท้ และหาทางออกด้วยการฆ่าตัวตาย นอกจากนี้เยาวชน 1 ใน 10 เท่านั้นที่ได้รับการช่วยเหลือให้เข้าใจปัญหาของตนเองและสามารใช้ศักยภาพของตนในการแก้ปัญหา (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2552, หน้า 2) และจากรายงานผลปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 พบว่า ผลการดำเนินงานด้านระบบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนออกกลางคันเพียงร้อยละ 0.03 นอกจากนี้ยังสามารถให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นเด็กกลุ่มเสี่ยงด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนครบทุกคน สำหรับผลการดำเนินงานที่ต่ำกว่าเป้าหมาย คือ ผลการดำเนินงานมีนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ร้อยละ 96.66 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 96.37 จากเป้าหมายที่กำหนดไว้ 98.00 และสอดคล้องกับแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2565 ในด้านโอกาส พบว่า 1) ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรครูจะต้องสนับสนุนให้เด็กปฐมวัยได้เข้าเรียนทุกคน มีพัฒนาการที่ดี ทั้งร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย 2) พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือเด็กละเยาวชนที่อยู่ในการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อป้องกันไม่ให้ออกจากระบบการศึกษา รวมทั้งช่วยเหลือเด็กตกหล่นและเด็กออกกลางคันให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียมกัน 3) ดำเนินการให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาจนจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 4) เด็กติดเกมออนไลน์ไม่ตั้งใจเล่าเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานครเขต 1, 2565, หน้า 18)

และเนื่องด้วยจากสถานการณ์การแพร่ของโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) หลายประเทศทั่วโลกได้รับผลกระทบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษาซึ่งทำให้ทุกคนต้องปรับเปลี่ยนชีวิตให้เข้ากับวิถีชีวิตใหม่ หรือ New Normal ที่มีการปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนทั้งในลักษณะที่หยุดเรียนทั่วประเทศและหยุดเฉพาะบางพื้นที่ สำหรับประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้สถานศึกษาในสังกัดและในกำกับปิดเรียนด้วยเหตุพิเศษตั้งแต่วันที่ 18 มีนาคม 2563 เป็นต้นมา ทำให้ผู้เรียนจำนวนมากหลุดออกจากระบบการศึกษาภาคบังคับ การศึกษาระดับมัธยมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการจึงมีการดำเนินการขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมโอกาสในความเสมอภาค

และความเท่าเทียมทางการศึกษา “พาน้องกลับมาเรียน” โดยบูรณาการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ นอกจากนี้ การรายงานผลการดำเนินงานโครงการโดยนางสาวตรีนุช เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในการประชุมผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทั่วประเทศ ครั้งที่ 2/2565 เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2565 **พบว่า** จากการลงพื้นที่ติดตามค้นหาและรายงานผลการติดตามค้นหานักเรียนที่คาดว่าจะหลุดจากระบบการศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 35,306 คน โดยได้รับการติดตามแล้ว-พบตัว จำนวน 28,402 คน และเมื่อพิจารณาจำแนกตามสาเหตุ พบว่า เด็กอยู่ในระบบการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 56.28 และเด็กหลุดจากระบบการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 43.72 โดยมีสาเหตุ 3 อันดับแรก คือ จบการศึกษาภาคบังคับ และไม่ประสงค์จะเข้าเรียนต่อ คิดเป็นร้อยละ 15.38 ย้ายถิ่นที่อยู่ 4.78 และความจำเป็นทางครอบครัว 4.66 ตามลำดับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565, หน้า 2)

ด้วยสภาพปัญหาและสถานการณ์เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนดังได้กล่าวข้างต้น เห็นได้ว่านักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานประสบกับปัญหาด้านการเรียน ด้านครอบครัว ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม พฤติกรรมไม่เหมาะสมและปัญหาด้านความปลอดภัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้วิเคราะห์ว่าปัจจัยเสี่ยงที่ส่งให้เด็กและเยาวชนประพฤติตนไม่เหมาะสม ประกอบไปด้วย ปัจจัยจากสภาพครอบครัว โรงเรียน เพื่อน ชุมชนและสังคม รวมทั้งปัจจัยที่เกิดจากตัวนักเรียนเอง สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของการบริหารการศึกษา ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, หน้า 6) และได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่เกิดจากความร่วมมือของกรมสุขภาพจิตและกรมสามัญศึกษาในอดีต จะเป็นเครื่องมืออีกชิ้นหนึ่งที่จะช่วยให้โรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้ใช้เป็นกลไกในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งแวดล้อมไปด้วยข้อมูลข่าวสาร ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่มีความเร็ว ร้อนแรง และร้าวได้อย่างเท่าทันและทั่วถึง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559, หน้า 5)

1.1.3 ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงจากภายในภาคส่วนต่าง ๆ ของประเทศหลากหลายรูปแบบ เช่น ความขัดแย้งทางการเมือง เศรษฐกิจขาดเสถียรภาพ สถิติอาชญากรรมที่เพิ่มขึ้น อันเนื่องมาจากปัญหาพฤติกรรมของเยาวชน ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาคนไทยและสังคมไทยในหลายประการ ด้านความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรมและเยาวชนของคนในสังคม อาทิ การให้คุณค่าและความนิยมกับความสนุกสนานและความฟุ้งเฟ้อ การละเลยเรื่องระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ ขาดความเคารพเกรงใจต่อผู้อาวุโส ติดการสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวผ่านสังคมออนไลน์ ติดเกมส์อินเตอร์เน็ต และมีการใช้ภาษาไทยที่ไม่เหมาะสม การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและสื่อ

ทางสังคมมีภาพของการใช้ความรุนแรงและความไม่เหมาะสมทางเพศ ซึ่งขาดการควบคุมดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เยาวชนมีพฤติกรรมก้าวร้าว และพฤติกรรมเสี่ยงต่อการก่ออาชญากรรม และปัญหาตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเพิ่มสูงขึ้น การปล่อยปะละเลยให้มีการระบาดของยาเสพติดในแหล่งชุมชน และเข้าไปในบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา รวมทั้งปัญหาคนไทยเข้าสู่วงจรการเล่นการพนันมากขึ้น เช่น การเล่นหวย การเล่นพนันฟุตบอล เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2559, หน้า 1) ซึ่งเด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบันมีจำนวนไม่น้อยที่ได้รับผลกระทบจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การแข่งขันกันด้านเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าของวิทยาการใหม่ ๆ และสภาพแวดล้อมที่ไม่สร้างสรรค์ในสังคม ทำให้มีพฤติกรรมแตกต่างไปจากเด็กและเยาวชนในอดีต ซึ่งทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ไม่ชอบมาโรงเรียน ไม่เคารพกฎระเบียบของโรงเรียน ติดสิ่งเสพติด พฤติกรรมก้าวร้าว รังแกกันเอง เครียด ซึมเศร้า มองโลกในแง่ร้าย ชู้สาว ชอบมั่วสุมกันเป็นกลุ่ม ให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าความมีคุณธรรม เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้เป็นผลมาจากปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ที่เกิดกับเด็กและเยาวชน จึงเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ทุกหน่วยงานต่างให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีหน้าที่ในการจัดการศึกษาของประเทศและมีหน้าที่ในการส่งเสริมความประพฤตินักเรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มุ่งเน้นให้สถานศึกษาจัดระบบงาน และกิจกรรมในการแนะแนว ให้คำปรึกษา และฝึกอบรมนักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครอง ตลอดจนเฝ้าระวังความประพฤติของนักเรียนและนักศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีความประพฤติที่เหมาะสมและมีความรับผิดชอบต่อสังคม (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 1)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดให้ปีการศึกษา 2557-2558 กำหนดให้เป็นปีแห่งการดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียน โดยเร่งรัดพัฒนาให้โรงเรียนทุกแห่ง มีระบบการดูแลช่วยเหลือ และคุ้มครองนักเรียนที่เข้มแข็ง ผ่านกระบวนการพัฒนาผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ให้มีทักษะในการดูแลช่วยเหลือคุ้มครองนักเรียน พร้อมทั้งรณรงค์ให้ความช่วยเหลือเด็กที่ตั้งครรภ์ในวัยเรียน ปัญหายาเสพติด ตลอดจนสร้างภูมิคุ้มกัน ขณะเดียวกัน จัดระบบเฝ้าระวังอย่างเข้มข้นภายในสถานศึกษา เช่น การเยี่ยมบ้านนักเรียนอย่างน้อย 2 ครั้งต่อปีการศึกษา และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ เช่น อาชญากรรม และความรุนแรงในรูปแบบต่าง ๆ สิ่งเสพติด ภัยพิบัติจากธรรมชาติ โรคภัยอุบัติใหม่ภัยจากไซเบอร์ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565, ออนไลน์) ดังนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จึงมีหนังสือคำสั่งให้ดำเนินการจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน ส่งเสริมพัฒนาการดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียนให้เข้มแข็ง มีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา ตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้เน้นให้สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัด มีการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อสนับสนุนการ

เฝ้าระวังสถานการณ์ ด้านยาเสพติดในสถานศึกษา สอดคล้องกับโรงเรียนเทพศิรินทร์ได้กำหนดเป้าประสงค์ให้สถานศึกษามีระบบบริหารจัดการที่มีคุณภาพโดยยึดหลักธรรมาภิบาล เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เป็นการกระตุ้นทุกภาคส่วนในสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียน สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็งมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง เพื่อให้การศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย มีคุณภาพมาตรฐานระดับสากล บนพื้นฐานของความเป็นไทยให้นักเรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพสูงสุดในตน มีความรู้และทักษะที่แข็งแกร่งและเหมาะสม เป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ระดับสูงขึ้นไป และการดำรงชีวิตในอนาคต

ปัจจุบันการที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งด้านการสื่อสาร เทคโนโลยี ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาการแข่งขันทุกรูปแบบ ก่อให้เกิดความทุกข์ความวิตกกังวลความเครียด ซึ่งล้วนแต่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของทุกคน จนนำไปสู่การเกิดปัญหาและสภาวะวิกฤติทางสังคม ดังนั้น ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านร่างกายสติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนให้มีทักษะในการดำรงชีวิต จึงจำเป็นที่ทุกโรงเรียนในฐานะหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียนและแก้วิกฤติสังคม จึงควรนำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาประยุกต์ใช้และพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อบรรลุจุดหมายของการศึกษาซึ่งจำเป็นต้องมีศักยภาพ สมรรถภาพ และคุณลักษณะที่เอื้อต่อการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นจะต้องมีความรู้ ความสามารถและมีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้การดำเนินการให้บรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายและจุดมุ่งหมายของการบริหารตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งหวังให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่ายกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม จริยธรรม รวมถึงวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต (สมิหลา สอนโพธิ์, 2562, หน้า 189)

นอกจากปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาแล้ว การแพร่ระบาดของโควิด-19 มีส่วนทำให้เด็กและเยาวชนก้าวสู่การใช้สารเสพติด เล่นพนัน เล่นเกม และเล่นสื่อสังคมออนไลน์สิ่งที่น่าเป็นห่วงที่สุด คือ กลุ่มนักเรียนชายใช้สารเสพติดผิดกฎหมายมากที่สุด ได้แก่ กัญชา ใบกระท่อม และน้ำต้มใบกระท่อมผสมสารอื่น ส่วนการพนันพบนักเรียนชายร้อยละ 12 และนักเรียนหญิงร้อยละ 9 เคยเล่น

พนันเพราะหวังผลประโยชน์เป็นตัวเงิน การพนันที่เล่นบ่อยที่สุด ได้แก่ ไพ่ การพนันออนไลน์จากแบบทดสอบการติดเกมสำหรับเด็กและวัยรุ่น (Game Addiction Screening Test – GAST) ปี 2564 พบว่า นักเรียนชายร้อยละ 44 และนักเรียนหญิงร้อยละ 58 เริ่มมีปัญหาติดเกม โดยนักเรียนชายมีแนวโน้มอยู่ในกลุ่มมีปัญหามากกว่านักเรียนหญิง ผลกระทบที่มองไม่เห็นด้วยตาเปล่าแต่มีราคาความเสียหายที่ประเมินค่าไม่ได้คือการทำลายชีวิตและอนาคตของเยาวชน จากการสำรวจการบริโภคแอลกอฮอล์และสารเสพติดเยาวชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนปี 2564 พบว่า ร้อยละ 82 ของเยาวชนใช้สารเสพติดอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งเป็นเหตุหรือปัจจัยร่วมในการกระทำผิด จนทำให้เยาวชนกลับเข้าไปในสถานพินิจซ้ำมากที่สุด ปัจจัยที่ทำให้เยาวชนใช้สารเสพมาจากการขาดการดูแลเอาใจใส่จากคนในครอบครัว และไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษา รวมถึงในชุมชนมีการใช้สารเสพติดเป็นวงกว้างจึงมีส่วนทำให้เยาวชนเข้าถึงอบายมุขได้ง่าย อย่างไรก็ดีมีเด็กบางกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่จะมีปฏิกิริยาทางด้านจิตใจที่รุนแรง เช่น วิตกกังวลมาก ซึมเศร้า หรือมีความคิดฆ่าตัวตายได้ (กรมกิจการเด็กและเยาวชน, 2564, หน้า 19-20)

ดังนั้น ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้ผู้เรียนที่เป็นคนดีอยู่แล้วดียิ่งขึ้น รวมทั้งยังแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เรียนที่พลาดพลั้ง ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต รอบด้านของนักเรียน ทั้งด้านสติปัญญา ความสามารถด้านคุณธรรม จริยธรรม การดำรงชีวิตในสังคม อย่างมีความสุข มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี โดยความร่วมมือของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานภายนอก ด้วยเหตุผลดังกล่าวในกระบวนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหานักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีระบบก็เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะช่วยในการบริหารสถานศึกษาประสบความสำเร็จ ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้บริหารสูงสุดของสถานศึกษาและเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ดูแลและรับผิดชอบโดยตรงทั้งในด้านการกำหนดนโยบาย การวางแผนการดำเนินงาน การติดตาม การกำกับ การนิเทศ และการประเมินผล ซึ่งสามารถทำให้การกำหนดนโยบายบายการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนดำเนินไปด้วยดีหรือประสบความสำเร็จได้ การบริหารจัดการในองค์การจึงก้าวเข้าสู่ยุคใหม่ที่เรียกว่ารูปแบบการบริหารจัดการยุคศตวรรษที่ 21 ที่ต้องการผู้บริหารที่มีความสามารถในการบริหารจัดการมีความมุ่งมั่นสามารถตัดสินใจได้ทุกสถานการณ์ มีอุดมการณ์ที่เข้มแข็ง มีทิศทางการทำงานที่ชัดเจนสามารถทำงานได้เบ็ดเสร็จ รวดเร็ว ที่เรียกว่าการบริหารเชิงบูรณาการแบบมีทิศทางอย่างเบ็ดเสร็จ (พระครูภาวนาโสภิต วิ (บุญญรัตน์ เมืองวงศ์), 2556, หน้า 229) การใช้หลักธรรมในการบริหารถือว่าเป็นทางเลือกหนึ่งที่ช่วยแก้ปัญหาและช่วยเสริมสร้างแนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืนได้ ซึ่งทางพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักธรรมที่สามารถส่งเสริมการบริหารจัดการของผู้บริหารไว้หลายประการ โดยเฉพาะหลักพรหมวิหารเป็นหลักใจ ซึ่งผู้ใหญ่ที่ดีย่อมดำรงตนมั่นคงอยู่ในพรหมวิหาร 4 ประการเป็นประจำในผู้น้อยเป็นนิจ คือ 1) เมตตา รักใคร่ปรารถนาให้ผู้น้อยได้รับความร่มเย็นเป็นสุข

โดยทั่วกัน 2) กรุณา สงสารช่วยเหลือผู้ที่น้อยที่ทุกข์ยากจนเต็มความสามารถ 3) มุทิตา พลอยยินดีต่อผู้น้อยที่มีความเจริญขึ้น แม้จะได้รับการยกย่องดีกว่าตนก็ไม่คิดริษยา และ 4) อุเบกขา วางตนเฉยในเวลาที่เห็นผู้น้อยได้ต้องได้รับโทษ หรือรับความวิบัติที่ตนไม่สามารถจะช่วยได้ หรือตนช่วยแล้วแต่ไม่สำเร็จ (ปัญญานันทภิกขุ, 2541, หน้า 4) อาจกล่าวได้ว่า คุณธรรมและจริยธรรมถือเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดวิถีแห่งการดำเนินบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีให้ได้รับการยอมรับนับถือจากบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและสังคมทั่วไป

จากสภาพปัญหาดังกล่าว การที่สถานศึกษามีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง มีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ จะช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนได้อย่างตรงจุด และทันเวลา โดยอาศัยรูปแบบ วิธีการ หรือปัจจัยที่ชัดเจน ซึ่งผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานในกลุ่มบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนเทพศิรินทร์ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นการเตรียมพร้อมในการปรับเปลี่ยนและพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นเชิงรุก และใช้เป็นกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถขับเคลื่อนไปตามนโยบายสอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของโรงเรียน และช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นที่อาจจะส่งผลต่อการมีทักษะชีวิตที่ดีของนักเรียน รวมทั้งสามารถนำไปใช้แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง มีคุณภาพและประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัดรวมทั้งแก้ปัญหาที่เกิดในสภาพแวดล้อมของชุมชนและสังคมต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับปัญหาของการวิจัย ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1.2.1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2.2 เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2.3 เพื่อประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 ข้อคำถามในการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และเป็นแนวทางในการตอบคำถามของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดข้อคำถามของการวิจัยไว้ ดังนี้

1.3.1 การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีองค์ประกอบใดบ้าง

1.3.2 รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นอย่างไร และสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่

1.3.3 ผลการประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีผลการประเมินและรับรองผ่านเกณฑ์ตามที่ผู้วิจัยกำหนดหรือไม่

1.4 สมมติฐานการวิจัย

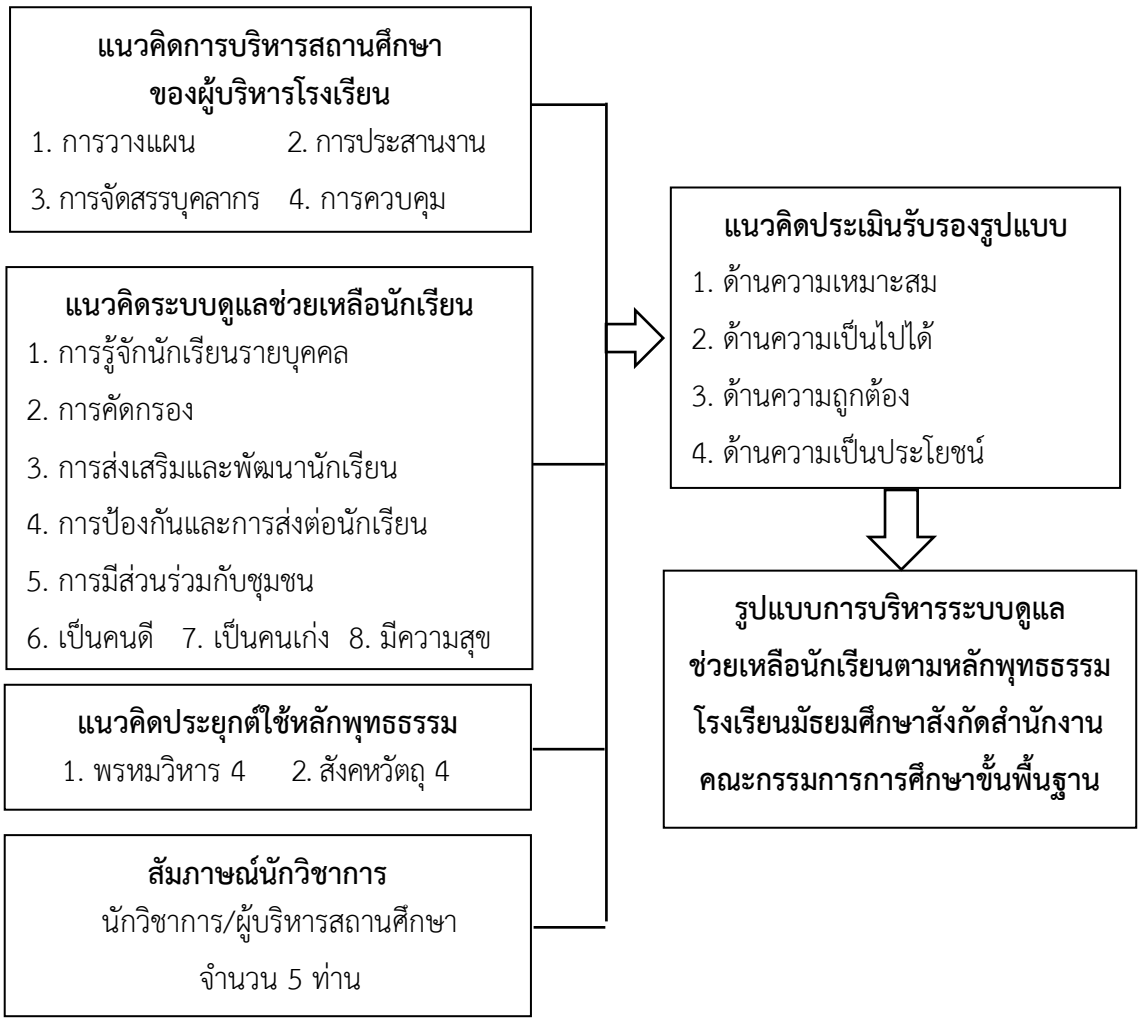
เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานของการวิจัยไว้ ดังนี้ องค์ประกอบและรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นพหุตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

1.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม โดยได้สรุปแนวคิดของนักการศึกษาเพื่อมากำหนดในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบไปด้วย 1) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ (1) บาร์โทล และมาร์ติน (bartol and Martian, 1997, p. 7) (2) สายยุด ใจสำราญ (2549, หน้า 26) (3) สุพานี สฤษ์วานิช (2553, หน้า 10) (4) นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2553, หน้า 6) (5) วิโรจน์ สารรัตนะ (2555, หน้า 3)

และ (6) สมเกียรติ พ่วงรอด (2565, ออนไลน์) 2) แนวคิดเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ (1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560ข, หน้า 66) (2) สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2560ก, หน้า 33), (3) กรมสุขภาพจิต (2560, หน้า 20) 3) แนวคิดประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 และหลักสังคหวัตถุ 4 จากสมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมธโร) (2541, หน้า 13), พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2548, หน้า 143), พระมหาบุญมี มาลาวชิโร (2553, หน้า 8), วาสนา จินดาสวัสดิ์ (2564, หน้า 38-40) และ 4) แนวคิดการประเมินรับรองของแมคมิลแลนด์ และชูมาร์เคอร์ (McMillan J.H. & Schumacher S., 2010) และสัมภาษณ์นักวิชาการ จำนวน 5 คน

จากแนวคิด ทฤษฎีดังกล่าว ผู้วิจัยได้สรุปเป็นกรอบแนวคิดขององค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเขียนเป็นแผนภูมิ ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

1.6 ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษา รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

1.6.1 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยเลือกขนาดของโรงเรียนมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ และใหญ่พิเศษ ในประจำปีการศึกษา 2565 รวมจำนวนทั้งสิ้น 549 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีการศึกษา 2565 โดยได้การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากตาราง Krejcie and Mogan ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 226 โรงเรียน

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษา จำนวน 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 678 คน

1.6.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ ศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.6.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

ขอบเขตด้านพื้นที่ ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมจำนวนทั้งสิ้น 549 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2565

1.6.4 ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ และสัมภาษณ์แนวความคิดของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วนำมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหาเพื่อนำมาเป็นตัวแปรที่ศึกษาเฉพาะประเด็นการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ประกอบไปด้วยตัวแปรด้านการบริหาร จำนวน 4 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) การวางแผน 2) การจัดสรรบุคลากร 3) การประสานงาน 4) การควบคุม ตัวแปรด้านระบบดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน จำนวน 8 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) การรู้จักนักเรียนรายบุคคล 2) การคัดกรอง 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและการส่งต่อนักเรียน 5) การมีส่วนร่วมกับชุมชน 6) การเป็นคนดี 7) การเป็นคนเก่ง และ 8) มีความสุข ตัวแปรด้านหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหาร คือ พรหมวิหาร 4 และหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้

1.6.5 ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการวิจัยไว้ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างกรอบแนวคิดและศึกษาองค์ประกอบของร่างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระหว่างเดือน มีนาคม 2565 ถึงเดือน ตุลาคม 2565

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2565 ถึงเดือน เมษายน 2566

ระยะที่ 3 การประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระหว่างเดือน พฤษภาคม 2566 ถึงเดือน มิถุนายน 2566

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

การวิจัยครั้งนี้เพื่อให้เข้าใจตรงกัน ในความหมายของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ ดังนี้

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง เป็นกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีระบบ ขั้นตอน วิธีการ และเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ เป็นกระบวนการในการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการใช้ชีวิตที่ดี เป็นคนดี เป็นคนเก่ง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง แบบจำลองที่พัฒนาขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารองค์กรที่เน้นการมองระยะยาว เพื่อให้การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ซึ่งรูปแบบการบริหาร

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อให้เกิดประสิทธิผล

หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักธรรมพรหมวิหาร 4 และหลักสังคหวัตถุ 4 ที่มีความสำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของคนเราทุกคนที่สั่งสอนให้คนเราประพฤติดีปฏิบัติชอบและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับบุคคลและสถานการณ์เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและสร้างความสงบสุขในสังคม

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง โรงเรียนที่อยู่ในการกำกับของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของโรงเรียนมัธยมศึกษา คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ ที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500-2,499 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ ที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 2,500 คนขึ้นไป รวมจำนวนทั้งหมด 549 โรงเรียน

ผู้ให้ข้อมูล หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูที่เป็นหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าได้รับจากการวิจัย

ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1. ได้ทราบองค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เป็นแนวทางรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดหน่วยงานการศึกษาอื่น ๆ นำไปประยุกต์

3. ได้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. ได้ทราบผลการประเมินรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. ผู้บริหารสามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนให้มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ในบทนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

2.1.1 ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

2.1.2 ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารสถานศึกษา

2.1.4 องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษา

2.2 การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2.1 ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2.2 ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2.3 วัตถุประสงค์และประโยชน์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2.4 บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2.5 กระบวนการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.2.6 เป้าหมายการดำเนินการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.3 การบริหารงานตามหลักพุทธธรรม

2.3.1 ความหมายของหลักพุทธธรรม

2.3.2 ความสำคัญของหลักพุทธธรรม

2.3.3 หลักพรหมวิหาร 4 กับการบริหารงาน

2.3.4 หลักสังคหวัตถุ 4 กับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

2.4.1 ความหมายของรูปแบบ

2.4.2 ประเภทของรูปแบบ

2.4.3 องค์ประกอบของรูปแบบและเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ

2.4.4 แนวคิดการวิเคราะห์เส้นทาง

2.4.5 การตรวจสอบและประเมินรูปแบบ

2.5 บริบทโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.7 สรุป

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา

ในการบริหารสถานศึกษานั้น ผู้บริหารจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารสถานศึกษา และเมื่อกล่าวถึงคำว่าการบริหารส่วนใหญ่ มักจะนึกถึงการบริหารราชการ คำศัพท์ที่ใช้มี 2 คำ คือ การบริหาร (Administration) นิยมใช้กับการบริหารราชการหรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย ศัพท์อีกคำหนึ่งคือ การจัดการ (Management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชนหรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาจากนักการศึกษาดังหัวข้อต่อไปนี้

2.1.1 ความหมายของการบริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญของโรงเรียน เป็นผู้นำทางวิชาชีพ และมีอำนาจการตัดสินใจในการบริหารงานในโรงเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยทักษะ และความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการ เพื่อให้การบริหารสถานศึกษามีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของสังคมในปัจจุบัน ได้มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ฮูเซ็นและโฟคทวิคที (Husen and Postlewaite, 1994, p. 213) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า เป็นศิลปะในการประสานองค์ประกอบหรือปัจจัยการผลิตที่มุ่งไปสู่ผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายขององค์การ

เชสเตอร์ ไอ บานาด (Chester I. Barnard, 1997, p. 15) บิดาของการบริหารเป็นนักบริหาร ชาวอเมริกันซึ่งเคยเป็นประธานของบริษัทอเมริกันเทเลโฟนแอนด์ (New Jersey Bell Telephone Company) ได้กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานขององค์การซึ่งเป็นระบบของการร่วมแรงร่วมใจ เพื่อจะทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จด้วยความร่วมแรงร่วมใจดังกล่าวจะสามารถทำให้เกิดวัตถุประสงค์อันเดียวกันในระหว่างองค์การและสมาชิก ความเต็มใจของสมาชิกจะทำให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้นั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การติดต่อสื่อสาร เพื่อความเข้าใจในวัตถุประสงค์สู่แนวทางการปฏิบัติด้วยการโน้มน้าวจิตใจเป็นการจูงใจทางจิตใจมากกว่าการจูงใจทางด้านวัตถุ มีการส่งเสริมและโน้มน้าวจิตใจให้คนสามารถปฏิบัติงานอย่างดี และมีการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานไว้อย่างชัดเจน

บาร์โทล และมาร์ทีน (Bartol & Martin, 1997, p. 6) ได้ให้ความหมายการบริหารว่าเป็นกระบวนการที่ทำให้เป้าหมายขององค์กรประสบผลสำเร็จโดยการวางแผน การจัดองค์การ การใช้ภาวะผู้นำและการควบคุม

ปีเตอร์ เอฟ. ดรัคเกอร์ (Peter F. Drucker, 2005, p. 15) ได้กล่าวว่า การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น การทำงานต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์การที่กล่าวนั้น ทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็นทรัพยากรหลักขององค์การที่เข้ามาร่วมกันทำงานในองค์การ ซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากรด้านวัตถุอื่น ๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบ เงินทุน รวมทั้งข้อมูลสนเทศต่าง ๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือบริการออกจำหน่ายและตอบสนองความพอใจให้กับสังคม

เฮอร์เบิรท์ ไซมอน (Herbert A. Simon, 2007, p. 21) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน

ธงชัย สันติวงษ์ (2546, หน้า 18) ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหารคืองานของหัวหน้าหรือผู้นำที่จะต้องกระทำเพื่อให้กลุ่มต่าง ๆ ที่มีคนหมู่มากมาอยู่รวมกันและร่วมกันทำงานเพื่อวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จนสำเร็จผลโดยได้ประสิทธิภาพ

ธีระ รุญเจริญ (2555, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษา หมายถึง การจัดการศึกษาและการบริหาร ซึ่งต้องใช้ทั้งกระบวนการและปัจจัย จึงจะบรรลุผลในกระบวนการจะอาศัยทั้งผู้บริหารโรงเรียนและครู ในส่วนปัจจัยที่ใช้ ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ หน่วยงานองค์กร ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีศักยภาพหลายด้านจึงจะนำโรงเรียนประสบความสำเร็จได้

สมพงศ์ เกษมสิน (2550, หน้า 5 - 6) กล่าวว่า การบริหารนิยมใช้กับการบริหารราชการหรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบาย ซึ่งมีศัพท์บัญญัติว่ารัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration) และคำว่า การจัดการ (Management) นิยมใช้กับการบริหารธุรกิจเอกชนหรือการดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ สมพงศ์ เกษมสิน ยังให้ความหมายการบริหารไว้ว่า การบริหารมีลักษณะเด่น เป็นสากลอยู่หลายประการ ดังนี้

1. การบริหารย่อมมีวัตถุประสงค์
2. การบริหารอาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบ
3. การบริหารต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
4. การบริหารมีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ
5. การบริหารเป็นการดำเนินการร่วมกันของกลุ่มบุคคล

6. การบริหารอาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคล กล่าวคือ ความร่วมใจ (Collective Mind) จะก่อให้เกิดความร่วมมือของกลุ่ม (Group Cooperation) อันจะนำไปสู่พลังของกลุ่ม (Group Effort) ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์

7. การบริหารมีลักษณะการร่วมมือกันดำเนินการอย่างมีเหตุผล

8. การบริหารมีลักษณะเป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์

9. การบริหารไม่มีตัวตน (Intangible) แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

สันติ บุญภิรมย์ (2552, หน้า 53) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษา คือการดำเนินกิจกรรมภายในโรงเรียน โดยกลุ่มบุคคลหลายฝ่าย เพื่อให้นักเรียนมีการพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจและสติปัญญา ตลอดจนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป

ภารดี อนันต์นาวี (2553, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการบริหารว่า เป็นการบริหารเป็นกิจกรรมของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีการร่วมมือกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

ปรียาพร วงค์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 34) ได้กล่าวว่า หมายถึง การบริหารเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่ต้องกำหนดแบบแผน วิธีและขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบ เพราะถ้าระบบริหารงานไม่ดีจะกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่น ๆ ของหน่วยงาน นักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้งานได้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ การบริหารงานนั้นจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ทุกประการ เพราะการดำเนินการต่าง ๆ มิใช่เพียงแต่กิจกรรมที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงลำพังคนเดียว แต่ยังมีเพื่อนร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วนทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จผู้ช่วยงานแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านสติปัญญาความสามารถ ความถนัดและความต้องการที่ไม่เหมือนกันจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะนำเทคนิควิธีและกระบวนการการบริหารที่เหมาะสมมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายขององค์การ

นพพงษ์ บุญยจิตราดุล (2553, หน้า 3) ได้ให้ความหมายของการบริหาร (Admonitions) หมายถึง เป็นคำกลางในการบริหารกิจการที่เป็นสาธารณะประโยชน์หรือบริหารราชการแผ่นดิน เช่น รัฐประศาสนศาสตร์ เป็นศาสตร์เกี่ยวกับการบริหารงานด้านการปกครองประเทศ การบริหารเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระเบียบ การใช้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ อย่างเหมาะสม การบริหารในฐานะเป็นศาสตร์ หมายถึง หลักการ ทฤษฎี กระบวนการ เทคนิค ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินงานในองค์การ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดเป็นนโยบายไว้

วิโรจน์ สารรัตนะ (2555, หน้า 11) ได้ให้ความหมายของการบริหารสถานศึกษา หมายถึง การบริหารสถานศึกษาเป็นการบริหารจัดการการศึกษาแนวใหม่มุ่งให้สังคมทุกส่วนร่วมกันรับผิดชอบการจัดการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยมีเครือข่ายแหล่งการเรียนรู้และการกระจายอำนาจให้

สถานศึกษามีความคล่องตัวและตัดสินใจดำเนินงานในการรับผิดชอบ โดยให้ประชาชนตลอดจนองค์กรต่าง ๆ มีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม

จอมพงศ์ มงคลวนิช (2556, หน้า 188) ได้ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคคลที่เป็นสมาชิกที่มีความรับผิดชอบสูงสุด เพื่อการทำหน้าที่ของสถาบันและเป็นตัวเชื่อมระหว่างนักเรียนกับครู ระหว่างครูกับฝ่ายบริหาร และเป็นผู้นำนโยบายของฝ่ายบริหารออกใช้ ผู้บริหารสถานศึกษา คือ บุคคลสำคัญในสายวิชาการของสถานศึกษา และมีความรับผิดชอบต่อการสร้างบรรยากาศที่เหมาะสมที่พบได้ในสถาบัน ผู้บริหารสถานศึกษามีความรับผิดชอบในการตัดสินใจเกี่ยวกับวินัยของนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวข้องกับการสอนในชั้นเรียนที่สร้างบรรยากาศในสถานศึกษาและรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานการสอนทั้งหมด

จรุณี เก้าเอี้ยน (2557, หน้า 46) ได้ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการ และรองผู้อำนวยการหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า การเป็นผู้บริหารสถานศึกษาเป็นงานที่ยากลำบาก เป็นงานที่สำคัญและท้าทายความสามารถของบุคคล ผู้ที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องรู้ ต้องตระหนัก และมีความรู้ความสามารถอย่างดีในบทบาทภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบของตนอีกด้วย

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) (2557, หน้า 16) ได้ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่รับผิดชอบ หรือได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบกำกับดูแลการดำเนินงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง รวมทั้งการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลในความรับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลและพัฒนาเด็กอย่างเต็มกำลังและความสามารถ

กระทรวงศึกษาธิการ (2565, ออนไลน์) การบริหารสถานศึกษา หมายถึง การให้บริการสาธารณะของรัฐที่จัดการศึกษาและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษาตามหลักการให้บริการสาธารณะของรัฐอย่างเสมอภาคต่อเนื่อง และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันกับความต้องการของผู้ใช้บริการอยู่เสมอ

กล่าวสรุปได้ว่า ความหมายของการบริหารสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่บุคลากรร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้นักเรียน เยาวชน ประชาชน เกิดการพัฒนาทางด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ ทัศนคติ ค่านิยม และคุณธรรมต่าง ๆ เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและประเทศชาติ โดยมีการวางกลยุทธ์ในการบริหารสถานศึกษาให้เป็นระบบตามมาตรฐาน มีคุณภาพ มีเป้าหมายที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

2.1.2 ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา

ศิริพงษ์ เศาภายน (2548, หน้า 14) ได้กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเจริญต่อคุณภาพของผลผลิตทางการศึกษาและต่อการพัฒนาการทุกด้านของมนุษย์ที่เป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติ เพราะถ้าหากไม่มีการบริหารแล้วการดำเนินงานของโรงเรียนอาจจะต้องพบกับอุปสรรคมากมายจนไม่สามารถดำเนินงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้

ธีระ รุญเจริญ (2555, หน้า 11-12) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษามีความสำคัญและจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ จึงจะทำให้การบริหารและการจัดการศึกษาประสบผลสำเร็จและเป็นไปตามแนวทางที่พึงประสงค์ ในการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติจะประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยองค์กรปฏิบัติ คือ โรงเรียน ซึ่งหมายถึงการปฏิบัติภารกิจของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาได้เป็นอย่างดีและผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้ทำการปฏิรูปที่มีประสิทธิภาพ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 8) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา เป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผน วิธีการและขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ เพราะถ้าระบบการบริหารงานไม่ดี จะกระทบกระเทือนต่อส่วนอื่น ๆ ของหน่วยงานนักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ การบริหารงานนั้นจะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ทุกประการ เพราะว่าการดำเนินงานต่าง ๆ มิใช่เพียงกิจกรรมที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงลำพังคนเดียว แต่ยังมีผู้ร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วนทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ ผู้ช่วยงานแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านสติปัญญา ความสามารถ ความถนัด และความต้องการที่ไม่เหมือนกัน จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะนำเอาเทคนิค วิธีและกระบวนการบริหารที่เหมาะสมมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา

ปรัชญา เวสารัชช์ (2554, หน้า 3) ได้กล่าวว่า ความสำคัญของการบริหารการศึกษา เป็นการบริหารจัดการที่มีระบบและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีบุคคลและหน่วยงานที่รับผิดชอบเข้าร่วมดำเนินการ มีรูปแบบขั้นตอน กติกาและวิธีดำเนินการ มีทรัพยากรสนับสนุนและมีกระบวนการประเมินผลการศึกษาเที่ยงตรงและเชื่อถือได้

ครรชิต มาลัยวงค์ (2561, ออนไลน์) กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญมาก เพราะการศึกษาของเยาวชนหรือคนในประเทศจะดีหรือเลวจะทำให้คนในประเทศแข่งขันกับคนในประเทศอื่น ๆ ได้ดี หรือไม่ขึ้นกับการบริหารการศึกษาหรืออีกนัยก็คือ ขึ้นอยู่กับผู้บริหารการศึกษาของบ้านเมืองนั้นเอง หากประเทศใดได้นักบริหารการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจงานด้านการศึกษา และผลกระทบของการศึกษาต่อความก้าวหน้าของประชาชน และประเทศชาติ

กล่าวสรุปได้ว่า ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษา มีความสำคัญในการบริหารอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เป็นภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่ต้องกำหนดแบบแผน โดยนำศาสตร์และศิลป์ที่มีประสิทธิภาพมาใช้ เพื่อทำให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมดำเนินการอย่างมีคุณภาพ โดยมีรูปแบบขั้นตอนวิธีดำเนินการ มีทรัพยากรสนับสนุน และมีการประเมินและสรุปผล

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารสถานศึกษา

ในการบริหารงานบุคลากรในองค์การนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีนักบริหารที่มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการองค์การ เพื่อให้การบริหารจัดการในการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ได้มีนักการศึกษากล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารสถานศึกษาไว้ ดังนี้

กูลิค และเรดอน (Gulick & Lydall, 1973, pp. 45-46) เป็นนักการศึกษาได้ศึกษาทฤษฎีที่อยู่ในกลุ่มการศึกษาการจัดการตามหลักการบริหารได้นำเสนอเกี่ยวกับหลักแนวคิดการบริหาร ซึ่งคนที่เป็นผู้บริหารจะต้องทำมีหน้าที่สำคัญ 7 ประการ คือ การวางแผนงาน การจัดสรรองค์การ การจัดสรรคนเข้าทำงาน การสั่งการ การประสานงาน การรายงาน และการงบประมาณหรือเรียกสั้น ๆ ว่า “POSDCORB” ประกอบด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

P = Planning หมายถึง การวางแผนงาน ซึ่งจะต้องคำนึงถึงนโยบาย (Policy) ทั้งนี้ เพื่อให้แผนงานที่กำหนดขึ้นไว้มีความสอดคล้องกันในการดำเนินงาน แผนเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้ความรู้ในทางวิทยาการและวิจารณญาณวินิจฉัยเหตุการณ์ในอนาคตแล้วกำหนดวิธีการโดยถูกต้องอย่างมีเหตุมีผลเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปโดยถูกต้องและสมบูรณ์

O = Organizing หมายถึง การจัดส่วนราชการหรือองค์การ ซึ่งในการศึกษาบางแห่งก็พิจารณาร่วมไปกับการปฏิบัติงานหรือวิธีการจัดการ (Management) ด้วยเรื่องการจัดแบ่งส่วนงานนี้จะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน เช่น การจัดแบ่งงาน (Division of Work) เป็นกรม กอง แผนก โดยอาศัยปริมาณงานคุณภาพของงานหรือจัดตามลักษณะของงานเฉพาะอย่าง (Specialization) ก็ได้นอกจากนี้อาจพิจารณาในแง่ของการควบคุม (Control) และหรือพิจารณาในแง่หน่วยงาน (Organization) เช่น หน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) หรือบ้างก็เรียกเป็นหน่วยงานหลัก หน่วยแนะนำหรือที่ปรึกษา และหน่วยงานช่วยเหลือหน่วยงานอนุกร เป็นต้น

S = Staffing หมายถึง การจัดหาบุคคลและเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการจัดแบ่งหน่วยงานที่แบ่งไว้หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งหมายถึงการจัดเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล (Personnel Administration) เพื่อให้ได้บุคคลที่มีความสามารถมาปฏิบัติงานให้เหมาะสม (Competent Man for Competent Job) หรือ Put the Right Man on the Right Job กับรวมถึงการที่จะเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งสัมพันธภาพในการทำงานของคนงานและพนักงานด้วย

D = Directing หมายถึง การศึกษาวิธีการอำนวยการรวมทั้งการควบคุมงานและนิเทศงานตลอดจนศิลปะในการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ (Leadership) มนุษยสัมพันธ์ (Human relations) และการจูงใจ (Motivation) เป็นต้น การอำนวยการในที่นี้รวมถึงการวินิจฉัย สั่งการ (Decision Making) ซึ่งเป็นหลักอันสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งของการบริหารงานและขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้บังคับบัญชา หรือหัวหน้างานมากเหตุเพราะว่าการที่จะอำนวยการให้ภารกิจดำเนินไปด้วยดีได้จำเป็นต้องมีการตัดสินใจที่ดีและมีการสั่งการที่ถูกต้องเหมาะสมกับแต่ละลักษณะของการตัดสินใจ

Co = Coordinating หมายถึง ความร่วมมือประสานงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและราบรื่นศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะช่วยให้การประสานงานดีขึ้นเพื่อช่วยแก้ปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงาน การร่วมมือประสานงานเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากในการบริหารเพราะเป็นกิจวัตรประจำวันที่จะต้องพึงกระทำในการปฏิบัติงานและเป็นสิ่งที่มีอยู่ทุกระดับของงาน การร่วมมือประสานงานเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่จะต้องจัดให้มีขึ้นในหน่วยงานของตนเพราะเป็นปัจจัยสำคัญในอันที่จะช่วยให้เกิดความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

R = Reporting หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานตลอดรวมถึงการประชาสัมพันธ์ (Public Relations) ที่จะต้องแจ้งให้ประชาชนทราบด้วย อันที่จริงการรายงานนี้มีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสาร (Communication) อยู่มาก การรายงานโดยทั่วไปหมายถึงวิธีการของสถาบันในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อเท็จจริงหรือข้อมูลแก่ผู้สนใจมาติดต่อสอบถามผู้บังคับบัญชาและหรือผู้ร่วมงาน ฯลฯ ความสำคัญของรายงานนั้นอยู่ที่จะต้องอยู่บนรากฐานของความจริง

B = Budgeting หมายถึง การงบประมาณโดยศึกษาให้ทราบถึงระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณและการเงิน ตลอดจนการใช้วิธีการของงบประมาณและของแผนงานที่เป็นเครื่องมือในการควบคุมงาน วิธีการบริหารงบประมาณโดยทั่วไปมักมีวงจรที่คล้ายคลึงกันอย่างที่เรียกว่า “วงจรงบประมาณ” (Budget Cycle) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1) การเตรียมงบประมาณและการเสนอขออนุมัติ (Executive Preparation and Submission)

2) การพิจารณาให้ความเห็นชอบของฝ่ายนิติบัญญัติ (Legislation Authority)

3) การดำเนินการ (Execution)

4) การตรวจสอบ (Audit)

ฮูด (Hood, 1991, pp. 3-19) ได้อธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับหลักของการบริหารจัดการภาครัฐใหม่ (New Public Management หรือ NPM) ไว้ดังนี้

1. เน้นการบริหารโดยการให้อยู่ในมือของนักบริหารจัดการแบบมืออาชีพ (Professional Management) ทำให้ผู้บริหารมีอิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ทั้งนี้เพราะเป็นคนคอยบริหารจัดการเป็นบุคคลที่มีความกระตือรือร้น มีวิสัยทัศน์ ทำงานมีหลักการมีเหตุผล

2. มีการกำหนดวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงานที่ชัดเจน สามารถวัดผลการปฏิบัติงานที่เป็นรูปธรรม ขณะเดียวกันมีการให้ความสำคัญต่อภาระรับผิดชอบต่อผลงาน (Accountability for Results) มากกว่าภาระรับผิดชอบต่อกระบวนการ (Accountability for Process)

3. ให้ความสำคัญต่อการควบคุมผลสัมฤทธิ์และการเชื่อมโยงให้เข้ากับการจัดสรรแบ่งปันทรัพยากรและการให้รางวัล ขณะเดียวกันมีการให้น้ำหนักกับผลลัพธ์มากกว่าระเบียบวิธีการขั้นตอน

4. พยายามปรับปรุงโครงสร้างองค์การเพื่อทำให้หน่วยงานมีขนาดที่เล็กลงเกิดความเหมาะสมต่อการปฏิบัติงาน ผลทำให้มีการแตกหรือแยกหน่วยงานภาครัฐให้มีขนาดเล็กลงโดยให้มีการจ้างเหมางานบางส่วนออกไป

5. เปิดให้มีการแข่งขันในการให้บริการสาธารณะมากขึ้น อันจะช่วยปรับปรุงประสิทธิภาพให้ดีขึ้น หมายความว่า การดำเนินการเช่นนั้นจะช่วยให้ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายลดลง ขณะเดียวกันมีคุณภาพมาตรฐานดีขึ้น

6. ปรับเปลี่ยนวิธีการบริหารงานให้มีความทันสมัยและเลียนแบบวิธีการของภาคเอกชนซึ่งจะทำให้การบริหารมีความทันสมัยมากขึ้น

7. เสริมสร้างวินัยในการใช้จ่ายเงินแผ่นดิน ความประหยัดและคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร

เดมมิ่ง (Deming, 2009, p. 57-67) ได้กล่าวถึง แนวคิดหลักในการบริหารจัดการคุณภาพของเดมมิ่ง (Deming) ประกอบไปด้วย หลักการคุณภาพ 5 อย่าง เป็นกลยุทธ์ตามธรรมชาติและมุ่งเน้นที่การบริหารจัดการ ได้แก่ ระบบความรู้ที่ลึกซึ้ง (System of Profound Knowledge) โดยหลักการบริหาร 14 ประการ (The 14 points for Management) โรคและบาปที่ร้ายแรง (Deadly Diseases and Sins) การบริหารโดยใช้สาเหตุความผันแปรแบบธรรมดาและแบบพิเศษ (Application of Common and Special Cause in Management) และวัฏจักรเดมมิ่งเพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (The Deming Cycle: PDCA for Continuous Improvement) มีรายละเอียด ดังนี้

1. ระบบการประยุกต์ (Appreciation for a System) หมายถึง การทำงานร่วมกันของหน่วยงานย่อยต่าง ๆ ในองค์กรที่มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรที่ได้วางไว้ ดังนั้น ผู้บริหารต้องมีความเข้าใจในความสัมพันธ์ของหน่วยงานและมีหน้าที่ทำให้ระบบดำเนินการได้

2. ทฤษฎีความแปรปรวน (theory of Variation) เดมมิ่ง (Deming, 2009) กล่าวว่า ความแปรปรวนที่เบี่ยงเบนจากมาตรฐานเป็นที่มาของปัญหาสำคัญขององค์การความแปรปรวนเป็นเหตุให้ทำนายไม่ได้ ทำให้สถานการณ์ไม่แน่นอนขณะเดียวกันก็ลดความสามารถในการควบคุมลง การจัดการคุณภาพทั้งองค์การถือว่าเป็นภาระของผู้บริหารที่ต้องค้นหาสาเหตุที่มาของความแปรปรวนและกำจัดออกไปด้วยการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ความแปรปรวนมาได้จากหลายแหล่งกิจกรรมภายในระบบปฏิบัติการอาจทำให้มาตรฐานงานผิดพลาด เช่น ความแปรปรวนที่เกิดขึ้นในกิจกรรมของฝ่าย

ตลาด วิศวกรรมจัดซื้อและบัญชี ความแปรปรวนแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ความแปรปรวนที่ควบคุมได้ (Controlled variance) และความแปรปรวนที่ควบคุมไม่ได้ (Uncontrolled variance) ซึ่งหมายถึง ความแปรปรวนที่พนักงานสามารถแก้ไขได้กับแก้ไขไม่ได้ตามลำดับ สาเหตุที่แก้ไขไม่ได้นั้นเป็นเพราะเป็นปัญหาที่เกิดจากปัจจัยที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของพนักงาน ตามหลักการแล้วผู้บริหารต้องเข้าไปช่วยพนักงานจัดการแก้ไขปัญหาความแปรปรวนที่ควบคุมไม่ได้ก่อนเสร็จแล้วจึงค่อยลงมือแก้ไขปัญหาที่ควบคุมได้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่มีสาเหตุร่วมกัน (Common causes) จึงสามารถแก้ไขได้โดยการออกแบบกระบวนการหรือระบบใหม่ส่วนที่เหลือนอกนั้นเป็นปัญหาส่วนน้อยที่เป็นปัญหาเฉพาะ (Special sources) ต้องแก้ไขเป็นเรื่อง ๆ เช่น ปัญหาที่เกิดจากการขาดความรู้ทักษะ การไม่มาทำงานของพนักงาน การนำเอาวัตถุดิบที่ไม่มีคุณภาพมาใช้ ฉะนั้นภาระที่สำคัญที่สุดของผู้บริหารในการจัดการคุณภาพ คือ การขจัดความแปรปรวน เดมมิ่ง (Deming, 2009) กล่าวว่า “ถ้าจะต้องพูดสั้น ๆ กับผู้บริหาร ข้าพเจ้าจะพูดว่าทั้งหมดที่จะทำก็คือการลดความแปรปรวน” และยังกล่าวอีกว่า “ปัญหาคุณภาพส่วนใหญ่เป็นปัญหาการบริหารแต่นอกจากจะจัดกระบวนการและระบบใหม่ให้ดีขึ้นแล้วยังควรให้พนักงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย”

3. องค์ความรู้ (Theory of knowledge) หมายถึง ทฤษฎีที่จะนำมาอธิบายความสัมพันธ์ของเหตุและผล และทฤษฎีที่จะนำมาใช้ในการพยากรณ์

4. จิตวิทยา (Psychology) ที่จะช่วยให้เข้าใจคน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ปฏิบัติงาน และระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้วยกัน

ดำรง วัฒนา (2545, หน้า 9) ได้กล่าวถึงแนวคิดการบริหารจัดการของ ฟาโย ในปี ค.ศ. 1916 ได้เขียนบทความเกี่ยวกับเรื่องการจัดการและจัดพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ Administration Industrialist Generable เป็นภาษาฝรั่งเศส โดย ฟาโย เห็นว่า หลักในการจัดการนั้นควรยืดหยุ่นและสามารถปรับไปตามตัวแปรต่าง ๆ เขาได้กำหนดหลักการสำหรับ ผู้บริหารไว้ 14 ประการ คือ

1. การแบ่งงานกันทำ (Division of Work) เป็นการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะด้านเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

2. อำนาจสั่งการ (Authority) เป็นอำนาจสั่งการซึ่งเป็นอำนาจอันชอบธรรมของบรรดาผู้ที่มีตำแหน่งเพื่อสามารถที่จะออกคำสั่งในการทำงานได้ โดยผู้ออกคำสั่งต้องมีความรับผิดชอบต่อคำสั่งในการทำงานได้

3. ระเบียบวินัย (Discipline) เป็นระเบียบวินัยที่คนในองค์การต้องเคารพและยอมรับเพื่อสร้างสถานภาพงานที่เป็นระเบียบและเรียบร้อย

4. หลักการ “สั่งการโดยคน ๆ เดียว” (Unity of Command) เป็นหลักการซึ่งคุ้นเคยในชื่อของหลัก “เอกภาพในการบังคับบัญชา” ลูกน้องจะต้องฟังคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาโดยตรง รวมถึงการรายงานผลการปฏิบัติงานก็จะต้องรายงานกับผู้บังคับบัญชาโดยตรง

5. การมีทิศทาง (Unity of Direction) คือ การมีทิศทาง หรือเป้าหมายเดียวกัน โดยแต่ละกลุ่มงานย่อย (กอง, แผนก, ฝ่าย) ในองค์การที่มีกิจกรรมแตกย่อยออกมา

6. ประโยชน์ส่วนรวม (Subordination of Interests to the General Interests) เป็นประโยชน์ส่วนรวมเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน

7. หลักการตอบแทน (Remuneration) เป็นหลักการตอบแทนการทำงาน ซึ่งถือเป็นแนวทางที่คนงานจะต้องได้รับค่าตอบแทนที่ยุติธรรม

8. หลักการรวมอำนาจ (Centralizing) เป็นหลักการรวมอำนาจ หมายถึง ระดับมากน้อยที่ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถตัดสินใจในแต่ละสถานการณ์ ซึ่ง ฟาโย (Fayol) เห็นว่าการใช้อำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจควรกระทำที่สายการบังคับบัญชาระดับสูงที่สุดที่เป็นไปได้ในสถานการณ์นั้น ๆ

9. การมีสายการบังคับบัญชา (Scalar Chain) เป็นการมีสายการบังคับบัญชา ซึ่งเป็นเสมือนห่วงโซ่หรือเส้นทางของคำสั่งและติดต่อสื่อสารใด ๆ ระหว่างหัวหน้ากับลูกน้องในแต่ละสายงานภายใต้โครงสร้างของแต่ละองค์การ

10. การจัดระเบียบ (Order) เป็นการจัดระเบียบหรือการจัดให้คนตลอดจนวัตถุสิ่งของได้อยู่ในที่ที่ควรอยู่ นั่นคือ ใช้คนให้เหมาะกับงาน จัดสถานที่ทำงานให้เป็นระเบียบและมีระเบียบเกี่ยวกับงานพัสดุ

11. ความเที่ยงธรรม (Equity) เป็นความเที่ยงธรรมที่ ฟาโย (Fayol) กล่าวถึงหลักข้อนี้ว่านักบริหารควรมีทั้งความยุติธรรม (Justice) และความโอบอ้อมอารี (kindliness)

12. หลักความมั่นคงในตำแหน่งงานของบุคคลากร (Stability of Tenure of Personal Fayol) เป็นหลักความมั่นคงในตำแหน่งงานของบุคคลากร เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนบุคลากรพัฒนานักบริหาร

13. ความคิดริเริ่ม (Initiative) ความคิดริเริ่ม หมายถึง พลังที่จะคิดให้เกิดแผนงานแล้วทำต่อไปจนสำเร็จ จะเกิดได้ต่อเมื่อผู้ปฏิบัติงานได้รับการจูงใจและมีความพึงพอใจในงาน

14. สามัคคีคือพลัง (Esprit De corps) เป็นสุภาษิตที่ว่า สามัคคีคือพลัง หมายถึง เสริมสร้างการทำงานเป็นทีมอันจะทำให้เกิดความกลมเกลียวและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในองค์การ

นอกจากนี้ ฟาโย (Fayol, 1925) ยังได้พูดถึงหน้าที่ของนักบริหาร (Administrative Duties) ประกอบไปด้วย 16 ประการ คือ 1) วางแผนอย่างสุขุม 2) คำนึงถึงโครงสร้างของหลักทรัพยากรและเป้าหมายทางธุรกิจ 3) กำหนดสายบังคับบัญชาตามลำดับ 4) ประสานความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 5) มีการตัดสินใจที่แน่นอน 6) เลือกคนงานอย่างมีหลัก 7) บอกหน้าที่อย่างชัดเจน 8) สนับสนุนความคิดริเริ่มและรับผิดชอบ 9) สร้างระบบความยุติธรรม เช่น จ้างและประหยัด 10) รักษาระเบียบข้อบังคับ 11) มีการลงโทษ 12) รักษาผลประโยชน์ส่วนรวมเหนือส่วนบุคคล 13) มี

ผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว 14) มีการควบคุมระบบในทุกกิจการ 15) ควบคุมความเป็นระเบียบของบุคคลและวัตถุ และ 16) ไม่เคร่งครัดต่อระเบียบจนเกินไป

กล่าวสรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารสถานศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการองค์การจะต้องมีแผนงาน มีการดำเนินงาน การปฏิบัติงาน แนวทาง หรือวิธีการใด ๆ ที่หน่วยงานขององค์การหรือบุคคลากรนำมาใช้ในการบริหารงานหรือปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2.1.4 องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษา

ได้มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงองค์ประกอบหรือกระบวนการบริหารสถานศึกษา ไว้ดังนี้

บาร์โทล และมาร์ติน (Bartol & Martin, 1997, p.7) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของกระบวนการบริหารจัดการ ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนหรือกำหนดการทำงานขององค์การไว้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไรในการบริหารงานใด ๆ ก็ตามผู้บริหารจะต้องทำหน้าที่ในการวางแผนเพราะการวางแผนเป็นหน้าที่ประการแรกของกระบวนการบริหาร ผู้บริหารจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่าแผนงานเป็นกรอบและเป็นแนวทางของการปฏิบัติงานทั้งหมด ถ้าปราศจากแผนงานแล้วเป็นการยากที่ผู้บริหารจะทำงานให้ได้ผลดี การวางแผนในการบริหารงานนั้นจะต้องจัดทำทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาวในการวางแผนนั้นผู้บริหารจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าจะทำอะไร (What) จะทำอย่างไร(How) จะใช้เงินเท่าไร (How Many) จะให้ใครเป็นผู้ทำ (Who) และจะกระทำที่ไหน (Where) และทำเมื่อไร (When)

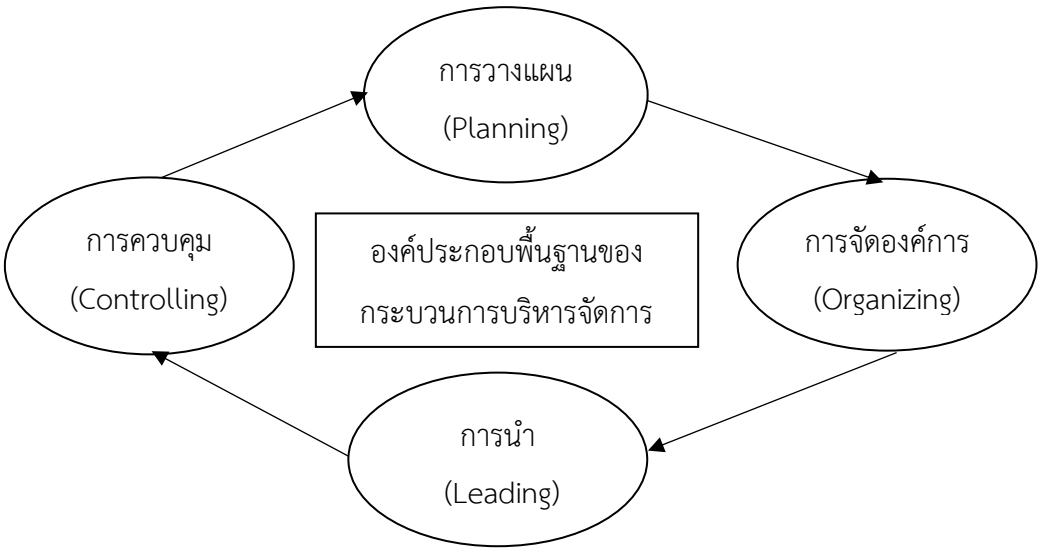
2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง การจัดองค์การหรือจัดหน่วยงาน โดยมีการจัดแบ่งงานขององค์การหรือของหน่วยงานย่อยพร้อมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละส่วนงาน ตลอดจนกำหนดสายการควบคุมและบังคับบัญชาในลักษณะของหน่วยงานหลัก (Line) หน่วยงานที่ปรึกษา (Staff) และหน่วยงานช่วย (Auxiliary) พร้อมทั้งกำหนดขนาดของการควบคุมไว้ด้วย การจัดองค์การอาจแสดงไว้ในรูปของแผนภูมิองค์การเพื่อให้เกิดการสื่อสารความเข้าใจในองค์การเกี่ยวกับอำนาจ หน้าที่ ความรับผิดชอบ สายการบังคับบัญชา และการติดต่อสื่อสาร

3. การนำ (Leading) หมายถึง การที่ผู้นำใช้การโน้มน้าวให้สมาชิกองค์การปฏิบัติตามคำสั่งของตัวเองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการทำงาน นอกจากนั้นยังรวมถึงการติดต่อสื่อสารการสั่งการและการจูงใจภายในองค์การอีกด้วย

4. การควบคุม (Control) หมายถึง กระบวนการในการตรวจสอบการปฏิบัติงานขององค์การว่าสมาชิกองค์การที่เป็นผู้ปฏิบัติงานได้ปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้หรือไม่

โดยดูได้จากการปฏิบัติงานจริง เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐาน ถ้างานของการทำงานต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานก็จะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามมาตรฐานและแผนในการทำงาน

จากกระบวนการในการจัดการดังกล่าวข้างต้นนั้นจะเห็นได้ว่า กระบวนการจัดการที่เริ่มต้นจากการวางแผนแล้วไปจบลงที่การควบคุมจะเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตรที่เปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ ตามสภาพแวดล้อมขององค์การทั้งที่เป็นสภาพแวดล้อมภายในและสภาวะแวดล้อมภายนอก ดังนั้นนักบริหารจะต้องเป็นผู้ที่มีความพร้อมอยู่เสมอเพื่อที่จะทำให้การบริหารงานขององค์การเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายขององค์การในท้ายที่สุด องค์ประกอบพื้นฐานของการบริหารจัดการทั้ง 4 ประการดังกล่าวต่างก็มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันซึ่งสามารถนำมาแสดงได้ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของการบริหารจัดการ (Bartol & Martin, 1997, p. 7)

สายยุด ใจสำราญ (2549, หน้า 26) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารงานของ ลูเธอร์กูลิคและลินดอลว์เออร์วิค (Luther H.Gulick & Lyndall Urwick) ไว้ดังนี้ องค์ประกอบและบริหารมี 7 ขั้นตอน ซึ่งประมวลเป็นคำย่อว่า “POSDCORB” (พอสด์คอร์บ)

1. การวางแผน (Planning) หมายถึง การวางแผนหรือวางโครงการอย่างกว้าง ๆ ว่า มีงานอะไรบ้างที่จะต้องทำตามลำดับ พร้อมทั้งวางแนววิธีปฏิบัติโดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้น ๆ ก่อนลงมือทำ

2. การจัดองค์กร (Organizing) หมายถึง การจัดรูปโครงการหรือเค้าโครงของการบริหารโดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่าง ๆ ของหน่วยงานให้ชัดเจนพร้อมด้วยกำหนดลักษณะและวิธีการติดต่อสัมพันธ์กันตามลำดับขั้นแห่งอำนาจหน้าที่สูงต่ำลดหลั่นกันไป

3. การจัดตัวบุคคล (Staffing) หมายถึง การบริหารงานอันเกี่ยวกับตัวบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ทุกประเภทของหน่วยงาน การบริหารงานดังกล่าวรวมตั้งแต่การแสวงหาคนมาทำงาน การบรรจุแต่งตั้ง การฝึกอบรมพัฒนาบุคคลที่บรรจุและแต่งตั้งไว้แล้ว การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้นและลดขั้นตลอดจนการให้พ้นจากงานและการบำรุงรักษาสภาพของการทำงานที่ดี และมีประสิทธิภาพให้คงอยู่ตลอดไป

4. การอำนวยการ (Directing) หมายถึง การวินิจฉัยสั่งการ หลังจากได้วิเคราะห์และพิจารณางานโดยรอบคอบแล้ว รวมทั้งการติดตามดูและให้มีการปฏิบัติตามคำสั่งนั้น ๆ ในฐานะผู้บริหารเป็นผู้บังคับบัญชาหน่วยงาน

5. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง การประสานงานหรือสื่อสัมพันธ์กับหน่วยงานย่อยหรือตำแหน่งต่าง ๆ ภายในองค์การ หรือสำนักงานใหญ่ ๆ เพื่อก่อให้เกิดการทำงานที่มีประสิทธิภาพไม่มีการซ้ำซ้อน หรือขัดแย้งกันทุกหน่วยงานทำประสานกลมกลืนกัน เพื่อวัตถุประสงค์หลักขององค์การหรือหน่วยงานใหญ่รวมกัน

6. การรายงาน (Reporting) หมายถึง การเสนอรายงานไปยังผู้บังคับบัญชา หรือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งเบื้องบนและเบื้องล่าง การเสนอรายงานทำให้ผู้บังคับบัญชาทราบความก้าวหน้าของหน่วยงานทุกระยะ สะดวกแก่การประสานงานกับหน่วยงานอื่นในขณะเดียวกันการเสนอรายงานให้ผู้ร่วมงานหรือผู้บังคับบัญชาได้ทราบด้วย จะเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีร่วมกันและเป็นการบำรุงขวัญไปในตัวการเสนอรายงานจำเป็นต้องมีการบันทึกหลักฐานเกี่ยวกับการปฏิบัติงานไว้เป็นระยะ ๆ มีการวิจัยประเมินผลการตรวจสอบเป็นระยะ ๆ จึงจะสามารถทำงานได้ถูกต้องและรัดกุมสมบูรณ์

7. การควบคุมงบประมาณ (Budgeting) หมายถึง การจัดทำงบประมาณการเงิน การวางแผนหรือโครงการใช้จ่ายเงิน การบัญชีและควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินโดยรอบคอบและรัดกุม

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2553, หน้า 6) ได้กลาวถึงองค์ประกอบหรือกระบวนการบริหารสถานศึกษ สามารถสรุปได้ 5 ด้าน ดังนี้

1. การวางแผน เป็นการกำหนดวิธีการทำงานในอนาคต เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์และเป้าหมายไว้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์มากที่สุด โดยแสดงให้เห็นว่ามีการทำอะไร ที่ไหน เมื่อใดให้ใครทำ ทำอย่างไร ให้รายละเอียดอื่น ๆ ที่จำเป็น เพื่อช่วยให้การปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดองค์การ หมายถึง การจำแนกแยกแยะงานที่จำเป็น การจัดกลุ่มงานให้เหมาะสมกับภาระงาน สถานการณ์และทรัพยากร การมอบหมายงาน การมอบหน้าที่รวมถึงการจัดการความสัมพันธ์ของงานและอำนาจ

3. การจัดหาบุคลากร หมายถึง เป็นกระบวนการวางระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อให้การปฏิบัติงานขององค์การบรรลุผลตามจุดหมายที่กำหนดไว้ การดำเนินงานในส่วนที่เป็นบุคลากร ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ประกอบด้วย การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การสรรหา การคัดเลือก การฝึกอบรมและการพัฒนา การประเมินการปฏิบัติงานและการให้ค่าตอบแทน

4. การประสานงาน หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารในการบังคับบัญชาสั่งการเพื่อให้งานดำเนินไปได้ที่ต้องใช้ความสามารถในการชักจูงผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานอย่างดีที่สุดและสามารถบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

5. การควบคุม หมายถึง ความพยายามในการบังคับบัญชาให้งานและกิจกรรมต่าง ๆ สามารถดำเนินการไปได้ตามแผนที่กำหนดไว้ รวมทั้งการกำกับติดตามและการประเมินผล เพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงพัฒนาทั้งการปฏิบัติงานและพัฒนาบุคลากรเพื่อให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ต่าง ๆ

สุพานี สฤษฎ์วานิช (2553, หน้า 10) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์การ (Organizing) 3) การจัดสรรคน (Staffing) 4) การประสานงาน (Coordinating) และ 5) การควบคุม (Controlling) นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงประโยชน์ของการบริหารจัดการ คือ

1. จะช่วยให้ผู้บริหารตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เห็นโอกาสใหม่ ๆ เห็นข้อจำกัดที่อาจเกิดขึ้นทำให้องค์การสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมได้ดีกว่าคู่แข่งขัน สามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสต่าง ๆ ที่เปิดให้ และใช้จุดแข็งขององค์การให้เกิดประโยชน์สูงสุดนั้น คือ องค์การสามารถสร้าง “Strategic Fit” ระหว่างสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในองค์การได้ ทำให้องค์การสามารถอยู่รอดและเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงตลอดจนปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้

2. ช่วยให้องค์การโดยส่วนรวมมีทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน เห็นถึงแนวทางที่สำคัญที่องค์การจะต้องปฏิบัติทำให้องค์การนั้น ๆ แข็งแกร่งประสบความสำเร็จและเติบโตต่อไปได้

3. ทำให้องค์การสามารถสร้างผลตอบแทน (Returns) ที่เหนือกว่าคู่แข่งขันได้ด้วยการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) และสามารถรักษาข้อได้เปรียบนี้ไว้ได้

4. ช่วยให้ผู้บริหารสามารถยกระดับผลการปฏิบัติงานขึ้นมาได้ คือ องค์การจะสามารถบรรลุทั้งประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ การมีต้นทุนในการดำเนินงานที่ต่ำกว่า และมีประสิทธิผล (Effectiveness) คือ การมีต้นทุนในการดำเนินงานที่ต่ำกว่า ถ้าได้มีการบริหารกลยุทธ์ที่ถูกต้องเหมาะสมทั้งในช่วงของการกำหนดกลยุทธ์ การนำแผนกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ควบคุมและติดตามผล

5. ช่วยทำให้ผู้บริหารมีการทำงานในลักษณะ Proactive คือ คาดการณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะเกิดหรือเป็นฝ่ายรุกมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับและป้องกันตัว (Reactive and Defensive) ทำให้องค์การสามารถปรับตัวได้ดีกว่า และ/หรือฉกฉวยโอกาสได้ดีกว่าหรือได้ก่อนคู่แข่งขัน

วิโรจน์ สารรัตนะ (2555, หน้า 3-5) ได้กล่าวว่า การบริหารเป็นกระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุจุดหมายขององค์การ โดยอาศัยหน้าที่หลักการบริหารมีองค์ประกอบอย่างน้อย 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การประสานงาน และการควบคุม ซึ่งกระบวนการดังกล่าวมีผู้บริหารเป็นผู้รับผิดชอบที่จะให้มีการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล องค์ประกอบของหลักการบริหารมีรายละเอียด ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) เป็นหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งนักวิชาการทั้งหลายกำหนดขึ้น จะเริ่มต้นด้วยหน้าที่ทางการวางแผนเป็นอันดับแรกจึงแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการวางแผนเป็นอย่างดี โดยที่องค์ประกอบของกระบวนการวางแผนองค์การหนึ่ง ๆ ประกอบด้วย ภารกิจ จุดหมายและแผน โดยภารกิจเป็นข้อประกาศอย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับจุดมุ่งหมาย หรือเหตุผลพื้นฐานในการดำรงอยู่ขององค์การและขอบข่ายงานเฉพาะขององค์การหรือที่ทำให้องค์การแตกต่างจากองค์การอื่น สำหรับจุดหมายเป็นเป้าหมายแห่งอนาคต หรือผลลัพธ์สุดท้ายที่องค์การต้องการให้บรรลุผล ขณะเดียวกันกับแผนงาน หมายถึง วิถีทางที่จะก่อให้เกิดการกระทำเพื่อให้เกิดบรรลุผลลัพธ์สุดท้ายที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับองค์การ

2. การจัดองค์การ (Organizing) เป็นหน้าที่ทางการบริหารที่สืบเนื่องจากการวางแผน กล่าวคือ เมื่อองค์การจัดทำจุดหมายและแผนเชิงยุทธศาสตร์แล้ว ผู้บริหารควรต้องออกแบบโครงสร้างองค์การเพื่อให้การบริหารงานบรรลุจุดหมายแผนเชิงยุทธศาสตร์ขององค์การนั้น การออกแบบโครงสร้างองค์การเป็นกิจกรรมที่ควรได้รับการตรวจสอบอยู่เสมอ เนื่องจากปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบโครงสร้างองค์การเกิดขึ้นมากมาย

3. ประสานงาน (To Co-ordinate) คือการกระทำใด ๆ ก็ตามเพื่อทำให้การปฏิบัติงานของส่วนงานต่าง ๆ ในองค์การประสานสอดคล้องกัน อาจจะเป็นไปอย่างมีแบบแผนหรือไม่ก็ตาม

4. การควบคุม (Controlling) เป็นกระบวนการวางระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อให้การปฏิบัติงานขององค์การบรรลุผลตามจุดหมายที่กำหนดไว้มุ่งให้เกิดความมั่นใจว่าสมาชิกในองค์การได้ประพฤติปฏิบัติไปในทิศทางที่จะทำให้บรรลุผลตามมาตรฐานการทำงานที่กำหนดไว้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งขององค์การ การเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของสมาชิกในองค์กร

สมเกียรติ พ่วงรอด (2565, ออนไลน์) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาให้ประสบกับความสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างภาวะผู้นำและควรยึดหลักวิชาที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา บูรณาการไปสู่การปฏิบัติที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่างมุ่งมั่นและจริงจัง ดังนี้

1. มีความซื่อสัตย์สุจริต ถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดของการบริหาร เพราะจะต้องทำเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อให้เกิดความศรัทธาและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุคลากรผู้ใต้บังคับบัญชา ดังคำกล่าวที่ว่า “แบบอย่างที่ดีย่อมอยู่เหนือคำสอนอื่นใด”

2. มีความยุติธรรม การบริหารงานด้วยความเสมอภาคเป็นกลาง และยุติธรรมกับทุกคนซึ่งทำให้ลดความขัดแย้งภายในโรงเรียนได้

3. มีความมุ่งมั่น ขยัน อดทน และเป็นคนสู้งาน บุคลากรจะเห็นการทำงานและจะนำไปเป็นแบบอย่าง โดยยึดหลักว่า “สอนให้รู้ทำให้ดูอยู่ให้เห็น” (ท่านได้ทำในสิ่งเหล่านี้หรือยัง)

4. มีความรับผิดชอบสูง ซึ่งความรับผิดชอบ เป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่ง เพราะความรับผิดชอบทำให้งานประสบความสำเร็จ แม้ในบางครั้งงานที่สำคัญของโรงเรียนเกิดความผิดพลาด ในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องยอมรับและรับผิดชอบโดยไม่โยนความผิดไปให้ผู้อื่น

5. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำแนวคิดและวิธีการใหม่ ๆ มาปฏิบัติในโรงเรียนบ้างเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์แสดงให้เห็นถึงการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง

6. มีภาวะผู้นำสูง ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงในโรงเรียนเชิงการพัฒนาที่ดีขึ้น ใน 4 ด้าน กล่าวคือ ด้านบริหารงานบุคคล ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ และด้านการบริหารงานทั่วไป

7. กล้าที่จะคิด กล้าที่จะพูด กล้าที่จะนำ กล้าที่จะทำ กล้าที่จะตัดสินใจ และกล้าที่จะรับผิดชอบ ในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา

8. มีคุณธรรม และจริยธรรม ยึดพรหมวิหาร 4 เป็นธรรมะในการบริหารบุคลากร ได้แก่

8.1 เมตตา ให้ความรัก ความปรารถนาดีแก่ทุกคนด้วยความเสมอภาค ไม่ลำเอียง

8.2 กรุณา ให้ความช่วยเหลือแก่บุคลากรที่มีทุกข์ตามโอกาสและความเหมาะสมอย่างเท่าเทียมกันหรือกรณีมีปัญหาในหน้าที่การงานและปัญหาส่วนตัว

8.3 มุฑิตา ยินดีให้กำลังใจแก่บุคลากรทุกคนเมื่อประสบความสำเร็จในชีวิต หรือในหน้าที่การงานตามความเหมาะสม พิจารณาความดีความชอบที่ใช้หลักความดีเก่ง ส่งเสริม และสนับสนุนให้ทำผลงานเพื่อการพัฒนาวิชาชีพที่สูงขึ้น การจัดทำการ์ดอวยพรและของที่ระลึกมอบให้ในวันคล้าย วันเกิด ฯลฯ

8.4 อุเบกขา ทำงานโดยปราศจากอคติวางตัวเป็นกลางให้ความยุติธรรมแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ลำเอียง ไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ไม่แสดงความดีใจจนเกินควร หรือทับถมผู้อื่นเมื่อประสบเคราะห์กรรม

9. มีวุฒิภาวะทางอารมณ์สูง สามารถเก็บความรู้สึกต่าง ๆ ได้สุขุม รอบคอบ นุ่มนวล มีความอดทนต่อความรู้สึกที่ไม่ถูกต้อง หรือการปฏิบัติที่ขัดต่อกฎระเบียบ และวัฒนธรรม

10. เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรในโรงเรียนและครอบครัว มีนิสัยรักการอ่าน การใช้เวลาว่างในวันหยุด โดยการวางแผนและบริหารเวลาให้คุ้มค่าที่สุด สำหรับการปฏิบัติงาน และการศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเองเสมอ

11. มีความจริงใจ ยึดอุดมการณ์ในการทำงานให้ความเป็นกันเองแก่ผู้ร่วมงาน ทุกคนด้วยความเสมอภาค ด้านการบริหารงาน การบริหารงานในด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ และด้านบริหารงานทั่วไป ควรใช้วิธีการบริหารรูปแบบใหม่ “รูปแบบที่ทุกคนมีส่วนร่วม” ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบโดยพิจารณาจัดทำภารกิจให้ชัดเจนครอบคลุมงานทั้งหมดและมีการกำหนดกลุ่มงานที่มีความสอดคล้องกัน จัดโครงสร้างบริหารที่เป็นนิติบุคคลมีการบริหารเป็นระบบมีสายบังคับบัญชา และการประสานคน/งาน เพื่อให้เกิดความคล่องตัว มีการกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในทุกระดับของตำแหน่ง ตามความรู้ความสามารถและประสบการณ์ทุกขั้นตอน ไว้อย่างชัดเจนและโปร่งใส ตรวจสอบได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องฝึกการสร้างจิตสำนึกในเรื่องของความรักและภักดี ความหวงแหน และความเป็นเจ้าของร่วมกัน (Sense of Belonging)

สรุปว่า การบริหารสถานศึกษามีจุดมุ่งหมายและแนวทางในการพัฒนาองค์ประกอบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา ในการบริหารสถานศึกษานั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีนโยบาย มีกระบวนการพัฒนาในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการวางแผน มีการกำหนดวิสัยทัศน์และแนวทางในการปฏิบัติของสถานศึกษาและบริหารงานด้วยความเป็นธรรม ประพฤติเป็นแบบอย่างเป็นที่ยกย่องให้เกียรติ เคารพนับถือศรัทธาและไว้วางใจจากครู บุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในการครองตน ครองคน และครองงาน กระตุ้นครูและบุคลากรให้เกิดความตระหนัก มีการคิดแก้ปัญหา ตัดสินใจอย่างมีเหตุและมีผล มีการรายงาน และสรุปผลในการดำเนินงาน และเป็นผู้เชื่อมประสานระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ประกอบไปด้วย การวางแผน การจัดสรรบุคลากร และการควบคุม รายละเอียดมีดังนี้

1. การวางแผน หมายถึง ผู้บริหารมีกระบวนการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายระยะยาว เป็นการกำหนดแผนที่ให้ความสำคัญกับการมองไปสู่อนาคตภายใต้การพิจารณาถึงความเป็นไป ได้ในการใช้ทรัพยากรและการพิจารณาถึงทางเลือกต่าง ๆ อย่างรอบคอบและชัดเจนว่าจะสามารถนำไปสู่ภารกิจและเป้าหมายที่วางไว้ รวมทั้งมีการระดมสมองเพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในของโรงเรียนที่มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2. การจัดสรรบุคลากร หมายถึง การบริหารงานอันเกี่ยวกับตัวบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ทุกประเภทของหน่วยงาน การบริหารงานดังกล่าวรวมตั้งแต่การแสวงหาคนมาทำงาน การบรรจุแต่งตั้ง

การฝึกอบรมพัฒนาบุคคลที่บรรจุและแต่งตั้งไว้แล้ว การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้นและลดขั้นที่มีการกระตุ้นให้เกิดความรับผิดชอบและการเรียนรู้จากการทำงานและการกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจภายในเพื่อการพัฒนาตนเอง

3. การควบคุม หมายถึง กระบวนการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานการเปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือเกณฑ์ ความถูกต้องให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่ระบุ การเก็บรวมรวมข้อมูล การรายงานผล การดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

4. การประสานงาน หมายถึง ผู้บริหารมีการร่วมกันในการปฏิบัติภารกิจขององค์การให้บรรลุเป้าหมาย โดยผู้บริหารเป็นผู้กำหนดความสัมพันธ์ต่าง ๆ เพื่อให้ภารกิจขององค์การบรรลุประสิทธิผลและประสิทธิภาพ การกำหนดกลุ่มงานทุกองค์การต้องมีหน้าที่ต้องปฏิบัติโดยบุคคลที่มีความสามารถแตกต่างกัน โดยมีเครือข่ายประสานความร่วมมือทางการศึกษาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ด้านการศึกษาภายในหรือนอกเขตพื้นที่การศึกษา

กล่าวสรุปได้ว่า จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการบริหารสถานศึกษาดังกล่าวมาแล้ว จากแนวคิดของนักการศึกษาของแต่ละท่านมีแนวคิดแตกต่างกันบ้าง แต่ละแนวคิดต่างก็มุ่งเสนอขั้นตอนกระบวนการบริหารที่จะให้ครอบคลุมภารกิจของการบริหารสถานศึกษาทั้งหมดเช่นกัน ในการบริหารสถานศึกษาจะต้องมีนโยบายในการบริหารงาน ประกอบไปด้วย การวางแผน การจัดสรรบุคลากร การควบคุม และการประสานงาน

2.2 แนวคิดการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา รวมถึงการมีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้นนอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนแล้วการป้องกันและการช่วยเหลือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็ถือเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาเนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งด้านการสื่อสารและเทคโนโลยีต่าง ๆ การดูแลนักเรียนที่ยังไม่เป็นระบบ ก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนบ้างไม่ทั่วถึงบ้าง ไม่ทันเวลาบ้างไม่ถูกวิธี ไม่มีข้อมูล ไม่เป็นธรรมกับผู้เรียนบางกลุ่มบางคน ยิ่งสถานการณ์ปัญหาสังคมที่มีความรุนแรงมากขึ้น และเริ่มขยายตัวเข้าสู่โรงเรียนอย่างรวดเร็ว ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งขาดความมั่นคงเข้มแข็ง มีแนวโน้มสูงที่จะออกกลางคัน สถิติการออกกลางคันของแต่ละโรงเรียน สะท้อนให้เห็นความล้มเหลวทางการศึกษา การออกกลางคันนอกจากเป็นความสูญเปล่าทางการศึกษาแล้วยังเป็นระเบิดเวลาของปัญหาสังคมที่

รัฐบาลจะต้องใช้งบประมาณสูงมากขึ้นไปอีก เพื่อการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ปัญหาของเด็กและเยาวชนจึงนำไปสู่ความเดือดร้อนของครอบครัวความไม่สงบสุขของสังคม และพัฒนาไปสู่ความไม่มั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความตระหนักต่อสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวจึงมีนโยบายให้สถานศึกษามีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559, หน้า 7) แต่สภาพปัจจุบันการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทำได้ค่อนข้างยากและมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากความหลากหลายในแต่ละปัญหาที่เกิดขึ้น การดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากครูทุกคนโดยต้องมีกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีหลักฐานการปฏิบัติงานมีเทคนิควิธีการหรือการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนกลุ่มเสี่ยง หากครูทุกคนร่วมกันทำงานเป็นทีมอย่างมีระบบเช่นนี้แล้ว ความสำเร็จของงานย่อมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและส่งผลดีกับทุกฝ่ายทั้งทางตรงและทางอ้อม (กรมสุขภาพ, 2556, หน้า 1)

2.2.1 ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีแบบแผนขั้นตอนชัดเจนในการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาเพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ บนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมพัฒนาร่วมแก้ปัญหาจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เนื่องจากระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการพัฒนามาจากการจัดบริการให้การแนะแนวของโรงเรียน ดังนั้นความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเกี่ยวข้องกับการแนะแนว โดยมีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

เจ ดี คัมโบลท์ (J.D. Krumboltz, 1970, p. 365) กล่าวว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันระหว่างผู้ที่มีปัญหาที่ต้องการความช่วยเหลือและผู้แนะแนวที่ผ่านการฝึกอบรมมาอย่างดีรวมทั้งผ่านการศึกษาเกี่ยวกับการแนะแนวมาแล้วมีจุดมุ่งหมายปลายทางที่จะช่วยเหลือให้ผู้ประสบปัญหาได้มีโอกาสที่จะเผชิญกับสภาพความเป็นจริงและสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good, 1973, p. 270) ได้ให้ความหมายของการแนะแนวว่า การแนะแนวหมายถึง กระบวนการช่วยเหลือให้แต่ละบุคคลสามารถเข้าใจตนเองและโลกเกี่ยวกับตนเองได้ดี โดยมีกระบวนการแนะแนวดังนี้

1. กระบวนการช่วยเหลือให้แต่ละบุคคลสามารถเข้าใจตนเองและโลกเกี่ยวกับตนเองได้ดี สามารถเสาะแสวงหาความรู้เพื่อจะนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับความก้าวหน้าทางการศึกษาการพัฒนาทางอาชีพและการมีบุคลิกภาพที่เหมาะสม

2. เป็นวิธีการที่ครูจะนำเด็กให้ครูรู้จักวิธีการศึกษาค้นคว้าและได้รับการตอบสนองตามความต้องการของตนเอง

3. วิธีการช่วยเหลืออย่างมีแบบแผนต่อเนื่องกัน ซึ่งนอกเหนือไปจากการสอนตามปกติเป็นการช่วยเหลือให้นักเรียน นักศึกษาหรือบุคคลอื่น ๆ สามารถประเมินความสามารถของตนเองและข้อบกพร่องของตนเองเพื่อที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

4. เป็นวิธีการที่กระทำโดยตรงต่อเด็กในการที่จะนำเด็กไปสู่จุดหมายปลายทาง โดยการจัดสภาพแวดล้อมให้แก่เด็ก เพื่อจะเป็นสาเหตุให้เด็กทราบถึงความปรารถนาและความต้องการเบื้องต้นของตนเองและเกิดความสนใจต่อความต้องการเหล่านั้น อันจะนำไปสู่ลำดับขั้นของความสำเร็จตามที่ตนเองปรารถนาไว้

แคร์โรล เอช มิลเลอร์ (Carroll H. Miller, 1976, p. 13) ได้กล่าวว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยให้บุคคลรู้จักตนเองและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้บุคคลสามารถตัดสินใจและวางแผนการอนาคตของตนเองได้อย่างเหมาะสม

เลสเตอร์ เอ็น ดาวนิง (Lester N. Dowing, 1986, p. 7) ได้กล่าวว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการที่จัดขึ้นโดยกลุ่มบุคคลซึ่งได้รับการอบรมเป็นพิเศษ เพื่อช่วยเหลือบุคคลในการปรับตัวและส่งเสริมให้บุคคลได้พัฒนาตนเองให้ถึงขีดสุดในทุกด้าน

ซิลลิกแมน (Seligman, 2001, p. 67) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การช่วยเหลือโดยการรับฟัง สนับสนุนให้กำลังใจในการแก้ปัญหา การให้ข้อมูลแก่ผู้ที่มาขอรับคำปรึกษาต้องการความช่วยเหลือ รวมทั้งการส่งต่อผู้มาขอรับคำปรึกษาและความช่วยเหลือให้แก่ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

เอ็ดคอม (Edgecombe, 2002, p. 96) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในในการดำเนินการดังกล่าว ละมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคลภายนอกรวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน

บรอคเคอร์แบงค์ (Brocklebank, 2004, p. 1253) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การส่งเสริม การป้องกันและการแก้ปัญหา โดยมีวิธีการเครื่องมือและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด

ก้องภพ ยี่หร่า (2550, หน้า 44) ได้กล่าวว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบมีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก

สถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารและครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเองมีแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง รวมทั้งครูได้รู้จักนักเรียนมากขึ้นสามารถส่งเสริมและป้องกันปัญหาของผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นกลุ่มปกติหรือกลุ่มพิเศษ

รังสรรค์ เพ็งนู (2551, หน้า 15) ได้กล่าวว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดาเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ได้แก่คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารและครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจนมีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานทางานที่ตรวจสอบได้

กระทรวงยุติธรรม (2553, หน้า 12) ได้กล่าวว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป้นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน และมีการประสานงานกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคคลภายนอก

กรมสุขภาพจิต (2554, หน้า 131) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่า หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมวิธีการเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานดังกล่าว และมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคลากรภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน และการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหมายถึง การส่งเสริม การป้องกัน และการแก้ไขปัญหา ด้วยวิธีการ และเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษา ตลอดจนบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และปลอดภัยจากสารเสพติด

วีระ คำอาจ (2555, หน้า 12) ได้ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่า หมายถึง กระบวนการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองมีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้

สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ (2556, หน้า 11) ได้กล่าวว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบที่มีขั้นตอนชัดเจนโดยการมีส่วนร่วม ของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งทางภายในและภายนอกสถานศึกษา มีวิธีการและเครื่องมือที่ได้ มาตรฐานคุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ ระบบการดูแล

ช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็น การพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมและมีวิถีชีวิตที่เป็นสุข ตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการศึกษามีกิจกรรมที่สำคัญ คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนานักเรียน การป้องกันและ แก้ไขปัญหา และการส่งต่อ

ศศิมาพร คชาชัย (2557, หน้า 33-34) ได้กล่าวว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนเป็นระบบชัดเจน มีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐานมีคุณภาพ มีการบันทึกหลักฐานการทำงานเพื่อให้สามารถตรวจสอบได้ การดำเนินงานมีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน และบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหารตลอดจนครูทุกคน มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือส่งเสริมและพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ประกอบด้วยการดำเนินงาน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน ขั้นการส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหาและการส่งต่อ

ณัฐริน เจริญเกียรติบวร (2557, หน้า 50) ได้กล่าวว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการทำงานของโรงเรียนที่มีวิธีดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอน โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักในการดำเนินงานและประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียนช่วยให้นักเรียนดำรงชีวิตอยู่ในโรงเรียน ครอบครัวและสังคมอย่างมีความสุขตามอัตภาพของตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559, หน้า 8) ได้กล่าวถึงความหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่มุ่งให้การคุ้มครอง ป้องกัน ดูแล แก้ไข ให้ความช่วยเหลือ และส่งเสริมพัฒนาศักยภาพนักเรียน อย่างมีแบบแผนและมีขั้นตอนที่ชัดเจน โดยครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานร่วมกับบุคลากรทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข มีสมรรถนะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกันอย่างเหมาะสม เพียงพอต่อการดำรงชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัยจากสภาวะวิกฤตต่าง ๆ ได้

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2559, หน้า 12) ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่า เป็นกระบวนการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจนโดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคคลหลัก ในการดำเนินการดังกล่าวและมีการประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่ปรึกษา หรือบุคคลภายนอก รวมทั้งการสนับสนุนส่งเสริมจากโรงเรียน การดูแลช่วยเหลือ หมายรวมถึง การส่งเสริม ป้องกันและการแก้ไขปัญหา โดย

วิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสารเสพติด

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร (2559) ให้ความหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่า เป็นกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและครูอย่างมีขั้นตอน พร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมี ครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น และครูแนะแนว เป็นบุคลากรหลัก และให้ความหมายของ การดูแลช่วยเหลือ หมายถึง การส่งเสริม การป้องกัน และ การแก้ไขปัญหา โดยวิธีการและเครื่องมือสำหรับครูที่ปรึกษา/ครูประจำชั้น ครูแนะแนว และบุคลากร ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และพัฒนานักเรียนและครูให้มีสุขภาวะทางใจ

ลัดดาวัลย์ เพชรจันทร์ (2559, หน้า 15-16) ได้กล่าวว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนเป็นการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหาอย่างมีขั้นตอนซึ่งจะมีวิธีการและเครื่องมือในการทำงานที่มีมาตรฐาน มีคุณภาพ และมีหลักฐานการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้ โดยมีการประสานความร่วมมือระหว่างครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษาในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และปลอดภัยจากสิ่งยั่วยุในทางที่ไม่เหมาะสม มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง

สุธิดา พงษ์สวัสดิ์ (2561, หน้า 14) ได้กล่าวว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนพร้อมด้วยวิธีการและเครื่องมือการทำงานที่ชัดเจน โดยมีครูที่ปรึกษาและบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาร่วมกันเข้าไปแก้ไขปัญหาของผู้เรียนให้สอดคล้องกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการพัฒนาตนเองแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการดำเนินงานพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ธนิตา ศุกรสุคนธ์ (2562, หน้า 29) ได้กล่าวว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีขั้นตอนด้วยวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐานและมีคุณภาพ และมีหลักฐานทางงานที่ตรวจสอบได้ โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดาเนินงานและประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับครูที่เกี่ยวข้องหรือบุคลากรภายนอก

กล่าวสรุปได้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษา อย่างมีขั้นตอน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐาน เป็นกระบวนการที่ทำให้เด็กได้รับการดูแลปกป้องจากสถานศึกษา ส่งเสริม และสนับสนุน และมีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน ทั้งนี้ยังได้รับความร่วมมือจาก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ทั้ง

ภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์มากขึ้น รวมทั้งเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านต่าง ๆ ของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้นด้วย

2.2.2 ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้มีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

มาร์ส (March, 1997, p. 506) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่า หลักความสำคัญที่เป็นเจตนารมณ์ในการช่วยส่งเสริมระบบ คือ การใช้หลักจิตวิทยาของครูในการสร้างสัมพันธภาพ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน สร้างความคุ้นเคยไว้วางใจสื่อสารกันได้อย่างเปิดเผย

ฟู้ด (Flood, 2002, p. 1215) ได้ให้ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้

1. ปรับเปลี่ยนบทบาทและเจตคติของผู้บริหารและครูอาจารย์ให้ส่งเสริม ดูแลพัฒนานักเรียนทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญษ อารมณ์ และสังคม

2. วางระบบที่จะสร้างความมั่นใจว่านักเรียนทุกคนมีครูอาจารย์อย่างน้อยหนึ่งคนที่คอยดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง

3. สนับสนุนให้ครูอาจารย์มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ปกครอง เพื่อให้บ้าน โรงเรียน และชุมชน เชื่อมประสานรวมกลุ่มกันเป็นเครือข่าย ช่วยกันเฝ้าระวังดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. ประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ชุมชน และผู้ชำนาญการในสาขาต่าง ๆ เพื่อส่งต่อและรับช่วงการแก้ไข ส่งเสริม พัฒนานักเรียน และเยาวชนในรูปแบบสหวิทยาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, น. 22) ได้ให้ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ว่า บทบาทของครูที่กล่าวมานั้นคงมิใช่เรื่องใหม่ เพราะมีการปฏิบัติกันอย่างสม่ำเสมอและได้ดำเนินการมานานแล้ว นับตั้งแต่อดีตจนได้รับการยกย่องให้เป็นปูชนียบุคคล แต่เพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย โดยเฉพาะการทำงานอย่างมีระบบที่มีกระบวนการทำงาน มีหลักฐานการปฏิบัติงาน มีเทคนิค วิธีการ หรือการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนแล้วความสำเร็จของงานย่อมเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ผลดีย่อมเกิดขึ้นกับทุกคนทั้งทางและทางอ้อมม่วาจะเป็นครูผู้สอน นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนหรือสังคม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำมาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกรอบในการพัฒนาเสริมสร้างพัฒนาความแข็งแรง กำกับ ดูแล ตรวจสอบและประเมินผลเป็นการประกันคุณภาพระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาเป็น 3 ด้าน คือ ด้านตัวนักเรียน ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, หน้า 6) ได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ ไว้ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียน รวมทั้งรองผู้อำนวยการโรงเรียนทุกฝ่าย ตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และให้การสนับสนุนการดำเนินงานหรือกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ

2. ครูทุกคนและผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องมีความตระหนักในความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน มีความสุขที่จะทำหน้าที่พัฒนานักเรียนในทุกๆ ด้าน

3. คณะกรรมการหรือคณะทำงานทุกคณะ ต้องมีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิด และมีการประชุม ปรึกษาหารือในแต่ละคณะอย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด

4. ครูที่ปรึกษา เป็นบุคลากรหลักสำคัญในการดำเนินงาน โดยต้องได้รับความร่วมมือจากครูทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งได้รับการสนับสนุนในด้านต่างๆ จากโรงเรียน

5. การอบรมให้ความรู้ และทักษะรวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลความรู้แก่ครูที่ปรึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องของการเอื้อประโยชน์ต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะในเรื่องของทักษะจิตวิทยาการแนะแนว และการให้คำปรึกษาเบื้องต้นและแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนซึ่งสถานศึกษาควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

6. ผู้ปกครองและภาคีเครือข่าย ร่วมกันพัฒนาในทุกส่วนของสังคม มีความมุ่งมั่นในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

เตรียมศักดิ์ อินอุเทน (2551, น. 14) กล่าวว่า ความสำคัญจำเป็นของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ว่า ในการปฏิรูปวิชาชีพครู ซึ่งเป็นกาพัฒนาครูให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถมีคุณลักษณะที่ได้คุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพตามการประกันคุณภาพการศึกษาด้านปัจจัย คือ ครูที่ระบุในมาตรฐานที่ 2 ครูมีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของครูในการพัฒนานักเรียน คือ การมีความรัก เอื้ออาทร เอาใจใส่ดูแลผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ การมีมนุษยสัมพันธ์และสุขภาพจิตที่ดี พร้อมที่จะแนะนำและร่วมกันแก้ปัญหาของผู้เรียน แสดงให้เห็นว่าครูต้องพัฒนาตนเองให้เป็นครูมืออาชีพ คือ นอกจากจะทำหน้าที่ครูผู้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนแล้ว ยังต้องทำหน้าที่อื่น ๆ ที่เป็นการสนับสนุนหรือพัฒนาให้นักเรียนมีคุณภาพทั้งดี เก่ง มีสุข ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานด้านผลผลิตคือนักเรียน ในการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรฐานที่ 4 ที่มุ่งให้นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ มาตรฐานที่ 5 มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีกีฬามาตรฐานที่ 6 รู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้ และมีบุคลิกที่ดี มาตรฐานที่ 7 มีสุขนิสัยสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ปลอดจากสิงเสพติดให้โทษ ซึ่งการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยให้

นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานดังกล่าวได้ โดยผ่านกระบวนการของการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรฐานที่ 1 ที่ให้โรงเรียนมีการบริหารและการจัดการอย่างเป็นระบบมาตรฐานที่ 4มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มาตรฐานที่ 7 ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ดังนั้น ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นระบบที่สามารถดำเนินการเพื่อรับการประกันคุณภาพได้ ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านปัจจัย ด้านผลผลิต และด้านกระบวนการ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552, หน้า 13) ได้ให้ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

1. นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา

2. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดี

3. นักเรียนรู้จักตนเองและควบคุมได้ มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ซึ่งจะเป็นรากฐานในการพัฒนาความเก่ง (IQ) คุณธรรม จริยะรรม (MQ) และความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรค (AQ)

4. นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและได้รับการส่งเสริมพัฒนาเต็มศักยภาพโดยรอบด้าน

5. ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็ง จริงจังด้วยความเสียสละ เอาใจใส่ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้ทำแผนภูมิการดำเนินงานระบบคุณภาพการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

อัศวนันท์ จุติมหาธนานนท์ (2552, หน้า 21) กล่าวถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าเป็นระบบที่มีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนในสถานศึกษา เพราะกระบวนการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุน นักเรียนทุกคนจะสามารถช่วยแก้ไขปัญหาให้นักเรียน รอดพ้นจากวิกฤต และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมีกระบวนการทำงานที่มีขั้นตอนอย่างชัดเจนเป็นระบบ

มธุริน แผลงจันทึก (2554, หน้า 9) ได้กล่าวว่าความสำคัญและความจำเป็นของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เนื่องมาจากในสังคมไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีปัจจัยหลายด้านที่ทำให้นักเรียนมีปัญหา ซึ่งตัวนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม จะต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน และสถานศึกษาต้องพัฒนานักเรียนทุกคนให้มีคุณภาพตามศักยภาพโดยใช้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

ธวัชชัย สาครสิทธิศักดิ์ (2555, หน้า 52) ที่กล่าวไว้ว่าเป็นความสำคัญและความจำเป็นของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการ สำคัญที่ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องจะได้ร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้มีพัฒนาการที่ก้าวหน้าในทุกด้าน สามารถปรับตัว แก้ปัญหา พัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จและอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

กรมสุขภาพจิต (2556, หน้า 26) ได้กล่าวว่าความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้มีกระบวนการทำงานเป็นระบบ มีความชัดเจนมีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน รวมทั้งมีวิธีการกิจกรรม และเครื่องมือต่าง ๆ ที่มีคุณภาพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีหลักการดำเนินการดังนี้ 1) มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิตเพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน เนื่องจากแต่ละคนมีความเป็นปัจเจกบุคคล ดังนั้น การยึดนักเรียนเป็นสำคัญในการพัฒนาเพื่อดูแลช่วยเหลือทั้งด้านการป้องกันแก้ไขปัญหา หรือการส่งเสริม 2) ความสำเร็จของงานต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมใจ ร่วมคิดร่วมทำของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรของโรงเรียนในทุกระดับ ผู้ปกครอง หรือชุมชน

สรุปได้ว่า ความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงเรียน ครู ชุมชน โรงเรียน และผู้เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องมีความตระหนักให้ความสำคัญ สนับสนุนการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และมีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียน โดยมีครูทุกคนและผู้ที่เกี่ยวข้องให้คำปรึกษาแนะนำ สนับสนุนในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างสมบูรณ์

2.2.3 วัตถุประสงค์และประโยชน์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2559, หน้า 7) กล่าวว่าการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทุกคน ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข เสนอวัตถุประสงค์ของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

1. เพื่อเป็นการวางกรอบในการดำเนินงานให้อยู่ในขอบเขตที่ต้องการ ไว้เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อให้โรงเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือชุมชนมีการทำงานร่วมกันโดยผ่านกระบวนการทำงานที่มีระบบ พร้อมด้วยเอกสาร หลักฐานการปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบหรือรับการประเมินได้

กรมสุขภาพจิต (2556, หน้า 22) ได้เสนอวัตถุประสงค์ของการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนไว้ดังนี้

1. เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีระบบและ มีประสิทธิภาพ

2. เพื่อให้โรงเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือบุคคล มีการทำงานร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการทำงานที่ชัดเจน พร้อมด้วยเอกสาร หลักฐาน การปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบ หรือรับการประเมินได้

3. เพื่อให้นักเรียน ได้รับการดูแลช่วยเหลือ และส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

4. เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึง ตรงตามสภาพปัญหาและส่งต่ออย่างมีระบบ

5. เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องรู้และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2559, หน้า 4) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ ดังนี้

1. เพื่อให้โรงเรียนมีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีกระบวนการวิธีการและเครื่องมือที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐาน สามารถตรวจสอบได้

2. เพื่อส่งเสริมให้ครูที่ประจำชั้น ครูที่ปรึกษาบุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครองชุมชนหน่วยงานนักเรียน

3. เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพเป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560ก, หน้า 5) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ที่สำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ ดังนี้

1. เพื่อให้โรงเรียนมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีกระบวนการ วิธีการ และเครื่องมือที่มีคุณภาพและมาตรฐานสามารถตรวจสอบได้

2. เพื่อส่งเสริมให้ครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนหน่วยงานและองค์กรภายนอกมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาเด็กเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

กรมสุขภาพจิต (2560, หน้า 3) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้

1. เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. เพื่อให้โรงเรียน ผู้ปกครอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือชุมชนมีการทำงานร่วมกัน โดยผ่านกระบวนการทำงานที่มีระบบ พร้อมด้วยเอกสารหลักฐานการปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบได้

นอกจากนี้นักการศึกษาได้กล่าวถึงประโยชน์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559, หน้า 5) กล่าวถึงประโยชน์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ ดังนี้

1. นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึงและตรงตามสภาพปัญหา

2. สัมพันะภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น

3. นักเรียนรู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ มีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ซึ่งจะเป็นรากฐานในการพัฒนาความเก่ง คุณธรรมจริยธรรม และความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรค

4. นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและได้รับการส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพรอบด้าน

5. ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็ง จริงจังด้วยความเอื้ออาทร

นอกจากนี้ การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประโยชน์ต่อหลายฝ่าย ดังนี้

ประโยชน์ต่อนักเรียน มีดังนี้

1. นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและพัฒนาด้านสุขภาพกายสุขภาพจิตและสภาพแวดล้อมทางสังคมอย่างทั่วถึง

2. นักเรียนได้รับการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน แก้ไขปัญหาทั้งด้านการเรียนรู้และความสามารถพิเศษ

3. นักเรียนได้รู้จักตนเอง สามารถปรับตัว มีทักษะทางสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

4. นักเรียนมีทักษะชีวิตและมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อน ครู และผู้ปกครอง

ประโยชน์ต่อครู มีดังนี้

1. ครูได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.ครูมีเจตคติที่ดีต่อนักเรียน

3. ครูมีผลงานสอดคล้องกับมาตรฐการประเมินคุณภาพการศึกษา

4. ครูมีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู

ประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงเรียน มีดังนี้

1. ผู้บริหารได้รู้ศักยภาพของครูในการขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิรูปการเรียนรู้ปฏิรูปการเรียนการสอน

2. ผู้บริหารได้รู้ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน และใช้ในการกำหนดแนวทางในการพัฒนานักเรียน พัฒนาหลักสูตร และพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

3. ผู้บริหารมีรูปแบบกระบวนการพัฒนาเชิงระบบ ภายใต้การมีส่นร่วมของทุกฝ่าย

ประโยชน์ต่อโรงเรียน มีดังนี้

1. โรงเรียนมีผลการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษา

2. โรงเรียนได้รับการยอมรับ การสนับสนุน และความร่วมมือจากชุมชน บุคลากร องค์กรที่เกี่ยวข้อง

3. โรงเรียนมีการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้และเอื้ออาทร

ประโยชน์ต่อผู้ปกครอง/ชุมชน มีดังนี้

1. ผู้ปกครอง ชุมชน ตระหนักในการมีส่วนร่วมกับโรงเรียน

2. ผู้ปกครอง ชุมชน เข้าใจถึงวิธีการอบรมสั่งสอนบุตรหลาน

3. ผู้ปกครอง ชุมชน เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุตรหลาน

4. ผู้ปกครอง ชุมชน มีสัมพันธภาพที่ดีกับบุตรหลาน เป็นครอบครัวที่เข้มแข็ง

ประโยชน์ต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีดังนี้

1. พัฒนานวัตกรรมในการพัฒนา คุณภาพนักเรียน

2. พัฒนาองค์กรความรู้เกี่ยวกับการทำงาน การนิเทศติดตามผล/ประเมินผล และการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. มีระบบข้อมูลสารสนเทศทั้งข้อมูลระดับบุคคล และระดับโรงเรียนเพื่อให้พัฒนางานต่อไป

ประโยชน์ต่อประเทศชาติ มีดังนี้

1. นักเรียนมีคุณภาพดี มีปัญญาและมีความสุข

2. มีการเชื่อมโยงข้อมูลของเยาวชนทุกระดับ

3. ลดปัญหาที่ส่งผลต่อเด็กและเยาวชนและลดค่าใช้จ่ายของหน่วยงานต่าง ๆ

4. ประชาชนมีคุณภาพ และเป็นกำลังอันสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560ก, หน้า 13) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ ดังนี้

1. นักเรียนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงตรงกับสภาพปัญหา

2. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น

3. นักเรียนรู้จักตนเองและควบคุมตนเองได้ และพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ซึ่งจะเป็นรากฐานในการพัฒนาความเก่ง (IQ) คุณธรรม จริยธรรม (MQ) และความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรค (AQ)

4. นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุขและได้รับการส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพโดยรอบทุกด้าน

5. ผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข็มแข็งจริงจังด้วยความเอื้ออาทร

กรมสุขภาพจิต (2560, หน้า 3) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

1. ผู้เรียนได้การพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็งจริงจังด้วยความเอื้ออาทร

2. สัมพันธภาพระหว่างครูกับผู้เรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น

3. ผู้เรียนรู้จักตนเองและควบคุมตนเองได้

4. ผู้เรียนมีการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์

5. ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพ และมีระบบ มีกระบวนการทำงานที่ชัดเจน สามารถตรวจสอบประเมินผลได้ ส่งผลให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนา เต็มตามศักยภาพเป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา นอกจากนี้ประโยชน์ที่ได้รับก็จะเกิดขึ้นกับทุกฝ่ายและสิ่งที่จะทำให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีปัจจัยต่าง ๆ เป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนความสำเร็จของการดำเนินงาน

2.2.4 บทบาทหน้าที่เกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2557ข, หน้า 13-24) กล่าวถึง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนทุกคน ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งในหน่วยงานแต่ละแห่งมีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงาน ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานกลางที่มีบทบาทหน้าที่ในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้ปฏิบัติ คือ สถานศึกษาสามารถดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำนักงานคณะกรรมการการขั้นพื้นฐานจึงมีบทบาทหน้าที่และแนวทางการดำเนินงาน มีรายละเอียดดังนี้

ด้านบทบาทหน้าที่มี ดังนี้

1. กำหนดนโยบายและหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินงานด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นเครือข่ายการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. ส่งเสริมสนับสนุนให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเกิดการพัฒนาองค์ความรู้สู่การปฏิบัติด้านดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. สนับสนุนช่วยเหลือให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา สามารถดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ส่งเสริมให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีระบบติดตามประเมินผลและรายงานความก้าวหน้าของการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

ด้านแนวทางการดำเนินงาน มีดังนี้

1. กำหนดยุทธศาสตร์ เป้าหมาย และจุดเน้นด้านการดุแลช่วยเหลือนักเรียน

2. มอบหมายหน่วยงานที่รับผิดชอบในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างชัดเจน

3. เชิญประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงสาธารณสุข สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม เพื่อวางแนวปฏิบัติร่วมกัน

4. พัฒนาบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้มีความเข้มแข็งด้านองค์ความรู้และการปฏิบัติด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย

5. ส่งเสริมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้มีการศึกษาวิเคราะห์ วิจัย เพื่อการพัฒนาด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

6. ช่วยเหลือแก้ปัญหาอุปสรรคของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาอันเป็นเหตุให้การปฏิบัติงานไม่ประสบผลสำเร็จ

7. กำกับ ติดตามและตรวจสอบการดำเนินงาน ด้านการดูแลความช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

บทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหน่วยงานที่สนับสนุนและส่งเสริมระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนภายในสังกัดรวมทั้งการประสานงาน ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานจึงมีบทบาทหน้าที่และแนวทางการดำเนินงาน รายละเอียดดังนี้

ด้านบทบาทหน้าที่มี ดังนี้

1. นำนโยบายด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่การปฏิบัติ

2. ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนาองค์ความรู้และความสามารถในการปฏิบัติด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. สนับสนุนช่วยเหลือให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

4. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมมือกันดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ติดตามประเมินผลและรายงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ด้านแนวทางการดำเนินงานมี ดังนี้

1. จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือและปัญหาพฤติกรรมนักเรียนของสถานศึกษา

2. จัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้เป็นเครือข่ายให้คำปรึกษาตามสภาพปัญหา

3. จัดให้มีแผนงาน โครงการและกิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับพื้นที่

4. นิเทศ ติดตามผล รายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน

5. ฝึกอบรม พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ เทคนิคและทักษะในการดำเนินงาดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้

6. จัดทำมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

7. สนับสนุนให้สถานศึกษาวิจัยและพัฒนาเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

8. จัดให้มีเครือข่ายประสานงานและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

9. ช่วยเหลือแก้ปัญหาอุปสรรคของสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ

10. จัดกลุ่มสถานศึกษาให้เป็นเครือข่ายพัฒนาคุณภาพช่วยเหลือดูแลซึ่งกันและกัน

11. เป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานดำเนินงานกับหน่วยงานอื่น ๆ

12. ชี้แจงทำความเข้าใจกถานศึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สถานศึกษา ประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ ที่จะทำให้การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนผลสำเร็จ โดยมีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานของและบุคคลประกอบด้วย

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ในฐานะที่เป็นผู้นำสูงสุดในสถานศึกษาย่อยสามารถบริหารจัดการและให้ความสำคัญในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงาน ดังนี้

ด้านบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษามี ดังนี้

1. บริหารจัดการให้มีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ

2. ประสานงานระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานและบุคคลภายนอก เช่น ผู้ปกครอง เครือข่ายผู้ปกครอง องค์กรต่าง ๆ เช่น สาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาล สถานีตำรวจ

3. ดูแล กำกับ นิเทศ ติดตาม ประเมินผล สนับสนุนและให้ขวัญกำลังใจ การประเมินผลการดำเนินงาน

ด้านแนวทางการดำเนินงานมี ดังนี้

1. กำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. สร้างความตระหนักให้ครูทุกคนและบุคคลที่เกี่ยวข้องเห็นคุณค่าและความจำเป็นของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3. กำหนดโครงสร้างการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เหมาะสมกับสถานศึกษา

4. แต่งตั้งคณะกรรมการและกำหนดเกณฑ์จำแนกกลุ่มนักเรียน

5. ประชุมคณะกรรมการและกำหนดเกณฑ์จำแนกกลุ่มนักเรียน

6. ส่งเสริมให้ครูทุกคนและบุคคลที่เกี่ยวข้องได้รับรู้เพิ่มเติม มีทักษะเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

7. เชิญร่วมเป็นกรรมการและเครือข่ายในการช่วยเหลือนักเรียน

8. ประชุมปรึกหารือและขอความร่วมมือ

9. กำหนดปฏิทินการดำเนินงาน

10. นิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ยกย่องให้รางวัล เผยแพร่ผลงานการดำเนินงานในโอกาสต่าง ๆ

บทบาทหน้าที่ของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา เป็นผู้อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุดและเป็นบุคลากรหลักในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

ด้านบทบาทหน้าที่มี ดังนี้

1. รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

2. คัดกรอง จำแนกกลุ่มนักเรียน

3. จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาเป็นรายบุคคล

4. จัดกิจกรรมป้องกัน แก้ไขและช่วยเหลือ

5. ส่งต่อนักเรียน และรายงานผล

ด้านแนวทางการดำเนินงานมี ดังนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคล จัดเตรียมเครื่องมือเก็บข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล

2. หาข้อมูลเพิ่มเติมโดยนำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลและปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน

3. เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ

4. วิเคราะห์ข้อมูล และดำเนินการคัดกรองนักเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด

5. สรุปผลการจำแนกนักเรียนเป็นกลุ่ม

6. จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม เช่น เยี่ยมบ้าน จัดกิจกรรมโฮมรูม สร้างความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับโรงเรียน ประชุมผู้ปกครอง และจดหมายข่าว

7. จัดกิจกรรมพัฒนาให้เหมาะสมกับกลุ่มนักเรียนแล้วให้คำปรึกษา

8. ให้ความช่วยเหลือเบื้องต้นประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองในการช่วยเหลือแก้ไข

บทบาทหน้าที่ของครูประจำวิชา/ครูทั่วไป เพราะครูทุกคนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีหน้าที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้และดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

ด้านบทบาทหน้าที่ของครูประจำวิชา/ครูทั่วไป

1. ดูแลนักเรียนและให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่นักเรียน

ด้านแนวทางการดำเนินงานมี ดังนี้

1. ศึกษา สังเกต ดูแล รวบรวมข้อมูล

2. ประสานงานกับครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเพื่อส่งเสริม ป้องกัน แก้ไขพฤติกรรมนักเรียน

3. จัดกิจกรรมส่งเสริม ป้องกัน แก้ไขพัฒนาผู้เรียน

บทบาทหน้าที่ของครูแนะแนว ครูแนะแนวเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อการ จัดระบบงานแนะแนว ซึ่งมีความสัมพันธ์กับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงควรมีบทบาทหน้าที่และการดำเนินงาน ดังนี้

ด้านบทบาทหน้าที่มี ดังนี้

1. สนับสนุนครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนา

3. จัดกิจกรรมป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือ และส่งตอนักเรียน

ด้านการดำเนินงานมี ดังนี้

1. ให้คำปรึกษาช่วยเหลือแก่ครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา

2. ให้ความมั่นใจ กำลังใจกับผู้ร่วมงานในการปฏิบัติงาน

3. ให้คำปรึกษาครอบคลุมทั้งด้านการเรียน อาชีพ ชีวิต และสังคม ทั้งรายกลุ่มและรายบุคคล

4. ศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี (Case study)

5. เตรียมเครื่องมือสนับสนุนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีระบบ

6. ให้คำปรึกษาในการจัดทำข้อมูลนักเรียนประกอบกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกรณีนักเรียนย้ายที่เรียน

7. จัดกิจกรรมป้องกัน ช่วยเหลือ แก้ไข พฤติกรรมนักเรียน

8. ให้นักเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล

9. ให้คำปรึกษาให้ความช่วยเหลือ

10. ประสานความร่วมมือกับครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้อง ส่งต่อนักเรียนให้กับผู้เชี่ยวชาญภายนอก

บทบาทหน้าที่ของนักเรียน นักเรียนเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งเป็นผู้รับการช่วยเหลือและให้ความช่วยเหลือสถานศึกษา เพื่อให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีบทบาทหน้าที่และการดำเนินงานดังนี้

ด้านบทบาทหน้าที่มี ดังนี้

1. มีบทบาทหน้าที่ของนักเรียนและสนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ด้านการดำเนินงานมี ดังนี้

1. ให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการนักเรียน

2. ให้ความร่วมมือในการสอดส่องพฤติกรรมของนักเรียนในสถานศึกษา

3. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี

4. สร้างเครือข่ายเพื่อนช่วยเพื่อน พี่ช่วยน้อง

5. เข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา

6. ประสานสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับบ้าน

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์คณะบุคคลที่ประกอบด้วยตัวแทนจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีส่วนในการพัฒนาการศึกษา จึงมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงานดังนี้

ด้านบทบาทหน้าที่มี ดังนี้

1. ให้การสนับสนุนด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ด้านการดำเนินงานมี ดังนี้

1. ให้คำปรึกษาในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. เสนอแนะแนวทางในการส่งเสริม พัฒนา แก้ไข ปัญหานักเรียน

3. ติดต่อ ประสานงานขอความร่วมมือกับหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ในการส่งเสริมพัฒนาแก้ไข

4. อำนวยความสะดวกในการประสานงาน เมื่อสถานศึกษาต้องการความช่วยเหลือ

5. ให้คำปรึกษา แนะนำที่ดีแก่นักเรียน

6. เสนอแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดีให้นักเรียน

บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองและชุมชน ผู้ปกครองและชุมชนเป็นบุคคลและกลุ่มบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนในพื้นที่มากที่สุดที่จะให้การเอาใจใส่ดูแลนักเรียนได้อย่างดี ซึ่งประกอบด้วยผู้ปกครองเครือข่ายผู้ปกครอง/ชมรม/สมาคมผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน ผู้ปกครอง/เครือข่ายเป็นบุคคลและคณะบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนจึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

ด้านบทบาทหน้าที่ของผู้ปกครอง/เครือข่ายผู้ปกครองมี ดังนี้

1. อบรมดูแลและเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำรงชีวิตครอบครัว มีความรัก ความเข้าใจและให้ความอบอุ่น

2. สนับสนุนให้ความช่วยเหลือ วางแผนร่วมกับสถานศึกษา ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมพัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน

3. เป็นที่ปรึกษาหรือแนะแนวทางการดำเนินชีวิตที่ดีแก่นักเรียน

ด้านการดำเนินงานมี ดังนี้

1. จัดสภาพแวดล้อมประสบการณ์ให้นักเรียนได้สัมผัสกับตัวอย่างที่ดี

2. สนับสนุน ส่งเสริม ให้กำลังใจนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจและศักยภาพของตนเอง

3. ใช้หลักจิตวิทยาในการเลี้ยงดูบุตรหลาน

4. เข้าร่วมประชุม วางแผนหาแนวทางการดำเนินงาน

5. ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมพัฒนาป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน

บทบาทหน้าที่ของชุมชน ชุมชนเป็นสังคมที่มีอิทธิพลต่อค่านิยมและพฤติกรรมของเด็ก บุคคลทุกคนในชุมชนล้วนมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือ ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนได้พัฒนาตนเองในแนวทางที่เหมาะสม จึงควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงานดังนี้

ด้านบทบาทหน้าที่มี คือ สนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ด้านการดำเนินงานมี ดังนี้

1. จัดสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนานักเรียน

2. ช่วยสอดส่องดูแลนักเรียน

3. เป็นแหล่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียน

4. สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

5. ให้ข้อมูลข่าวสารพฤติกรรมของนักเรียนกับสถานศึกษา

6. เข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษา

บทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและประกอบด้วยบุคคลองค์กรต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรอิสระต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่มีความสำคัญต่อการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพควรมีบทบาทหน้าที่และแนวทางดำเนินงาน ดังนี้

1. ให้คำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กวัยต่าง ๆ

2. สอดส่องดูแลให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนทั้งด้านวามปลอดภัยและการแก้ไขปัญหาพฤติกรรม

3. ร่วมมือกับสถานศึกษาจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนให้ได้รับการพัฒนาตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

4. เป็นแหล่งการเรียนรู้และฝึกงานและเพิ่มพูนประสบการณแก่นักเรียนตามความรู้ความสามารถ ความสนใจและความถนัด

5. ติดตามผลสะท้อนปัญหาและแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียน

6. ให้ความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารสารสนเทศที่เป็นประโยชน์แนะน่าสนใจ

7. ให้การสนับสนุนและเป็นเครือข่ายในการพัฒนาและขยายผลการดำเนินงานตลอดจนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

กล่าวสรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น จะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานทุกฝ่าย ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชน ในการกำหนดนโยบายการดำเนินงานและส่งเสริมสนับสนุน ประสาน ติดตาม ประเมินผล เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ

2.2.5 กระบวนการและขั้นตอนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูประจำชั้นเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานในการช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ และเป็นที่ปรึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด แต่ก็ยังไม่สามารถรู้จักและเข้าใจนักเรียนอย่างแท้จริง ทำให้การวินิจฉัยนักเรียนรายบุคคลไม่ตรงตามสภาพที่แท้จริงอันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการช่วยเหลือ แก้ไข หรือการพัฒนาผู้เรียนที่ไม่เหมาะสม ดังนั้น เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือหรือพัฒนานักเรียนเป็นไปอย่างถูกต้องตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการของนักเรียนจึงจำเป็นต้องมีระบบ มีแนวทางที่ชัดเจนสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ซึ่งแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ซึ่งกระบวนการดำเนินงานทั้ง 5 ประการมีความสำคัญวิธีการและเครื่องมือที่แตกต่างกันออกไป แต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ซึ่งเอื้อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ มีรายละเอียดดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้วยความหลากหลายที่แตกต่างของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่ไม่เหมือนกัน ผ่านการหล่อหลอมให้เกิดพฤติกรรมหลากหลายลักษณะทั้งด้านบวกและลบ การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูประจำชั้นมีความเข้าใจนักเรียนแต่ละคนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อการคัดกรองนักเรียนและเป็นประโยชน์ในการพัฒนาส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์มิใช่การใช้ความรู้สึกหรือการคาดเดาโดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหานักเรียน ซึ่งจะทำให้ไม่

เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียนหรือเกิดได้น้อยที่สุด ได้มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560ข, หน้า 66) ได้ให้ความหมายของการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ว่าคือ วิธีการทีครูที่ปรึกษาจะต้องศึกษานักเรียนในความรับผิดชอบของตนเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของเด็ก ซึ่งแต่ละคนมีสภาพสังคมชีวิตที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นหลายรูปแบบ ข้อมูลพื้นฐานที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องรู้และมีความเข้าใจอย่างแท้จริง ได้แก่ (1) ด้านความสามารถของนักเรียน (2) ด้านสุขภาพของนักเรียน และ (3) ด้านครอบครัว

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2560ก, หน้า 33) กล่าวว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การรู้ข้อมูลที่จำเป็นเกี่ยวกับตัวนักเรียนทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านพฤติกรรม ด้านครอบครัว ด้านสังคม เพื่อที่จะทำให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจและรู้จักนักเรียนมากขึ้น

กรมสุขภาพจิต (2560, หน้า 20) กล่าวถึงความหมายของการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การรู้ถึงความแตกต่างของนักเรียนแต่ละบุคคลในเรื่องของความสามารถด้านการเรียน ด้านความสามารถอื่น ๆ ด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต พฤติกรรม ด้านครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ และอื่น ๆ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2560ข, หน้า 33) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ว่าด้วยความหลากหลายของนักเรียนแต่ละคนที่มีพื้นฐานความเป็นมาของชีวิตที่แตกต่างกัน ผ่านการหล่อหลอมที่มีหลายลักษณะทั้งทางด้านบวกและด้านลบ ดังนั้นการรู้ข้อมูลที่จำเป็นของตัวนักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญทีจะช่วยให้ครูทีปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อคัดกรองนักเรียนและนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกทาง ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากเครื่องมือและวิธีการหลากหลายตามหลักการวิชาการ ซึ่งจะทำให้ไม่เกิดข้อผิดพลาดต่อการช่วยเหลือนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560ก, หน้า 66) กล่าวถึงข้อมูลพื้นฐานที่จะทำให้รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ดังนี้

1. ด้านความสามารถของนักเรียน ได้แก่ ความสามารถทางด้านการเรียน โดยศึกษาจากผลการเรียนในรายวิชาต่าง ๆ ผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละภาคเรียน รวมถึงพฤติกรรมของนักเรียนที่มีต่อความสนใจในการเรียนว่านักเรียนมีความตั้งใจสนใจในการเรียนมากน้อยเพียงใด พฤติกรรมการมาโรงเรียน การขาดเรียน หรือหนีเรียน และความสามารถทางด้านอื่น ๆ ของนักเรียนเช่น ได้รับหน้าที่พิเศษทีได้รับมอบหมายในโรงเรียน ความสามารถพิเศษของนักเรียนเช่น ดนตรีกีฬาหรือศิลปะ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน

2. ด้านสุขภาพของนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรดำเนินการศึกษาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจเพื่อให้รู้จักสภาพร่างกายของนักเรียนเกี่ยวกับน้ำหนัก ส่วนสูง โรคประจำตัว หรืออาการผิดปกติทางร่างกายต่าง ๆ ด้านจิตใจ มีการสำรวจจากข้อมูลต่าง ๆ ด้านจิตใจ มีการสำรวจจากข้อมูลต่าง ๆ เพื่อ

สามารถสรุปพฤติกรรมด้านจิตใจของนักเรียน เช่น อารมณ์ซึมเศร้า วิตกกังวล พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง สมาธิสั้นและบุคลิกภาพขี้อายชอบเก็บตัวให้ชัดเจน

3. ด้านครอบครัว ครู ทีปรึกษาดำเนินการศึกษาสภาพครอบครัวของนักเรียนในด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับรายได้ อาชีพของบิดา มารดาและผู้ปกครองนักเรียน ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับในการมาโรงเรียน ด้านการคุ้มครองนักเรียนที่เกี่ยวกับข้อมูลของสมาชิกภายในครอบครัว

กรมสุขภาพจิต (2560, หน้า 20) กล่าวว่าข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนอย่างน้อยมี 5 ด้าน คือ

1. ด้านความสามารถ แยกเป็นด้านการเรียน เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละวิชา ผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละภาคเรียน พฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ต่างๆ อาทิ ไม่ตั้งใจเรียน ขาดเรียน เป็นต้น ด้านความสามารถอื่น ๆ เช่น บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน ความสามารถพิเศษ การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน เป็นต้น

2. ด้านสุขภาพ แยกเป็นด้านร่างกาย เช่น ส่วนสูง น้ำหนัก โรคประจำตัว ความบกพร่องทางด้านร่างกายต่าง ๆ อาทิ การได้ยิน การมองเห็น เป็นต้น ด้านจิตใจและพฤติกรรม เช่นอารมณ์ซึมเศร้า วิตกกังวล พฤติกรรมต่างๆ ไม่อยู่นิ่ง สมาธิสั้น บุคลิกภาพเก็บตัว ขี้อาย เป็นต้น

3. ด้านครอบครัว แยกเป็นด้านเศรษฐกิจ เช่น รายได้ของผู้ปกครอง บิดา มารดา อาชีพของผู้ปกครอง ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับในการมาโรงเรียน เป็นต้น ด้านการคุ้มครองนักเรียน เช่น จำนวนพี่น้องและบุคคลในครอบครัว สถานะภาพของบิดา มารดา บุคคลที่ดูแลรับผิดชอบนักเรียน ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ความเจ็บป่วยของบุคคลในครอบครัว การใช้สารเสพติด การติดสุราหรือการพนัน เป้นต้น

4. ด้านพฤติกรรม แยกเป็นด้านพฤติกรรมที่แสดงออก พฤติกรรมในชั้นเรียน เช่น การใช้จ่าย การคบเพื่อน เป็นต้น ด้านสุขภาพและบุคลิกภาพ เช่น สถานะภาพทางครอบครัวและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

5. ด้านความปลอดภัย แยกเป็นข้อมูล ด้านการเดินทางและการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560ข, หน้า 66) กล่าวถึง วิธีการและเครื่องมือที่จะรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลตามกระบวนการที่กล่าวข้างต้น ครูที่ปรึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้วิธีการและเครื่องมือต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว เครื่องมือที่ครูที่ปรึกษาควรนำมาใช้ ได้แก่ ระเบียนสะสม ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน ซึ่งรูปแบบของระเบียนสะสม ของแต่ละโรงเรียนอาจแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความต้องการและการครอบคลุมของข้อมูล โดยให้นักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูลเบื้องต้น และครูที่ปรึกษากรอกข้อมูลเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ที่สุด ทั้งนี้ ข้อมูลระเบียนสะสมควรเก็บไว้เป็น

ความลับ และมีการเก็บเอกสารอย่างเป็นระบบ เมื่อสิ้นปีการศึกษา หากมีการเปลี่ยนแปลงครูที่ปรึกษาควรมอบข้อมูลระเบียนสะสมให้กับครูที่ปรึกษาคนใหม่ต่อไป

กรมสุขภาพจิต (2560, หน้า 23) กล่าวถึงเครื่องมืออีกชนิดหนึ่งที่ครูที่ปรึกษาควรนำมาใช้เพื่อศึกษานักเรียนได้แก่ แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก ซึ่งเป็นแบบประเมินพฤติกรรมเด็กที่กรมสุขภาพจิตได้พัฒนาขึ้นจาก The Strengtsand Difficulties Questionnaire (SDQ) จากประเทศเยอรมัน ซึ่งได้ยอมรับว่ามีความเที่ยงตรงสูง โดยจัดทำแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก จำนวน 3 ชุด ต่อนักเรียนหนึ่งคน ชุดที่หนึ่งให้นักเรียนปเมินเอง ชุดที่สองให้ผู้ปกครองประเมินตัวนักเรียน และชุดที่สามสำหรับครูเป็นผู้ประเมิน ควรทำการประเมินในระยะเวลาใกล้เคียงกันเพื่อความชัดเจนของข้อมูล นอกจากนี้ครูที่ปรึกษาควรดำเนินการด้วยตนเองมากที่สุด คือ การสัมภาษณ์นักเรียนเป็นรายบุคคล และการออกเยี่ยมบ้านนักเรียน ซึ่งจะทำให้ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนจากสภาพความเป็นจริง หรือใช้เครื่องมือเพิ่มเติมอื่น ๆ เช่น แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ เมื่อครูที่ปรึกษาได้รวบรวมข้อมูเกี่ยวกับตัวนักเรียนได้เพียงพอแล้ว จึงดำเนินการตามกระบวนการคัดกรองนักเรียนต่อไป

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2552, หน้า 37) กล่าวถึงการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลนั้น ควรมีข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ระเบียนสะสม เป็นเครื่องมือในรูปเอกสาร เพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูลและครูที่ปรึกษานำข้อมูลเหล่านี้มาศึกษาพิจารณาทำความรู้จักนักเรียนเป็นเบื้องต้น หากข้อมูลไม่เพียงพอหรือมีข้อสังเกตบางประการก็ควรหาข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธีการต่างๆ เช่นการสอบถามนักเรียนโดยตรง การสอบถามจากครูคนอื่น ๆ หรือเพื่อนๆของนักเรียน ระเบียนสะสมเป็นข้อมูลส่วนตัวของนักเรียน จึงต้องเป็นความลับและเก็บไว้อย่างดีมิให้ผู้ใดเกี่ยวข้อง หรือเด็กอื่น ๆ มารื้อค้นได้ หากเป็นไปได้ควรเก็บไว้ที่ครูที่ปรึกษาหรือมีตู้เก็บระเบียนสะสมให้เรียบร้อย ระเบียนสะสมควรเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ปีการศึกษา หรือ 6 ปีการศึกษา และส่งต่อระเบียนสะสมไปยังครูที่ปรึกษาคนใหม่ในปีการศึกษาต่อไป หรืออาจจัดครูที่ปรึกษาตามดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง จนจบการศึกษาในแต่ละตอนหรือจนจบ 6 ปีการศึกษาก็ได้

2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็กเป็นเครื่องมือสำหรับการคัดกรองนักเรียนด้านพฤติกรรมการปรับตัวที่มีผลเกี่ยวกับสภาพจิตใจ ซึ่งจะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีแนวการพิจารณานักเรียนด้านสุขภาพจิตมากขึ้น แบบประเมินพฤติกรรมเด็กเป็นเครื่องมือที่กรมสุขภาพจิตเป็นผู้จัดทำขึ้น ซึ่งใช้กันเผยแพร่ในประเทศแถบยุโรป เพราะมีความเที่ยงตรง จำนวนข้อไม่มาก คณะจัดทำของกรมสุขภาพจิตโดยแพทย์หญิงพรรณพิมล หล่อตระกูล เป็นหัวหน้าคณะได้ทำการวิจัยเพื่อการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงของแบบประเมินและหาเกณฑ์มาตรฐาน (Norm) ของเด็กไทย แบบประเมินพฤติกรรมเด็กมี 3 ชุด คือ ชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินนักเรียน ชุดที่ พ่อ แม่ ผู้ปกครองเป็นผุ้ประเมินนักเรียน และชุดที่นักเรียนประเมินตนเอง ทั้ง 3 ชุดมีเนื้อหาและจำนวนข้อเท่ากัน คือ 25 ข้อ โรงเรียนอาจเลือกใช้ชุดที่

นักเรียนประเมินตนเองชุดเดียวหรือใช้ควบคู่กับชุดที่ครูเป็นผู้ประเมิน เพื่อความเที่ยงตรงยิ่งขึ้น โดยระยะเวลาที่ประเมินไม่ควรห่างจากนักเรียนประเมินตนเองเกิน 1 เดือน ซึ่งถ้าหากเป็นไปได้ควรใช้แบบทั้ง 3 ชุด พร้อมกัน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของผลที่ออกมา การใช้แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องได้รับการอบรมวิธีการใช้ก่อนเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และมีทักษะในการใช้ และในกรณีที่ข้อมูลของนักเรียนจากระเบียนสะสมและแบบประเมินพฤติกรรมเด็กมีไม่พอเพียง หรือเกิดกรณีที่จำเป็นต้องการข้อมูลเพิ่มเติมอีก ครูที่ปรึกษาก็อาจใช้วิธีการและเครื่องมืออื่นๆเพิ่มเติม เช่น การสังเกตในห้องเรียน การสัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้านนักเรียน เป็นต้น การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ครูที่ปรึกษาสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน คัดกรองนักเรียนให้คำแนะนำปรึกษาและวางแผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหามักมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและก่อปัญหาขึ้นมากมาย ครูที่ปรึกษาที่มีข้อมูลนักเรียนมากพอจะสามารถจัดกิจกรรมป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นและหากปัญหาเกิดขึ้นก็จะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างทันท่วงที

กรมสุขภาพจิต (2560, หน้า 13-15) กล่าวว่า ครูที่ปรึกษาควรใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลนักเรียนที่ครอบคลุมทั้งด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว ได้แก่

1. ระเบียนสะสม เป็นเครื่องมือในรูปแบบเอกสารเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน โดยนักเรียนเป็นผู้กรอกข้อมูล และครูที่ปรึกษานำข้อมูลเหล่านั้นมาศึกษาพิจารณาทำความรู้จักกับนักเรียนเบื้องต้น นอกจากนี้ ข้อมูลส่วนตัวนักเรียนจึงต้องเป็นความลับเก็บไว้อย่างดี รวมทั้งต้องเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง 3 ปี การศึกษา หรือ 6 ภาคเรียน และส่งต่อระเบียนสะสมไปยังครูที่ปรึกษาคนใหม่ในปีการศึกษาต่อไป

2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) เป็นเครื่องมือสำหรับการคัดกรองเด็กด้านพฤติกรรมการปรับตัวที่มีผลเกี่ยวเนื่องกับจิตใจ ซึ่งจะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีแนวการพิจารณานักเรียนด้านสุขภาพจิตมากขึ้น เป็นเครื่องมือที่กรมสุขภาพจิตเป็นผู้จัดทำขึ้นประกอบด้วย 3 ชุด คือ ชุดที่ครูเป็นผู้ประเมินเด็ก ชุดที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นผู้ประเมิน และชุดที่เด็กประเมินตนเอง โดยแต่ละชุดมีเนื้อหาและจำนวนข้อ 25 ข้อเท่ากัน

3. วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ ในกรณีที่ข้อมูลนักเรียนจากระเบียนสะสมและแบบประเมินพฤติกรรมเด็กไม่เพียงพอหรือเกิดกรณีที่จำเป็นต้องมีข้อมูลเพิ่มเติมอีก ครูที่ปรึกษาก็อาจใช้วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น การสังเกตพฤติกรรมอื่น ๆ ในห้องเรียน การสัมภาษณ์และการเยี่ยมบ้านนักเรียน เป็นต้น

กล่าวสรุปได้ว่า การรู้จักนักเรียนรายบุคคล หมายถึง การศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวนักเรียนอย่างรอบด้าน ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสมหลากหลาย เพื่อที่จะช่วยให้ครู

ที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น เช่น ข้อมูลด้านความสามารถของนักเรียนทั้งผลการเรียนและความสามารถด้านอื่น ๆ ด้านสุขภาพของนักเรียนทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต ด้านครอบครัวของนักเรียนทั้งเศรษฐกิจความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวด้านอื่น ๆ เช่น พฤติกรรมการแสดงออก ความปลอดภัยในการเดินทาง เป็นต้น และเครื่องมือที่ครูปรึกษาควรนำมาใช้ ได้แก่ ระเบียนสะสม แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) และวิธีการหรือเครื่องมืออื่น ๆ ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องใช้ขอมูลเพิ่มเติม

2. การคัดกรองนักเรียน

การคัดกรองนักเรียน การคัดกรองนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน เพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการหาวิธีการที่เหมาะสมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น ด้วยความรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำ ผลการคัดกรองนักเรียนจะช่วยให้ครูที่ปรึกษาทราบพฤติกรรมและแนวโน้มของพฤติกรรมนักเรียนที่รับผิดชอบ ซึ่งจะช่วยให้ครูที่ปรึกษาสามารถวางแผนจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียนในแต่ละกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอาจจัดกลุ่มนักเรียนตามผลการคัดกรองเป็น 2, 3 หรือ 4 กลุ่มก็ได้ ตามขอบข่ายและเกณฑ์การคัดกรองที่โรงเรียนกำหนด เช่น ในกรณีที่แบ่งนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม อาจนิยามกลุ่มได้ดังนี้

2.1 กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ ซึ่งควรได้รับการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันและการส่งเสริมพัฒนา

2.2 กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่อยู่ในเกณ ฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การป้องกันและแก้ไขตามกรณี

2.3 กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มมีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องช่วยเหลือและแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน

2.4 กลุ่มพิเศษ คือ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความเป็นอัจฉริยะแสดงออกซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้านอย่างเป็นที่ประจักษ์เมื่อเทียบกับผู้มีอายุในระดับเดียวกันภายใต้สภาพแวดล้อมเดียวกัน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพความสามารถพิศษนั้นจนถึงขั้นสูงสุด

การจัดกลุ่มนักเรียนนี้ มีประโยชน์ต่อครูประจำชั้นในการหาวิธีการเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างถูกต้อง โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาให้ตรงกับปัญหาของนักเรียนยิ่งขึ้นและมีความรวดเร็วในการแก้ไขปัญหา เพราะมีข้อมูลของนักเรียนในด้านต่าง ๆ ซึ่งหากครูประจำชั้นไม่ได้คัดกรองนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มแล้ว ความชัดเจนในเป้าหมายเพื่อการแก้ไขปัญหาของนักเรียนจะมีน้อยลง มีผลต่อความรวดเร็วในการช่วยเหลือซึ่งบางกรณีจำเป็นต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560ก, หน้า 68) ได้ให้ความหมายของการคัดกรองนักเรียนหมายถึง กระบวนการดำเนินการหลังจากที่ครูที่ปรึกษาได้ศึกษาทำความรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลแล้ว โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์สรุปผลเพื่อแยกนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา นอกจากนี้ผลการคัดกรองนักเรียน ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ทำให้นักเรียนได้รู้ว่าตนถูกจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหา ซึ่งมีความแตกต่างจากปกติ โดยเฉพาะนักเรียนวัยรุ่นที่มีความไวต่อการรับรู้ แม้นักเรียนจะรู้ตัวดีว่า ขณะนี้ตนเองมีพฤติกรรมอย่างไร หรือประสบปัญหาใดก็ตามและเพื่อเป็นการป้องกันการล้อเลียนในหมู่เพื่อนนักเรียนอีกด้วย ดังนั้นครูที่ปรึกษาต้องเก็บผลการคัดกรองนักเรียนเป็นความลับ นอกจากนี้ครูที่ปรึกษาจะต้องประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อการช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งต้องระมัดระวังในการสื่อสารที่ทำให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกว่า บุตรหลานของตนถูกจัดอยู่ในกลุ่มผิดปกติ แตกต่างจากเพื่อนนักเรียนคนอื่นๆ ซึ่งอาจเป็นผลเสียต่อนักเรียนในภายหลังได้ การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อการคัดกรองนักเรียนนั้น ให้อยู่ในดุลยพินิจของครูที่ปรึกษาและยึดเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนเป็น หลักด้วย ดังนั้นโรงเรียนจึงควรมีการประชุมเพื่อพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มีมาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองนักเรียนที่เหมือนกันเป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียนรวมทั้งให้มี การกำหนดเกณฑ์ว่าความรุนแรงหรือความถี่ของพฤติกรรมเท่าใด จึงจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงมีปัญหา

กรมสุขภาพจิต (2560, หน้า 23) ได้กล่าวว่า การคัดกรองนักเรียนหมายถึง การพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนให้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นด้วยความรวดเร็วและถูกต้อง ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอาจจัดกลุ่มนักเรียนตามผลการคัดกรองเป็น 4 กลุ่ม ตามความรุนแรงหรือความถี่ของพฤติกรรมนักเรียน ได้แก่ กลุ่มปกติ กลุ่มเสียง กลุ่มมีปัญหา และกลุ่มพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560ก, หน้า 68-69) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดกลุ่มนักเรียนก็เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือและแก้ไขปัญหานักเรียนตรงกับปัญหาหรือความต้องการมากที่สุด สามารถแก้ไขนักเรียนที่มีความจำเป็นเร่งด่วนและได้ผลอย่างรวดเร็ว ข้อควรระมัดระวังสำหรับครูที่ปรึกษาในการคัดกรองคือ ต้องระมัดระวังไม่ให้นักเรียนได้ทราบข้อมูลผลการคัดกรองว่าตนถูกจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา และแตกต่างจากกลุ่มปกติ ถึงแม้ว่านักเรียนจะรู้ดีว่าตนเองควรจัดอยู่ในกลุ่มใด เพราะจะทำให้มีผลกับความรู้สึกของนักเรียน หรืออาจถูกเพื่อนล้อเลียน เมื่อครูที่ปรึกษาสรุปผลการคัดกรองนักเรียนเสร็จเรียบร้อยแล้ว ควรมีการประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อขอความร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียน แต่พึงระมัดระวังในเรื่องการสื่อสารกับผู้ปกครองเกี่ยวกับผลการคัดกรองที่นักเรียนถูกจัดอยู่ในกลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มมีปัญหาซึ่งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอาจจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ แล้วตามเกณฑ์การคัดเลือกของโรงเรียนอยู่ในกลุ่มปกติ ซึ่งควรได้รับการสร้างภูมิป้องกันและการส่งเสริมพัฒนา

2. กลุ่มเสียง คือ นักเรียนทีอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึงโรงเรียนต้องให้ความช่วยเหลือ ป้องกันและแก้ไข

3. กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนที่อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มที่มีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือ ป้องกันและแก้ไขตามกรณี

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560ก, หน้า 69) ได้กล่าวถึง แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเพื่อการคัดกรองนักเรียน โดยครูที่ปรึกษาควรมีการประชุมครู ในโรงเรียนเพื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ในการจัดกลุ่มของนักเรียน ให้มีหลักเกณฑ์และมาตรฐานเป็นไปในแนวทางเดียวกัน เป็นที่ยอมรับของครูที่ปรึกษาในโรงเรียนเพื่อใช้เกณฑ์การคัดกรองดังกล่าวหลักเกณฑ์การคัดกรองมีวิธีการคือนำข้อมูลที่ได้จากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมาวิเคราะห์ ดังนี้

1. ด้านความสามารถของนักเรียนเกี่ยวกับด้านผลการเรียน จะพิจารณาข้อมูลจากผลการเรียนเฉลี่ย การติด 0 ร มส การขาดเรียน ไม่เข้าเรียน มาสาย ตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดและพิจารณาความสามารถด้านอื่นของนักเรียน ได้แก่ ความสามารถพิเศษของนักเรียน ความถนัดความสนใจ หรือผลงานของนักเรียน หน้าที่ที่ได้รับมอบหมายพิเศษในโรงเรียน

2. ด้านสุขภาพของนักเรียน พิจารณาจากสภาพร่างกายปกติ พิการ หรือมีความบกพร่องทางร่างกาย การมีโรคประจำตัว ตรวจสอบความเหมาะสมของส่วนสูง และน้ำหนัก การแต่งกายและการรักษาความสะอาด พิจารณาจากสภาพด้านจิตใจจากแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) สังเกตพฤติกรรมที่พบเห็น ได้แก่ ความสัมพันธ์กับเพื่อน กับครู การใช้สารเสพติด พฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม สภาพทางอารมณ์และพฤติกรรมต่าง ๆ ที่แสดงออก

3. ด้านครอบครัว พิจารณาครอบครัวด้านเศรษฐกิจ การมีรายได้ หนี้สิน การใช้จ่าย รายรับของครอบครัว เงินค่าใช้จ่ายของนักเรียนในการมาโรงเรียนเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด ในด้านการคุ้มครองของนักเรียน จะพิจารณาเกี่ยวกับสภาพครอบครัวว่าสามารถดูแลนักเรียนได้อย่างเหมาะสมหรือไม่มีความปลอดภัย ในสภาพที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมเหมาะสม ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวอบอุ่น หรือมีการทะเลาะเบาะแว้งประจำ การเกี่ยวข้องกับยาเสพติดสุรา การพนัน หรือความเจ็บป่วยของคนในครอบครัว ที่มีผลต่อสภาพครอบครัว การมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมเรื่องเพศที่มีผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงของนักเรียน ผลการคัดกรองทำให้แยกกลุ่มเด็กออกเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มที่มีปัญหา เพื่อสะดวกในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษาที่จะส่งเสริมให้นักเรียนทุกกลุ่ม ช่วยเหลือหรือแก้ไขนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหาอย่างได้ผลตามความต้องการของนักเรียน

กรมสุขภาพจิต (2560, หน้า 23) กล่าวถึงความสำคัญของการคัดกรองนักเรียนว่า เป็นการพิจารณาข้อมูลเพื่อช่วยเหลือนักเรียนได้ตรงกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อคัดกรองนักเรียนให้อยู่ในดุลยพินิจของครูที่ปรึกษาและยึดเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนเป็นหลัก ดังนั้นจึงควรมีการประชุมเพื่อพิจารณาเกณฑ์การจัดกลุ่มนักเรียนร่วมกัน เพื่อให้มีมาตรฐานหรือแนวทางการคัดกรองนักเรียนที่เหมือนกัน เป็นที่ยอมรับของครูในโรงเรียนและผลการคัดกรองนักเรียนต้องเก็บเป็นความลับในกรณีที่คัดกรองนักเรียนออกเป็น 4 กลุ่ม มีดังนี้

1. กลุ่มปกติ คือ นักเรียนทีได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ แล้วตามเกณฑ์การคัดเลือกของโรงเรียนอยู่ในกลุ่มปกติ ซึ่งควรได้รับการสร้างภูมิป้องกันและการส่งเสริมพัฒนา

2. กลุ่มเสี่ยง คือ นักเรียนที่อยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยงตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนต้องให้ความช่วยเหลือ ป้องกันและแก้ไขตามกรณี

3. กลุ่มมีปัญหา คือ นักเรียนทีอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มที่มีปัญหาตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึงโรงเรียนต้องให้การช่วยเหลือ ป้องกันและแก้ไขโดยเร่งด่วน

4. กลุ่มพิเศษ คือ นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความเป็นอัจฉริยะแสดงออกถึงความสามารถอันโดดเด่นในด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้านอย่างเป็นที่ประจักษ์เมื่อเทียบกับผู้มีอายุในระดับเดียวกัน สภาพแวดล้อมเดียวกัน ซึ่งโรงเรียนต้องให้การส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถพิเศษนั้นอย่างเต็มศักยภาพ ประเด็นการพิจารณาเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนและข้อมูลนักเรียนในแต่ละด้าน ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 แสดงประเด็นการพิจารณาเกณฑ์การคัดกรองนักเรียน

ข้อมูลนักเรียน	ตัวอย่างประเด็นการพิจารณา	แหล่งข้อมูล
1. ด้านความสามารถ 1.1 ด้านการเรียน	1. ผลการเรียนที่ได้ และความเปลี่ยนแปลงของผลการเรียน 2. ความเอาใจใส่ ความพร้อมในการเรียน 3. ความสามารถในการเรียน 4. ความสม่ำเสมอในการมาเรียน เวลาที่มาและการเข้าเรียน	1. ระเบียนสะสม 2. วิธีการอื่นๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน การได้ข้อมูลจากครู ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เป็นต้น

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ข้อมูลนักเรียน	ตัวอย่างประเด็นพิจารณา	แหล่งข้อมูล
1.2 ด้านความสามารถอื่น ๆ	1. การแสดงออกถึงความสามารถ พิเศษที่มี 2. ความถนัด ความสนใจ และผลงานในอดีตที่ผ่านมา 3. บทบาทหน้าที่พิเศษในโรงเรียน 4. การเข้ากิจกรรมต่าง ๆ	1. ระเบียนสะสม 2. วิธีการอื่น ๆ เช่น การได้ข้อมูลจากเพื่อนักเรียนแฟ้มสะสมผลงาน พฤติกรรมที่แสดงออกของนักเรียน
2. ด้านสุขภาพ 2.1 ด้านร่างกาย	1. ความปกติ ความพิการหรือความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การมองเห็น การได้ยิน 2. โรคประจำตัว 3. ความสัมพันธ์ระหว่างน้ำหนักกับส่วนสูง 4. ความสะอาดของร่างกาย	1. ระเบียนสะสม 2. วิธีการอื่น ๆ เช่น การสังเกต การสอบถามจากครู พยาบาล จากแบบบันทึกการตรวจสุขภาพ
2.2 ด้านจิตใจและพฤติกรรม	1. สภาพอารมณ์ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ความวิตกกังวล หรือซึมเศร้า 2. ความประพฤติ 3. พฤติกรรมต่างๆ ที่กระทบต่อ การเรียน ความสามารถพิเศษ 4. ความสัมพันธ์กับเพื่อน ครู ผู้ปกครอง ใช้สารเสพติด การลักขโมย ทำร้ายตนเอง พฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสม เป็นต้น	1. ระเบียนสะสม 2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) 3. วิธีการอื่น ๆ เช่น การสังเกต พฤติกรรม การได้ข้อมูลจากเพื่อน จากแบบสอบถาม เป็นต้น 4. แบบประเมินความฉลาด ทางอารมณ์ (E.Q.)
3. ด้านครอบครัว 3.1 ด้านเศรษฐกิจ	1. ผู้หารายได้ให้ครอบครัว 2. ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ภาระหนี้สิน 3. ความเพียงพอของรายรับ และรายจ่าย 4. เงินที่นักเรียนได้รับและใช้จ่ายในแต่ละวัน	1. ระเบียนสะสม 2. วิธีการอื่นๆ เช่น การได้ข้อมูลจาก เพื่อนนักเรียนหรือ จากนักเรียนโดยตรง เป็นต้น

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

ข้อมูลนักเรียน	ตัวอย่างประเด็นพิจารณา	แหล่งข้อมูล
3.2 ด้านการคุ้มครอง	1. ความสามารถในการคุ้มครอง ดูแลนักเรียนได้อย่างปลอดภัย และเหมาะสมกับผู้ปกครอง 2. ความเหมาะสมของสภาพที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม 3. ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัว เช่น อบอุ่น หรือมักทะเลาะเบาะแว้ง ใช้ความรุนแรงในการตัดสินแก้ไขปัญหา ซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรมนักเรียน เช่น ซึมเศร้า เหม่อลอย แสดงออก ถึงการไม่อยากกลับบ้าน เป็นต้น 4. การใช้สารเสพติด สุราหรือเล่นการพนัน รวมถึงความเจ็บป่วย เรื้อรัง ความรุนแรง ของสมาชิก ในครอบครัว	1. ระเบียนสะสม 2. วิธีการอื่น ๆ เช่น การสังเกตพฤติกรรนักเรียน การสอบถามจากนักเรียนโดยตรง หรือจากกลุ่มเพื่อน เป็นต้น
4. ด้านความปลอดภัย	1. พฤติกรรมการทำงานที่สร้างความปลอดภัยให้กับตนเองและผู้อื่น 2. จิตสำนึกเรื่องความปลอดภัย	1. ข้อมูลการเดินทาง 2. สภาพแวดล้อมในโรงเรียน
5. ด้านพฤติกรรม	1. พฤติกรรมที่แสดงออก 2. พฤติกรรมในชั้นเรียน 3. การใช้จ่าย 4. การคบเพื่อน 5. สุขภาพ และบุคลิกภาพ 6. สถานภาพทางครอบครัวและสิ่งแวดล้อม	1. การสังเกต 2. การสัมภาษณ์ 3. การคัดกรอง 4. จากระเบียนสะสม
6. ด้านอื่น ๆ	1. พฤติกรรมอื่น ๆ ที่เปลี่ยนแปลงจากเดิม ซึ่งอาจเป็นไปในทางที่ดีขึ้น หรือมีความไม่เหมาะสมที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถสุขภาพ และการดำเนินชีวิตประจำวันของนักเรียน	1. การสังเกต พฤติกรรมของนักเรียน 2. การสัมภาษณ์ นักเรียน 3. จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น เพื่อนนักเรียน

ที่มา : กรมสุขภาพจิต, (2560), หน้า 23-25

กล่าวสรุปได้ว่า การคัดกรองนักเรียน เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้รู้เกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ควรได้รับการสร้างภูมิคุ้มกันและการพัฒนา กลุ่มเสี่ยง ซึ่งต้องให้การป้องกันหรือแก้ไขตามแต่กรณี กลุ่มมีปัญหาซึ่งต้องช่วยเหลือและแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน และกลุ่มพิเศษ คือนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความเป็นอัจฉริยะซึ่งต้องให้การส่งเสริมให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพ ตามความสามารถพิเศษนั้นจนถึงขั้นสูงสุด

3. การส่งเสริมนักเรียนและพัฒนานักเรียน

การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ หรือกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลุ่มพิเศษให้มีคุณภาพมากขึ้น ได้พัฒนาเต็มศักยภาพ มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติและ กลุ่มพิเศษกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามมาตรฐานที่โรงเรียน หรือชุมชนคาดหวังต่อไป การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ 1) การจัดกิจกรรมโฮมรูม 2) การเยี่ยมบ้าน 3) การจัดประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting) และ 4) การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะการดำรงชีวิต และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560ก, หน้า 70) ได้กล่าวถึงความหมายของการส่งเสริมนักเรียนว่า เป็นกระบวนการที่ครูที่ปรึกษาสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่ตนดูแลทั้งกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหาให้มีคุณภาพดีขึ้น ป้องกันมิให้นักเรียนกลุ่มปกติเปลี่ยนไปอยู่กลุ่มเสี่ยง และทำให้กลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหากลับคืนสภาพเป็นเด็กกลุ่มปกติกิจกรรมที่สนับสนุนการส่งเสริมนักเรียน สามารถทำได้หลายวิธีตามวิธีการของแต่ละโรงเรียนจะเลือกนำไปใช้ตามความเหมาะสม

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2560ข, หน้า 35) กล่าวถึง การส่งเสริมนักเรียนหมายถึง การจัดกิจกรรมให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของครูที่ปรึกษา ทั้งในกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา ให้สามารถพัฒนาเป็นบุคคลที่มีคุณภาพสูงสุดตามศักยภาพของนักเรียนแต่ละคน โดยต้องคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียนในแต่ละคน ทำให้นักเรียนมีคุณภาพและมีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ มากขึ้น

การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษาไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหาให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพมีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งจะช่วยป้ องกันไม่ให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา และเป็นการช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติมี

พฤติกรรมดีขึ้นตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป วิธีการและเครื่องมือเพื่อการส่งเสริมนักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถดำเนินการได้แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ

กรมสุขภาพจิต (2560, หน้า 18) ได้ระบุไว้ว่า การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) กิจกรรมโฮมรูมเป็นกิจกรรมที่ดำเนินงานเพื่อส่งเสริมนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มก็ได้ ซึ่งสถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมโฮมรูมอาจเป็นที่ห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนโดยให้มีบรรยากาศเสมือนบ้าน มีครูที่ปรึกษาและนักเรียนเป็นดั่งสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน และมีการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ ต่อนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่นการรู้จักตนเองของนักเรียน การรู้จักผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมมีทักษะการตัดสินใจ ทักษะการปรับตัวและการวางแผนชีวิต เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ ครูและนักเรียนควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้วยกัน ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมโฮมรูมจะช่วยให้ครูที่ปรึกษารู้จักนักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริมความสามารถ และป้องกันปัญหาของนักเรียนได้อีกด้วย แนวดำเนินการกิจกรรมโฮมรูม มีดังนี้

1. โรงเรียนกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรมโฮมรูมหรือจัดทำคู่มือในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง โดยมีจุดมุ่งหมายเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียน และครูที่ปรึกษาก็ดำเนินการตามนั้นแต่ให้ยืดหยุ่นในการกำหนดหัวข้อและวิธีการดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมและทันสมัย

2. กำหนดกิจกรรมโฮมรูม โดยยึดตามความต้องการของนักเรียนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมโฮมรูม โดยสำรวจความต้องการของนักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูมแล้วจึงพิจารณาเลือกหัวข้อและวิธีการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนหรือให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น ๆ เป็นเรื่องที่ทันสมัย การจัดกิจกรรมโฮมรูมแต่ละครั้งควรมีการดำเนินการเป็นหลักฐานทั้งก่อนดำเนินการและหลังดำเนินการ ซึ่งอาจเขียนในรูปแบบของการบันทึกการจัดกิจกรรมหรืออื่น ๆ รวมทั้งให้มีการบันทึกสรุปผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมทุกครั้ง ซึ่งการบันทึกอาจบันทึกในแผนการจัดกิจกรรมหรือในแบบฟอร์มบันทึกที่แยกออกมาต่างหากก็ได้เมื่อจัดกิจกรรมเสร็จแล้วควรมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมและจัดทำรายงานด้วย

3. วิธีการผสมผสาน โดยยึดตามความต้องการของนักเรียนและนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนานักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม

4. วิธีการอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

ธัญสมร คเชนทร์เดชา (2552, หน้า 53) ได้กล่าวถึง หลักการจัดกิจกรรมโฮมรูมไว้ดังนี้ การดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูมควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารและความร่วมมือจากครูที่ปรึกษา การตั้งจุดมุ่งหมายควรเกิดจากการพิจารณาร่วมกันจากคณะทำงาน ผู้ที่เกี่ยวข้องเวลาที่เหมาะสมประมาณ 45 นาที/สัปดาห์

กรมสุขภาพจิต (2560, หน้า 20) ได้กล่าวถึง การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting) การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน เป็นการพบปะหารือกันระหว่างครูที่ปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียนที่ครูที่ปรึกษาดูแลอยู่เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือนักเรียนระหว่างบ้านโรงเรียนและผู้ปกครองด้วยกัน การประชุมผู้ปกครองจะทำให้นักเรียนได้รับความเอาใจใส่ดูแลจากผู้ปกครองมากขึ้น ทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณภาพความสามารถมากยิ่งขึ้นหรือร่วมมือกับทางโรงเรียนในการป้องกันหรือแก้ไขปัญหาของนักเรียนโดยมีแนวดำเนินการคือ ครูที่ปรึกษาควรจัดประชุมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ซึ่งการประชุมนี้มิใช่การรายงานสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากขึ้น ดังนั้นสิ่งสำคัญที่ควรตระหนักในการจัดกิจกรรมประชุม มีดังนี้

1. การเตรียมการ ครูที่ปรึกษาควรเตรียมความพร้อมก่อนการประชุมในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะข้อมูลของนักเรียนแต่ละคนและกิจกรรมที่จะดำเนินการโดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน

2. การสื่อสาร ครูที่ปรึกษาควรระมัดระวังคำพูดที่ก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบหรือต่อต้านจากผู้ปกครอง เช่น การตำหนินักเรียนหรือผู้ปกครอง การแจ้งข้อบกพร่องของนักเรียนในที่ประชุมควรใช้คำพูดที่แสดงถึงความเข้าใจในตัวนักเรียนแสดงถึงความห่วงใยใส่ใจของครูที่มีต่อนักเรียนทุกคนและอาศัยกิจกรรมที่จะทำให้ผู้ปกครองตระหนักในความรับผิดชอบ และต้องการปรับปรุงหรือแก้ไขในส่วนที่บกพร่องของนักเรียน

3. การจัดกิจกรรมในการประชุม การที่จะให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมนั้นจำเป็นต้องใช้กิจกรรมต่าง ๆ โดยเริ่มด้วยการสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้ปกครองด้วยกันก่อนจึงจะมีกิจกรรมอื่น ๆ ให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. การสรุปผลและบันทึกหลักฐานการประชุมผู้ปกครองในการประชุมแต่ละครั้ง ครูที่ปรึกษาควรมีการสรุปผลและจัดทำเอกสารเป็นหลักฐาน เพื่อประโยชน์ในการใช้เป็นข้อมูลสำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นข้อมูลสำหรับการจัดประชุมให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครองในครั้งต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560ข, หน้า 70) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมพัฒนานักเรียนมีหลายวิธีที่โรงเรียนสามารถพิจารณาดำเนินการได้ แต่มีกิจกรรมหลักสำคัญที่โรงเรียนต้องดำเนินการ คือ การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) และการจัด ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting) มีรายละเอียดดังนี้

1. กิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) เป็นกิจกรรมที่ครูที่ปรึกษาควรร่วมจัดกิจกรรมกับเด็กนักเรียน สามารถจัดกิจกรรมเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มก็ได้ สถานที่จัดกิจกรรมใช้ในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนก็ได้ตามความเหมาะสม และความต้องการของครูที่ปรึกษาและนักเรียน จัดบรรยากาศกิจกรรมอย่างเป็นกันเองเสมือนอยู่ในครอบครัวเดียวกัน ฝึกให้นักเรียนได้รู้จักตนเองและรู้จักผู้อื่น ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม มีทักษะในการปรับตัว การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินชีวิต สร้างความรู้จักซึ่งกันและกันระหว่างครูที่ปรึกษากับนักเรียน ครูที่ปรึกษาสามารถส่งเสริมสนับสนุน ป้องกันและแก้ไขให้นักเรียนตามความต้องการได้ แนวทางในการจัดกิจกรรมโฮมรูม ควรมีการกำหนดเนื้อหากิจกรรมตามความต้องการของนักเรียน มีการสำรวจความต้องการของนักเรียนให้นักเรียนมีส่วนในการเลือกกิจกรรม มีการวางแผนการจัดกิจกรรมโฮมรูมโดยยึดหลักการบูรณาการ มีจุดมุ่งหมายสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน มีความยืดหยุ่นและผสมผสานกับความต้องการของนักเรียน หลังจากที่ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้วควรมีการบันทึกหลักฐานการจัดกิจกรรม เสร็จเรียบร้อยแล้วควรมีการบันทึกหลักฐานการจัดกิจกรรม สรุปผลการดำเนินกิจกรรมและจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ไว้อย่างมีระบบ

2. การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting) กิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน เป็นกิจกรรมที่สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่าง ครูที่ปรึกษาและผู้ปกครองนักเรียนในการดูแลนักเรียน เป็นการสร้างความเข้าใจอันดีให้กับผู้ปกครองและครูที่ปรึกษาได้วางแผนในการดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทำให้นักเรียนได้รับการดูแลจากผู้ปกครองและครูที่ปรึกษามากขึ้น ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนได้ด้วยดี

การดำเนินการประชุมผู้ปกครองควรมีการประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียนอย่างน้อย 1 ครั้งต่อ 1 ภาคเรียน เนื้อหาสาระของการประชุมควรมีการวางแผนการดำเนินการประชุม โดยเตรียมข้อมูลของนักเรียนแต่ละคน เนื้อหาของการประชุมไม่ควรเป็นการรายงานพฤติกรรมของนักเรียนให้ผู้ปกครองฟัง แต่ควรเป็นกิจกรรมที่ร่วมกันช่วยเหลือนักเรียน การพูดคุยกับผู้ปกครองควรระวังคำพูดเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนในทางลบ แต่ใช้วิธีพูดที่แสดงให้ผู้ปกครองเห็นว่าครูที่ปรึกษามีความเข้าใจในตัวนักเรียนมีความรู้สึกห่วงใยในนักเรียนทุกคน ขณะประชุมควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหรือเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน

การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนในบางโรงเรียน อาจจัดให้มีการประชุมผู้ปกครองของแต่ละชั้นเรียน เพื่อคัดเลือกตัวแทนผู้ปกครองในชั้นเรียน จำนวนตามที่โรงเรียนเห็นสมควรเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการผู้ปกครองเครือข่ายของโรงเรียน เพื่อให้มีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียน ทั้งด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนได้มีความพร้อมในด้านการเรียน ส่งเสริมความสามารถของนักเรียนให้แสดงออกตามศักยภาพของตน ในการดำเนินการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน ครูที่ปรึกษาควรมีการสรุปผลและจัดทำเอกสารหลักฐานการ

ประชุมแต่ละครั้ง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป แนวทางดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) ในการพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนมีรายละเอียดดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 แสดงแนวทางดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom)

สาระความรู้	แนวทางการดำเนินงาน
กิจกรรมโฮมรูม เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อส่งเสริมนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มบุคคลก็ได้ ซึ่งสถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมโฮมรูมอาจเป็นที่ห้องเรียน หรือนอกห้องเรียน ให้มีบรรยากาศเสมือนบ้าน ที่มีครูที่ปรึกษาและนักเรียน เป็นดังสมาชิกในครอบครัวเดียวกันและมีการทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น การรู้จักตนเองของนักเรียน การรู้จักผู้อื่นและสิ่งแวดลอม มีทักษะและการตัดสินใจ ทักษะการปรับตัว และการวางแผนชีวิต เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ครูและนักเรียนควรมีส่วนรวมในการจัดกิจกรรมด้วยกัน ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมโฮมรูม จะช่วยให้ครูที่ปรึกษารู้จัก นักเรียนมากขึ้น สามารถส่งเสริม ความสามารถ และป้องกันปัญหาของนักเรียนได้อีกด้วย	แนวทางการดำเนินการจัดกิจกรรมโฮมรูม มีดังนี้ 1. กำหนดกิจกรรมโฮมรูมโดยยึดตามความต้องการของนักเรียนให้มีส่วนรวมในการจัดกิจกรรมโฮมรูม ดังนี้ 1.1 สำรวจความต้องการของนักเรียนในการจัดกิจกรรมโฮมรูม 1.2 พิจารณาเลือกหัวข้อและวิธีการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้นเป็นเรื่องที่ทันสมัย 1.3 การจัดกิจกรรมโฮมรูมแต่ละครั้ง ควรมีการดำเนินการเป็นหลักฐานทั้งก่อนการดำเนินการ และหลังดำเนินการ ซึ่งอาจเขียนในรูปแบบของบันทึก การจัดกิจกรรมหรืออื่น ๆ รวมทั้งให้มีการบันทึกผลที่เกิด ขึ้นกับนักเรียน หลังการจัดกิจกรรมโฮมรูม ทุกครั้ง ซึ่การบันทึกอาจบันทึกในแผนการจัดกิจกรรม หรือแบบฟอร์มบันทึกแยกออกมาต่างหากก็ได้ 1.4 ประเมินผลการจัดกิจกรรมและจัดทำรายงาน 2. โรงเรียนกำหนดแนวทางการจัดกิจกรรม โฮมรูม หรือมีคู่มือในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้ง โดยมีจุดหมาย เนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับ นโยบายของโรงเรียน ในการพัฒนานักเรียน ครูที่ปรึกษาก็ดำเนินการตามนั้น แต่ให้มีความยืดหยุ่นในการกำหนดหัวข้อและวิธีการ ดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมและทันสมัย 3. วิธีการผสมผสาน โดยยึดความต้องการของ นักเรียน และนโยบายของโรงเรียนในการพัฒนา นักเรียน ในการจัดกิจกรรมโฮมรูม และวิธีการอื่น ๆ ตามความเหมาะสม

ที่มา : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, (2560ข), หน้า 35-38.

แนวทางดำเนินการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting) ในการพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน มีรายละเอียดดังตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 แสดงแนวทางดำเนินการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting)

สาระความรู้	แนวทางการดำเนินงาน
การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนเป็นการพบปะกันระหว่างครูที่ปรึกษากับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันและร่วมมือกันดูแลช่วยเหลือ นักเรียนระหว่างบ้านกับโรงเรียน และผู้ปกครองด้วยกัน	ครูที่ปรึกษาควรจัดปุมอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ซึ่งการประชุมนี้มิใช่การรายงานสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบเพียงอย่างเดียว แต่เป็นการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำให้ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มากขึ้นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่ควรตระหนักในการจัดกิจกรรมประชุมก็คือ 1. การเตรียมการ ครูที่ปรึกษาควรเตรียมความพร้อมก่อนการประชุมด้านต่างๆโดยเฉพาะข้อมูลนักเรียนแต่ละคนและกิจกรรมที่จะดำเนินการโดยกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน 2. การสื่อสาร ครูที่ปรึกษาควรระมัดระวังคำพูดที่จะก่อให้เกิดความรู้สึกทางลบหรือต่อต้านจากผู้ปกครองเช่นการตำหนิ นักเรียนหรือผู้ปกครอง การแจ้งข้อบกพร่องของนักเรียนในที่ประชุมหรือจะเป็นส่วนตัวก็ตาม แต่ควรเป็นการพูดแสดงถึงความห่วงใย ใส่ใจของครูที่มีต่อนักเรียนทุกคนและอาศัยกิจกรรมที่จะทำให้ผู้ปกครองตระหนักในความรับผิดชอบ และต้องการปรับปรุงหรือแก้ไขในส่วนที่บกพร่องของนักเรียน 3. การจัดกิจกรรมในการประชุม การที่จะให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประชุมนั้นจำเป็นต้องใช้กิจกรรมต่างๆ โดยเริ่มด้วยการสร้างความคุ้นเคยระหว่างผู้ปกครองด้วยกันก่อนจึงจะมีกิจกรร อื่นๆ ให้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นสาระที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4. การสรุปผลและบันทึกหลักฐานการประชุมในการประชุมแต่ละครั้ง ครูที่ปรึกษา ควรมีการสรุปผลและจัดทำเอกสารเป็นหลักฐานในการประชุมแต่ละครั้งและเป้นข้อมูลในการจัดประชุมครั้งต่อไป

ที่มา : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, (2560ข), หน้า 35-38.

แนวทางดำเนินการจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้านในการพัฒนาและส่งเสริมนักเรียนมีรายละเอียดดังนี้

การเยี่ยมบ้านนักเรียน หมายถึง วิธีการศึกษารวบรวมข้อมูลที่ช่วยให้ครูได้ทราบชีวิต โดยการพบปะสนทนากับผู้ปกครองนักเรียน เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น เจตคติซึ่งกันและกัน ตลอดจนเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านกับโรงเรียน ทำให้ครูได้ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนอย่างชัดเจนเพื่อประโยชน์ในการส่งเสริม ป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างถูกต้องยิ่งขึ้น ซึ่งวัตถุประสงค์ในการเยี่ยมบ้านนักเรียน คือ

1. เพื่อเยี่ยมเยือนสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านกับโรงเรียน

2. เพื่อให้ได้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวนักเรียน ได้แก่ สภาพความเป็นอยู่ ครอบครัว ฐานะทางการเงิน และอื่นๆ ซึ่งจะช่วยให้เห็นสภาพที่แท้จริง ไม่ใช่เพียงได้ยินแต่คำบอกเล่าเท่านั้น

3. เพื่อให้คำปรึกษาและแนะนำกับผู้ปกครองเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาการอบรมสั่งสอนและการเลี้ยงดูนักเรียน

4. และเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวางแผนในการพัฒนาส่งเสริม ป้องกัน และแก้ปัญหานักเรียน

การเยี่ยมบ้านนักเรียนมีแนวทางในการดำเนินงาน ดังนี้

1. ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่

1.1 ประสานสัมพันธ์ให้หัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัด อำเภอ ข้าราชการในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนเห็นความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการเยี่ยมบ้านนักเรียน พร้อมทั้งเชิญชวนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมเยี่ยมบ้านนักเรียนกับโรงเรียนในพื้นที่ตามความเหมาะสม

1.2 ประชาสัมพันธ์ให้สาธารณชนทราบและเห็นความสำคัญเพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการเยี่ยมบ้านนักเรียน โดยใช้วิธีการและสื่อประชาสัมพันธ์หลากหลาย เช่น การประชุมหัวหน้าส่วนราชการและข้าราชการระดับต่าง ๆ การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์ทางสถานีโทรทัศน์ท้องถิ่น สถานีวิทยุกระจายเสียง หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ฯลฯ

1.3 การประสานงานและสร้างความเข้าใจกับสถานศึกษาเพื่อกำหนดแผนการเยี่ยมบ้านนักเรียนร่วมกัน

2. ระดับสถานศึกษา ได้แก่

2.1 ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองและประชาชนทราบการดำเนินงาน โดยใช้สื่อประชาสัมพันธ์อย่างหลากหลาย เช่น การประชุมผู้ปกครอง การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน การจัดทำแผ่นพับการจัดทำจดหมายข่าว ฯลฯ

2.2 มอบหมายให้ครูที่ปรึกษากำหนดแผนการเยี่ยมบ้านนักเรียนให้ชัดเจน

2.3 ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ระยะทาง สมาชิกในครอบครัวว่านักเรียนอยู่กับใคร อยู่อย่างไร หากไปแล้วจะพบใครบ้าง

2.4 วิเคราะห์ว่าใคร คือคนที่ต้องการพบ เช่น พ่อแม่ หรือลุง ป้า น้า อาของนักเรียน

2.5 เตรียมความพร้อมด้านบุคลากร อุปกรณ์และประเด็นในการสนทนา

2.6 นัดหมายล่วงหน้า เพื่อให้มีความพร้อมทั้งสองฝ่าย หรือในกรณีที่ต้องการข้อมูลจำเป็นเร่งด่วนจะไม่นัดหมายก็ได้ หากต้องการข้อมูลที่เป็นธรรมชาติไม่มีการจัดฉาก ผู้เยี่ยมบ้านอาจไม่ได้นัดหมายล่วงหน้า

2.7 ไปตามนัด กรณีที่ไปไม่ได้ต้องแจ้งล่วงหน้า เพราะผู้ปกครองนักเรียนบางคนอาจต้องหยุดงานเพื่อรอพบครู ไม่ควรเลื่อนนัดถ้าไม่จำเป็น

2.8 หากไปตามนัดแล้วไม่พบใคร ให้ถามเพื่อนบ้านใกล้เคียงเพื่อทราบข้อมูลที่จะมาในครั้งต่อไป

ส่วนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการเยี่ยมบ้านนักเรียน มีรายละเอียดดังนี้ 1) สังเกตสภาพที่อยู่อาศัยและพฤติกรรมของนักเรียนและบุคคลในบ้านนักเรียน 2) พูดคุยสนทนากับพ่อแม่ผู้ปกครองหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียน ซึ่งข้อมูลที่รวบรวมไว้หลายระดับเพื่อใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียน

กล่าวสรุปได้ว่า การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มที่มีปัญหาให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาและเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง มีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนและชุมชนคาดหวังต่อไป ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องมีกิจกรรมที่ช่วยป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนานักเรียนกลุ่มนี้ให้กลับคืนสู่สภาพปกติสามารถใช้ชีวิตร่วมกับสังคมในปัจจุบันได้ โดยกิจกรรมหลัก ๆ ในการส่งเสริมนักเรียน ได้แก่ กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน และการเยี่ยมบ้านนักเรียน เป็นต้น

4. การป้องกันและแก้ไขปัญหา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560ก, หน้า 71-72) ได้กล่าวถึงการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาได้ให้ความเอาใจใส่ดูแลนักเรียนในความรับผิดชอบของตนทุกคนอยู่แล้ว แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ควรให้ความดูแลอย่างใกล้ชิดต่อเนื่องเพื่อช่วยแก้ปัญหาให้นักเรียนทั้งด้านป้องกันและแก้ไขปัญหา การแก้ปัญหาให้นักเรียนกลุ่มนี้นับว่าเป็นภาระใหญ่หลวงของครูที่ปรึกษา เพราะนักเรียนแต่ละคนย่อมมีปัญหาที่แตกต่างกันออกไป แม้ปัญหาของนักเรียนเหมือนกัน ก็จะมีวิธีการแก้ไขต่างกัน ดังนั้นการช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มนี้ ครูที่ปรึกษาจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและมีวิธีการแก้ไขปัญหาที่หลากหลายเพื่อช่วยเหลือ

นักเรียนของตน ไม่ให้กลายเป็นปัญหาของสังคมต่อไป การดำเนินการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนอาจกระทำได้หลายวิธีการ แต่กระบวนการที่สำคัญครูที่ปรึกษาควรมีความรู้และจัดดำเนินการในโรงเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียนนั้นมีหลากหลายเทคนิค วิธีการ แต่สิ่งทีครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการมีอย่างน้อย 2 ประการ คือ การให้การปรึกษาเบื้องต้น และการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา มีรายละเอียดดังนี้

1. การให้คำปรึกษาเบื้องต้นให้กับนักเรียน เป็นวิธีการที่ช่วยให้นักเรียนได้ ผ่อนคลายปัญหาที่เกิดขึ้นให้ลดน้อยลง ทั้งปัญหาด้านความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของสังคม ดังนั้นการให้คำปรึกษาเบื้องต้นของครูที่ปรึกษาจึงจำเป็นที่จะต้องมี

2. การจัดกิจกรรมเพื่อการป้องกัน และช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียนนอกจากการให้คำปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียนแล้ว ครูที่ปรึกษาควรหาแนวทางจัดกิจกรรม เพื่อช่วยเหลือนักเรียนโดยการดำเนินการด้วยตนเอง หรือขอความร่วมมือกับครูทุกคนในโรงเรียน เพื่อจัดกิจกรรมที่หลากหลายและให้เกิดประโยชน์กับนักเรียนมากที่สุด กิจกรรมที่ควรดำเนินการมีดังนี้

2.1 การใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยใช้นอกเวลาเรียนไม่ใช้ในคาบเรียน อาจเป็นเวลาช่วงเช้าก่อนเข้าแถวหรือเวลาเย็นหลังเลิกเรียน การดำเนินการจัดกิจกรรมในรูปแบบของชมรมที่เป็นโครงการหรืองานของโรงเรียน โดยมีครูที่ปรึกษาและนักเรียนร่วมกันพิจารณาเลือกกิจกรรมที่ตรงต่อความต้องการ และมีประโยชน์แก่นักเรียน โรงเรียนจัดให้นักเรียนได้เลือกกิจกรรมที่หลากหลาย ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบดำเนินการเอง โดยครูที่ปรึกษาเป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือ นอกจากนี้โรงเรียนควรจัดแหล่งเรียนรู้ให้พอเพียงกับความต้องการของนักเรียนที่จะใช้ศึกษาค้นคว้า และเรียนรู้ด้วยตนเอง จัดให้มีเทคโนโลยีทีทันสมัยบริการนักเรียนอย่างทั่วถึง

2.2 กิจกรรมในห้องเรียน การจัดกิจกรรมในห้องเรียนเป็นการดำเนินการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากครูประจำวิชาให้ช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่มให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะทางสังคม เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองจากการทำงานกลุ่ม ได้ร่วมเรียนรู้กับเพื่อนๆ ในส่วนของนักเรียนที่มีปัญหาด้านการแสดงออกหรือการพูดหน้าชั้น ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกฝน ให้กำลังใจจนกระทั้งนักเรียนเกิดความมั่นใจในตัวเอง

2.3 กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน (Buddy) เป็นการจัดกิจกรรมที่ใช้วิธีการช่วยเหลือของเพื่อนนักเรียนด้วยกันโดยวิธีจับคู่นักเรียนให้เหมาะสมกับความสามารถและบุคลิกภาพ เพื่อให้นักเรียนได้ช่วยเหลือกันได้จริง ไม่ให้เกิดปัญหาในการจับคู่ การจับคู่เกิดจากความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนที่มีความสามารถเด่นจับคู่กับนักเรียนที่ด้อยกว่า ฝึกฝนให้นักเรียนเอาใจใส่ เอื้อเฟื้อ

ต่อกัน ครูที่ปรึกษาควรมีหน้าที่ติดตามกิจกรรมของนักเรียนแต่ละคู่ว่าสามารถช่วยเหลือกันได้หรือไม่มีปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง เพื่อที่จะให้การช่วยเหลือหรือแนะนำ

2.4 กิจกรรมซ่อมเสริม เป็นกิจกรรมที่ส่วนใหญ่เกี่ยวกับปัญหาด้านการเรียนของนักเรียนซึ่งครูประจำวิชาที่สอนในระดับชั้นต้องให้ความร่วมมือ วางแผนเพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนอ่อน เรียนรู้ช้าไม่ทันเพื่อน ให้ได้เรียนเพิ่มเติมหรือเรียนรู้ได้ทันเพื่อฝึกให้นักเรียนเอาใจใส่ในการเรียนของตนเองการดำเนินการจัดกิจกรรม ครูที่ปรึกษา ควรมีการติดต่อ นัดแนะวันเวลาสถานที่กับครูประจำวิชาก่อน

2.5 กิจกรรมสื่อสารกับผู้ปกครอง การช่วยเหลือนักเรียนที่ได้ผลดีนั้นเกิดจากการร่วมมือที่ดีระหว่างครู กับผู้ปกครอง ดังนั้นเมื่อนักเรียนมีปัญหาที่ควรได้รับการช่วยเหลือ ครูที่ปรึกษาควรติดต่อผู้ปกครองของนักเรียนให้ทราบโดยเร็ว โดยวิธีการใช้โทรศัพท์ติดต่อ แจ้งข้อมูลทางไปรษณีย์ หรือเชิญผู้ปกครองมาพบด้วยตนเอง ลักษณะการแจ้งพฤติกรรมของ นักเรียนควรแสดงถึงความห่วงใยเอาใจใส่นักเรียน ไม่ควรแจ้งผู้ปกครอง โดยบอกพฤติกรรมที่นักเรียนมีปัญหาทำให้ผู้ปกครองมีความรู้สึกไม่ดีต่อครูที่ปรึกษาหรือตัวนักเรียน จะทำให้การแก้ไขปัญหายากขึ้น

กรมสุขภาพจิต (2560, หน้า 26-27) กล่าวว่า ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูควรให้ความเอาใจใส่กับนักเรียนทุกคนเท่าเทียมกัน แต่สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงมีปัญหานั้น จำเป็นอย่างมากที่จะต้องให้การดูแลเอาใจใส่ อย่างใกล้ชิดและหาวิธีช่วยเหลือ ทั้งการป้องกันและการแก้ไขปัญหาโดยไม่ปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาของสังคม การสร้างภูมิคุ้มกันการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนจึงเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคมต่อไป การป้องกันและการแก้ไขบัญหาให้กับนักเรียนนั้นมีหลายเทคนิควิธีการ การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ให้กับนักเรียนนั้นมีหลายเทคนิควิธีการแต่สิ่งที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องดำเนินการ ได้แก่

1. การให้การปรึกษาเบื้องต้นกับนักเรียน เป็นการช่วยเหลือผ่อนคลายปัญหาให้ลดน้อยลงทั้งด้านความรู้สึก ความคิด และการปฏิบัติตนของนักเรียน โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามหรือพึงประสงค์ ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การปรึกษามีประสิทธิภาพในการช่วยเหลือนักเรียน ครูที่ปรึกษาควรมีความรู้และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับจิตวิทยา วัยรุ่น ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ กระบวนการและทักษะการปรึกษาเบื้องต้น เช่น การใช้คำถามการสร้างสัมพันธภาพ การรับฟังทั้งเนื้อหาและความรู้สึกการช่วยเหลือแก้ไขปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาของนักเรียนในแต่ละลักษณะปัญหา เช่น ด้านการเรียน สุขภาพครอบครัว หรือการใช้สารเสพติด การพนัน หนีเรียน เป็นต้น

2. แนวการดำเนินการ ครูที่ปรึกษาควรมีความพร้อมในการให้การปรึกษาช่วยเหลือนักเรียนด้วยความรู้สึกที่ดีต่อนักเรียน ตั้งแต่เริ่มต้นจนจบการปรึกษาโดยมีกระบวนการในการปรึกษา

คือ การสร้างสัมพันธภาพ พิจารณาและทำความเข้าใจปัญหา กำหนดวิธีการ และดำเนินการแก้ไขปัญหา

3. การให้คำปรึกษา (Counseling) มีเทคนิคการให้คำปรึกษา ดังนี้

3.1 สร้างสัมพันธภาพ (Rapport) ความพร้อมทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ การแสดงออกทางบุคลิกภาพ สีหน้าท่าทาง คำพูด น้ำเสียง การรู้จักรับฟัง ตั้งใจ ยินดีให้คำปรึกษาช่วยเหลือ ให้ผู้รับคำปรึกษาเกิดความไว้วางใจ มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและไม่ใช่เป็นสัมพันธภาพส่วนตัวแต่เป็นสัมพันธภาพในบทบาทของการให้คำปรึกษา

3.2 สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย (Relax) การสามารถสังเกตบุคคล การจัดสถานที่สิ่งแวดล้อมที่เป็นสัดส่วน การกำหนดระยะเวลาที่การพูดคุย ไม่เร่งรัด ไม่เคร่งเครียด สร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมที่ทำให้ผู้รับคำปรึกษารู้สึกผ่อนคลาย ทั้งทางร่างกายและจิตใจในการรับคำปรึกษา

3.3 ให้สามารถระบายความรู้สึกนึกคิด (Release) การให้โอกาสผู้รับคำปรึกษา ได้พูดระบายความรู้สึกนึกคิด ความวิตกกงวล ความขัดแย้ง ความทุกข์ ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยรับฟังไม่โต้แย้ง ไม่ประเมินตัดสิน หรือแสดงความคิดเห็น ไม่เห็นด้วย หรือ เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

3.4 สร้างความมั่นใจ (Reassure) การให้ผู้รับคำปรึกษามีความมั่นใจเชื่อมั่น ในการมารับคำปรึกษา ให้กำลังใจ ชี้ให้เห็นว่าปัญหาสามารถแก้ไขได้ โดยผู้ให้คำปรึกษามีความพร้อม เข้าใจ เต็มใจในการช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาร่วมกับผู้รับคำปรึกษา

3.5 สร้างข้อมูลความคิดใหม่ (Re-educate) การให้ข้อมูลใหม่แก่ผู้รับคำปรึกษาให้มีความคิดอย่างมีเหตุผล ให้เข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่น เข้าใจปัญหา สาเหตุ ความต้องการของตนเอง มีความคิดที่ถูกต้องตามความเป็นจริง

3.6 เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ (Recreate) การกระตุ้นให้ผู้รับคำปรึกษา มีความคิดทางบวก มีความหวัง แรงจูงใจ มองเห็นคุณค่าความสามารถ ศักยภาพ ข้อดีของตนเองชี้ให้เห็นถึงวิธีการ ทิศทางในการปฏิบัติ ทางเลือกทางออกในการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมอย่างมีเป้าหมาย

4. คุณสมบัติของผู้ให้คำปรึกษา

4.1 บุคลิกภาพเหมาะสม ลักษณะสีหน้า ท่าทาง ยิ้มแย้ม เป็นมิตร ดูอบอุ่นมั่นคง เป็นตัวของตัวเอง คำพูด น้ำเสียงในการใช้ภาษา การสื่อสารที่นุ่มนวล ลักษณะอารมณ์จิตใจสุขภาพจิตดี เต็มใจ พร้อมที่จะยอมรับ มีความสงบมั่นคง หนักแน่น มีความจริงใจและสามารถยืดหยุ่น ยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีเหตุผล

4.2 ทัศนคติที่ดี มีทัศนคติที่ดีต่อผู้รับคำปรึกษา ยอมรับ เข้าใจธรรมชาติของบุคคลแต่ละช่วงวัย เห็นคุณค่า ศักยภาพของบุคคล มีทัศนคติที่ดีในการมองปัญหาว่าสามารถแก้ไขได้ สามารถมองหาศักยภาพของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ศักยภาพของสิ่งแวดล้อม ในการนำมาส่งเสริมเอื้ออำนวยให้การช่วยเหลือแก้ไขปัญหา

4.3 มนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ มีทักษะในการสื่อสาร รับฟัง สังเกต เข้าใจความคิด ความรู้สึก ความหมายของสีหน้า ท่าทางคำพูดของผู้อื่นได้ สามารถแสดงออก สื่อสาร ด้วยความจริงใจ เป็นมิตร ให้ผู้รับคำปรึกษาเข้าใจมีความอบอุ่นใจ มีแรงจูงใจและศรัทธาในการรับคำปรึกษา

4.4 วุฒิภาวะทางอารมณ์เหมาะสม การแสดงพฤติกรรม ความคิด อารมณ์ จิตใจ เหมาะสมกับอายุและบทบาทหน้าที่ โดยสอดคล้องกับเวลาสถานการณ์และกับบุคคล สามารถควบคุมอารมณ์ตนเองได้ มีเหตุผลที่ถูกต้องเหมาะสม รู้จักหาข้อมูลในการพิจารณาวิเคราะห์ ประเมิน ไม่ด่วนสรุป ไม่ยึดความรู้สึกนึกคิดของตนเองเป็นศูนย์กลาง สามารถยืดหยุ่นยอมรับข้อมูล ข้อเท็จจริง เพื่อการปรับเปลี่ยนได้

4.5 มีจรรยาบรรณ มีความศรัทธา รับผิดชอบต่องานในบทบาทหน้าที่รับผิดชอบต่อบุคคล หน่วยงานและสังคมที่เกี่ยวข้องในขอบเขตความสามารถ ปฏิบัติตนโดยการยึดหลักจรรยาบรรณ มีคุณธรรม พรหมวิหาร 4 และสามารถรักษาความลับของบุคคล ไม่มีอคติในการให้คำปรึกษา รักษาประโยชน์สิทธิของผู้รับคำปรึกษา

นอกจากนี้ กรมสุขภาพจิต (2560, หน้า 178-180) ยังได้เสนอแนะการจัดกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนไว้ ดังนี้

1. กิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นการจัดกิจกรรมนอกเวลาเรียน ไม่ใช่ในคาบเรียนโดยส่วนใหญ่จึงเป็นเวลาเช้าก่อนเข้าแถว หรือเวลาเย็นหลังโรงเรียนเลิกแล้ว การจัดกิจกรรม อาจจัดทำเป็นชมรมเป็นโครงการ หรือเป็นงานของโรงเรียน โดยมีครูที่ปรึกษากับนักเรียนร่วมกันพิจารณาเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมกับตัวนักเรียน และความต้องการของนักเรียน โรงเรียนควรมีกิจกรรมให้นักเรียนได้เลือกอย่างหลากหลาย ซึ่งนักเรียนอาจเข้าร่วมกิจกรรมในฐานะสมาชิก หรือเป็นผู้ร่วมจัดกิจกรรม หรือเป็นผู้รับผิดชอบจัดกิจกรรมเองโดยมีครู เป็นที่ปรึกษาการที่โรงเรียนมีแหล่งเรียนรู้อย่างเพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่จะใช้ศึกษาค้นคว้า เรียนรู้ด้วยตนเองก็จะเอื้ออำนวยให้การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นไปอย่างกว้างขวางมากขึ้น และหากโรงเรียนมีเทคโนโลยีทันสมัย ก็จะจูงใจให้นักเรียนมาร่วมกิจกรรมมากขึ้นด้วย วัตถุประสงค์ของกิจกรรมเสริมหลักสูตรคือนักเรียนได้ใช้เวลาว่างอย่างมีคุณค่าเกิดประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม นักเรียนเห็นคุณค่าภาคภูมิใจในตนเอง จากการแสดงออกถึงความสามารถที่ตนมีรวมทั้งช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะทางสังคมที่ดี

2. กิจกรรมในห้องเรียนเป็นการจัดกิจกรรมในห้องเรียน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมกลุ่มที่ช่วยให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วม มีบทบาทในกลุ่ม และได้เรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child center) หรือการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory learning) จึงเป็นส่วนสำคัญของการจัดกิจกรรมในห้องเรียน วัตถุประสงค์ของกิจกรรมในห้องเรียนคือ การช่วยให้นักเรียนเพิ่มพูนทักษะทางสังคม นักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันทำให้มีการเรียนรู้ที่เร็ว

ขึ้น และนักเรียนเกิดความรู้สึกภูมิใจในตนเอง จากการได้ทำกิจกรรมกลุ่มหรือได้ช่วยงานครูในห้องเรียน

3. กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นกิจกรรมที่ครูปรึกษาต้องพิจารณาจับคู่นักเรียนให้เหมาะสมกัน ทั้งด้านความสามารถบุคลิกภาพ เพื่อให้สามารถช่วยเหลือกันได้จริง และไม่มีปัญหาในการจับคู่หรือถูกข่มขู่ ถูกแกล้งจากเพื่อนที่ตนดูแล นักเรียนทั้งคู่ต้องสมัครใจที่จะจับคูกัน และยินดีให้หรือรับการดูแลช่วยเหลือจากเพื่อนอีกคนหนึ่ง ครูที่ปรึกษาต้องสังเกตพฤติกรรมของทั้งคู่อยู่เสมอว่าช่วยเหลือกันได้หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร รวมทั้งควรมีการสอบถามหรือให้คำแนะนำในการจับคู่เพื่อการช่วยเหลือกันอย่างสม่ำเสมอ วัตถุประสงค์ ของกิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อนคือ เพื่อให้นักเรียนที่มีความสามารถหรือมีจุดเด่น จุดแข็งในด้านต่าง ๆ ได้ดูแลช่วยเหลือเพื่อนที่ด้อยกว่า และนักเรียนได้เรียนรู้การใส่ใจเอื้อเฟื้อต่อกันและกัน รู้จักการให้และการรับด้วยไมตรี

4. กิจกรรมซ่อมเสริมเป็นการแก้ปัญหาด้านการเรียนของนักเรียน ซึ่งครูในระดับชั้นเดียวกันจำเป็นต้องร่วมมือร่วมใจกันวางแผนการสอนซ้อมเสริมให้แก่นักเรียนที่เรียนอ่อน หรือเรียนรู้ช้า เรียนรู้ไม่ทันเพื่อน ครูที่ปรึกษาควรมีการประสานงานขอความร่วมมือจากครูประจำวิชาก่อนส่งนักเรียนไปติดต่อเพื่อขอเรียนซ่อมเสริม วัตถุประสงค์ของกิจกรรมซ่อมเสริมคือเพื่อช่วยให้นักเรียนที่มีผลการเรียนไม่ดี ได้เรียนเพิ่มเติมจากครูประจำวิชาที่ตนเรียนอ่อน เรียนไม่ทันเพื่อน เพื่อให้นักเรียนรู้จักรับผิดชอบตนเองในเรื่องการเรียน และเพื่อให้นักเรียนได้ใส่ใจการเรียนของตนเองมากขึ้น

5. กิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครอง เป็นการช่วยเหลือนักเรียนโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ปกครอง ซึ่งครูที่ปรึกษาควรมีทักษะการสื่อสาร และควรบอกถึงความรู้สึกห่วงใยของครูที่มีต่อนักเรียนจากพฤติกรรมที่สังเกตเห็น แทนการแจ้งว่านักเรียนมีปัญหาในเรื่องใดเพื่อมิให้ผู้ปกครองเกิดความรู้สึกต่อต้านไม่พอใจโรงเรียน ครูที่ปรึกษาหรือแม้แต่ตัวนักเรียนเองวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการสื่อสารกับผู้ปกครองคือ เพื่อให้ผู้ปกครองได้เกิดความตระหนัก และมีความใส่ใจดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากขึ้น และรับทราบปัญหาของนักเรียนที่พบในโรงเรียนจากที่กล่าวมาข้างต้นพอ

กล่าวสรุปได้ว่า การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน ครูที่ปรึกษาจะต้องพิจารณาสาเหตุของปัญหาให้ครบถ้วน และหาวิธีการช่วยเหลือให้เหมาะสมกับสาเหตุนั้น ๆ ไม่ควรปล่อยปละละเลยนักเรียนจนกลายเป็นที่ปัญหาของสังคม โดยเฉพาะนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหา ซึ่งถือว่าเป็นภาระงานที่ยิ่งใหญ่ และมีคุณค่าอย่างมากในการพัฒนาให้นักเรียนเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม ดังนั้นการช่วยเหลือนักเรียนโดยเฉพาะการให้คำแนะนำปรึกษาจึงไม่มีสูตรการช่วยเหลือสำเร็จตายตัว เพียงแต่มีแนวทางกระบวนการหรือทักษะการช่วยเหลือที่ครูแต่ละคนสามารถเรียนรู้ ฝึกฝนเพื่อการนำไปใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละปัญหาในนักเรียนแต่ละคน และประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองเพื่อให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพมากขึ้น

5. การส่งต่อนักเรียน

การส่งต่อนักเรียน เป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนโดยครูที่ปรึกษาอาจมีกรณีที่บางปัญหา มีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียนได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้เป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครูคนใดคนหนึ่งเพียงลำพัง ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไขซึ่งครูที่ปรึกษาสามารถดำเนินการได้ ตั้งแต่กระบวนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลหรือการคัดกรองนักเรียนก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหาของนักเรียนในแต่ละกรณี

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2560, หน้า 29) ได้เสนอแนะการส่งนักเรียนไปพบครูอื่น ๆ เพื่อให้การช่วยเหลือต่อไปนี้ มีแนวทางการพิจารณาในการส่งต่อสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษาดังนี้

1. นักเรียนมีพฤติกรรมคงเดิมหรือไม่ดีขึ้นหรือแย่ลงแม้ว่าครูที่ปรึกษาจะดำเนินการช่วยเหลือด้วยวิธีการใด ๆ

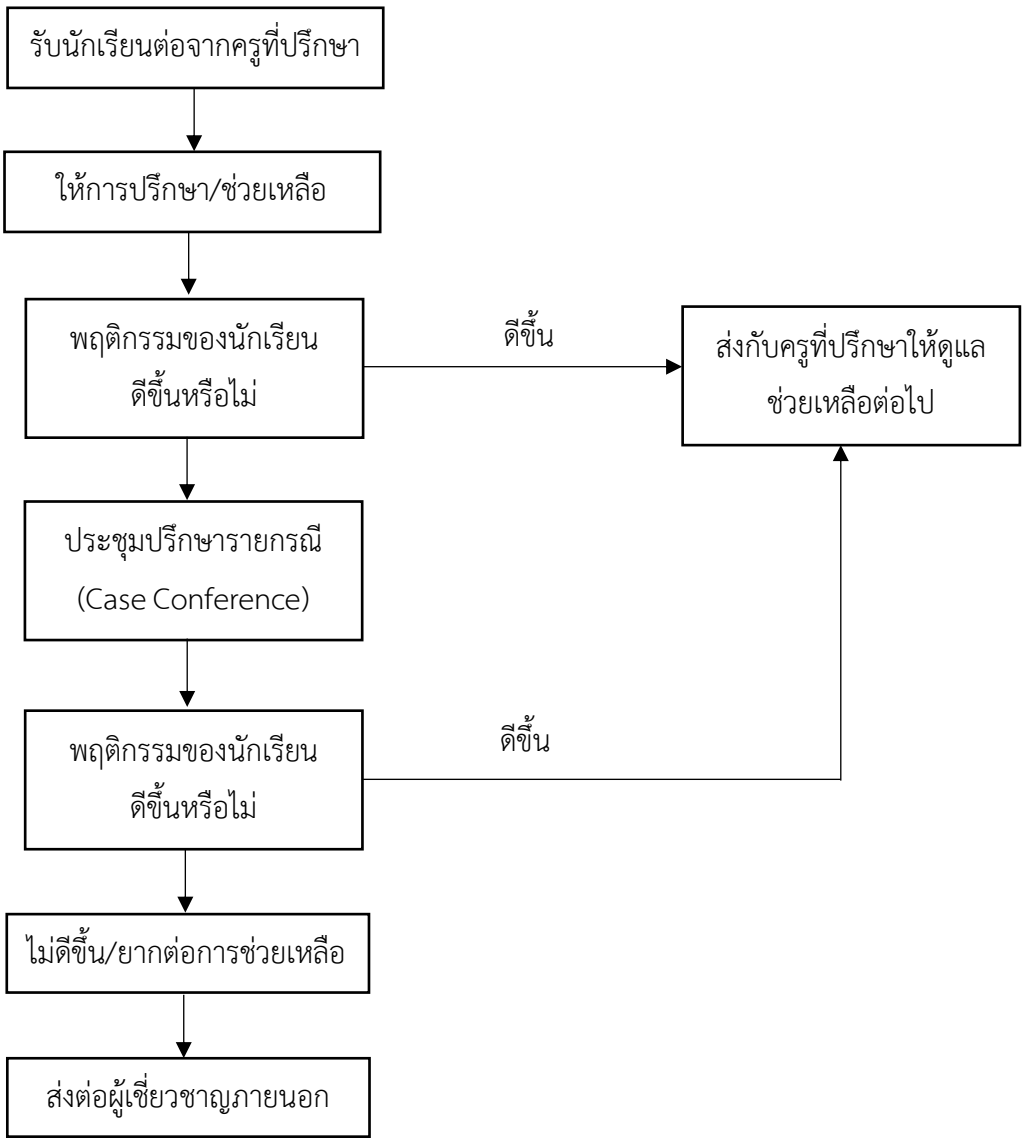
2. นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการช่วยเหลือของครูที่ปรึกษา เช่น นัดให้มาพบแล้วไม่มาตามนัดเสมอ ให้ทำกิจกรรมเพื่อการช่วยเหลือก็ไม่ยินดีร่วมกิจกรรมใด ๆ เป็นต้น

3. ปัญหาของนักเรียนที่เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่นเกี่ยวข้องกับความรู้สึกความซับซ้อนของสภาพจิตใจที่จา เป็นต้องให้การช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและได้รับการบำบัดทางจิตวิทยาควรพิจารณาส่งต่อให้ผู้มีความรู้เฉพาะทางเพื่อดำเนินการให้ความช่วยเหลือต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560ก, หน้า 73) กล่าวว่าในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูที่ปรึกษา เมื่อได้ดำเนินการตามกระบวนการช่วยเหลือทั้ง 4 ด้าน ข้างต้นแล้วยังไม่สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้เพราะบางครั้งปัญหาของนักเรียนรุนแรงยากต่อการแก้ไขหรือการดำเนินการแก้ไขต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะให้การช่วยเหลือครูที่ปรึกษาควรส่งต่อให้ผู้ที่มีความเชี่ยวชาญได้แก้ไขปัญหาก่อนที่ปัญหาจะทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นลักษณะของการส่งต่อ ดำเนินการได้ 2 แบบ คือ

1. การส่งต่อภายใน คือการส่งนักเรียนภายในโรงเรียนโดยครูที่ปรึกษาส่งต่อให้กับครูที่มีความสามารถที่จะช่วยเหลือนักเรียนได้ตามลักษณะของปัญหา เช่น ครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชาหรือฝ่ายปกครอง การส่งต่อควรมีการดำเนินการจัดทำข้อมูลของนักเรียนที่ผ่านมา วิธีการแก้ไขปัญหาและวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมา มีการประสานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนให้ทราบล่วงหน้าก่อน ครูที่ปรึกษาควรชี้แจงให้นักเรียนทราบ และเข้าใจเหตุผลในการส่งต่อ ให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีในการส่งต่อ นัดแนะวันเวลาที่ส่งต่อกับครูที่ให้การช่วยเหลือ และพร้อมที่จะรับนักเรียนกลับคืนเมื่อผ่านการช่วยเหลือให้ดีขึ้นแล้ว

2. การส่งต่อภายนอก การช่วยเหลือของครู ที่รับนักเรียนส่งต่อภายในมาดูแลช่วยเหลือตามกระบวนการอย่างมีระบบ มีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การแก้ไขปัญหายังยากต่อการช่วยเหลืออีก จำเป็นต้องส่งให้ผู้เชี่ยวชาญภายนอก เพื่อดำเนินการช่วยเหลือต่อไปบุคคลที่ควรเป็นผู้ส่งต่อได้แก่ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองและเมื่อนักเรียนได้รับการช่วยเหลือให้กลับคืนสภาพปกติแล้วโรงเรียนต้องรับนักเรียนให้กลับเข้าเรียนตามเดิม กระบวนการการส่งต่อดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 แสดงกระบวนการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหานักเรียนของครูแนะแนวและฝ่ายปกครอง
ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560ก, หน้า 74.

กรมสุขภาพจิต (2560, หน้า 38-39) กล่าวว่า การส่งต่อนั้นมีแนวทางในการส่งต่อ ดังนี้

1. ครูที่ปรึกษาประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือนักเรียนต่อเพื่อให้ทราบล่วงหน้า

2. สรุปข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือ และวิธีการช่วยเหลือที่ผ่านมา รวมทั้งผลที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือให้ผู้ที่รับช่วงการช่วยเหลือนักเรียนทราบ โดยมีแบบบันทึกการส่งต่อ หรือแบบประสานงานขอความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง

3. ครูที่ปรึกษาต้องชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจถึงความจำเป็นในการส่งต่อ โดยใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ระมัดระวังไม่ให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผิด กังวล หรือดกรจ แต่ให้นักเรียนเกิดความรู้สึกที่ดีจากการส่งต่อและยินดีไปพบกับครูที่จะช่วยเหลือ

4. ครูที่ปรึกษานัดแนะวัน เวลา สถานที่นัดพบกับครูที่ช่วยเหลือนักเรียนและส่งต่อให้เรียบร้อย

5. ติดตามผลการช่วยเหลือนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

ดังนั้นกระบวนการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการที่อาศัยความร่วมมือของคณะกรรมการทุกคณะ มีการประสานงานกันตลอดเวลา มีวิธีการดำเนินงานและใช้เครื่องมือต่าง ๆ ดังตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 กระบวนการดำเนินงาน วิธีการและเครื่องมือของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กระบวนการทำงาน	วิธีการ	เครื่องมือ
1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 1.1 ด้านความสามารถ - การเรียน - ความสามารถอื่น ๆ 1.2 ด้านสุขภาพ - ร่างกาย - จิตใจ พฤติกรรม 1.3 ด้านครอบครัว - เศรษฐกิจ - การคุ้มครองนักเรียน 1.4 ด้านอื่น ๆ - ยาเสพติด, เพศสัมพันธ์	ศึกษาข้อมูลจาก 1. ระเบียนสะสม 2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) 3. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) 4. การสัมภาษณ์นักเรียน 5. การสังเกตพฤติกรรมนักเรียน 6. การเยี่ยมบ้านนักเรียน 7. อื่น ๆ เช่น การตรวจสุขภาพ	1. ระเบียนสะสม 2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) 3. แบบประเมินความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) 4. แบบสัมภาษณ์นักเรียน 5. แบบสัมภาษณ์ผู้ปกครอง 6. การเยี่ยมบ้านนักเรียน 7. แบบบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเอง

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

กระบวนการทำงาน	วิธีการ	เครื่องมือ
2. การคัดกรองนักเรียน 2.1 กลุ่มปกติ 2.2 กลุ่มเสี่ยง 2.3 กลุ่มมีปัญหา	วิเคราะห์ข้อมูลจาก 1. ระเบียนสะสม 2. แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) 3. แหล่งข้อมูลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	1. เกณฑ์การคัดกรองนักเรียน 2. แบบสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล 3. แบบสรุปผลการคัดกรองนักเรียนเป็นห้องเรียน
3. การส่งเสริมนักเรียน ดำเนินการกับนักเรียนทุกกลุ่ม	จัดกิจกรรมต่อไปนี้ 1. กิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) 2. ประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom meeting) 3. กิจกรรมที่ส่งเสริมความสามารถและศักยภาพนักเรียนและกิจกรรมอื่น	1. แนวทางการจัด กิจกรรมโฮมรูมของโรงเรียน 2. แนวทางการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน ผู้ปกครองเครือข่ายของโรงเรียน 3. แบบบันทึก/สรุป ประเมินผลการดำเนินงานกิจกรรมโฮมรูมและประชุมผู้ปกครอง
4. การป้องกันและแก้ไขปัญหาซึ่งมีความจำเป็นอย่างมากสำหรับนักเรียน กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา	1. ให้การปรึกษาเบื้องต้น 2. ประสานงานกับครูและผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อการจัดกิจกรรมสำหรับการป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาของนักเรียน 1) กิจกรรมในห้องเรียน 2) กิจกรรมเสริมหลักสูตร 3) กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน 4) กิจกรรมซ่อมเสริม 5) กิจกรรมสื่อ	1. แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน 5 กิจกรรม 2. แบบบันทึกสรุปผลการคัดกรองและช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล 3. แบบบันทึกรายงานผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

กระบวนการทำงาน	วิธีการ	เครื่องมือ
5. การส่งต่อ 5.1 ส่งต่อภายใน 5.2 ส่งต่อภายนอก	1. บันทึกการส่งนักเรียนไปยังครูที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือนักเรียนต่อไป เช่น ครูแนะแนวฝ่ายปกครอง ครูประจำวิชาครูพยาบาล เป็นต้น ซึ่งเป็นการส่งต่อภายใน 2.บันทึกการส่งต่อ ไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก โดยครูแนะแนว หรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการ	1. แบบบันทึกการส่งต่อของโรงเรียน 2. แบบรายงานแจ้งผลการช่วยเหลือนักเรียน

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560ก, หน้า 74.

ซึ่งแนวทางในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้นจะต้องมีครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการปฏิบัติหน้าที่ตามกระบวนการที่กำหนด โดยมีครูหรือบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ครูประจำวิชา ครูอนามัย ครูแนะแนว ฯลฯ ร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีคณะผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนและเอื้ออำนวยความสะดวกให้การปฏิบัติหน้าที่ของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาและครูผู้สอน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องดำเนินการไปอย่างราบรื่นมีประสิทธิภาพได้ตามมาตรฐานไว้ ซึ่งแนวทางการพัฒนาและขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังตารางที่ 2.5

ตารางที่ 2.5 แนวทางการพัฒนาและขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

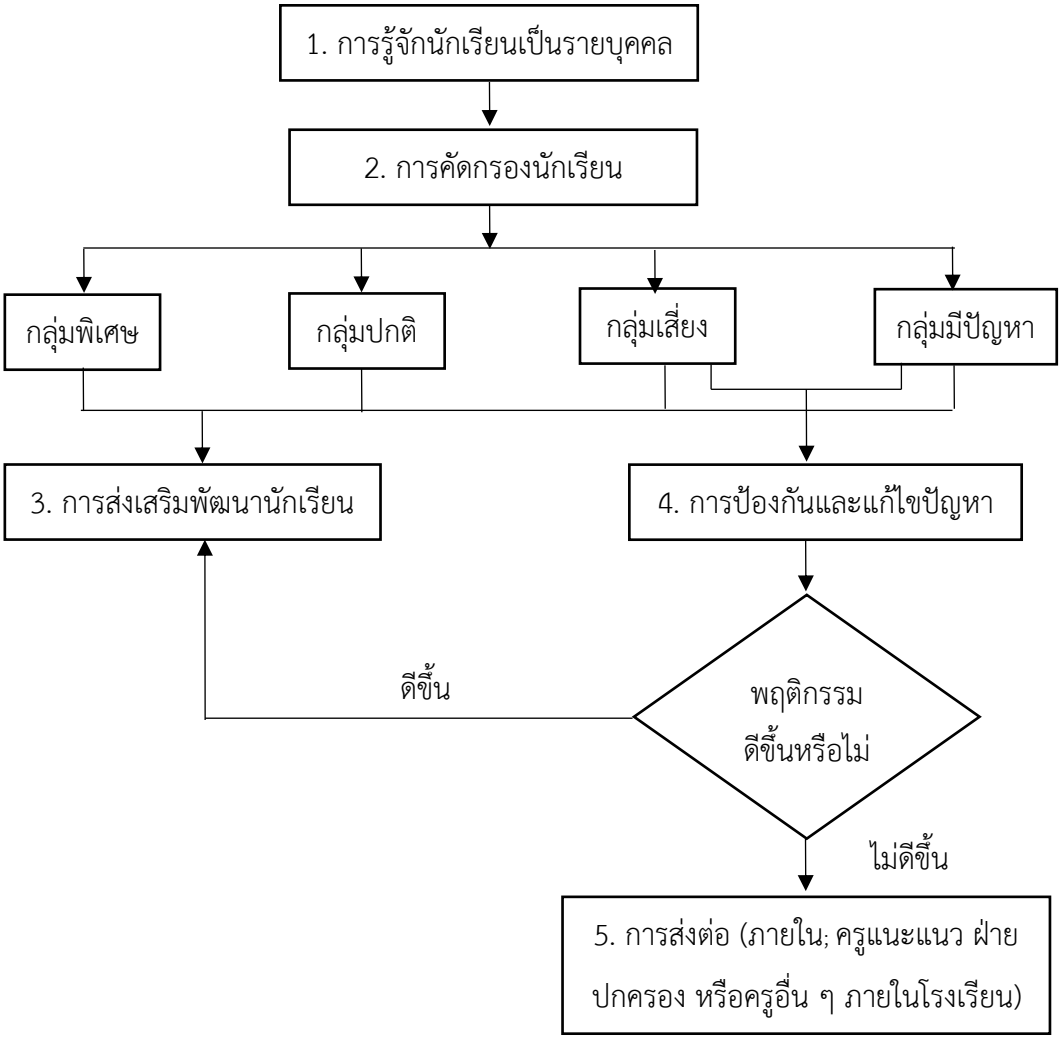
การพัฒนาและขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือฯ	**แนวทางการดำเนินงาน**
1. ศึกษาสภาพและทิศทางการดำเนินงาน	- ศึกษาและทำความเข้าใจนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน - ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและศักยภาพของสถานศึกษาในการจัดทำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน - ศึกษาและวิเคราะห์บริบทของชุมชน
2. วางแผนการดำเนินงานจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	- สร้างทีมทำและสร้างความตระหนัก เจตคติที่ดีในการทำงานแก่ทีมงาน - กำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน - กำหนดมาตรฐานการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน - จัดทำแผนงานปฏิทินปฏิบัติงานตลอดปีการศึกษาให้ครอบคลุม ทั้งดำเนินการบริหารจัดระบบดูแลช่วยเหลือ และสร้างกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา ทั้ง 5 กระบวนการ คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 4) การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน 5) การส่งต่อนักเรียน - จัดทำสื่อ/นวัตกรรม สนับสนุนการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3.ดำเนินการตามแผนที่กำหนด	ดำเนินงานตามแผนที่จัดทำขึ้นให้ครอบคลุมกิจกรรมต่อไปนี้ - พัฒนาบุคลากรให้มีเจตคติ ความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถในการดำเนินงานตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน - สนับสนุนให้ครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 กระบวนการ - ผลิตหรือจัดหาสื่อ/นวัตกรรม ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

การพัฒนาและขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือฯ	**แนวทางการดำเนินงาน**
4. นิเทศ กำกับ ติดตาม	- ดำเนินการนิเทศ กำกับและติดตาม การดำเนินงานตามระยะเวลาที่เหมาะสมและครอบคลุมกิจกรรมต่อไปนี้ - การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และประสานความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำ/ครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง - นำเสนอข้อมูลความรู้หรือเทคนิควิธีที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน - ติดตามผลการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง
5. ประเมินเพื่อทบทวน (ประเมินภายใน)	- จัดประเมินการดำเนินงานตามกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องด้วยวิธีการที่หลากหลายอย่างน้อยปีละครั้ง - เน้นการประเมินเพื่อพัฒนาไม่ใช่การจับผิดตัวบุคคล - ประเมินด้วยบรรยากาศแบบกัลยาณมิตร - นำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงส่วนที่เป็นจุดอ่อนและพัฒนาในส่วนที่ดีเป็นที่ยอมรับให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น เพื่อให้มีความเข้มแข็งมั่นคงตลอดไป
6. สรุปรายงาน/ประชาสัมพันธ์	จัดทำหลักฐานการสรุปรายงาน ประชาสัมพันธ์ที่ครอบคลุมประเด็นต่อไปนี้ 1. จุดประสงค์ 2. เป้าหมาย 3. ผลการดำเนินงาน 4. ปัญหา อุปสรรค 5. ข้อเสนอแนะ/แนวทางการพัฒนา และ 6. การรายงาน เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ประกอบไปด้วย 1) ผลงานดีเด่น Best Praclices 2) ครู/บุคลากรดีเด่น 3) นักเรียนที่มีส่วนร่วม YC ดีเด่น และ 4) ผู้ปกครอง/ชุมชนที่ให้ความร่วมมือช่วยเหลือสนับสนุนดีเด่น

ที่มา : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551, หน้า 11-13)

กระบวนการและขั้นตอนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ดังภาพประกอบที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 กระบวนการและขั้นตอนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546, หน้า 6)

สรุปได้ว่า การส่งต่อเป็นกระบวนการช่วยเหลือนักเรียนที่พฤติกรรมคงเดิมและไม่ดีขึ้นโดยครูที่ปรึกษาต้องประสานงานกับครูที่จะช่วยเหลือสรุปข้อมูลนักเรียน ชี้แจงเหตุผลในการส่งต่อเพื่อให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดี และการช่วยเหลือในกรณีที่โรงเรียนไม่สามารถดำเนินการเองได้ จึงต้องมีกระบวนการในการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะภายนอกเพื่อช่วยในการบำบัดรักษาต่อไป ก็จะทำให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.2.6 เป้าหมายการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

การศึกษาเป้าหมายการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปเป็นองค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีข้อสังเกตว่าในแต่ละแหล่งที่ศึกษา กล่าวถึงองค์ประกอบเป้าหมายของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้แตกต่างกัน บางแหล่งใช้คำว่า องค์ประกอบประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน บางแหล่งใช้คำว่า เป้าหมายการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน บางแหล่งใช้คำว่า องค์ประกอบด้านผลผลิตของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน บางแหล่งใช้คำว่า มาตรฐานคุณภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนด้านผลผลิต บางแหล่งใช้คำว่า คุณลักษณะผู้เรียนตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน บางแหล่งใช้คำว่า ตัวแปรสังเกตได้ของเป้าหมายการดำเนินงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งต่างก็มีความหมายเดียวกันกับคำว่า “องค์ประกอบ” ที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยมีนักวิชาการได้กล่าวถึงองค์ประกอบเป้าหมายการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ดังนี้

กรมสุขภาพจิต (2546, หน้า 12-13) ได้กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข ซึ่งมีองค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านเป็นคนดี ประกอบด้วย สามารถเรียนรู้และดำเนินชีวิตอย่างปลอดภัยจากสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และมีจิตสำนึกในการดูแลผู้อื่น 2) องค์ประกอบด้านคนเก่ง ประกอบด้วย สามารถเรียนได้ตามศักยภาพและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการทำงาน 3) องค์ประกอบด้านมีความสุข ประกอบด้วย การมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม มีความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับตนเอง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554, หน้า 11-12) ได้เชื่อมโยงระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนกับการบริหารโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามรูปแบบการดำเนินการเชิงระบบ ได้แก่ ด้านปัจจัย ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านผลผลิต นอกจากนี้ยังได้จำแนกองค์ประกอบด้านผลผลิตของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ 3 องค์ประกอบ คือ เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข สอดคล้องกับคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยแต่ละองค์ประกอบมีองค์ประกอบย่อย ดังนี้ 1) เป็นคนเก่ง (มีปัญญา) ประกอบด้วย ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต 2) เป็นคนดี ประกอบด้วย ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ และ 3) มีความสุข ประกอบด้วย ผู้เรียนมีสุขภาวะที่ดีและมีสุนทรียภาพ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2547ค, หน้า 7) ได้กำหนดมาตรฐานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านนักเรียน คือ นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพและสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ประกอบด้วย 5 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) รู้จักตนเองและพึ่งตนเองได้ 2) การมีสุขภาพ สุขภาพจิตและสุขนิสัยที่ดี 3) การมีทักษะชีวิตสามารถหลีกเลี่ยงป้องกันภัยอันตรายและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ 4) เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคม และ 5) มีเจตคติที่ดีและมีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ

มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ (2552, หน้า 5) ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ได้ทำการศึกษาวิจัยนำร่องโครงการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการป้องกันและแก้ไขการใช้ความรุนแรงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ส่งผลกับนักเรียน ได้แก่ 1) การรู้จักตัวตนและศักยภาพของตนเอง 2) การจัดการอารมณ์โกรธ (Anger Management) 3) การฟังอย่างมีสติ (Deepp Listening) 4) ทักษะในการสื่อสาร (Communication Skill) 5) การยอมรับในความแตกต่างหลากหลาย และ 6) ความเข้าใจของลูกกับพ่อแม่

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา (2552, หน้า 81) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในพื้นที่โครงการพัฒนาดอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี และได้กำหนดประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านคุณภาพผู้เรียน ดังนี้ 1) การรู้จักตนเองและพึ่งตนเอง 2) การมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตและสุขนิสัยที่ดี 3) การมีทักษะในการหลีกเลี่ยงภัยอันตรายและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ 4) การรักและเห็นคุณค่าในตนเอง และสามารถจัดการกับปัญหาและอารมณ์ได้ 5) การเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และสังคม และ 6) การมีเจตคติที่ดีและมีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพสุจริต

สรุป จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอเป็นกระบวนการที่ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นจะต้องรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและมีข้อมูลที่แท้จริงของนักเรียนทุกด้าน เช่น ด้านการเรียน ด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว เป็นต้น ดังนั้น กระบวนการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จะต้องมีการจัดการและพัฒนานักเรียนในการสร้างเครือข่ายและการติดต่อสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ในการจัดการและพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีรายละเอียดดังนี้

1. การรู้จักนักเรียนรายบุคคล หมายถึง การศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวนักเรียนอย่างรอบด้าน ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสมหลากหลาย เพื่อที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามี

ความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น เช่น ข้อมูลด้านผลการเรียนและความสามารถด้านอื่น ๆ ด้านสุขภาพของนักเรียนทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต ด้านครอบครัวของนักเรียนทั้งเศรษฐกิจความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวด้านอื่น ๆ เช่น พฤติกรรมการแสดงออก ความปลอดภัยในการเดินทาง เป็นต้น

2. การคัดกรอง หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้รู้เกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น กลุ่มปกติ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ควรได้รับการสร้างภูมิคุ้มกันและการพัฒนา กลุ่มเสี่ยง ซึ่งต้องให้การป้องกันหรือแก้ไขตามแต่กรณี กลุ่มมีปัญหาซึ่งต้องช่วยเหลือและแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน และกลุ่มพิเศษ คือนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความเป็นอัจฉริยะซึ่งต้องให้การส่งเสริมให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพ ตามความสามารถพิเศษจนถึงขั้นสูงสุด

3. การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน หมายถึง การส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มที่มีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจตนเอง ในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาและเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง มีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนและชุมชนคาดหวังต่อไป

4. การมีส่วนร่วมกับชุมชน หมายถึง การใส่ใจต่อบริบทของชุมชน โดยให้ชุมชนองค์กรสหวิชาชีพเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของชุมชน การสร้างความตระหนักในการรับผิดชอบร่วมกัน และสร้างชุมชนให้เป็นหน่วยการเรียนรู้ทรัพยากรร่วมกัน

5. การป้องกันและการส่งต่อนักเรียน หมายถึง การให้คำปรึกษาเบื้องต้นในการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน โดยครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา ตามกระบวนการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน ในกรณีที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ เช่น ครูแนะแนว ครูประจำวิชาหากปล่อยให้เป็นบทบาทหน้าที่ของครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้นความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้นหรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข การส่งต่อแบ่งออกเป็น การส่งต่อภายในและการส่งต่อภายนอก

6. เป็นคนดี หมายถึง เป็นคนที่รู้จักควบคุมตนเอง มีความรู้ทักษะจำเป็นในการดูแลตนเอง มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร เป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติตามประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนและสังคม

7. เป็นคนเก่ง หมายถึง นักเรียนเป็นคนดีโดยที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต รู้ศักยภาพของตนเอง มีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็นตามหลักสูตร มีเจตคติที่ดี และมีทักษะในการดำเนินชีวิตในสังคมได้

8. มีความสุข หมายถึง นักเรียนมีสุขภาพกาย สขภาพจิต และสุขนิสัยที่ดี มีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกัน สามารถหลีกเลี่ยง ป้องกันอันตราย และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ดำรงชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียง

กล่าวสรุปได้ว่า แนวทางของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการที่ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำ ชั้นจะต้องรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและมีข้อมูลที่แท้จริงของนักเรียนทุกด้าน เช่น ด้านการเรียน ด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว เป็นต้น โดยข้อมูลดังกล่าวได้มาจากวิธีการและเครื่องมือ ซึ่งได้แก่ ระเบียนสะสม แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก การสัมภาษณ์ และการเยี่ยมบ้านเด็ก เพื่อที่จะนำข้อมูลของนักเรียนนั้นมาเป็นข้อมูลสำหรับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในกลุ่มให้ตรงกับปัญหาและเป็นการร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างข้อมูลด้านความสามารถของนักเรียนทั้งผลการเรียนและความสามารถด้านอื่น ๆ ด้านสุขภาพของนักเรียนทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต ด้านครอบครัวของนักเรียนทั้งเศรษฐกิจความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวด้านอื่น ๆ เช่น พฤติกรรมการแสดงออก ความปลอดภัยในการเดินทาง เป็นต้น

2.3 การบริหารงานตามหลักพุทธธรรม

การบริหารด้วยหลักพุทธธรรม เป็นการดำเนินการของผู้บริหารในการนำหลักธรรมที่ปรากฏในพุทธวิธี มาสร้างเป็นแรงจูงใจผลักดันให้บุคลากรแสดงพฤติกรรมอย่างมีทิศทางเพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายหรือเงื่อนไขที่ต้องการ พร้อมชักนำโน้มน้าว กระตุ้น สนับสนุน ส่งเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากรทางการศึกษาให้ปฏิบัติงานอย่างตั้งใจ เต็มใจ และทุ่มเท เพื่อทำให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล และดำเนินการไปอย่างรอบคอบ รอบด้าน และเป็นด้วยความเพียรพยายามในทางที่ชอบ

2.3.1 ความหมายของหลักพุทธธรรม

หลักพุทธธรรมเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารสามารถเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้ได้โดยอาศัยประสบการณ์ที่ต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงมีนักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของหลักพุทธธรรมไว้ ดังนี้

ประเวศ วะสี (2545, หน้า 14) ได้ให้ความหมายของพุทธธรรมไว้ว่า ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบนั้น คำว่า “ค้นพบ” ย่อมหมายถึง “ธรรม” เป็นสิ่งที่มีอยู่เดิม มีมาก่อน ไม่ได้เกิดขึ้นพร้อมพระพุทธองค์แต่เป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นก่อนที่พระพุทธองค์จะตรัสรู้ อาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้ธรรมก็คือการรับรู้ธรรมดาโลก เรียนรู้สิ่งที่เป็นปกติที่มีบ่อเกิดที่มาว่ามาอย่างไร และไปอย่างไร เพราะหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้ตรัสสอนไว้กว่าสองพันปีที่ผ่านมานั้นเป็น “สัจธรรม” เพราะ “คนเราจะล่วงพ้นความทุกข์ได้ เพราะความเพียรในการทำความดี” ผู้ใส่ใจในธรรมเท่านั้นถึงจะรู้ถ่องแท้

พระสามารถ อานนฺโท (2548, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของคำว่า “พุทธธรรม” หรือ “พระ ธรรม” คือ ธรรมะของพระพุทธเจ้านั้น มีมากมายถึง 84,000 พระธรรมขันธ์เกี่ยวกับความจริงตาม ธรรมชาติของมนุษย์ที่มีทั้งความทุกข์ และวิธีการดับทุกข์คำว่า “หลักพุทธธรรม” ในที่นี้หมายถึง หลักธรรมคำสอน ที่เชื่อกันว่า เป็นผลแห่งการค้นคว้า เป็นภูมิรู้ ภูมิปัญญา ของพระพุทธองค์ ที่ถูกถ่ายทอดสืบต่อมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2550 ปี แล้ว และได้ชื่อว่า เป็นภูมิปัญญาโลก เป็นภูมิปัญญาของมนุษยชาติเป็นมรดกโลกที่หาค่ามิได้ “พุทธธรรม หรือ พระธรรม” หมายถึง ธรรมซึ่งพระพุทธเจ้าทรง ค้นพบและนำออกเผยแผ่ หรือคำสอนของพระพุทธเจ้า เกี่ยวกับความจริงตามธรรมชาติของทุกข์และวิธีการดับทุกข์ พุทธธรรมของพระพุทธเจ้านั้นแต่เริ่มสืบทอดกันด้วยวิธีท่องจำแบบปากต่อปากสมัย ต่อมาจึงได้มีการบันทึกไว้เป็นตัวอักษร คัมภีร์ที่บันทึกพุทธธรรมนั้น เรียกว่า พระไตรปิฎก และมีคำอธิบายจัดไว้เป็นหมวดคัมภีร์ เรียกชื่อต่าง ๆ อาทิ อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา เป็นต้น

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2553, หน้า 6-10) ได้ให้ความหมายของหลักพุทธธรรมไว้ ดังนี้

1. พุทธธรรมเป็นธรรมของพระพุทธเจ้า พระคุณสมบัติของพระพุทธเจ้าได้กล่าวไว้ในคัมภีร์มหานิทเทศ ระบุไว้มี 6 ประการ ดังนี้

1.1 กายกรรมทุกอย่างของพระพุทธเจ้าเป็นไปตามพระญาณ (จะทำอะไรทำด้วยปัญญาด้วยความรู้ความเข้าใจ)

1.2 วจีกรรมทุกอย่าง เป็นไปตามพระญาณ

1.3 มโนกรรมทุกอยาง เป็นไปตามพระญาณ

1.4 ทรงมีพระญาณ ไม่ติดขัดในอดีต

1.5 ทรงมีพระญาณ ไม่ติดขัดในปัจจุบัน

2. ธรรมทำให้เป็นพระพุทธเจ้า คือ บารมี 10 (ทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะขันติสัจจะ อธิษฐาน เมตตา อุเบกขา)

3. ธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงได้แสดงไว้เช่น สติปัฏฐาน 4 (กายานุปัสสนา เวทนานุปัสสนา จิตตานุปัสสนา ธัมมานุปัสสนา) มรรคมีองค์ 8 (สัมมาทิฏฐิสัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติสัมมาสมาธิ) ขันธ์ 5 (รูป เวทนา สัญญา สังขารวิญญาณ) ปัจจัย 24 (ลักษณะหรืออาการแห่งความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งทั้งหลาย ที่สิ่งหนึ่งหรือสภาวธรรมอย่างหนึ่งเป็นองค์ประกอบที่ช่วยเอื้อ เกื้อหนุน ค้ำจุน เป็นเหตุหรือเป็นเงื่อนไขให้สิ่งอื่นหรือสภาวธรรมอย่างอื่นเกิดขึ้น คงอยู่ หรือเป็นไปอย่างใดอย่างหนึ่ง) เป็นต้น

นันทวรรณ แตงน้อย (2552, หน้า 12) ได้ให้ความหมายของหลักพุทธธรรมไว้ว่า เป็นคำอธิบาย คำสอนของพุทธศาสนาที่สมบูรณ์ที่สุดในโลกและเป็นวิชาการที่สุดในบรรดางานเขียนทาง

พระพุทธศาสนาในเมืองไทยในปัจจุบันนี้พุทธธรรมนั้นเป็นการรวบรวมคำสอนของพระพุทธศาสนาให้เป็นระบบอย่างที่คนในปัจจุบันเข้าใจได้ง่าย

พระครูสังฆกิจจานุรักษ์ (สิริเชษฐ์พงษ์) (2563, หน้า 95) ได้ให้ความหมายของพุทธธรรม หมายถึง หลักธรรมทางพุทธศาสนา ที่มีส่วนสำคัญในการสร้างเสริมความเป็นผู้นำ เพราะเป็นหลักธรรมสำหรับการปกครองตนเองและผู้อื่น สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานทุกประเภท ทั้งยังเป็นหลักธรรมนำชีวิตให้ประสบสุขในแนวทางจริยธรรมของพุทธศาสนาด้วย

สรุปได้ว่า หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักธรรมของพระพุทธเจ้าที่มีความสำคัญและมีความเกี่ยวข้องกับการ ดำเนินชีวิตประจำวันของคนเราทุกคนที่สั่งสอนให้คนเราประพฤติดี ปฏิบัติชอบและสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับบุคคลและสถานการณ์เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุขและสร้างความสงบสุขในสังคม

2.3.2 ความสำคัญของหลักพุทธธรรม

ความสำคัญของหลักพุทธธรรมเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารสามารถเรียนรู้ได้ดังนั้นจึงมีนักวิชาการ และนักการศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของความสำคัญของหลักพุทธธรรมไว้ดังนี้

พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ (2554, หน้า 9) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักพุทธธรรมว่า การนำพุทธธรรมมาชี้นำการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญาความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขตามนัยแห่งมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม) ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 นั้น จะต้องคำนึงถึงความเป็นมนุษย์วิถีชีวิต สุขภาพกาย สุขภาพจิต และคุณภาพชีวิตที่ดีของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เป็นสำคัญ เป็นศูนย์กลางในการดำเนินการเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาส่งเสริมมนุษย์ให้มีชีวิตอย่างเป็นสุข สงบ และร่มเย็น การที่จะใช้พุทธธรรมนำการศึกษาอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพจะต้องทำความเข้าใจประเด็นเหล่านี้กันอย่างถ่องแท้ดังนี้

1. ศึกษาทำความเข้าใจพุทธธรรมอย่างถ่องแท้ ทุกแง่ทุกมุม จนสามารถค้นพบวิถีทางและวิธีการที่จะมาใช้กับชีวิตและเรื่องราวอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตอย่างถูกต้อง

2. ในการปฏิรูปการศึกษาควรดำเนินการโดยใช้หลักแห่งอริยสัจสี่และปฏิจจสมุปบาทเป็นแสงสว่างนำทางเพื่อจะได้รู้ปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษาชัดเจน ถูกต้องตามความเป็นจริงว่า อะไรคือปัญหา อะไรคือวิกฤต อะไรคือที่มาของปัญหา วิกฤตแก้ไขได้หรือไม่ ถ้าแก้ไขจะแก้ไขอย่างไร แก้ไขทั้งหมดหรือเป็นบางจุด อะไรคือโอกาส อะไรต้องแก้ไขในระยะสั้น อะไรต้องแก้ไขในระยะยาว อะไรปล่อยให้ดำรงอยู่อย่างเดิม อะไรควรส่งเสริม อะไรควรรักษา อะไรควรปรับปรุงพัฒนา แล้วหาทาง

ดำเนินการอย่างถูกต้อง ทั้งนี้เรื่องที่จะดำเนินการทุกเรื่องต้องจริงแท้ๆ มิใช่ทำไปโดยการคาดคะเน หรือลอกเลียนแบบของใครที่ไหน เพราะสภาพชีวิตของมนุษย์ในแต่ละท้องถิ่น แต่ละส่วนของประเทศของโลกล้วนแตกต่างกัน หากการดำเนินการใด ๆ เป็นไปโดยใช้มาตรฐานเดียวกันทั้งหมดแทนที่จะเป็นการจัดเรื่องราวต่าง ๆ อย่างถ่องแท้เสียก่อนจึงลงมือดำเนินการ

3. การศึกษาที่มุ่งพัฒนามนุษย์รอบด้านหรือองค์รวม ในเบื้องต้นควรจะต้องให้การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ทุกคน ทุกสาขาวิชาต้องศึกษาต่อเนื่อง เข้มข้น ละเอียดลึกซึ้งขึ้นตามลำดับคือ เรื่องของชีวิตคืออะไร เกิดมาทำไม เกิดขึ้นได้อย่างไร ชีวิตที่สมบูรณ์เป็นอย่างไร จะมีได้โดยวิธีใด จะมีความสัมพันธ์ปฏิสัมพันธ์กับชีวิตอื่น ๆ และธรรมชาติรอบ ๆ ตัวได้อย่างไร จะวางระบบความสัมพันธ์ที่ดีได้อย่างไรจึงจะทำให้ความสัมพันธ์นั้น ๆ เป็นความสัมพันธ์เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป มิใช่เป็นความสัมพันธ์การศึกษาเพื่อแก้ปัญหากลับกลายเป็นการศึกษาเพื่อสร้างปัญหาอย่างไม่รู้ตัว ผู้มีส่วนสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาทุกคนควรได้ทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้และดำเนินการอย่างมีสติสัมปชัญญะ รู้เท่าทันที่ทำลายล้างผลาญเพื่อจะให้เข้าใจชีวิตในหลาย ๆ มิติ หลักพุทธธรรมอันประกอบด้วยเรื่องขันธ์ 5 ธาตุ 4 อายตนะภายใน 6 อายตนะภายนอก 6 ผัสสะ 6 วิญญาณ 6 เวทนา 6 ปรากฏการณ์แห่งกายจิตนาม รูป ควรจะได้รับการศึกษาอย่างลึกซึ้งอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา โดยใช้เนื้อหาตื้นลึกหนักเบาตามความเหมาะสมแห่งวัยและผู้เรียน โดยใช้ปรากฏการณ์ชีวิตและสังคมมาเป็นตัวอย่างในการอธิบายซึ่งเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาอย่างเพียงพอต่อการนำมาเป็นบทเรียนชีวิต

4. ทำความเข้าใจให้ถ่องแท้เรื่อง กิเลส โทษของกิเลส ชีวิตที่ถูกมายาของกิเลสปิดบังให้เดินหลงไปในทางผิด ชีวิตที่ถูกเพลิงกิเลสเผาอย่างเจ็บปวดดิ้นรน ความสุขที่เกิดจากการตอบสนองกิเลสเป็นความสุขบนความสูญเสียความเป็นมนุษย์ สูญเสียพลังงาน สูญเสียทรัพยากรธรรมชาติสูญเสียความสมดุล สารพัดจะสูญเสีย ชีวิตที่ไม่มีกิเลสควบคุม ครอบงำ ความสุขแท้ที่เกิดจากจิตที่ว่างจากกิเลสแผดเผา เป็นความสงบเย็นไม่ก่อให้เกิดความสูญเสีย ทำลายแต่เป็นการส่งเสริมเพิ่มพูนพัฒนารอบด้าน และชี้ให้เห็นว่าธรรมะเป็นธรรมชาติฝ่ายดีที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบแล้วนำมาเผยแผ่ให้มนุษย์ได้นำมาไว้ใช้ป้องกันกิเลส ธรรมะ คือ ความถูกต้อง ความดีความงาม ทางแห่งความเจริญรุ่งเรืองที่คอยดูแลชีวิตให้ปลอดภัยเป็นเส้นทางที่เดินไปในทุกย่างก้าว

5. เพื่อให้มนุษย์เข้าใจถึงพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งในด้านดีและด้านชั่วอย่างครบครัน ควรจะได้มีการศึกษาเรื่องของกรรมในแง่มุมต่าง ๆ ตามความสามารถของผู้เรียนโดยชี้ให้เห็นถึงรากฐานแห่งการกระทำดีทำชั่วด้วยกุศลมูล 3 คือ อโลภะ อโทสะ อโมหะ และอกุศลมูล 3 คือ โลภะ โทสะโมหะ พฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกต่อกันอย่างสร้างสรรค์หรือทำลายก็มาจากรากฐานแห่งกุศลและอกุศลทั้งนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษากันอย่างเข้าใจสามารถวิเคราะห์เหตุการณ์ในชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และปรากฏการณ์ต่าง ๆ รอบตัวได้ทุกวัน แล้วสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง

6. เพื่อเป็นการสร้างปราการที่แข็งแกร่งไม่ให้ชีวิตถลำลึกไปในอารมณ์ ทั้งที่น่าพอใจและไม่น่าพอใจ หรือมีความฉลาดในอารมณ์ทั้งปวง การศึกษาและปฏิบัติสติปัฏฐานสี่อย่างซาบซึ้ง เห็นแจ้ง ประจักษ์เป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง เพื่อวางรากฐานให้ชีวิตมีพื้นฐานทนทานต่อการกระทบกระทั่งของอารมณ์ที่จรมามากมายอย่างไม่หวั่นไหวอันเป็นที่มาของปัญหาชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และปัญหาร้อยแปดที่กำลังเผชิญอยู่ทุกวันนี้สาเหตุสำคัญคือประการชีวิตและรากฐานชีวิตไม่เข้มแข็งพอนั่นเองตรงนี้คือหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา

7. มีคำขวัญในการปฏิรูปการศึกษาที่พูดกันอย่างหนาหูว่า เก่ง ดีมีสุข แต่บางคราวพอนำมาคิดอย่างลึกซึ้งยังมีหลายคนหวั่นไหวกับคำขวัญนี้เพื่อให้คำขวัญนี้เป็นปรัชญาการศึกษาที่ถูกทางควรใช้ไตรสิกขาและอริยมรรค ซึ่งมีองค์แปดมาเป็นแสงสว่างนำทางก็จะทำให้ได้แนวคิดทางการศึกษาบรรลุเป้าหมายและเกิดความสมบูรณ์แบบได้คือ ผู้ศึกษาจะได้ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งกายและจิตและประดับประดาไปด้วยธรรมะอื่นอย่างงดงาม

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2546, หน้า 6) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของพุทธธรรมว่า พุทธธรรมเป็นคำสั่งสอนที่มุ่งสำหรับคนทุกประเภททั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ลักษณะทั่วไปของพุทธธรรมสรุปได้ 2 อย่าง คือ

1. แสดงหลักความจริงสายกลาง ที่เรียกว่า มัชเฌนธรรม หรือเรียกเต็มว่า “มัชเฌนธรรมเทศนา” ว่าด้วยความจริงตามแนวของเหตุผลบริสุทธิ์ตามกระบวนการของธรรมชาตินำมาแสดงเพื่อประโยชน์ในทางปฏิบัติในชีวิตจริงเท่านั้น

2. แสดงข้อปฏิบัติสายกลางที่เรียกว่า “มัชฌิมปฏิปทา” อันเป็นหลักการครองชีวิตของ ผู้ฝึกอบรมตน ผู้รู้เท่านั้นชีวิตไม่หลงงมงาย มุ่งผลสำเร็จ คือ ความสุข สะอาด สว่าง สงบ เป็นอิสระที่สามารถมองเห็นได้ในชีวิตนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2553, หน้า 14) ได้กล่าวถึงลักษณะของพุทธธรรมสรุปได้ดังนี้

1. คำสอนเป็นกลาง ปฏิบัติสายกลาง หรือลักษณะที่เป็นสายกลางไม่สุดโต่งในทางความคิดหรือสุดโต่งในทางปฏิบัติตนเห็นความสำคัญทางด้านจิตใจ และทางด้านร่างกายซึ่งสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ได้ จึงวางข้อปฏิบัติที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า ทางสายกลางหรือข้อปฏิบัติที่เป็นสายกลาง (มรรคมีองค์ 8) คือ ความพอดีและทัศนะเกี่ยวกับ สัจธรรม ก็เป็นกลาง ความจริงที่เป็นกลางตามเหตุปัจจัยไม่ขึ้นกับใคร เรียกว่า ปฏิจจสมุปบาท

2. พุทธธรรมมีหลักการเป็นสากลหรือสอนหลักความจริงที่เป็นสากล ความจริงเป็นสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ คือ ธรรมดาของสิ่งทั้งหลายเป็นเช่นนั้นเอง เรียกว่าเป็นกฎธรรมชาติในทางปฏิบัติสอนให้คนมีเมตตากรุณาอย่างเป็นสากล ชาวพุทธต้องมีความเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์ทั่วกันหมดไม่เลือกพวกเขาพวกใคร

3. พุทธธรรมให้ความสำคัญของสาระ (ธรรม) และรูปแบบ (วินัย) ธรรมวินัยจึงเป็นชื่อหนึ่งของพุทธศาสนา ต้องมีทั้งสองอย่าง ธรรมเป็นหลักความจริง ซึ่งมีอยู่แล้วตามธรรมดาของมันและเป็นสิ่งที่ผู้ศึกษาปฏิบัติสามารถเข้าถึงได้ ส่วนวินัยเป็นกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ กติกา หรือข้อบัญญัติที่กำหนดขึ้นเพื่อให้คนในสังคมประพฤติปฏิบัติ เพื่อความเจริญและความสงบสุข วินัยเปรียบได้กับศีล เช่น ศีล 5 เป็นต้น

4. พุทธธรรมสอนหลักกรรม พระพุทธศาสนายึดเอาการกระทำหรือความประพฤติเป็นเครื่อง จำแนกคนไม่แบ่งแยกด้วยชาติกำเนิด ผิวพรรณ เน้นการรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ไม่ซัดทอดสิ่งภายนอก มีการสำรวจตนเองเป็นเบื้องต้นก่อน นอกจากนี้สอนหลักกรรมให้รู้จักพึ่งตนเอง ไม่ฝากไว้กับโชคชะตากรรมสอนคู่กับความเพียร ความสำเร็จเกิดขึ้นได้จากความเพียรและจากการกระทำตามทางของเหตุและผล

5. สอนให้มองความจริงโดยแยกแยะจำแนกครบทุกด้านทุกมุม ตัวอย่างเช่น มีผู้ถามเรื่องการพูดว่าสิ่งใดควรพูด สิ่งใดไม่ควรพูด พระพุทธองค์ตรัสแยกแยะให้ฟังว่า “วาจาใดไม่จริง ไม่เป็นประโยชน์ ไม่ถูกใจผู้ฟัง พระองค์ไม่ตรัส วาจาใดเป็นคำจริง ไม่เป็นประโยชน์ไม่ถูกใจผู้ฟัง พระองค์ไม่ตรัสวาจาใดเป็นคำจริง เป็นประโยชน์ ไม่ถูกใจผู้ฟัง พระองค์เลือกกาลที่จะตรัส วาจาใดไม่จริง ไม่เป็นประโยชน์ถูกใจผู้ฟัง พระองค์ไม่ตรัสวาจาใดเป็นคำจริง ไม่เป็นประโยชน์ถูกใจผู้ฟัง พระองค์ไม่ตรัสและวาจาใดเป็นคำจริงเป็นประโยชน์ถูกใจผู้ฟัง พระองค์เลือกกาลที่จะตรัส” ลักษณะท่าที่ของการสนองตอบหรือปฏิกิริยาต่อสิ่งทั้งหลายแบบชาวพุทธ ต้องมองอย่างวิเคราะห์แยกแยะ จำแนก แจก แจง ครบทุกด้าน

6. หลักการสำคัญของพุทธศาสนา คือ มุ่งอิสรภาพ ดังพุทธพจน์ว่า “มหาสมุทรแม้จะกว้างใหญ่เพียงใดก็ตาม แต่น้ำในมหาสมุทรที่มากมายนั้น มีรสเดียวคือรสเค็มฉันใด ธรรมวินัยของพระองค์ที่สอนไว้มากมาย ทั้งหมดก็มีรสเดียว คือวิมุติรส ได้แก่ ความหลุดพ้นจากทุกข์และปวงกิเลส ฉันนั้น”

7. เป็นศาสนาแห่งปัญญา ดังพุทธพจน์ว่า “ธรรมทั้งหลายทั้งปวงมีปัญญาเป็นยอดยิ่ง” หลักปัญญาสำคัญเพราะปัญญาเป็นตัวตัดสินในการเข้าถึงจุดหมายของพระพุทธศาสนา โดยให้ความสำคัญแก่ศรัทธา ศีล สมาธิว่าเป็นปัจจัยที่ขาดไม่ได้เพื่อเข้าถึงจุดหมาย โดยมีปัญญาเป็นตัวตัดสิสูงสุด นั่น คือ ศรัทธา ก็ขาดปัญญาไม่ได้ศีลก็เพื่อประคับประคองจนเกิดปัญญา สมาธิก็ต้องนำไปสู่ปัญญา มิฉะนั้นจะหลงผิด หลงทาง ปัญญา จึงเป็นคุณธรรมสำคัญเป็นเอก ปัญญาในขั้นสูงสุด คือ ปัญญาในขั้นที่รู้เท่าทันสัจจธรรม เรียกว่า วิปัสสนาปัญญา

8. สอนหลักอนัตตา พระพุทธศาสนาประกาศหลักสำคัญเกี่ยวกับความจริงของสิ่งทั้งหลายหรือของสภาวธรรมต่าง ๆ คือ หลักอนัตตา เป็นหลักใหม่ที่โลกไม่เคยค้นพบมาก่อน ความยึดติดในอัตตาหรือตัวตนเป็นสิ่งฝังลึกแนบแน่นในจิตใจมนุษย์แต่แท้จริงผู้มีปัญญาเห็นว่าสิ่งทั้งหลายที่ดำรงอยู่เป็นไปตามธรรมดาของมันไม่มีใครเป็นเจ้าของไม่สามารถบังคับให้เป็นไปตามใจปรารถนาได้เลย

9. การมีทัศนคติที่มองสิ่งทั้งหลายตามความสัมพันธ์แห่งเหตุและปัจจัยเชื่อมโยงกัน อิงอาศัยกันเป็นไปตามธรรมดาแห่งเหตุปัจจัยนั่นเอง

10. ยืนยันในศักยภาพสูงสุดของมนุษย์เชื่อว่ามนุษย์ประเสริฐด้วยการฝึกฝนพัฒนาเมื่อพัฒนา

11. แล้วก็เป็นผู้ประเสริฐสุด ดังพุทธพจน์ว่า ผู้ที่ฝึกแล้วเป็นผู้ประเสร็ฐสุดในหมู่มนุษย์ (ทนฺโต เสฏโฐ มนุสเสสุ) และเมื่อฝึกดีแล้วมนุษย์ก็จะประเสริฐกว่าเทพทั้งหลาย พระพุทธองค์ฝึกพระองค์ดีแล้ว แม้เทพทั้งหลายก็น้อมนมัสการ

12. เป็นศาสนาแห่งการศึกษา นำเอาการศึกษาเข้ามาเป็นสาระสำคัญเป็นเนื้อแท้ของการดำเนินชีวิต หลักปฏิบัติทั้งหมดในพระพุทธศาสนาเรียกว่า มรรค หมายถึงทางดำเนินชีวิต ดังนั้น วิถีชีวิตของชาวพุทธ คือ การดำเนินชีวิตตามมรรคมีองค์ 8 เรียกว่า ศีล สมาธิปัญญา หรือไตรสิกขา

13. ให้ความสำคัญทั้งแก่ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ปัจจัยภายในได้แก่ โยนิโสมนสิการ คือ การคิดใคร่ครวญในธรรมโดยแยบคายลึกซึ้ง อย่างผู้มีปัญญา คือ รู้จักคิด คิดเป็น ปัจจัยภายนอก ได้แก่ กัลยาณมิตรที่ดี มีครูอาจารย์ที่ดี มีพ่อแม่ที่ดี ให้ความรู้ที่ถูกต้อง เป็นตัวอย่างที่ดีมีแหล่งความรู้มีสื่อมวลชนที่ให้สติปัญญา

14. สอนให้ตื่นตัวด้วยความไม่ประมาท พระพุทธเจ้าทรงเน้นย้ำ อัปปมาทธรรม หรือ ความไม่ประมาท ถึงกับตรัสเป็นปัจฉิมวาจา คือ พระดำรัสสุดท้ายก่อนจะปรินิพพาน ว่า “สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา เธอทั้งหลายจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด”

15. สอนให้เห็นทุกข์ แต่เป็นสุข นั่นคือพระพุทธศาสนาสอนให้มองเห็นความทุกข์ แต่ให้ปฏิบัติด้วยความสุข (ทุกข์ สอนไว้ในหลักไตรสิกขา คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และทุกข์ ในหลักอริยสัจ 4 (ทุกข์สมุทัย นิโรธ มรรค) เมื่อความทุกข์มีอยู่จริง พระพุทธศาสนาก็สอนให้เผชิญหน้าความทุกข์นั้นไม่เลี่ยงหนี แต่ให้มองดูทุกข์นั้นด้วยความรู้เท่าทัน จึงทำให้มีจิตใจปลอดโปร่ง เป็นอิสระมีปัญญาไม่ถูกทุกข์บีบคั้น

16. มุ่งประโยชน์สุขเพื่อมวลชน พระพุทธเจ้าทรงตรัสหลักนี้เสมอ เมื่อเริ่มประกาศพระศาสนาทรงตรัสแก่ภิกษุว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ชนทั้งหลาย เพื่อความสุขแก่ชนทั้งหลาย เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก” ดังนั้นการดำเนินชีวิตของชาวพุทธทั้งหลายจึงควรดำเนินตามพระดำรัสนี้คือ การทำประโยชน์แก่ผู้อื่นและแก่สังคม เมื่อทำความเข้าใจหลักพุทธธรรมที่สำคัญดังกล่าวแล้ว จะทำให้สามารถเข้าใจแนวทางการดำเนินชีวิตตามแบบวิถีพุทธได้กระจ่างชัดเจนยิ่งขึ้น

รัตนะ ปัญญาภา (2553, หน้า 7-8) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของหลักพุทธธรรมว่า เนื่องจากพระพุทธศาสนาซึ่งสถาปนาโดยพระพุทธเจ้า พระองค์ทรงเป็นนักบวชแสวงหาสัจธรรมเพื่อตรัสรู้โดย อาศัยสมาธิจิต แล้วนำคำสอนที่พระพุทธองค์ตรัสรู้นั้นมาสั่งสอน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติศึกษาด้วย

ความสุข และหลีกเว้นโลกีย์ได้เข้าถึงความสุขอย่างยิ่งคือ นิพพานอันเป็นจุดหมายสูงสุด ซึ่งเน้นให้กับบุคคลมีความรู้ดีประพฤติดีแล้วนำไปสอนแก่มนุษย์ชาติให้เกิดคุณสมบัติเช่นนั้นบ้าง เพื่อเข้าถึงความจริงอย่างแท้จริงที่เรียกว่า “สัจธรรม” อันเป็นปัญญาขั้นโลกุตตระและจะเข้าถึงปัญญาขั้นนี้ได้ต้องอาศัยจิตเป็นสมาธิ ส่วนปรัชญาอาจเกิดจากความคิดค้นของนักบวชหรือฆราวาสก็ได้ เพราะแหล่งความรู้ทางปรัชญาจะเกิดความคิดตามหลักตรรกวิทยา โดยมุ่งให้ผู้ศึกษาสามารถอยู่ในโลกหรือสังคมได้อย่างมีเหตุผล บางลัทธิอาจวางทัศนะเน้นไปทางการเมืองให้มีการปฏิวัติเพื่อสร้างความเป็นอภิมนุษย์ขึ้นให้แก่ตน ทัศนะเช่นนี้อาจทำให้โลกสับสนวุ่นวายจนทำให้เกิดสงครามขึ้นก็ได้ เพราะปรัชญาจะสอนเน้นหนักไปในทางสมัชภาพหรือสังคมส่วนรวมว่า ทำอย่างไรสังคมจึงจะอยู่รอดได้และมีอำนาจเหนือผู้อื่นหรือหรือเหนือสังคมอื่นเพราะยึดมั่นอยู่ในปัญญาระดับโลกีย์ตระหนักในวัตถุเป็นสำคัญกว่าจิตใจ ในขณะเดียวกันจะสำคัญว่าร่างกายหรือวัตถุจะต้องดีกว่าจิตใจ ในด้านคำสอนพระพุทธศาสนาจะคำนึงถึงผู้ฟังหรือผู้ศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ที่แท้จริง จึงจำเป็นต้องศึกษาจริตหรือจริยาอันหมายถึง จิตใจของผู้ฟังโน้มเอียงไปในทางใดที่เรียกว่า ผู้ฟังมีโทสจริต มีใจร้อน เคร่งเครียดเป็นอาจิณมักมีโมโห โทโส พระพุทธองค์ก็จะสอนหนักไปในการปลูกฝังให้มีความเมตตา กรุณา เป็นต้น ดังนั้นลักษณะคำ สอนของพระพุทธองค์จึงมี 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. คำสอนที่ทรงตั้งขึ้นมาเอง เช่น อริยสัจ ปฏิจจสมุปบาทา เป็นต้น

2. คำสอนในลักษณะปฏิรูปโดยนำคำสอนของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ซึ่งมีอยู่ก่อนมาปฏิรูปสอน เพื่อให้ผู้ที่เลื่อมใสในทางศาสนานั้นไม่มีปฏิกิริยาต่อต้านหรือขัดแย้ง เช่น การทำบุญจะต้องทำกับผู้บริสุทธิ์ มีศีล มีธรรมจึงจะได้บุญ ไม่จำเป็นต้องเกิดในวรรณะใด ถ้ามีคุณธรรมศีลธรรมสมบูรณ์ศีลธรรมย่อมได้กุศลผลบุญสมบูรณ์เต็มที่

3. คำสอนในลักษณะปฏิวัติเช่น การฆ่าสัตว์บูชายัญที่พวกพราหมณ์-ฮินดู ปฏิบัติกันอยู่พระพุทธองค์ไม่เห็นด้วยเพราะการฆ่าสัตว์หรือการทำร้ายชีวิตของสัตว์อื่น เพื่อมาสร้างสุขให้แก่ตนย่อมเป็นบาปทั้งนั้น เนื่องจากชีวิตใคร ๆ ก็รักหวงแหน ไม่อยากให้ใครมาเบียดเบียนหรือทำร้ายมูลเหตุ

พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ (2554, หน้า 15) กล่าวถึงลักษณะสำคัญของหลักพุทธธรรมว่าเป็นหลัก คำสอนของพระพุทธเจ้ามีลักษณะ 2 อย่าง คือ

1. แสดงหลักความจริงสายกลาง หรือที่เรียกว่า “มัชเฌนธรรม” หรือ “มัชเฌนธรรมเทศนา” คือ หลักความจริงที่เป็นกลางตามธรรมชาติ เช่น เบญจขันธ์ หรือ ขันธ์ 5 ไตรลักษณ์กฎแห่งกรรมเป็นต้นหลักความจริงเหล่านี้ก็เปรียบได้กับ “ทฤษฎี” ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อให้เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติต่อไป

2. แสดงข้อปฏิบัติสายกลาง หรือที่เรียกว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” คือ หลักปฏิบัติตาสภาพชีวิตของแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นคฤหัสถ์ (ผู้ครองเรือน) โดยทั่วไปหรือบรรพชิตก็สามารถปฏิบัติได้

สรุปได้ว่า ลักษณะที่สำคัญของหลักพุทธธรรมมีความสำคัญต่อการนำมาใช้ปฏิบัติ ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตจริงด้วยการพึ่งตนเองในการแก้ไขปัญหาชีวิตและถ้าได้ลงมือปฏิบัติ จริง ๆ ด้วยปัญญาจะทำให้รู้และเข้าใจว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นไปตามกระแสแห่งเหตุปัจจัย

2.3.3 หลักพรหมวิหาร 4 กับการบริหารงาน

พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนเกี่ยวกับการศึกษาอยู่จำนวนมาก หลักคำสอนเหล่านี้หากได้นำมาศึกษาวิเคราะห์ อธิบาย ตีความ จัดทำเป็นหลักวิชาการ บูรณาการให้เข้ากับยุคสมัยแล้วก็จะสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารการศึกษาและพัฒนามนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการบริหารบุคลากรเป็นเสมือนหัวใจของการบริหารงานในองค์กรหรือหน่วยงานการบริหารการศึกษาในสถานศึกษาจะบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและนโยบายของสถานศึกษาใด ๆ ก็ตามจะขึ้นอยู่กับการบริหารทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้นผู้นำควรนำหลักธรรมมาประยุกต์ในการบริหารงาน ได้แก่ พรหมวิหารธรรม 4 ซึ่งพรหมวิหาร 4 คือ ธรรมของผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นหน้าที่ปกครองและคุ้มครองผู้น้อย ได้แก่ ธรรมะ 4 ข้อ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เมตตา มีรากศัพท์เดียวกับคำว่า ไมตรี คือ ความเป็นมิตร ไม่มุ่งร้ายแต่มุ่งประโยชน์ มุ่งความสุขแก่ผู้น้อย ไม่เบียดเบียนผู้น้อย กรุณา คือ การช่วยเหลือ นอกจากคิดดี (เมตตา) แล้ว เมื่อมีโอกาสก็ทำดี กรุณา คือ ช่วยเหลือต่อผู้ที่ประสบปัญหา ตกทุกข์ได้ยาก ให้เขาพ้นจากทุกข์นั้นๆ มุทิตา คือ การพลอยยินดี เมื่อผู้น้อยได้ดี ประสบความสำเร็จ ผู้นำก็ไม่คิดอิจฉาแต่ยินดีด้วย และสนับสนุนให้ผู้น้อยประสบความสำเร็จสูงขึ้น ก้าวหน้ายิ่งขึ้นตามความสามารถ อุเบกขา คือ การรู้จักวางเฉยในสถานการณ์ที่เหมาะสม เช่น ลูกน้องทำผิดก็ต้องให้มีการลงโทษไปตามกฎ คือรู้จักใช้ทั้งเมตตา กรุณา มุทิตา ในการที่เหมาะสมไม่ให้เสียธรรม (หลักการ) ทั้งสี่ข้อนี้ เมตตา ควรมีอยู่เสมอกับทุก ๆ คน ทุก ๆ เมื่อ กรุณาจะใช้เมื่อผู้ที่กำลังเดือดร้อน มุทิตาใช้กับผู้ได้ดีมีสุขแล้ว และอุเบกขา ต้องมีปัญญาประกอบว่า จะใช้อีกสามข้อเมื่อใดจะวางเฉยเมื่อใด (พระครูสังฆกิจจานุรักษ์ (สิริเชษฐ์พงษ์), 2563, หน้า 95-96)

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ทรงพระราชปรารภว่า พรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมที่จะก่อให้เกิดความสงบสุขแก่โลก โดยเฉพาะเมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก สามารถฝึกหัดและปฏิบัติได้โดยไม่มีขอบเขตและสิ้นสุด ส่วนกรุณาเป็นเครื่องประกอบตามกำลังสามารถของแต่ละบุคคล เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา 4 ประการนี้ พระบรมศาสดาทรงแสดงว่าเป็นคุณธรรมสำหรับเป็นที่อยู่ของจิตใจแห่งพรหม คือผู้ใหญ่หรือผู้ประเสริฐ ทรงเรียกคุณธรรมนี้ว่าพรหมวิหาร เป็นธรรมเป็นที่อยู่ซึ่งมีทั้งความดีและความสุข (คณะกรรมการอำนวยการ “งานเฉลิมฉลองครบรอบ 100 ปีวันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี”. 2543 : 191-203) ดังนี้

1. เมตตา คือ ภาวะของจิตที่มีเยื่อใยไมตรีจิตมิตรใจ คิดเกื้อกูลด้วยสุขประโยชน์ ปราศจากอาฆาตพยาบาทซึ่งเคียดโกรธแค้น แสดงออกทางสีหน้าและสายตาที่สงบแช่มชื่น มองด้วยสายตาอัน

แสดงถึงใจที่เอิบอาบด้วยความปรารถนาดีให้มีความสุข ปราศจากความมุ่งร้ายที่เป็นภัยเวรทั้งปวง เมตตานี้เป็นพรหมวิหารธรรมข้อหนึ่งที่พึงอบรมให้มีขึ้นในจิต วิธีอบรม คือ ระวังใจมิให้โกรธแค้นขัดเคือง อาฆาตพยาบาท เมื่อภาวะของจิตเช่นนั้นเกิดขึ้น ก็พยายามสงบระงับเสีย หัดคิดว่าตนเองรักสุข ต้องการความสุขฉันใด คนอื่นสัตว์อื่นทั้งปวงก็ฉันนั้น และตนเองปรารถนาสุขแก่คนอื่นสัตว์อื่นฉันนั้น เมื่อทำความสงบอาฆาตพยาบาทและทำไมตรีจิตมิตรใจให้เกิดขึ้นได้แล้ว ก็หัดแผ่จิตเช่นนี้ออกไปแก่คนอื่นสัตว์อื่นโดยเจาะจงหรือโดยไม่เจาะจงทั่วไป ด้วยใจที่คิดปรารถนาสุขประโยชน์ดั่งเช่นว่า“จงอย่ามีเวร อย่ามีเบียดเบียน อย่ามีทุกข์ มีสุข รักษาตนให้สวัสดีเถิด” เมตตาเป็นธรรมเครื่องทำใจตนเองให้อยู่เย็นเป็นสุข และแผ่ความเย็นความสุขออกไปถึงผู้อื่นด้วย เมตตาไม่พึงมีขอบเขต ไม่พึงมีระยะกาล ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะเช่นไร ณ ที่แห่งใด ในกาลเวลาไหน เมตตาพึงมีได้อย่างเต็มเปี่ยมโดยปราศจากอุปสรรค เพราะเมตตาไม่จำต้องอาศัยทรัพย์สิ่งของ เมตตาเป็นเรื่องของจิตใจโดยบริสุทธิ์แท้ เมื่อมีจิตใจก็มีเมตตาได้ด้วยกันทุกคน และก็พึงมีเมตตาอย่างยิ่งด้วยกันทุกคนเพราะไม่เป็นการต้องลงทุนลงแรงอย่างใดเลย เพียงแต่น้อมใจลงให้อ่อนละมุน ไม่ใจแข็งใจดำแม้เมื่อรู้เห็นอยู่ว่าเขาเป็นทุกข์ เพียงแต่น้อมใจลงปรารถนาให้เขาเป็นสุขโดยทั่วกันเท่านั้นเองก็เป็นการแสดงเมตตาแล้ว

2. กรุณา คือ ภาวะของจิตที่หวั่นไหวไปเพราะความทุกข์ของผู้อื่น เหมือนอย่างถ้าซื้อความทุกข์ของเขา คือจะช่วยทำความทุกข์ของเขาให้หมดสิ้นไปจึงมีอาการที่ทนเฉยอยู่ไม่ได้ต้องขวนขวายช่วยเหลือเพื่อบำบัดทุกข์ ปราศจากความคิดเบียดเบียนซ้ำเติม เห็นใครตกอยู่ในความทุกข์ไม่มีที่พึ่งก็อดอยู่ไม่ได้ที่ต้องคิดช่วย กรุณานี้เป็นพรหมวิหารธรรมอีกข้อหนึ่งที่พึงอบรมให้มีในจิต วิธีอบรมคือ ระวังใจมิให้คิดเบียดเบียนใคร และหัดใจให้คิดว่าเมื่อตนเองมีทุกข์ก็ต้องการความช่วยเหลือฉันใดผู้อื่นสัตว์อื่นก็ฉันนั้น ดังนี้แล้วก็หัดใจให้ไม่นิ่งดูดาย ให้ขวนขวายช่วยเปลื้องทุกข์ของผู้อื่นตามความสามารถหรือตามที่ควรจะทำได้ หัดแผ่จิตใจที่กรุณาออกไปแก่คนและสัตว์ทั้งหลายโดยเจาะจง หรือโดยไม่เจาะจงทั่วไป ด้วยความคิดว่า “จงพ้นจากความทุกข์เดือดร้อน”

3. มุทิตา คือ ภาวะของจิตที่บันเทิงยินดี ในเมื่อผู้อื่นได้รับความสุขความเจริญด้วยสมบัติต่าง ๆ ปราศจากความริษยาเห็นใครพรั่งพร้อมด้วยสมบัติก็พลอยมีมุทิตา ตัดความยินร้ายไม่ยินดีด้วยเหตุที่ริษยาเสียได้ มุทิตานี้เป็นพรหมวิหารธรรมอีกข้อหนึ่งที่พึงอบรมให้มีขึ้นในจิต วิธีอบรมคือระวังใจมิให้ริษยาในเมื่อได้เห็นได้ทราบสมบัติคือ ความพรั่งพร้อมต่าง ๆ ของผู้อื่น เมื่อความริษยาเกิดขึ้นก็พยายามระวังเสีย หัดคิดว่าตนเองมีความยินดีเมื่อตนได้สมบัติที่ชอบใจอย่างใดอย่างหนึ่งไฉนเมื่อคนอื่นเขาได้จึงจะไปริษยาเขา ควรจะพลอยยินดีกับเขา พิจารณาให้เห็นโทษของความริษยา เช่นว่า “อรติโลกนาสิกา ความริษยาเป็นเหตุทำลายโลก” เมื่อทำมุทิตาจิตให้เกิดขึ้นได้ ก็หัดแผ่จิตเช่นนี้ออกไปแก่คนอื่นสัตว์อื่น โดยเจาะจงหรือโดยไม่เจาะจงทั่วไปด้วยความคิดว่า “จงอย่าวิบัติจากสิ่งที่ได้แล้ว”

4. อุเบกขา คือ ภาวะของจิตที่มีอาการเป็นกลาง เห็นเสมอกันในสัตว์บุคคลทั้งหลายในคราวทั้งสอง คือในคราวประสบสมบัติและในคราวประสบวิบัติ ไม่ยินดียินร้าย มองเห็นว่าทุก ๆ คนมีกรรมที่ทำไว้เป็นของของตนจะมีสุข จะพ้นจากทุกข์ จะไม่เสื่อมจากสมบัติที่ได้ ก็เพราะกรรมจึงวางเฉยได้คือวาง ได้แก่ ไม่ยึดถือไว้ วางลงได้ เฉย คือ ไม่จัดแจงวุ่นวาย ปล่อยให้เป็นไปตามกรรมหรือตากำหนดของกรรม อุเบกขานี้เป็นพรหมวิหารธรรมอีกข้อหนึ่ง เป็นข้อสุดท้ายที่พึงอบรมให้มีขึ้นในจิต วิธีอบรมคือ ระมัดระวังมิให้ขึ้นลงด้วยความยินดียินร้าย ทั้งในคราวประสบสมบัติทั้งในคราวประสบวิบัติ เมื่อภาวะของจิตเช่นนั้นเกิดขึ้นก็พยายามระงับใจ หัดคิดถึงกรรมและผลของกรรม หัดคิดวางลงไปให้แก่กรรม เหมือนอย่างให้กรรมรับผิดชอบเอาไปเสีย เมื่อทำจิตให้อุเบกขาได้ก็หัดแผ่จิตเช่นนี้ออกไปแก่คนอื่นสัตว์อื่นโดยเจาะจงหรือไม่เจาะจงทั่วไป ด้วยความคิดว่า “ทุกสัตว์บุคคลมีกรรมเป็นของของตน เป็นทายาทรับผลของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิดมีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่อาศัย ทำกรรมอันใดไว้ดีหรือชั่วก็ต้องรับผลของกรรมนั้น”

พรหมวิหารธรรมทั้ง 4 ข้อนี้ ท่านสอนให้ผู้ปฏิบัติใช้ดังนี้ ทีแรกให้ปฏิบัติด้วยจิตคิดเกื้อกูลแผ่ออกไปในสัตว์บุคคลทั้งหลาย นี้คือเมตตา ซึ่งมีอาการเป็นความคิดเกื้อกูล ต่อจากนั้นเมื่อได้เห็นหรือได้ยินหรือได้คิดว่าเขามีทุกข์เดือดร้อนก็ปฏิบัติช่วยบำบัดทุกข์ให้ นี้คือกรุณาซึ่งมีอาการช่วยบำบัดทุกข์ จากนั้น ครั้นได้เห็นเขามีสุขไม่มีทุกข์ ก็พลอยยินดีบันเทิงใจ นี้คือมุทิตาซึ่งมีอาการพลอยยินดี และเพราะไม่มีกิจที่ควรจะทำต่อไปจากนั้น ก็อุเบกขาคือดูอยู่เฉย ๆ นี้คืออุเบกขา ซึ่งมีอาการมัธยัสถ์เป็นกลาง มีอุปมาเหมือนอย่างมารดามีบุตร 4 คน คนหนึ่งที่ยังเป็นเด็กเล็กมารดาก็มุ่งความเจริญคือให้เติบโตยิ่งขึ้น เทียบกับเมตตา คนหนึ่งเป็นไข้ มารดาก็พยาบาลให้หายไข้เทียบกับกรุณา คนหนึ่งกำลังเจริญวัย มารดาก็ชื่นชมยินดี เทียบกับมุทิตา อีกคนหนึ่งทำงานตั้งตนได้แล้วมารดาก็ไม่ต้องขวนขวายช่วยอะไรอีก เทียบกับอุเบกขา แม้ในเรื่องที่ช่วยไม่ได้แล้วก็พึงใช้อุเบกขาเช่นเดียวกัน แต่เมื่อยังช่วยได้ก็ต้องใช้กรุณา

หลักปฏิบัติสำหรับผู้บริหารและคนทำงาน (2563, ออนไลน์) กล่าวถึง หลักในการครองคนเพื่อนำไปสู่การบริหารโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จตามความคาดหวังของบุคลากรในดรงเรียนและบุคคลทั่วไป ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความสุภาพเรียบร้อย วาจาไพเราะ มีความเป็นผู้ดีโดยะธรรมชาติแต่มิใช่แกล้งทำตัวเป็นผู้ดีเพื่อข่มแหงผู้อื่น

2. ทำอะไร สั่งงานอะไร มีเหตุผลกระทำด้วยความรอบคอบ

3. ไม่เชื่อง่ายจากคำฟ้องหรือคำวิจารณ์จากบุคคลอื่น เมื่อได้รับคำฟ้องจากบุคคลอื่นจะต้องสอบสวนข้อเท็จจริง คำฟ้องเท็จจริงเพียงไร มิใช่ใครฟ้องก็ฟังความข้างเดียว

4. อย่าสนิทสนมหรือสนใจต่อครูอาจารยืท่านใดท่านหนึ่งโดยเฉพาะ ไม่ควรรักหรือเกลียดใครเป้นพิเศษ ให้ความมักใคร่เอ็นดูต่ออาจารย์ทั่ว ๆ ไป เป็นคนไม่มีพวก

5. อย่าชมครูคนหนึ่งว่าสามารถว่าครูอีกคนหนึ่งหรือเชื่อภูมิรู้และความสามารถของครูที่มีปริญญาหรือผ่านต่างประเทศมาว่าเก่งกว่าครูที่ไม่มีปริญญาหรือศึกษาภายในประเทศ

6. อย่าตำหนิครูคนหนึ่งต่อหน้าครูอื่น ๆ ถ้าครูผู้นั้นทำผิดวินัยหรือหย่อนยานสมรรถภาพต้องเรียกไปพบกับอาจารย์ใหญ่ในห้องตัวต่อตัว และว่ากล่าวตักเตือนหรือดำเนินการทางวินัยต่อไป

7. การลงโทษทางวินัยควรทำอย่ายุติธรรมและมีเหตุผลกับปฏิบัติในทางสายกลาง อย่าปล่อยโรงเรียนแบบยถากรรม หรือปล่อยไปตามเรื่อง

8. ผู้อำนวยการโรงเรียนควรจะได้มีการอบรมครูเป็นครั้งคราว และมีการประชุมครูเป็นครั้งคราว โดยชี้ให้เห็นว่าอะไรบกพร่องหรือเป็นทางให้โรงเรียนเสียชื่อเสียงสมรรถภาพ จะต้องช่วยกันหาทางแก้ไขให้ทุกสิ่งทุกอย่างกลับฟื้นคืนชีพ

9. ผู้อำนวยการโรงเรียนไม่ควรแสดงตนว่า ตนมีความรู้อย่างหนึ่งอย่างใดเหนือครู หรืออาจารย์ผู้สอนวิชาเฉพาะนั้น ๆ แต่จะต้องแสดงออกให้เห็นว่าตนมีความรู้ทั่ว ๆ ไปอย่างพอควร แม้ว่าอาจารย์คนใดลาตนก็พอที่จะสอนแทนได้ไม่เสียงาน

10. ในบางโอกาสที่มิใช่ถกเถียงปัญหาหรือพูดกันทางวิชาการ ผู้อำนวยการโรงเรียนจะต้องแสดงออกให้เห็นว่า ตนมีความรู้พอหรือในระดับเดียวกับครูผู้สอนวิชานั้น แต่การแสดงออกดังกล่าวนี้จะต้องกระทำมิให้ครูผู้นั้นรู้ว่าเรามีเจตนาเช่นนั้น

11. ผู้อำนวยการโรงเรียนต้องแสดงออกให้ครูทั่ว ๆไปเห็นสมรรถภาพและความสามารถของตน เช่น การมาทำงานเช้า การตรงต่อเวลา ความเป็นผู้สนใจในวิชาความรู้และอื่น ๆ อีกมาก

12. อย่าเห็นแก่ตัว อย่าจัดงานโดยอ้างว่าเป็นงานโรงเรียน แต่จุดใหญ่เพื่อหาชื่อเสียง หรือสร้างบารมีของผู้อำนวยการโรงเรียนโดยเฉพาะ แต่ภาระค่าใช้จ่ายโยนไปให้ครูและนักเรียน

13. การจัดงานอาจมีขึ้นได้มิใช่บ่อยนัก ควรให้ความรู้สึกเกิดขึ้นว่าเป็นงานของโรงเรียนจริง ๆ และอย่าใช้จ่ายมากนักควรใช้เงินพิเศษของโรงเรียนที่มิใช่เงินงบประมาณ แต่อย่าเอาสาระการเงินไปให้แก่ครู

14. ผู้อำนวยการโรงเรียนต้องแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบทุกด้าน ถ้ามีความบกพร่องเสียหายเกิดขึ้นในโรงเรียน อย่าชัดทอดหรือปัดความรับผิดชอบทุกด้าน ถ้ามีความบกพร่องเสียหายเกิดขึ้นในโรงเรียน อย่าวัดทอดหรือปัดความรับผิดชอบไปให้ครูคนใดคนหนึ่ง แต่ถ้าเป็นเรื่องทางวินัยก็จะต้องว่าไปตามควรแก่กรณี

15. อย่างแสดงออกให้ครูทั่ว ๆ ไปเห็นว่า ตนร่ำรวยเป็นพิเศษหรือยากจนเกินไป ไม่ว่าฐานะที่แท้จริงจะเป็นอย่างไรก็อย่าแสดงออกควรดำเนินทางสายกลางด้วยการแต่งกายเรียบ ๆ สะอาด

กิตติทัศน์ ผกาทอง (2551, หน้า 38) ได้ให้ความเห็นของคำว่า พรหมวิหาร 4 คือ หลักธรรมสำหรับการดำรงตนของผู้นำซึ่งโบราณเปรียบผู้นำดุจพรหม คือบุคคลผู้ยิ่งใหญ่และมีอำนาจประกอบด้วย

1. เมตตา หมายถึง การจิตที่เป็นกุศลเปี่ยมด้วยความรัก ไม่ผูกโกรจและพยายามต่อเพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา

2. กรุณา หมายถึง มีจิตคิดจะช่วยเหลือและปลดเปลื้องความทุกข์ตลอดเวลา เป็นคนอาสาช่วยแบ่งเบาภาระอย่างสม่ำเสมอ

3. มุทิตา หมายถึง อัธยาศัยไมตรีจิตที่งดงามและผ่องใส ยินดีในความสุขและความสมหวังของผู้อื่น แม้นมีทุกข์หรือสบเคราะห์กรรมไม่คิดจะซ้ำเติมหรือเยาะเย้ยให้ต้องเจ็บช้ำน้ำใจ

4. อุเบกขา หมายถึง การประพฤติและปฏิบัติที่เที่ยงตรงและเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยความรักและความชัง คำนึงถึงผลของการกระทำของสัตว์ทั้งหลายที่ทำได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เป็นที่ตั้งเรียกว่า “ค่าของคนที่ผลของการกระทำ” ไม่ลุแก่อำนาจไม่เหิมเกริมซ้ำเติมผู้อื่น เพราะตนอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบ

พระมหาบุญมี มาลาวชิโร (2553, หน้า 8) ได้กล่าวถึง พรหมวิหารอันประกอบด้วยองค์ 4 ประการ คือ

1. เมตตา ความปรารถนาให้เขามีความสุข ผู้บริหารจะต้องมีความหวังดีต่อผู้อื่น อยากให้ผู้อื่นได้รับความสุข สิ่งนี้จะเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่จะผลักดันให้ผู้บริหารได้สร้างคุณงามความดีต่าง ๆ ต่อผู้อื่น ความเมตตานี้จึงเป็นพื้นฐานสำคัญอย่างยิ่งของความดีงามทั้งหลาย

2. กรุณา ความสงสารคิดจะช่วยให้พ้นทุกข์ ผู้บริหารจะต้องหาทางคิดช่วยเหลือผู้อื่นที่กำลังตกอยู่ในความทุกข์ยากลำบากให้พ้นจากความทุกข์ไม่นิ่งเฉยดูดาย ต้องมีจิตใจที่อยากจะช่วยเหลือ ช่วยแก้ปัญหาต่างๆ ให้ผ่านพ้นไปได้ หากผู้บริหารเมินเฉยไม่ใส่ใจไยดีความรู้สึกที่ไม่ดีจะเกิดขึ้นกับผู้ใต้บังคับบัญชา

3. มุทิตา ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี ผู้บริหารเมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีความสุขก็ต้องมีความแช่มชื่นเบิกบานใจด้วย เห็นผู้ใต้บังคับบัญชาประสบความสำเร็จเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ก็ต้องยินดีบันเทิงใจไปกับเขา พร้อมที่จะส่งเสริมสนับสนุน ไม่กีดกันริษยา

4. อุเบกขา ความวางใจเป็นกลางไม่เอนเอียงด้วยชอบ หรือชัง ผู้บริหารต้องรู้จักวางใจเฉยได้ในเรื่องที่ควรเฉย ในเรื่องที่ควรปล่อยวาง ไม่ยินดียินราย หากเรื่องนั้นผู้บริหารใช้ปัญญาในการพิจารณาแล้วว่าเป็นผลอันเกิดขึ้น อันสมควรแก่เหตุและรู้ว่าพึงปฏิบัติไปตามธรรมหรือตามสมควรแก่เหตุนั้น

วาสนา จินดาสวัสดิ์ (2564, หน้า 38-40) กล่าวถึงระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ว่าเป็นการบูรณาการหลักธรรมเป็นหลักธรรมหรือเครื่องอยู่ของท่านผู้ใหญ่ทั้งหลาย ข้อที่ว่ากันโดยฐานะแล้วคนเราก็มีคนที่เล็กกว่าเราอยู่เสมอกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

1. การดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยความเมตตา ความรักใคร่ ปรารถนาจะให้เป็นสุข ต้องการเห็นคนอื่นและสัตว์อื่นดำรงชีวิตอยู่อย่างไม่มีเวรไม่มีภัยไม่เบียดเบียนกัน ไม่ประทุษร้ายกัน ให้

มีความสุขตามสมควรแก่ฐานะของตน ซึ่งบางโอกาสอาจจะแสดงออกได้ด้วยการช่วยเหลือกันทางกาย หรือพูดจากันด้วยเมตตา คือ ปรารถนาที่ดีต่อกัน ไม่กล่าวคำโกหก คำส่อเสียด คำหยาบ คำเพ้อเจ้อเหลวไหลต่อบุคคลเหล่านั้น

2. การดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยความกรุณา ความสงสาร ต้องการที่จะช่วยเหลือบุคคลอื่น สัตว์อื่น ให้พ้นจากความทุกข์ ความรู้สึกข้อนี้ใช้ในกรณีที่คนอื่นเขากำลังประสบความความทุกข์ความวิบัติอยู่ ทรงสอนให้สร้างความรู้สึกที่จะเห็นเขาหลุดพ้จากความทุกข์เป็นเบื้องต้น เมื่อมีความสามารถก็ให้แสดงออกมาได้ทางกายคอยช่วยเหลือเขาทางวาจาแนะนำพร่าเตือนหรือชี้แจงให้เกิดความรู้สึกที่เหมาะสมที่ควร

3. การดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยความมุทิตา ความชื่นชมยินดีเมื่อเห็นบุคคลอื่นเขาได้ดี มุทิตาจึงใช้ในกรณีที่เมื่อเห็นคนอื่นเขาได้ดี มีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า มีความสำเร็จในชีวิต การงาน การศึกษา ก็พลอยชื่นชมยินดีกับเขา ถ้าหากว่าจะแสดงออกทางกาย วาจาได้ ก็ช่วยเหลือก็แสดงไป แต่ถ้าไม่สามารถทำได้ก็ให้มีความรู้สึกชื่นชมยินดีในการที่เขาได้ดี ปรารถนาที่จะเห็นเขารักษาสมบัติ ฐานะ ตำแหน่งเอาไว้ได้นาน ๆ และมีความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป

4. การดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยความอุเบกขา ความวางเฉย ไม่ดีใจ ไม่เสียใจเมื่อคนอื่นประสบความวิบัติ คือ ทำจิตให้เป็นกลาง ได้แก่ การวางเฉย ไม่ดีใจเมื่อศัตรูของเราประสบความวิบัติเดือดร้อน หรือมีอันตรายล้มตายไป และไม่เสียใจเมื่อญาติพี่น้องคนใกล้ชิดได้ประสบความวิบัติเพราะการกระทำความผิดของเขาเป็นเหตุ โดยทำความรู้สึกว่า คนเราทุกคนที่เกิดมาก็มีกรรมเป็นของของตน จะต้องเป็นผู้รับผลของกรรมมีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์และมีกรรมเป็นทีพึ่งอาศัย ใครทำกรรมอันใดไว้จะดีหรือชั่วก็ตามจะต้องเป็นผู้รับผลของกรรมนั้นพี่น้องของเราประสบความวิบัติเพราะกรรมของเขาเอง แม้จะเศร้าโศกเสียใจก็ช่วยเหลือแก้ไขอะไรไม่ได้ ทำให้ตัวเองเดือดร้อนเป็นทุกข์มีความกังวลโดยไม่เกิดอะไรขึ้นมา

สรุปได้ว่า พรหมวิหาร 4 เป็นหลักของพรหมหรือของผู้เป็นใหญ่ เป็นหลักธรรมประจำใจที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์ สำหรับผู้บริหารที่นำหลักธรรมมาใช้ในการพัฒนาตนเองต้องมีจรรยาบรรณในปกครอง เพื่อเป็นหลักในการบริหารไม่ให้เกิดข้อครหาในบทบาทหน้าที่และภารกิจตลอดจนภาวะผู้นำองค์กรของตนเอง และประพฤติปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา

2.3.4 หลักสังคหวัตถุ 4 กับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

หลักสังคหวัตถุ เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสสอนไว้แก่บุคคลซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งแก่บรรพชิตและคฤหัส เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความรักใคร่กลมเกลียวสามัคคี

เกิดขึ้นแก่บุคคล และชุมชนที่ได้นำหลักสังคหวัตถุทั้ง 4 ประการ คือ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา สมานัตตตา มีผู้กล่าวถึงหลักสังคหวัตถุ 4 ไว้หลายท่าน ดังนี้

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมธโร) (2541, หน้า 13) ได้กล่าวว่า สังคหวัตถุ 4 หรือหลักปฏิบัติตนตามหลักจิตวิทยาสังคมเพื่อให้เกิดความนิยมชมชอบ และเคารพนับถือแก่ผู้อื่น หรือสังคมของชุมชนต่าง ๆ คือ

1. ทาน หรือ การให้ปันสิ่งของแก่ผู้อื่นที่ควรปัน เพราะทาน หมายถึง ธรรมทานหรือการบริจาคทางจิตใจ และอามิสทาน หรือการบริจาคทางวัตถุ

2. ปิยวาจา หรือการเจรจาใช้คำพูดของตนต่อผู้อื่นด้วยความสุภาพอ่อนโยนให้เหมาะสมแก่กาลเทศะ และเหมาะสมแก่สังคมชุมชนทุกชั้น เพื่อให้ชุมชนหรือบุคคลเหล่านั้นเคารพนับถือ ปิยวาจานี้ใช้กับมิตรสหายของตน ย่อมจะทำให้มิตรสหายเหล่านั้นรักใคร่ รู้จักเจรจาสุภาพอ่อนโยน กับครูอาจารย์ การใช้หลักจริยศาสตร์สังคมในเรื่อง ปิยวาจานั้น ผู้ใช้จำต้องมีสติควบคุมตนเอง และสามารถบังคับจิตใจตนเองได้ทุกขณะ

3. อัตถจริยา หมายถึง การสอนให้บุคคลนั้น มีหน้าที่ทางมนุษย์สัมพันธ์ทุกระดับชั้นมีหน้าที่ช่วยเหลืออุปการะหรือสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

4. สมานัตตตา หมายถึง การปรับปรุงบุคลิกภาพของตนเองอย่างสม่ำเสมอโดยไม่ถือตัว และให้เข้ากับสังคมของชุมชนได้ทุกชั้น

พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ) (2544, หน้า 262) กล่าวถึง สังคหวัตถุ 4 นี้ พระพุทธเจ้าทรงอุปมาเหมือนกับพาหนะที่จะนำคนไปสู่ความสุขความเจริญในโลก เพราะสังคมของมุนษย์เราจำเป็นต้องอิงอาศัยธรรมะทั้งสี่ประการนี้ ทรงชี้อีกมุมที่ตรงกันข้ามว่า ถ้าหากว่าสังคมปราศจากธรรมทั้งสี่ประการแล้ว แม้มารดา บิดา ก็จะไม่ได้รับการนับถือบูชาจากบุตรธิดา โลกจะอยู่ไม่ได้เลย จึงเรียกว่าธรรมเป็นเครื่องสงเคราะห์ก็มีอยู่ 2 ฝ่าย คือ 1) อามิสสังคหะ คือ สงเคราะห์ด้วยวัตถุสิ่งของ และ 2) ธัมมสังคหะ คือ สงเคราะห์โดยธรรม ถ้าเรามองในแง่ของคนที่แสวงหาที่พึ่งสิ่งนี้ก็เป็นการสนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐานของคน เช่น ต้องการความรัก และได้รับความรักคามอบอุ่น ความปลอดภัย ต้องการที่พึ่งพำนักอาศัยต้องการพักผ่อนหย่อนใจหรือว่าต้องการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น ก็ต้องมีธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางใจกันขึ้น มาสรุปรวมอยู่ที่สังคหวัตถุ แม้แต่แนวคิดการแสวงหาเครื่องรางของขลังที่ชาวบ้านเขาแสวงหากัน แนวของพระเครื่องนั้นคือเมตตามหานิยม คงกระพันชาตรีแคล้วคลาดจากภยันตรายทั้งหลายได้ องค์ธรรมทั้ง 4 ประการนี้ คือ

1. ทาน การให้ เป็นลักษณะการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ของแก่คนอื่นที่ควรแก่การให้ การให้มีอยู่ 2 อย่างใหญ่ ๆ คือ

1.1 การให้ด้วยจิตคิดอนุเคราะห์ หมายถึง ว่าการอนุเคราะห์ การสงเคราะห์ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ด้วยอัธยาศัยไมตรีโอบอ้อมอารีต่อบุคคลเหล่านั้น เขาประสบความเดือดร้อน

ความขาดแคลน ก็สงเคราะห์เขาเท่าที่จะสงเคราะห์กันได้ และบางคราวเป็นเรื่องของอัธยาศัยไมตรีในทำนองที่แบ่งกันกินแบ่งกันใช้ เพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียงกันมีของอะไรก็แบ่งกันกินแบ่งกันใช้ เป็นการสร้างอัธยาศัยไมตรีอย่างที่คนไทยเราถือว่า “รั้วคนดีกว่ารั้วสังกะสี รั้วเหล็กกำแพง” อย่างบ้านในชนบทเห็นได้ชัดมาก ถ้าไม่มีหนอนบ่อนไส้ ไม่มีใครสามารถขโมยได้ เพราะถึงขโมยก็ออกไปนอกหมู่บ้านไม่ได้ ประเดี๋ยวก็จับได้ นี้คือลักษณะโครงสร้างสังคมไทยที่เรานิยมเอาธรรมะไปสั่งสอนกันมาก่อให้เกิดเป็นความปรารถนาดี ความหวังดีต่อกันว่า “เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี” การอนุเคราะห์ คือ แสดงความมีน้ำใจ และการสงเคราะห์ให้ในกรณีที่เขาขาดแคลน เราก็สงเคราะห์เขา

1.2 การให้เพื่อบูชาคุณความดี เช่น การทำบุญตักบาตร การให้อาหารให้เสื้อผ้าแก่พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ในวันตรุษสงกรานต์ การเสียภาษีให้แก่รัฐ เหล่านี้เป็นการให้ด้วยสำนึกถึงคุณความดี การให้ก็เป็นการปฏิบัติธรรมะเหมือนกัน อย่าลืมว่า ขอบข่ายของการให้พอถึงจุดหนึ่งเมื่อเราเป็นพวกเดียวกับเขาแล้ว หนักนิดเบาหน่อยก็ทนกันไปกลายเป็น “อภัยทาน” คือ การให้อภัย เมื่ออภัยกันได้ก็เข้าอกเข้าใจกัน ต่อมาก็กลายเป็น “ธรรมทาน” คือ จะพัฒนาไปจากจุดที่วัตถุทาน แต่มาถึงจุดหนึ่งสามารถว่ากล่าวตักเตือนกันได้ อย่างคนเฒ่าคนแก่ในท้องถิ่นชนบท ท่านสามารถจะดุด่าเด็กที่เหมือนกับลูกหลานของท่านได้ เวลามีปัญหากรณีพิพาทอะไร ท่านผู้นี้ไปพูดบางที่ก็เลิกแล้วต่อกันได้ นี่เพราะอะไร เพราะท่านผู้นี้ได้สร้างสมบารมีด้วยการสงเคราะห์ในเชิงวัตถุธรรมมาก่อน มีการให้อภัยในความผิดพลาดบกพร่อง อยู่ในฐานะที่ว่าตักเตือนกันได้ คนเรากว่าจะปรับตัวขึ้นมาอยู่ในจุดนี้ได้ก็ต้องใช้เวลาสร้างบารมีพอสมควร หลวงพ่อบางองค์ในต่างจังหวัด มีการมีงานภายในวัด ตำรวจไม่ต้องมาตรวจการณ์ ไม่ต้องมาทำอะไร หลวงพ่ออยู่องค์เดียวใครไม่กล้าทำอะไรหรอก จะไปก่อเรื่องก่อราวขึ้นไม่ได้ อย่างนี้หลวงพ่อต้องมีบารมีอยู่มากจนเด็ก ๆ เรียกหลวงปู่หมดแล้ว ฉะนั้นสมภารในต่างจังหวัดจึงจำเป็นจะต้องเป็นพระแก่ ๆ เพราะเป็นเรื่องของบารมี ถ้าไม่มีบารมีเราทำงานไม่ได้ อยู่เป็นหลวงปู่แล้วสามารถที่จะควบคุมอะไรใครก็ได้

2. ปิยวาจา เจรจาที่อ่อนหวาน ตรงกันข้ามกับคำหยาบแต่ในเชิงปฏิบัติแล้ว ปิยวาจา คือ เจรจาถ้อยคำอันเป็นที่รัก วาจาเป็นที่รักผู้กล่าวด้วยความรัก ความปรารถนาดีต่อบุคคลอื่น ซึ่งบางครั้งอาจเป็นคำดุ คำตักเตือนก็ได้ แต่ถ้าหากว่าพูดด้วยความรัก หวังดีปรารถนาดี ถือว่าเป็นธรรมเครื่องสงเคราะห์กัน ถ้าหากอัธยาศัยเริ่มมีความรัก ความปรารถนาดีต่อไปจะกระจายตัวไปเอง คือจะพูดคำสัตย์ คำจริงเอง จะไม่ยุยงให้คนเหล่านั้นเขาแตกแยกกันเพราะรัก หวังดีต่อเขาจะพูดเฉพาะเรื่องที่มีประโยชน์ มันก็จะกระจายตัวเอง เป็นวจีสุจริตครบทั้งสี่ แต่เริ่มที่ปิยวาจา คือ วาจาอันเกิดจากใจที่มีความรัก และหวังดี ปิยวาจาบางครั้งถ้อยคำอาจไม่ไพเราะ ไม่อ่อนหวาน หากพูดด้วยความปรารถนาดีหวังดี ยังอยู่ในขอบข่ายของปิยวาจา

3. อัตถจริยา ประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่บุคคลอื่น จะเห็นว่ามีทั้งกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ก็ช่วยเหลือขวนขวายในกิจการงาน อย่างในบ้านในเมืองเรา เราก็ช่วยเหลือกัน ไถนาก็

ช่วยเหลือกันไถนา มีกิจการอะไรก็ตาม เช่น ปลูกบ้านต่างจังหวัดบ้านหลังหนึ่งขนาด 2-3 ห้องปลูกไม่กี่วันก็เสร็จ เพราะมาช่วยเหลือกัน นี้เรียกว่าประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ด้วยกันด้วยวาจาคือพูดในทางที่เสริมสร้างความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แนะนำชี้แจงแสดงเหตุผล การกระทำบางอย่างต้องคิดใจเขาใจเรา เช่น อยู่ใกล้เคียงเพื่อนคนหนึ่งต้องการจะอ่านหนังสือเราเขย่าวิทยุเสียงลั่น ไม่เป็นอัตถจริยา เพราะทำลายประโยชน์อีกฝ่ายหนึ่งที่เขาจะพึงได้ ข้อนี้ชั้นของวินัย มีวินัยบางข้อเสริมอัตถจริยา เช่น ภิกษุรูปหนึ่งกำลังท่องปาฏิโมกข์อยู่ เราไปชวนคุย เป็นการทำลายประโยชน์ ท่านก็ปรับเป็นอาบัติปาจิตตีย์ นั้นคือ สอนให้ประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน เกื้อกูลกันในบางครั้งบางคราว เราไม่สามารถจะทำได้ แต่อย่าถึงกับไปทำลายประโยชน์เขา เช่น เราช่วยเหลือเขาไม่ได้ แต่อย่าถึงกับไปทำลายประโยชน์ของเขาอย่างนี้พออยู่กันภายในสังคมได้อย่าลืมว่า ตัวประโยชน์ที่มักจะพูดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย การกระทำอะไรต้องมุ่งผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับการกระทำเหล่านั้น เมื่อเห็นว่าเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่คนอื่นก็กระทำ เช่น ช่วยสร้างสะพานบ้าง ชวนกันขุดถนน ขุดลอกคูคลองบ้าง ล้วนเป็นคุณความดีที่เป็นจุดยึดเหนี่ยวทางใจให้คนอื่นเขาเกิดความนิยมนับถือ นี่เป็นอัตถจริยา คือประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน ไม่ได้หมายความว่ากะเกณฑ์ให้คนใดคนหนึ่งประพฤติเพียงฝ่ายเดียว แต่ทุกคนก็ต้องประพฤติให้เป็นประโยชน์ต่อกัน

4. สมานัตตตา ความมีตนสม่ำเสมอ ไม่ถือตัว ได้แก่การวางตนเหมาะสมแก่ฐานะที่ควรจะเป็น และที่ตนเป็นไม่แสดงอาการขึ้นๆ ลงๆ ๓ วันดี ๔ วันร้าย กำหนดทิศทางลมไม่ค่อยถูกว่าจะเอาอย่างไงกันแน่ อีกหนึ่งอย่าง คือ ไม่ลืมตน เช่น เคยเป็นเพื่อนเป็นฝูงกันมาพอได้ดีหน่อยก็ลืมเพื่อน ต้องแสดงอัธยาศัยไมตรีให้ปกติ แม้คนไม่ชอบพูดชอบคุยอะไรก็ต้องทักทายปราศรัย เรื่องที่ออกจะปฏิบัติยาก ดูนิทานเปรียบเทียบออกจะฟังง่ายบางเรื่องเป็นการยอมรับนับถือฐานะกัน อย่างสหาย 3 คน เป็นขอทาน คนหนึ่งราชรถมาเกย ได้เป็นพระราชา อีกคนหนึ่งคิดว่าเพื่อนเราเป็นพระราชาก็แบ่งแต่งตัวขอทานเข้าไป อันนี้เป็นการไม่ให้เกียรติ ไม่ยกย่องเพื่อนในฐานะที่ชอบที่ควร เพื่อนก็ให้เงินหน่อยหนึ่งแล้วไล่ออกจากเมืองไปเลย อีกคนหนึ่งนับถือว่าเพื่อนก็คือเพื่อน แต่ในที่ต่อสาธารณชนก็ต้องวางตัวให้ความเคารพรับถือตามสมควรแก่ฐานะของเพื่อน นี้คือ เป็นหลักของสมานัตตตา วางตนเหมาะสมแก่ฐานะที่ตนเป็นไม่ใช่ว่าพอมีสมานัตตตาแล้วสมภารจะลงเล่นกับลูกวัด คือ ต้องวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ อีกประการหนึ่งก็คือ ไม่ถือตัวเกินไป เวลาได้ดีไม่หลงตัว ลืมตน คางคกขึ้นวอ มะพร้าวตื่นตก ยาจกตื่นมี ขี้ข้าได้ดี ที่โบราณพูดว่า คางคกขึ้นวอ คือ ถ้าทำอะไร ๆ มันเกิน ๆไป ก็เสียหลักของ สมานัตตตา แทนที่คนจะเกิดความนับถือ กลับไม่พอใจชิงชังเอาได้

หลักทั้ง 4 ประการนี้เป็นการปฏิบัติของคน แต่ไม่ได้หมายความว่า กะเกณฑ์ให้คนใดคนหนึ่งเป็น ทุกฝ่ายต้องแสดงออกซึ่งอัธยาศัยเหล่านั้น เช่น เพื่อนกันก็ต้องเสมอต้นเสมอปลาย แสดงความเป็นกัลยาณมิตร แม้ในยามวิบัติก็ไม่ทอดทิ้งกัน หลักของสมานัตตตา คือ มีตนเสมอ แต่ต้องไม่

วางตัวต่ำเกินไป เพื่อต้องการให้คนอื่นเขาเห็นว่าเราไม่ถือเนื้อถือตัวเล่นหัวจนไม่เป็นเวลา วางตัวสูงเกินไปก็เสีย

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) (2548, หน้า 143) ได้ให้ความหมายของสังคหวัตถุว่า หมายถึง ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจบุคคล และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี หลักสงเคราะห์มี 4 อย่าง ได้แก่

1. ทาน การให้ คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้ และแนะนำสั่งสอน

2. ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก วาจาดูดดื่มน้ำใจ หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคี ให้เกิดไมตรี และความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำแสดงประโยชน์ประกอบด้วยเหตุผล เป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยินดี

3. อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ คือ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ตลอดถึงคำช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

4. สมานัตตตา ความเสมอต้นเสมอปลาย คือ ทำตนเสมอต้นเสมอปลายปฏิบัติสม่ำเสมอกันในชนทั้งหลาย และเสมอในสุข ทุกข์ โดยร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขตลอดถึงวางตนเหมาะแก่ฐานะภาวะบุคคล เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี

ไสว มาลาทอง (2552, หน้า 33) ได้ให้ความหมายของหลักสังคหวัตถุว่า เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อเกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีอยู่ 4 ประการ ได้แก่

1. ทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเฟื้อแบ่งปันของ ๆ ตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่นไม่ตระหนี่ถี่เหนี่ยว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมบไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สิ่งของที่เราหามาได้ มิใช่สิ่งจีรังยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้

2. ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสมหรับกาลเทศะ พระพุทธเจ้าได้ทรงให้ความสำคัญกับการพูดเป็นอย่างยิ่งเพราะการพูดเป็นบันไดขั้นแรกที่จะสร้างมนุษย์สัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น วิธีการที่จะพูดให้เป็นปิยวาจานั้น จะต้องพูดโดยยึดหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ เว้นจากการพูดเท็จเว้นจากการพูดส่อเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ และเว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ

3. อัตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิด หรือการประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น

4. สมานัตตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอต้นเสมอปลาย คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้เราเป็นคนมีจิตใจหนักแหน่นไม่โลเล รวมทั้งยังเป็นการสร้างความนิยมและไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย

สรุปได้ว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นคุณธรรมที่มีในบุคคลใดก็ตาม จะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนไว้ได้ก่อให้เกิดความเคารพ ความรัก ความนับถือต่อกันและกัน เป็นเหมือนพาหนะที่จะนำพาคนไปสู่ความสุขความเจริญที่ต้องการได้ เป็นจุดยืนเหนี่ยวทางใจ ภายในจากครอบครัวเป็นต้น

กล่าวสรุปได้ว่าการบริหารโดยการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในดำเนินชีวิตประจำวันของคนเราทุกคนที่สั่งสอนให้คนเราประพฤติดี ปฏิบัติชอบและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับบุคคลและสถานการณ์สร้างศรัทธาทำให้องค์กรต่าง ๆ ในสถานศึกษาขับเคลื่อนหรือพัฒนาไปในทิศทางที่ต้องการได้

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบ

คำว่าตัวแบบมีความหมายตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Model ซึ่งมีผู้แปลต่างกันบางท่านใช้คำว่าต้นแบบตุ๊กตาแบบจำลองแบบแผนวงจรหรือแบบเป็นต้น ซึ่งงานวิจัยนี้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบของรูปแบบ และการสร้างรูปแบบการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบมีรายละเอียด ดังนี้

2.4.1 ความหมายของรูปแบบ

รูปแบบเป็นการจำลองความจริงของปรากฏการณ์เพื่อทำให้เราได้เข้าใจความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของปรากฏการณ์ ด้วยวิธีการของเหตุผลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดในนิยามความสัมพันธ์และข้อเสนอของระบบรูปนัยที่เกี่ยวข้อง คำว่า “รูปแบบ” ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษ คือ “Model” มีคำที่ใช้ในภาษาไทยหลายคำ เช่น แบบจำลอง หุ่นจำลอง รูปหุ่น แบบตุ๊กตา โมเดล เป็นต้น มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

สมิธ และเอ็ดเวิลด์ (Smith R.H. & Edward W, 1980, p. 459) ได้กล่าวว่ารูปแบบหมายถึงการย่อส่วนของจริงให้เล็กลงเพื่อให้พิจารณาและช่วยทำความเข้าใจในข้อเท็จจริงปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมต่าง ๆ โดยการจัดวางแบบแผนให้เข้าใจง่ายขึ้นซึ่งเป็นเหมือนตัวแทนความจริง แต่มิใช่ข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในการนี้ได้ขยายความรูปแบบว่ารูปแบบเป็นอะไรบางอย่างที่เราพัฒนาขึ้นเพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจรูปแบบจึงไม่ใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุมส่วนการที่จะระบุว่ารูปแบบหนึ่ง ๆ จะต้องมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงเหมาะสมและรูปแบบนั้น ๆ ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้างไม่ได้มีข้อกำหนดตายตัวทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์นั้น ๆ

บาร์โดและฮาร์ตแมน (Bardo and Hartman, 1982, p. 245) ได้ให้ความหมายของรูปแบบในทางสังคมศาสตร์ไว้ว่า “เป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ

เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะและ/หรือบรรยายคุณสมบัตินั้น ๆ” Bardo และ Hartman อธิบายต่อไปว่า รูปแบบเป็นอะไรบางอย่างที่เราพัฒนาขึ้นมา เพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ของปรากฏการณ์ อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ รูปแบบจึงมิใช่การบรรยายหรืออธิบาย ปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม เพราะการทำเช่นนั้นจะทำให้รูปแบบมีความซับซ้อนและยุ่งยากเกินไปในการที่จะทำความเข้าใจ ซึ่งจะทำให้คุณค่าของรูปแบบนั้นด้อยลงไป ส่วนการที่จัดระบบรูปแบบหนึ่ง ๆ จะต้องมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสมและรูปแบบนั้น ๆ ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดเป็นการตายตัว ทั้งนี้ก็แล้วแต่ปรากฏการณ์แต่ละอย่างและวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ อย่างไร

โทส์และคาร์รอล (Tosi and Carroll, 1982, p. 74) ได้ให้ความหมายของรูปแบบว่า รูปแบบเป็นนามธรรมของจริงหรือภาพจำลองของสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่รูปแบบอย่างง่าย ๆ ไปจนถึงรูปแบบที่มีความสลับซับซ้อนมาก ๆ และมีทั้งรูปแบบทั้งกายภาพ (Physical model) ที่เป็นแบบจำลองของวัตถุ เช่น แบบจำลองหอสมุดแห่งชาติ แบบจำลองเครื่องบินขับไล่เอฟ 16 เป็นต้น

สโตเน่อร์และแวนเกิล (Stoner and Wankel, 1986, p. 44) ได้ให้ความหมายของรูปแบบว่า รูปแบบเป็นการจำลองความจริงของปรากฏการณ์เพื่อทำให้เราได้เข้าใจความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของปรากฏการณ์นั้น ๆ ได้ง่ายขึ้น

ราช (Raj, 1996, p. 45) ได้ให้ความหมายของคำว่ารูปแบบ (Model) ในหนังสือ Encyclopedia of Psychology and Education ไว้ 2 ความหมายดังนี้ 1) รูปแบบ คือ รูปย่อของความจริงของปรากฏการณ์ ซึ่งแสดงด้วยข้อความ จำนวน หรือ ภาพ โดยการลดทอนเวลาและเทศะทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดียิ่งขึ้น 2) รูปแบบ คือ ตัวแทนของการใช้แนวความคิดของโปรแกรมที่กำหนดเฉพาะโดยสรุปแล้ว รูปแบบหมายถึงแบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วน (Simplified Form) ของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบดังกล่าวได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น หรือในบางกรณีอาจจะใช้ประโยชน์ในการทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

กู๊ด (Good Carter V, 2005, p. 177) ได้ให้ความหมายของรูปแบบไว้ 4 ความหมาย คือ

1. เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ

2. เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เช่น ตัวอย่างในการออกเสียงภาษาต่างประเทศ เพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ เป็นต้น

3. เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติ ซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือหลักการ หรือแนวคิด

4. เป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจจะเขียนออกมาเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์ หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้

สตัฟฟลีบีมและชิคไฟลด์ (Stufflebeam and Shikfield, 2007, p. 135) ได้ให้ความหมายของคำว่า รูปแบบ หมายถึง ร่าง แผนงาน หรือคำอธิบายที่เกี่ยวกับการกระทำในการวิจัยและการประเมิน

ทิงค์เอ็กซิสท์ (Thinkexist, 2008, p. 1) ได้ให้ความหมายของคำว่า รูปแบบ (Model) หมายถึงเป็นแบบจำลองระบบการปฏิบัติงาน หรือแบบแปลนของการก่อสร้างที่วาดไว้ล่วงหน้าหรือสิ่งของที่เป็นตัวแทนแสดงความคิดของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หรือสิ่งที่เตรียมเอาไว้ล่วงหน้า

ณัฐศักดิ์ จันทร์ผล (2552, หน้า 125) ได้ให้ความหมายของรูปแบบหมายถึง โครงสร้าง โปรแกรม แบบจำลอง หรือตัวแบบที่จำลองสภาพความเป็นจริงที่สร้างขึ้นจากการลดทอนเวลาและเทศะ พิจารณาว่ามีสิ่งใดบ้าง ที่จะต้องนำมาศึกษาเพื่อใช้ทดแทนแนวคิดหรือปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง โดยอธิบายความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบนั้น ๆ

วิมล จันทร์แก้ว (2555, หน้า 78) ได้ให้ความหมายไว้ว่า รูปแบบ สองลักษณะคือ ความหมายเชิงกายภาพ ซึ่งหมายถึง แบบจำลองของสิ่งที่เป็นรูปธรรม และความหมายเชิงแนวคิดคุณลักษณะ ซึ่งหมายถึงแบบจำลองของสิ่งที่เป็นนามธรรมและความหมายเชิงแนวความเป็นจริงอย่างง่าย หรือ ย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ออกมาให้เห็นความสัมพันธ์ต่อเนื่องความเป็นเหตุเป็นผลและการเชื่อมโยงสิ่งที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน โดยใช้เหตุผลข้อมูลและฐานคติมาประกอบกัน เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น อธิบายทฤษฎีที่มีอยู่แล้วให้เข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ใช้เป็นแนวทางในการสร้างทฤษฎีใหม่ ๆ ตลอดจนใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

ราชบัณฑิตยสถาน (2556, หน้า 1011) ได้ให้ความหมายของคำว่า รูปแบบ หมายถึง รูปที่กำหนดขึ้นเป็นหลักหรือเป็นแนวซึ่งเป็นที่ยอมรับ เช่น รูปแบบร้อยกรอง (ศิลปะ) สิ่งที่แสดงให้เห็นว่าเป็นเช่นนั้น ๆ อย่างรูปคน รูปบ้าน รูปปลา รูปใบไม้, รูปแบบผู้หญิง, รูปแบบเป็ด, รูปแบบวัด เป็นต้น

เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี (2556, หน้า 28) ได้ให้ความหมายไว้ว่า รูปแบบ หมายถึงวิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏขึ้น โดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิ แผนผังต่อเนื่อง และสมการทางคณิตศาสตร์ เป็นต้น ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย ในขณะเดียวกันก็สามารถนำเสนอเรื่องราวหรือประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ

รัตนะ บัวสนธ์ (2556, หน้า 124) สรุปความหมายของรูปแบบไว้ 3 ความหมาย ดังนี้

1. แผนภาพหรือภาพร่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ยังไม่สมบูรณ์เหมือนของจริง รูปแบบในความหมายนี้ จะเรียกทับศัพท์ว่า “โมเดล” ได้แก่ โมเดลบ้าน โมเดลรถยนต์ โมเดลเสื้อ เป็นต้น

2. แบบแผนความสัมพันธ์ของตัวแปรหรือสมการทางคณิตศาสตร์ที่รู้จักกันในชื่อที่เรียกว่า “Mathematical model”

3. แผนภาพที่แสดงออกถึงองค์ประกอบของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บางทีเรียกกันว่า ภาพย่อส่วนของทฤษฎีหรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น รูปแบบการสอน รูปแบบการบริหาร รูปแบบการประเมิน เป็นต้น

ทิศนา แขมมณี (2560, หน้า 1) ได้ให้ความหมายไว้ว่า รูปแบบ หมายถึง เป็นตัวแทนที่สร้างขึ้นเพื่ออธิบายพฤติกรรมของลักษณะบางประการของสิ่งที่เป็นจริงอย่างหนึ่งหรือเป็นเครื่องมือทางความคิด ที่บุคคลใช้ในการแสวงหาความรู้และความเข้าใจในปรากฏการณ์

ศดานนท์ วัตตธรรม (2560, หน้า 58) ได้กล่าวว่า รูปแบบ คือ สิ่งที่สร้างหรือกำหนดขึ้นจากความคิด หรือประสบการณ์ เพื่อให้ออกมาเป็นแนวทางที่เป็นระบบ ชัดเจน เข้าใจง่าย สามารถนำไปสู่การปฏิบัติจริงตามแนวทางที่สร้างขึ้นมาได้

สุภัค ตรังรัตนจิต (2562, หน้า 33) ได้กล่าวว่ารูปแบบ หมายถึง แบบจำลองความคิด เช่น แผนผัง แผนภูมิ หรือแผนภาพ เพื่อแสดงให้เห็นถึงโครงสร้าง องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน เพื่อง่ายต่อความเข้าใจ

กล่าวสรุปได้ว่า จากความหมายของรูปแบบที่กล่าวไว้ข้างต้น สรุปได้ว่ารูปแบบเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญในการดำเนินการเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการนำเสนออย่างกระชับเพื่อให้สามารถทำความเข้าใจได้อย่างชัดเจนเพื่อเป็นแนวปฏิบัติโดยผ่านกระบวนการทดสอบอย่างเป็นระบบ

2.4.2 ประเภทของรูปแบบ

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้แบ่งประเภทของรูปแบบออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังเช่น

สมิธ (Smith R.H., 1982, p. 109) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบออกเป็น

1. รูปแบบเชิงกายภาพจำแนกเป็นรูปแบบรูปปั้นที่มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลอง และรูปแบบเชิงอุปมาที่มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองทางเคมีในห้องปฏิบัติการก่อนทำการทดลองจริง

2. รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ จำแนกเป็นรูปแบบข้อความซึ่งเป็นการใช้ข้อความในการอธิบายย่อ เช่น คำพรรณนาลักษณะงาน เป็นต้น และรูปแบบทางคณิตศาสตร์

บุช (Bush, 1986, p. 19) ได้แบ่งรูปแบบของการจัดการศึกษาออกเป็น 5 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบปกติ (Formal model)

2. รูปแบบประชาธิปไตย (Democratic model)

3. รูปแบบทางการเมือง (Political model)

4. รูปแบบจิตวิสัย (Subjective model)

5. รูปแบบคลุมเครือ (Ambiguity model)

บาร์โดและอาร์ตแมน (Bardo and Hartman, 1982, p. 141) นักนิเวศวิทยาคนสำคัญท่านหนึ่งได้ให้ทัศนะที่น่าสนใจไว้อีกแนวหนึ่งซึ่งเป็นแนวคิดหรือทฤษฎีพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบโดยแบ่งประเภทของรูปแบบ ด้วยการอธิบายลักษณะจากลักษณะของเมืองออกเป็นรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะพื้นที่และรูปแบบที่อธิบายโดยลักษณะของประชากร รูปแบบที่ใช้ในการอธิบายโดยพื้นที่นั้นมีจุดมุ่งหมายในการบรรยายลักษณะของเมืองว่าลักษณะอย่างไร เช่น Concentric Zone Model และ Social Area Analysis model เป็นต้น สำหรับรูปแบบที่ใช้อธิบาย โดยคุณลักษณะของประชากรนั้น เป็นรูปแบบที่เสนอแนวคิดในการอธิบายเกี่ยวกับลักษณะของประชากรของเมืองต่าง ๆ เช่น Residential Segregation Model และ Group Location Model เป็นต้น

คีฟ (Keeves, 1988, pp. 561-565) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ไว้ 4 ประการคือ

1. แบบหุ่นจำลองเชิงเทียบเคียง (Analog Model) หมายถึงวิธีการจำลองจากของจริงหรือคล้ายกับของจริงอาจมีขนาดแตกต่างจากขนาดจริงไปบ้างเช่นหุ่นจำลองรถยนต์หุ่นจำลองเครื่องบินเป็นต้นส่วนใหญ่จะมีลักษณะเชิงกายภาพจุดอ่อนที่พบก็คือไม่สามารถระบุความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบภายในแบบจำลองได้อย่างชัดเจน

2. รูปแบบที่ใช้ภาษาในการอธิบาย (Semantic Models) บางครั้งเรียกว่ารูปแบบเชิงข้อความหมายถึงการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเช่นรูปแบบเกี่ยวกับเจตคติรูปแบบเกี่ยวกับผลการเรียนแบบต่าง ๆ จุดอ่อนของรูปแบบนี้ก็คือขาดความชัดเจนยากแก่การทดสอบโครงสร้างของรูปแบบ

3. รูปแบบที่ใช้แผนภูมิ (Schematic Models) หมายถึง รูปแบบที่ใช้แผนภาพหรือแผนภูมิ (Diagram) ที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีผลต่อกัน เช่น การเขียนรูปแบบโครงสร้างองค์กรการบริหารงานเป็นต้น

4. รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematic Models) หมายถึง รูปแบบที่แสดงออกในรูปของสูตรหรือสมการทางคณิตศาสตร์จึงมักเรียกรูปแบบนี้ว่ารูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ โดยเริ่มมีการนำมาใช้ในช่วงปี ค.ศ. 1960 ในสาขาวิชาการวัดผลการศึกษา ต่อมาได้ขยายผลไปทางด้านการวิจัยทางการศึกษาและสาขาวิชาอื่น ๆ เพราะสามารถทดสอบสมมติฐานได้และนำไปสู่การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในเรื่องนั้น ๆ

5. รูปแบบเชิงสาเหตุ (Causal Models) หมายถึง รูปแบบที่อยู่ในระดับชั้นสูง โดยมีตัวแปรแต่ละตัวแสดงความสำคัญเชิงสาเหตุกับตัวแปรอื่น ๆ ซึ่งมี 2 ลักษณะคือ Recursive models หมายถึง รูปแบบแสดงความสัมพันธ์ของสาเหตุหรือตัวแปรอื่นที่มีเส้นโยงที่มีทิศทางของการเป็น

สาเหตุไปในทางเดียวหรือไม่มีความสัมพันธ์ย้อนกลับ และ Non-recursive models หมายถึง รูปแบบแสดงความสัมพันธ์ของสาเหตุแบบเส้นคู่ระหว่างแปรโดยทิศทางของความสัมพันธ์ของตัวแปรหนึ่งอาจเป็นได้ทั้งสาเหตุและผลของตัวแปรอื่น ๆ ภายในรูปแบบนั้นคือทั้งความสัมพันธ์ไปและย้อนกลับได้ โดยที่คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี คือรูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ควรจะมีข้อกำหนด (Requirement) 4 ประการ คือ

1. รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันแบบรวม (Associative relationship)

2. รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่เกิดขึ้น ซึ่งสามารถถูกตรวจสอบได้โดยสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

3. รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

4. รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

สไตเนอร์ (Steiner, 1988, p. 148) รูปแบบแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ 1) รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practical Model or Model-of) รูปแบบประเภทนี้เป็นแบบจำลองทางกายภาพ เช่น แบบจำลองรถยนต์ เครื่องบิน ภาพจำลอง 2) รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model or Model-of) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากกรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบ หรือแบบจำลองเป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน และตามความคิดของสไตเนอร์ รูปแบบแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practical Model or Model-of) รูปแบบประเภทนี้เป็นแบบจำลองทางกายภาพ เช่น แบบจำลองรถยนต์ เครื่องบิน ภาพจำลอง

2. รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model or Model-of) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากกรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบหรือแบบจำลองเป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน

คีพ (Keeves, 1988, p. 178) ได้จำแนกรูปแบบออกได้ 5 ประเภท คือ

2.1 รูปแบบคล้าย (Analogue Models) คือ เป็นรูปแบบที่มีความสัมพันธ์กับระบบกายภาพ มักเป็นรูปแบบที่ใช้ในวิทยาศาสตร์กายภาพเป็นรูปแบบที่นำไปใช้อุปมากับสิ่งอื่นได้ เช่น รูปแบบ แบบจำลองระบบสุริยะที่เกิดขึ้นจริง ธนาคารจำลองกับระบบธนาคารที่เป็นจริง แบบจำลองการผลิตกับการผลิตจริง เป็นต้น

2.2 รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Models) คือเป็นรูปแบบที่กำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในรูปสมการหรือฟังชั่นทางคณิตศาสตร์

2.3 รูปแบบที่อธิบายความหมายหรือให้ความหมาย (Semantic Models) คือ เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาในการบรรยายลักษณะของรูปแบบชนิดนี้จะใช้วิธีการอุปมาในการพิจารณาด้วยภาษามากกว่าที่จะใช้วิธีอุปมาในการพิจารณาด้วยโครงสร้างกายภาพ

2.4 รูปแบบที่มีลักษณะเป็นแผนภูมิแบบแผน หรือโครงการ (Schematic Models)

2.5 รูปแบบเชิงเหตุผล (Causal Models) คือ เป็นรูปแบบที่มีโครงสร้างเป็นสมการเชิงเส้นที่ประกอบด้วยตัวแปรสัมพันธ์กันเป็นเหตุและผลมีการทดสอบสมมุติฐานผลของรูปแบบจากลักษณะการแบ่งประเภทของรูปแบบของนักวิชาการต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าการแบ่งประเภทของรูปแบบตามแนวคิดที่หนึ่งนั้นบอกให้ทราบถึงลักษณะการเขียนรูปแบบที่มีกี่ลักษณะ ส่วนการแบ่งประเภทของรูปแบบในแบบที่สองและสามนั้นเป็นการแบ่งประเภทของรูปแบบตาม แนวคิดพื้นฐานในการเสนอรูปแบบในการบรรยาย อธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ เป็นหลัก

จอยส์และเวลล์ (Joyce and Well, 1996, p. 74) ได้ศึกษาและจัดแบ่งประเภทของรูปแบบตามแนวคิดหลักการหรือทฤษฎี ซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้น ๆ และได้แบ่งกลุ่มรูปแบบการสอนเอาไว้ 4 รูปแบบ คือ

1. Information–Processing Models เป็นรูปแบบการสอนที่ยึดหลักความสามารถในกระบวนการประมวลข้อมูลของผู้เรียนและแนวทางในการปรับปรุงวิธีการจัดการกับข้อมูลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. Personal Models รูปแบบการสอนที่จัดไว้ในกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลและการพัฒนาบุคคลเฉพาะราย โดยมุ่งเน้นกระบวนการที่แต่ละบุคคลจัดระบบปฏิบัติต่อสรรพสิ่ง (Reality) ทั้งหลาย

3. Social Interaction Models เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและบุคคลต่อสังคม

4. Behavior Models เป็นกลุ่มของรูปแบบการสอนที่ใช้องค์ความรู้ด้านพฤติกรรมศาสตร์เป็นหลักในการพัฒนารูปแบบ จุดเน้นที่สำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังเกตได้ของผู้เรียนมากกว่าการพัฒนาโครงสร้างจิตวิทยาและพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้

เดล โอลิโอ และแด็กท์ (Dell Olio and Dank, 2007, pp. 69-71) ได้จัดประเภทประเภทของรูปแบบตามแนวคิดพื้นฐานในการเสนอรูปแบบในการบรรยายและอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ เป็นหลักและได้แบ่งรูปแบบการสอนไว้ 4 รูปแบบ คือ

1. Informational – processing model เป็นรูปแบบที่ยึดหลักความสามารถในกระบวนการประมวลข้อมูลของผู้เรียนและแนวทางในการปรับปรุงวิธีการจัดเก็บข้อมูลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. Personal model เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคลและการพัฒนาบุคคลเฉพาะราย โดยมุ่งเน้นกระบวนการที่แต่ละบุคคลจัดระบบและปฏิบัติต่อสรรพสิ่ง (reality) ทั้งหลาย

3. Social interaction model เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและบุคคลต่อสังคม

4. Behavioral model เป็นกลุ่มรูปแบบการสอนที่ใช้ความรู้ด้านพฤติกรรมศาสตร์เป็นหลักในการพัฒนารูปแบบ จุดเน้นที่สำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังเกตได้ของผู้เรียนมากกว่า การพัฒนาโครงสร้างทางจิตวิทยาและพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้

กล่าวสรุปได้ว่า ประเภทของรูปแบบมีหลายประเภทด้วยกัน รูปแบบเป็นสิ่งที่สร้างและพัฒนาขึ้นและมีรูปแบบที่มีลักษณะที่แตกต่างกันออกไป เช่น รูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ ได้แบ่งออกเป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม รูปแบบที่ใช้ภาษาสื่อในการขยายหรืออภิปรายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ รูปภาพ รูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ เป็นต้น

2.4.3 องค์ประกอบของรูปแบบและเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ

1. องค์ประกอบของรูปแบบ ได้มีนักการศึกษาได้อธิบายองค์ประกอบของรูปแบบ ดังนี้

บุช (Bush, 1986, p.19) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบหลักของรูปแบบที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณารูปแบบขององค์การทางศึกษา 4 ประการคือ 1) เป้าหมาย 2) โครงสร้างองค์การ 3) สภาพแวดล้อม และ (4) ภาวะผู้นำ

กิบสัน อิวานเซวิช คอนเนลลี่ (Gibson, Ivancevich, & Donnelyl, 1997, pp. 20-21) กำหนดองค์ประกอบของรูปแบบเป็น 2 องค์ประกอบคือ

1. สถาบัน (Institution) เป็นระบบของสังคมที่มีกำหนดแนวปฏิบัติไว้เป็นแนวทางและมีการนำเอาแนวปฏิบัติมาใช้อย่างสม่ำเสมอหน่วยงานย่อยของสถาบันแบ่งออกเป็นบทบาท (Role) และคาดหวัง (Expectation) ซึ่งบทบาทจะเกี่ยวพันกับบุคลิกภาพของบุคคลในบทบาทนั้นจะหมายถึงลักษณะของตำแหน่งหน้าที่และสภาพซึ่งอยู่ภายใต้สถาบันและเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของผู้สวมบทบาทในส่วนของความคาดหวังเป็นเรื่องของเกณฑ์มาตรฐานของสังคมหรือสถาบันที่มุ่งหวังจะได้รับจากผู้สวมบทบาทบทบาทที่สมบูรณ์ควรกำหนดความสัมพันธ์กับบทบาทอื่น ๆ ภายในสถาบันแนวคิดนี้เองทำให้การกำหนดงานในแต่ละหน้าที่เป็นไปในรูปของการจัดลำดับขั้นตอนโดยกำหนดให้บทบาทหนึ่งมีบทบาทต่อเนื่องไปอีกบทบาทหนึ่งต่อไปเรื่อย ๆ จนทำให้การดำเนินงานของสถาบันบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. บุคคล (Individual) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของระบบสังคมสถาบันจะดำเนินการไปไม่ได้หากไม่มีองค์ประกอบด้านบุคคลซึ่งมีส่วนประกอบย่อยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานของสถาบันอยู่ 2 ประการคือบุคลิกภาพ (Personality) และความต้องการ (Need Disposition) บุคลิกภาพของบุคคล มีความสำคัญต่อการวางตัว การสวมบทบาท และความต้องการในการทำงาน ในส่วนของความต้องการเป็นแนวโน้มในการพยายามทำตัวให้เหมาะสมและปฏิบัติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่แน่นอนของแต่ละคน โดยมีความคาดหวังบนพื้นฐานในการแสดงออก

ฮัสเซน และโพสเล็ทเวท (Husen and Postlethwaite, 1994, p. 3865) กล่าวถึงองค์ประกอบของรูปแบบ ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ คือ

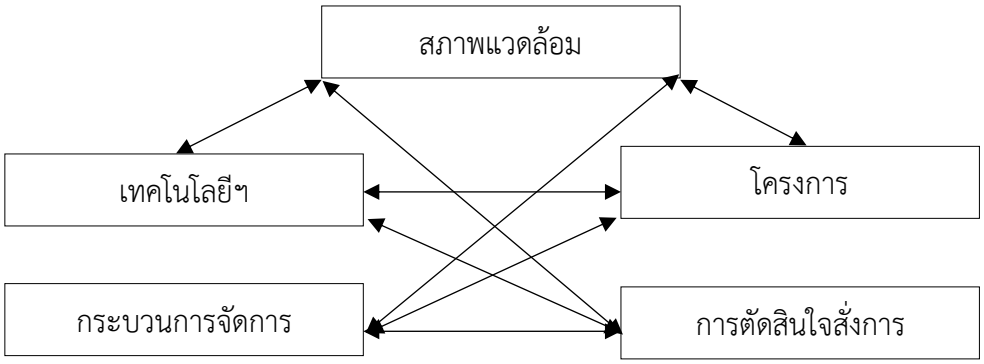
1. รูปแบบสามารถนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมา สามารถทดสอบ/สังเกตได้

2. มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ อธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้น/ปรากฏกลไกลเชิงสาเหตุที่กำลังศึกษาและอธิบายเรื่องที่กำลังศึกษา

3. รูปแบบช่วยจินตนาการสร้างความคิดรวบยอด ความสัมพันธ์ของสิ่งที่กำลังศึกษา / ช่วยสืบเสาะความรู้

4. รูปแบบมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง

จากการศึกษาตัวอย่างของรูปแบบจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ พบว่าไม่ปรากฏมีหลักเกณฑ์ที่เป็นเกณฑ์ตายตัวว่ารูปแบบนั้นต้องมีองค์ประกอบอะไรบ้างอย่างไร ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่ผู้สนใจดำเนินการศึกษา ส่วนการกำหนดองค์ประกอบรูปแบบในการศึกษาและการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดองค์การและการบริหารจัดการ (The Model of Organization and Management) ตามความคิดของ บราวน์ และโมเบริกส์ Brown and Moberg (1980: 98) นั้น Brown และ Moberg ได้สังเคราะห์รูปแบบขึ้นมาจากแนวคิดเชิงระบบ (Systems Approach) กับหลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Approach) และ องค์ประกอบตามรูปแบบของ Brown และ Moberg ประกอบด้วยสภาพแวดล้อม (Environment) เทคโนโลยี (Technology) โครงสร้าง (Structure) กระบวนการจัดการ (Management Process) และการตัดสินใจสั่งการ (Decision making) รูปแบบการศึกษาและการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดองค์การและการบริหารของ Brown and Moberg (1980, p. 17) ดังภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 รูปแบบเชิงระบบและสถานการณ์ (Systems/Contingency Model) ของ Brown and Moberg
ที่มา : Brown & Moberg, 1980, p. 17

สำหรับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการศึกษาเท่าที่พบจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่าส่วนใหญ่จะกล่าวถึงการจัดองค์การบริหารหรือโครงสร้างระบบบริหารและแนวทางในการดำเนินงานในภาระหน้าที่ (Function) ที่สำคัญ ๆ ในการบริหารงานขององค์การนั้น ๆ เช่น การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานการเงิน การบริหารงานวิชาการ เป็นต้น ซึ่งจะได้กล่าวถึงอีกครั้งหนึ่งในตอนที่ว่าด้วยการกำหนดองค์ประกอบในการกำหนดรูปแบบต่อไป

วาโร เพ็งสวัสดิ์ (2553, หน้า 6) ได้กล่าวว่า การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบจะประกอบด้วยอะไร จำนวนเท่าใด มีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ ปัจจัยหรือตัวบ่งชี้ต่าง ๆ ที่กำลังศึกษา ซึ่งจะออกแบบตามแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบนั้น ๆ

2. เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ

การวิเคราะห์องค์ประกอบ เป็นเทคนิคการวิเคราะห์หลายตัวแปร (Multivariate Statistical Technique) เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่สังเกตหรือวัดได้ ซึ่งใช้ได้แทบทุกวงการวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นทางสังคมศาสตร์หรือวิทยาศาสตร์

กัลยา วานิชย์บัญชา (2548, หน้า 5-11) กล่าวถึง การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เป็นเทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัย เป้นเทคนิคการแบ่งกลุ่มตัวแปรหรือรวมตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในกลุ่มเดียวกัน ตัวแปรที่ไม่สัมพันธ์กันจะอยู่ต่างกลุ่มกัน โดย 1 กลุ่มจะเรียกว่า 1 ปัจจัย โดยตัวแปรที่อยู่ในปัจจัยหรือกลุ่มเดียวกัน จะมีความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกหรือลบก็ได้ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ปัจจัย คือ

1. เพื่อลดจำนวนตัวแปร กรณีที่ผู้วิจัยมีตัวแปรจำนวนมากและตัวแปรเหล่านั้นมีความสัมพันธ์กัน จะจัดกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กันไว้ด้วยกัน

2. เพื่อนำตัวแปรหรือปัจจัยที่สร้างขึ้นมาใหม่สำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

3. เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง (Confirmatory) เกี่ยวกับการที่ผู้วิจัยจะต้องกำหนดความสำคัญหรือน้ำหนักของตัวแปร เช่น ต้องการสร้างดัชนีวัดประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน ซึ่งจะพัฒนาจากตัวแปรหลาย ๆ ตัว

4. เพื่อศึกษาโครงสร้างความมัมพันธ์ของตัวแปรที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันหรือปัจจัยเดียวกัน

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงขั้นตอนในการวิเคราะห์องค์ประกอบโดยการนำเทคนิค Factor Analysis วิเคราะห์ข้อมูลหรือจำแนกกลุ่มตัวแปร แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การตรวจสอบว่าตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ถ้าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันมากหรือมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ จะสามารถใช้เทคนิค Factor Analysis ได้ ถ้าตัวแปรไม่มีความสัมพันธ์กันหรือมีความสัมพันธ์กันน้อยไม่ควรใช้เทคนิค Factor Analysis โดยการตรวจสอบทำได้ 2 วิธี คือ 1) วิธีการตรวจสอบโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยการสร้างเมทริกซ์แสดงสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรทุกคู่ และ 2) วิธีที่ผู้วิเคราะห์สามารถตรวจสอบโดยใช้สถิติ KMO

ขั้นตอนที่ 2 การสกัดปัจจัย (Factor Analysis) เป็นขั้นตอนย่อยของเทคนิค Factor Analysis วัตถุประสงค์ของการสกัดปัจจัยคือ การหาจำนวน Factor ที่สามารถใช้แทนตัวแปรทั้งหมดทุกตัวได้ หรือเป็นการดึงรายละเอียดจากตัวแปรมาไว้ใน Factor วิธีการสกัดปัจจัยมีหลายวิธี วิธีที่นิยมมากที่สุดคือ วิธี Principal component Analysis (PCA)

ขั้นตอนที่ 3 การหมุนแกนปัจจัย (Factor Rotation) ในหกรณีที่ค่า Factor Loading มีค่ากลาง ๆ ทำให้ไม่สามารถจัดตัวแปรว่าควรอยู่ใน Factor ใดได้นั้น จะต้องทำการหมุนแกนปัจจัยคือเพื่อให้ค่า Factor Loading ของตัวแปรมีค่ามากขึ้นหรือลดลง จนกระทั่งทำให้ทราบว่า ตัวแปรนั้นควรอยู่ใน Factor ใดหรือไม่ควรอยู่ใน Factor ใด วิธีการหมุนแกนปัจจัยมี 2 วิธีใหญ่ ๆ คือ 1) Orthogonal Rotation เป็นการหมุนแกนปัจจัยไปแล้วยังคงทำให้ Factor ตั้งฉากกันเป็นอิสระกันแต่ทำให้ค่า Factor Loading เพิ่มขึ้นหรือลดลง 2) Oblique Rotation เป็นการหมุนแกนปัจจัยไปในลักษณะที่ Factor ไม่ตั้งฉากกัน หรือ Factor ไม่เป็นอิสระกันนั่นเอง แต่ทำให้ค่า Factor Loading มากขึ้นหรือลดลง

ขั้นตอนที่ 4 การคำนวณค่า Factor Score เมื่อสามารถจัดตัวแปรที่มีจำนวนมากเหลือเป็นกลุ่มตัวแปรไม่กี่กลุ่ม สามารถคำนวณหาค่า Factor Score ของแต่ละ case ได้ เช่น ถ้ามี 2 Factor ก็สามารถคำนวณหาค่า Factor Score ของทั้ง 2 Factor ได้ และถือว่าทั้ง 2 Factor เป็นตัวแปรใหม่ที่นำไปวิเคราะห์ต่อไปได้

สำราญ มีแจ้ง (2546, หน้า 196) กล่าวว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเป็นวิธีการที่จะอธิบายข้อมูลให้ง่ายขึ้น ด้วยการลดจำนวนตัวแปรให้น้อยลง โดยการพยายามหาโครงสร้าง

องค์ประกอบจำนวนน้อย ๆ ที่จะแทนตัวแปรจำนวนมาก ๆ ในการวิเคราะห์องค์ประกอบนั้นยึดหลักการที่ว่าการที่ตัวแปรหรือข้อมูลต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันก็เพราะตัวแปรต่าง ๆ เหล่านั้นมีองค์ประกอบร่วมกัน สังเกตได้จากการจับกลุ่มของตัวแปรหรือค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กันสูงเป็นกลุ่ม ๆ การที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ตัวแปรเหล่านี้มีตัวประกอบร่วมกันถ้าพบว่าตัวประกอบร่วมและตัวแปรเหล่านี้มีความสัมพันธ์กันสูง แทนที่จะใช้ตัวแปรจำนวนมาก ๆ อาจใช้ตัวประกอบร่วมแทนตัวแปรเหล่านี้ได้ ซึ่งเป็นการลดจำนวนข้อมูลให้น้อยลง นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์องค์ประกอบนั้น ถ้าจะจำแนกตามโมเดลปัจจัย คือ

1. เพื่อศึกษาว่าตัวประกอบร่วม ที่จะสามารถอธิบายความสัมพันธ์ร่วกันระหว่างตัวแปรต่าง ๆ โดยที่จำนวนตัวประกอบร่วมที่หาได้ จะมีจำนวนน้อยกว่าจำนวนตัวแปรนั้น มีตัวประกอบร่วมอะไรบ้าง โมเดลนี้เรียกว่า Exploration Factor Analysis Model

2. เพื่อต้องการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับโครงสร้างของตัวประกอบว่า ตัวประกอบแต่ละตัว ประกอบด้วยตัวแปรอะไรบ้าง และตัวแปรแต่ละตัวควรมีน้ำหนักหรืออัตราความสัมพันธ์กับองค์ประกอบมากน้อยเพียงใด ตรงกับที่คาดคะเนไว้หรือไม่ หรือสรุปได้ว่าเพื่อต้องการทดสอบว่า ตัวประกอบอย่างนี้ตรงกับโมเดลหรือตรงกับทฤษฎีที่มีอยู่หรือไม่ โมเดลนี้เรียกว่า Confirmatory Factor Analysis Model

3. แนวคิดการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis)

นักวิชาการได้กล่าวถึงเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทางไว้ดังนี้

นงลักษณ์ วิรัชชัย (2548, หน้า 40) กล่าวว่า การวิเคราะห์เส้นทางเป็นวิธีการประยุกต์การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผล ระหว่างตัวแปรเชิงปริมาณตามพื้นความรู้ทางทฤษฎีให้ทราบว่า ตัวแปรที่เป็นเหตุมีอิทธิพลต่อตัวแปรที่เป็นผลในลักษณะใด อิทธิพลแต่ละประเภทมีปริมาณและทิศทางอย่างไร และเพื่อวิเคราะห์ตรวจสอบทางทฤษฎีว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลปรากฏการณ์จริง สอดคล้องหรือขัดแย้งกับความสัมพันธ์ตามทฤษฎีในช่วงเวลเดียวกัน

สำราญ มีแจ้ง (2546, หน้า 63-65) กล่าวว่า การวิเคราะห์เส้นทางมีลักษณะใหญ่ ๆ 3 ประการด้วยกันคือ

1. เป็นเทคนิคทางสถิติที่อาศัยการประยุกต์การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

2. เป็นการศึกษาขนาดและทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเหตุที่มีต่อการแปรผลทั้งทางตรงและทางอ้อม

3. ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลนี้ สามารถนำมาเขียนอธิบายได้ด้วยรูปแบบจำลองโมเดลและสมการโครงสร้างตามรูปแบบจำลองที่สร้างขึ้น

นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึง เทคนิคการวิจัยที่นำมาศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรในเชิงเหตุและผลนั้น สามารถดำเนินการได้ 2 แนวทาง คือ การวิจัยเชิงทดลองและการวิจัยที่ไม่ใช้เชิงทดลอง การศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลด้านการทดลอง เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพเนื่องจากเป็นการศึกษาที่ได้ผลที่ชัดเจน มีการควบคุมความแปรปรวนและความคลาดเคลื่อนของตัวแปรได้อย่างมีระบบ แต่มีข้อจำกัดในการที่จะจัดทำหรือควบคุมตัวแปรที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมตัวแปรทั้งหมดได้ จึงต้องอาศัยการวิจัยที่ไม่ใช่การทดลองโดยการรวบรวมสารสนเทศเชิงปริมาณและสารสนเทศเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์เพียงพอที่จะนำมาศึกษาความสัมพันธ์ในเชิงเหตุและผล ซึ่งเทคนิคนี้เรียกว่า การวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) การวิเคราะห์เส้นทางหรือหรือการศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปรในเชิงเหตุและผล เป็นวิธีที่มีพื้นฐานทางสถิติมาจากการวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis) โดยอาศัยแผนภูมิและสมการ โครงสร้างของแผนภูมิเป็นหลักในการนำมาวิเคราะห์และอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปร เหตุที่มีต่อตัวแปรผลทั้งในด้านขนาดและทิศทาง นอกจากนี้ยังสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ทั้งความสัมพันธ์ทางตรงและทางอ้อม ซึ่งการวิเคราะห์เส้นทางในปัจจุบันสามารถดำเนินการได้หลายวิธี ตามแนวทางที่นักวิจัยคิดหรือพัฒนาขึ้น แต่พอสรุปได้ 2 แนวทาง คือ การวิเคราะห์เส้นทางแบบดั้งเดิมและการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมเฉพาะทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งการวิเคราะห์เส้นทางแบบดั้งเดิม เป็นวิธีการที่มีการประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด ซึ่งจะวิเคราะห์ค่าพารามิเตอร์จากการถดถอยสมการโครงสร้างของทีละสมการ แลตรวจสอบความสอดคล้องหรือความตรงของรูปแบบ 2 วิธี คือ วิธีของดันแคน (Duncan) ที่ตรวจสอบความสอดคล้องหรือความตรงของรูปแบบ ด้วยการเปรียบเทียบค่าสหสัมพันธ์ที่คำนวณจากสูตรสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Correlation) กับค่าสหสัมพันธ์ที่คำนวณมาจากค่าสัมประสิทธิ์เส้นตรง ซึ่งเรียกการวิเคราะห์เส้นทางแบบนี้ว่า การวิเคราะห์เส้นทางแบบ PAR (Path Analysis with Correlation : PAR) ส่วนการตรวจสอบความสอดคล้องอีกวิธีหนึ่งคือวิธีของ สเปซท์ (Specht) ที่ตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบด้วยค่าสถิติ Q (Q Statistic) จึงเรียกการวิเคราะห์เส้นทางนี้ว่า การวิเคราะห์เส้นทางแบบ PAQ (Path Analysis with Q Statistic : PAQ) เนื่องจากการวิเคราะห์เส้นทางแบบ PAR เป็นวิธีที่ต้องคำนวณ ค่าความสอดคล้องที่ค่อนข้างยุ่งยาก เพราะผู้วิจัยต้องคำนวณเองและไม่มีการทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของการตรวจสอบความสอดคล้องหรือความตรงรูปแบบ ซึ่งอาจทำให้เกิดความผิดพลาดในการอธิบายความหมายของรูปแบบได้ จึงไม่ค่อยเป็นที่นิยมในปัจจุบัน จึงทำให้นักวิจัยนิยมใช้การวิเคราะห์เส้นทางแบบ PAQ เป็นส่วนใหญ่ ส่วนการวิเคราะห์เส้นทางด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เป็นเทคนิคการวิเคราะห์พารามิเตอร์ด้วยการใช้โปรแกรมทางคอมพิวเตอร์ มาคำนวณการวิเคราะห์เส้นทางโดยเฉพาะ ซึ่งปัจจุบันมรชีมากมายหลายโปรแกรมด้วยกัน เช่น โปรแกรมลิสคออมป์ โปรแกรมลิสเรล โปรแกรมเอมอส เป็นต้น

2.4.4 การตรวจสอบและประเมินรูปแบบ

Eisner (1976, p. 192-193) ได้เสนอแนวคิดการตรวจสอบโดยการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในบางเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการวิจัยในเชิงปริมาณ โดยเชื่อว่าการรับรู้ที่เท่ากันนั้นเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้ และได้เสนอแนวคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ดังนี้

1. การประเมินโดยแนวทางนี้ มิได้เน้นผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามรูปแบบการประเมินแบบอิงเป้าหมาย (Goal–Based Model) การตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้เกี่ยวข้องตามรูปแบบการประเมินแบบสนองตอบ (Responsive Model) หรือกระบวนการการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวโยงกับวัตถุประสงค์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสาน ปัจจัยในการพิจารณาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ตามวิจารญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน

2. เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมิน โดยที่พัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลป์ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากเป็นการวัดคุณค่าไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ ได้ และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง ต่อมาได้มีการนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงในวงการอุดมศึกษามากขึ้น ในสาขาเฉพาะที่ต้องอาศัยผู้รู้ ผู้เล่นในเรื่องนั้นจริง ๆ มาเป็นผู้ประเมินผล ทั้งนี้เพราะองค์ความรู้เฉพาะสาขานั้นผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริง ๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

3. เป็นรูปแบบที่ใช้บุคคล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยให้ความเชื่อถือว่าผู้ทรงคุณวุฒินั้นเที่ยงธรรมและมีดุลพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้น จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั้นเอง

4. เป็นรูปแบบที่ยอมให้ความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงวุฒิตามอัธยาศัย และความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่พิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ ทั้งนี้ การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจะเน้นที่สถานภาพทางวิชาชีพ ประสบการณ์ และการเป็นที่เชื่อถือ (High Credit) ของวิชาชีพนั้นเป็นสำคัญ

อุทุมพร จามรมาน, 2541, หน้า 23) จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบก็เพื่อทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบนั้นด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์การตรวจสอบรูปแบบมีหลายวิธี ซึ่งอาจใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ(Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยที่การตรวจสอบรูปแบบจากหลักฐานเชิงคุณลักษณะอาจใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบ

โมเดลจากหลักฐานเชิงปริมาณใช้เทคนิคทางสถิติ ซึ่งการตรวจสอบรูปแบบควรตรวจสอบคุณลักษณะ 2 อย่าง คือ

1. การตรวจสอบความมากน้อยของความสัมพันธ์ความเกี่ยวข้องเหตุผลระหว่างตัวแปร

2. การประมาณค่าพารามิเตอร์ของความสัมพันธ์ดังกล่าวซึ่งการประมาณค่านี้สามารถประมาณข้ามกาลเวลา (Across time) กลุ่มตัวอย่าง (Samples) หรือสถานที่ได้ (Sites) หรืออ้างอิงจากกลุ่มตัวอย่างไปหาประชากรก็ได้โดยผลการตรวจนำไปสู่คำตอบ 2 ข้อคือการสร้างรูปแบบใหม่หรือการปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบเดิม

นอกจากนี้ การตรวจสอบโดยการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในบางเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการวิจัยในเชิงปริมาณโดยเชื่อว่าการรับรู้ที่เท่ากันนั้นเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้และได้เสนอแนวคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิไว้ ดังนี้

1. การประเมินโดยแนวทางนี้มิได้เน้นผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามรูปแบบการประเมินแบบของเป้าหมาย (Goal-based model) การตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้เกี่ยวข้องตามรูปแบบการประเมินแบบสนองตอบ (Responsive model) หรือกระบวนการตัดสินใจ (Decision making model) แต่อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจะเป็นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณาซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวโยงกับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยในหารพิจารณาต่าง ๆ เข้าด้วยกันตามวิจารญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพประสิทธิภาพหรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน

2. เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมินโดยที่พัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลป์ (Art criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้งและต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัยเนื่องจากเป็นการวัดคุณค่าไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ ได้และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริงต่อมาได้มีการนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงในวงการศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้นในสาขาเฉพาะที่ต้องอาศัยผู้รู้ผู้เล่นในเรื่องนั้นจริง ๆ มาเป็นผู้ประเมินผล ทั้งนี้เพราะองค์ความรู้เฉพาะสาขานั้นผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริง ๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

3. เป็นรูปแบบที่ใช้ตัวบุคคลคือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินโดยให้ความเชื่อถือว่าผู้ทรงคุณวุฒินั้นเที่ยงธรรมและมีดุลพินิจที่ดีทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาด่าง ๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง

4. เป็นรูปแบบที่ยอมให้ความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามอัธยาศัยและความถนัดของแต่ละคนนับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่พิจารณาการบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการการเก็บรวบรวมการประมวลผลการวินิจฉัยข้อมูลตลอดจนวิธีการนำเสนอทั้งนี้การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ

จะเน้นที่สถานภาพทางวิชาชีพประสบการณ์และการเป็นที่เชื่อถือ (High credit) ของวิชาชีพนั้นเป็นสำคัญ

แมคมิลแลนด์ และชูมาร์เคอร์ (McMillan J.H. & Schumacher S., 2010, หน้า 530-531) ได้เสนอ การประเมินรูปแบบที่มีประสิทธิภาพประกอบด้วย 4 ด้านรวมทั้งหมด 30 มาตรฐานย่อย ดังต่อไปนี้

1. ด้านความถูกต้อง (Accuracy Standard) เป็นมาตรฐานที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของการปฏิบัติที่กำหนดคุณค่าได้ กำหนดว่าวิธีการที่ใช้ในการประเมินต้องมีความถูกต้อง โดยผู้ให้ข้อมูลหรือสารสนเทศที่เชื่อถือได้ ต้องสามารถวัดในสิ่งที่ต้องการวัดได้จริงและมีความคงเส้นคงวา แหล่งผู้ให้ข้อมูลจะต้องมีความน่าเชื่อถือโดยใช้ข้อมูลตามความเป็นจริง ในขณะเดียวกันก็ต้องใช้วิธีการวิเคราะห์และเสนอผลการประเมินที่ถูกต้อง ไม่ลำเอียง มีความเป็นปรนัย ประกอบด้วย 11 มาตรฐาน ดังนี้ 1.1) การระบุวัตถุประสงค์ (Objective Identification) สิ่งที่ต้องการประเมินซึ่งอาจจะเป็นแผนงานหรือโครงการนั้น ควรมีการระบุวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้แผนงานและโครงการนั้นมีการบ่งชี้อย่างชัดเจน 1.2) การวิเคราะห์บริบท (Context Analysis) ของสิ่งที่ต้องการประเมินจะต้องได้รับการตรวจสอบ ว่ามีรายละเอียดเพียงพอด้วย ทั้งนี้บริบทเหล่านี้อาจจะต้องมีอิทธิพลต่อสิ่งที่ต้องการประเมิน 1.3) การบรรยายเป้าหมาย วิธีดำเนินการ (Described Purposes and Procedures) เป้าหมายและกระบวนการของการประเมินควรจะได้รับการบรรยายไว้อย่างชัดเจน อันจะทำให้เกิดความสะดวกสบายและความชัดเจนต่อการกำกับติดตาม 1.4) แหล่งสารสนเทศที่มีความเชื่อถือได้ (Defensible Information Sources) แหล่งของข้อมูลที่ใช้ในการประเมินควรจะบรรยายด้วยรายละเอียดที่เพียงพอเพื่อให้ได้สารสนเทศที่พอเหมาะต่อการประเมิน 1.5) การวัดมีความตรง (Valid Measurement) กระบวนการในการรวบรวมสารสนเทศควรได้รับการพัฒนาหรือเลือกใช้ในลักษณะที่ทำให้เกิดความมั่นใจว่าสารสนเทศที่ได้รับมีความตรงโดยสามารถวัดในสิ่งที่ต้องการวัด 1.6) การวัดมีความเที่ยง (Reliable Measurement) ความเที่ยงของสารสนเทศควรได้รับการพัฒนาหรือเลือกใช้ในลักษณะที่ทำให้เกิดความมั่นใจว่าสารสนเทศที่ได้รับมีความเชื่อถือได้หรือไม่หรือมีความเที่ยงที่เพียงพอ 1.7) สารสนเทศที่เป็นระบบ (Systematic Information) ในการประมวลผลนั้นสารสนเทศที่ได้รับ การรวบรวมประมวลผล และรายงานจะต้องเป็นสารสนเทศที่ผ่านการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ 1.8) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Analysis of Quantitative Information) ข้อมูลเชิงปริมาณที่ใช้ในการประเมินควรได้รับการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและมีความเหมาะสมเพื่อให้ได้คำตอบจากการประเมินที่มีความน่าเชื่อถือ 1.9) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Analysis of Qualitative Information) ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ใช้ในการประเมินควรได้รับการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบและมีความเหมาะสมเพื่อให้ได้คำตอบจากการประเมินที่มีความน่าเชื่อถือเช่นเดียวกับการวิเคราะห์เชิงปริมาณ 1.10) การสรุปอย่างสมเหตุสมผล (Justified Conclusions) การสรุปผลจาก

การประเมินควรจะสมเหตุสมผล เพื่อให้ผู้นำไปใช้สามารถเข้าใจการสรุปผลได้ และ 1.11) รายงานที่ชัดเจนเป็นปรนัย (Impartial or Objective Reporting) ในการรายงานการประเมินควรมีการป้องกันมิให้เกิดความเข้าใจผิดหรือเกิดความคลาดเคลื่อน อันเนื่องจากความรู้สึกส่วนตัวหรือความลำเอียงในส่วนใด ๆ ของการประเมิน ทั้งนี้เพื่อให้การรายงานการประเมินได้สะท้อนถึงข้อค้นพบจากการประเมินด้วยความยุติธรรม

2. ด้านความเหมาะสม (Propriety Standard) เป็นการดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมาย ข้อบังคับจริยธรรมและคำนึงถึงสวัสดิการของผู้เกี่ยวข้องและผู้ได้รับผลกระทบจากผลการประเมินผล มาตรฐานเหล่านี้ประกอบด้วยข้อตกลงอย่างเป็นทางการข้อขัดแย้งที่เปิดเผยให้สาธารณชนรับรู้ได้ตามสิทธิมนุษยชนและควรรายงานด้วยความยุติธรรม ประกอบไปด้วย 8 ประการ ดังนี้ 2.1) มีการกำหนดกฎเกณฑ์การประเมินไว้อย่างเป็นทางการ (Formal Obligation) 2.2) ในกระบวนการตรวจสอบสามารถดำเนินการแก้ปัญหาความขัดแย้งได้อย่างโปร่งใสและเป็นธรรม (Conflict of Interest) 2.3) มีการรายงานผลได้อย่างเปิดเผยตรงไปตรงมา (Full and Flank Disclosure) 2.4) ผลการตรวจสอบสามารถเปิดเผยให้สาธารณชนทราบได้ (Public's Right to Know) 2.5) ระบบตรวจสอบออกแบบและดำเนินการตรวจสอบโดยตระหนักถึงสิทธิส่วนบุคคล (Rights of Human Subjects) 2.6) วิธีการตรวจสอบคำนึงถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Human Interactions) 2.7) การรายงานผลการตรวจสอบดำเนินการอย่างเป็นธรรมและมีความสมบูรณ์ของผลการประเมิน (Balance Reporting) พร้อมทั้งมีการเสนอแนะจุดเด่น จุดด้อยเพื่อการพัฒนาไว้ และ 2.8) ความรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่าย (Fiscal Responsibility) ผู้ประเมินจะต้องระบุค่าใช้จ่ายและการจัดสรรทรัพยากรที่ใช้ในการประเมิน ซึ่งจะสะท้อนถึงกระบวนการที่ตรวจสอบได้ อันเป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบเชิงจริยธรรม

3. ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility Standard) การประเมินผลจะต้องเป็นจริงประหยัดและมีข้อความที่เหมาะสม สามารถนำไปปฏิบัติได้ ประกอบด้วยการดำเนินงานที่มีการฝึกปฏิบัติความสามารถทางการเมืองและประสิทธิผลด้านต้นทุน ประกอบด้วย 3 ประการ ดังนี้ 3.1) มีวิธีการที่เป็นไปได้ในทางปฏิบัติ (Practical Procedure) ในกระบวนการประเมินจะต้องมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และได้รับสารสนเทศที่เพียงพอ โดยให้เกิดอุปสรรคหรือข้อจำกัดในการดำเนินการที่น้อยที่สุด 3.2) มีความเท่าทันต่อบรรยากาศทางการเมือง (Political Viability) ควรวางแผนการประเมินและมีการดำเนินการที่เกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในองค์การ เพื่อให้เกิดความร่วมมือและป้องกันไม่ให้การประเมินเกิดความลำเอียง ซึ่งจะทำให้ผิดไปจากข้อเป็นจริงหรือทำให้เกิดการใช้ผลการประเมินอย่างไม่ถูกต้องและ 3.3) มีประสิทธิผลและความคุ้มค่า (Cost Effectiveness) การประเมินควรจะมีประสิทธิผลและให้สารสนเทศที่มีคุณค่าอย่างเพียงพอและคุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น

4. ด้านความเป็นประโยชน์ (Utility Standards) เพื่อให้แน่ใจว่าการประเมินผลจะช่วยให้การปฏิบัติงานของผู้ประเมินผลได้ข้อมูลตามต้องการ โดยมุ่งเน้นในด้านของผลการประเมินที่ต้องให้ข้อมูลหรือสารสนเทศที่ผู้ใช้ผลการประเมินต้องการ และการนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงการดำเนินการได้มาตรฐาน ด้านความเป็นประโยชน์ประกอบด้วย 8 ประการ ดังนี้ 4.1) การระบุผู้นำไปใช้ (Audience Identification) ในการประเมินผลมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรับฟังข้อมูลจากผู้นำไปใช้โดยตรงกับเรื่องที่จะประเมินและควรระบุให้ชัดเจนถึงความต้องการของผู้นำไปใช้โดยตรงนั้นๆผู้ใช้ผลการประเมินซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการระบุไว้ เพื่อสามารถบ่งชี้ความต้องการของผู้ใช้ผลการประเมินได้อย่างครบถ้วนเพื่อให้ผู้ประเมินได้ประโยชน์ที่สมบูรณ์ 4.2) ความเชื่อถือได้ของผู้ประเมินผล (Evaluator Credibility) ผู้ที่ดำเนินการประเมินผลจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้ได้รับความไว้วางใจ (Trustworthy) และมีศักยภาพที่สามารถดำเนินการประเมินผลได้ เพื่อให้ผลการวิจัยเป็นที่ยอมรับควรเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ และมีความรู้ความสามารถในการดำเนินการประเมิน ทั้งนี้เพื่อให้ผลที่ได้จากการประเมินบรรลุถึงความน่าเชื่อถือสูงสุดและเป็นที่ยอมรับ 4.3) ขอบเขตและการเลือกสารสนเทศ (Information Scope and Selection) ควรระบุคำถามเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการประเมินและควรตอบสนองกับความต้องการและความสนใจของผู้นำไปใช้ สารสนเทศที่ได้รับการคัดเลือกจะต้องช่วยในการตอบคำถามที่เกี่ยวกับสิ่งที่มุ่งประเมิน โดยสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้ที่จะนำผลการประเมินไปใช้ 4.4) การตีความหมายที่มีคุณค่า (Valuation Interpretations) หลักการ เหตุผลและกระบวนการต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการตีความหมายของผลการประเมิน ควรอธิบายอย่างระมัดระวังเพื่อนำไปสู่คุณค่าของการประเมินคือผลที่ได้จากกระบวนการและความมีเหตุผลที่ใช้ การแปลผลที่ได้จากการค้นพบในการประเมินควรจะอธิบายด้วยความระมัดระวังและมีความกระจ่างเพื่อให้การตัดสินคุณค่าเป็นไปอย่างชัดเจน 4.5) ความชัดเจนของการรายงาน (Report Clarity) การประเมินที่แสดงไว้ควรมีการอธิบายวัตถุประสงค์ของการประเมินอย่างชัดเจน รวมไปถึงบริบทของสิ่งที่ประเมิน วิธีดำเนินการและผลการประเมิน การแสดงถึงสารสนเทศที่จำเป็นจะช่วยก่อให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน 4.6) ความทันเวลาของรายงาน (Report Timeliness) ข้อค้นพบที่ได้จากการประเมินควรรายงานและแสดงไว้ในรายงานการประเมิน เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์หรือตามระยะเวลาที่ได้กำหนดไว้ 4.7) การเผยแพร่รายงาน (Report Dissemination) การประเมินที่ได้ควรจะได้เผยแพร่แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างทันเวลา และ 4.8) ผลกระทบจากการประเมิน (Evaluation Impact) ควรมีการวางแผนในการดำเนินการและรายงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อจะตอบสนองความต่อเนื่องทางความคิดของผู้ใช้

กล่าวสรุปได้ว่า การตรวจสอบและประเมินรูปแบบ เป็นการตรวจสอบและประเมินรูปแบบนั้น ๆ ด้วยการสร้างเครื่องมือประเมิน และมีการกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน โดยใช้ผู้ทรงคุณวุฒิและ

ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมิน ในการรับรองคุณภาพของรูปแบบก่อนไปใช้จริง การตรวจสอบและประเมินรูปแบบให้มีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วย 1) ด้านความถูกต้อง 2) ด้านความเหมาะสม 3) ด้านความเป็นไปได้ และ 4) ด้านความเป็นประโยชน์

2.5 บริบทโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเกิดจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 รวมถึงพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ได้กำหนดให้สถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาภายใต้การกำกับการดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545, หน้า 2)

2.5.1 ประวัติความเป็นมาและที่ตั้ง

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2551, หน้า 15) กฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดระดับประเทศที่ประชาชนทุกคนจะต้องยึดถือและจะต้องปฏิบัติโดยต้องอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญเพื่อออกกฎหมายในระดับกฎหมายลูกหรือในระดับรองลงไป เพื่อบังคับใช้กับประชาชนและบังคับใช้กับการปฏิบัติของภาครัฐ ทั้งนี้เพื่อให้สังคมมีความเป็นอยู่ที่สงบสุข โดยมีผู้ปกครองซึ่งเรียกว่ารัฐเป็นผู้คอยกำกับดูแลให้ผู้คนในสังคมได้ปฏิบัติตามกฎหมาย และในขณะเดียวกันก็เป็นสิ่งที่บังคับรัฐที่จะต้องปฏิบัติตามกฎหมายได้บัญญัติไว้เช่นเดียวกัน ในส่วนของกฎหมายรัฐธรรมนูญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณธรรม ได้บัญญัติไว้ในมาตราที่ 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปะวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นศิลปวัฒนธรรม ดังนั้น การจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำแนวคิดการจัดการศึกษาตามรัฐธรรมนูญมาเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา

2.5.2 อำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีอำนาจหน้าที่เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น

2. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปของสถานศึกษา และหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษา และแจ้งการจัดสรรงบประมาณที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบรวมทั้งกำกับ ตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว

3. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

4. กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่การศึกษา

5. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาในเขตพื้นที่ การศึกษา

6. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่าง ๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

7. จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

8. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น รวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษารูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

9. ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

10. ประสาน ส่งเสริม การดำเนินการของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงานด้านการศึกษา

11. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไปกับองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

12. ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

2.5.3 นโยบาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 34 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2546 ต้องดำเนินการตามนโยบาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564, หน้า 3-7) ดังนี้

นโยบายที่ 1 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง

นโยบายที่ 2 ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน

นโยบายที่ 3 ด้านการส่งเสริม พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

นโยบายที่ 4 ด้านโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมการเข้าถึงบริการทางการศึกษา

นโยบายที่ 5 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

นโยบายที่ 6 ด้านการพัฒนาระบบบริหารจัดการและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ ดังนี้

วิสัยทัศน์

เป็นผู้นำการจัดการมัธยมศึกษา สู่คุณภาพระดับมาตรฐานสากล บนพื้นฐานความเป็นไทย

พันธกิจ

1. จัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันหลักของชาติและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. พัฒนาศักยภาพผู้เรียนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันโดยพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้ทักษะวิชาการ ทักษะชีวิต ทักษะวิชาชีพ คุณลักษณะในศตวรรษที่ 21

3. ส่งเสริมการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นมืออาชีพ

4. สร้างโอกาส ความเสมอภาคลดความเหลื่อมล้ำให้ผู้เรียนทุกคนได้รับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

5. ส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

6. พัฒนาระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

เป้าหมาย

เพื่อให้การจัดการศึกษาใสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา มีคุณภาพและมาตรฐานระดับสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย กำหนดเป้าหมาย ดังนี้

1. ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีที่มีคุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย

2. ผู้เรียนมีความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ

3. ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพเพื่อยกระดับสู่คุณภาพระดับมาตรฐานสากล

4. ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาตามสิทธิอย่างเท่าเทียม และเสมอภาค

5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด

6. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในการจัดการมัธยมศึกษาอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

นโยบาย

นโยบายที่ 1 จัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง

นโยบายที่ 2 พัฒนาคุณภาพผู้เรียน

นโยบายที่ 3 พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา

นโยบายที่ 4 สร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

นโยบายที่ 5 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

กลยุทธ์

1. พัฒนารูปแบบในการปลูกฝังความเป็นพลเมืองดี

2. พัฒนาหลักสูตรให้มีความหลากหลายสู่มาตรฐานสากล

3. พัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบ

4. ขยายโอกาสและสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา

5. เสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

6. พัฒนารูปแบบการสร้างความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

จุดเน้น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ได้กำหนดจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามเป้าหมายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ดังนี้

1. ผู้เรียนเป็นพลเมืองดีที่มีคุณภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย มีจุดเน้นดังนี้

1.1 ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.2 ผู้เรียนน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต

1.3 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงภาวการณ์ของโลก

1.4 ผู้เรียนมีคุณลักษณะตามคุณลักษณะเด็กไทยในประชาคมอาเซียน

1.5 ผู้เรียนมีความสามารถและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21

2. ผู้เรียนมีความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติมีจุดเน้น ดังนี้

2.1 ผู้เรียนมีคุณภาพในระดับสากล

2.2 ผู้เรียนมีทักษะด้านการอ่านคล่อง เขียนคล่อง ในกลุ่มสาระภาษาไทย

2.3 ค่าเฉลี่ยร้อยละของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการสอบระดับชาติ (O-NET) ของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 3 ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ อังกฤษ และสังคมศึกษา

3. ผู้บริหาร ครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพเพื่อยกระดับสู่คุณภาพระดับมาตรฐานสากลมีจุดเน้น ดังนี้2“

5.7 นำนวัตกรรม สื่อ เทคโนโลยีหรือผลงานวิจัยมาใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

6. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในการจัดการมัธยมศึกษาอย่างเข้มแข็งและยั่งยืน มีจุดเน้นดังนี้

6.1 ภาคีเครือข่าย ได้รับการพัฒนาให้มีความเข้มแข็งในด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

6.2 สร้างภาคีเครือข่ายใหม่เพิ่มขึ้น เพื่อขยายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

ค่านิยม

ยึดหลักธรรมาภิบาล สร้างงานสร้างสัมพันธ์ มุ่งมั่นบริการ สืบสานเศรษฐกิจพอเพียง

วัฒธรรมองค์กร

มุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นกัลยาณมิตรกับเพื่อนร่วมงาน ร่วมคิดร่วมบริหาร บริการด้วยจิตสาธารณะ

เอกลักษณ์องค์กร

รักความเป็นไทย ก้าวไกลสู่สากล

2.5.4 การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ส่วนราชการภายในแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มอำนวยการ งานอำนวยการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์การการประสานงาน และให้บริการ สนับสนุน ส่งเสริม ให้กลุ่มภารกิจและงานต่าง ๆ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สามารถบริหารจัดการ และดำเนินงานตามบทบาทภารกิจอำนาจหน้าที่ ได้อย่างเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลบนพื้นฐานของความถูกต้องและโปร่งใสตลอดจนสนับสนุน และให้บริการข้อมูลข่าวสาร เอกสาร สื่อ อุปกรณ์ทางการศึกษา และทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาบริหารจัดการได้อย่างสะดวกคล่องตัวมีคุณภาพ ประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

2. กลุ่มนโยบายและแผน กลุ่มนโยบายและแผนเป็นหน่วยงานที่ส่งเสริมสนับสนุน และประสานงานในเชิงให้สถานศึกษาจัดการศึกษาเป็นไปตามนโยบาย และมาตรฐานการศึกษาชาติ มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานตามยุทธศาสตร์เป็นสำคัญ (Strategic Result Based Management : SRBM) ใช้ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ (Strategic Performance Base Budgeting : SPBB) โดยเน้นความโปร่งใส ทันสมัย ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ยึดหลักการมีส่วนร่วม (Participation) การบริหารที่สนับสนุนที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School - Based Management) โดยมีกระบวนการวางแผนการดำเนินการตามแผนการกำกับติดตามผลอย่างเป็นระบบ

3. กลุ่มการบริหารงานบุคคล การบริหารงานบุคคลในเขตพื้นที่การศึกษาเป็นมาตรการจูงใจให้ข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของหน่วยงานโดยยึดหลักการกระจายอำนาจระบบคุณธรรม และหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้การบริหารจัดการมีความคล่องตัว เกิดความอิสระในการปฏิบัติงานภายใต้กฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติงานได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถมีขวัญกำลังใจ นำไปสู่การบริการครู และบุคลากรทางการศึกษาตามหลักการบริหารแบบมุ่งหวังผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนต่อไป

4. กลุ่มพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษา กลุ่มพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ส่งเสริม พัฒนา เสนอความเห็น สรุปรายงาน และให้ข้อเสนอแนะรวมทั้งควบคุม ตรวจสอบ กำกับ ติตาม เร่งรัด ดูแล แนะนำให้คำปรึกษา และการแก้ไขปัญหาต่างๆในการปฏิบัติงานของบุคลากรในกลุ่มพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยรวดเร็วถูกต้องตามระเบียบกฎหมาย คำสั่ง แนวปฏิบัติ หรือนโยบาย และแบบธรรมเนียมของทางราชการ

5. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา งานส่งเสริมการจัดการศึกษา เป็นงานที่สนับสนุน และส่งเสริมให้สถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นทีการศึกษา สามารถจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการบูรณาการการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ไปสู่การศึกษาตลอดชีพนำแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นใช้ประกอบการเรียนการสอน ส่งเสริมสุขภาพกาย และสุขภาพจิตให้สมบูรณ์ จัดสวัสดิการ สวัสดิภาพ และกองทุนเพื่อการศึกษา ที่จะเป็นการช่วยเหลือผู้เรียนปกติ ด้อยโอกาส พิการ และมีความสามารถพิเศษอีกทั้งส่งเสริมให้บุคคลครอบครัว ชุมชน สถาบันทางศาสนา สถานประกอบการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน ร่วมจัดการศึกษาที่จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้เรียน

6. กลุ่มการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา

7. กลุ่มบริหารงานการเงิน และสินทรัพย์

8. หน่วยตรวจสอบภายใน

9. กลุ่มส่งเสริมการศึกษาทางไกล เทคโนโลยีสาระสนเทศ และการสื่อสาร หน่อยงานที่ส่งเสริมสนับสนุน และจัดการศึกษาให้เป็นไปตามนโยบาย ศึกษา วิเคราะห์ ดำเนินการ และส่งเสริมการจัดการศึกษาทางไกล ศึกษาวิเคราะห์ วิจัย และพัฒนา ระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารและการจัดการศึกษา ดำเนินงานสารสนเทศเพื่อการบริหาร และการจัดการศึกษา ดำเนินการวิเคราะห์และปฏิบัติงานระบบคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ส่งเสริมสนับสนุน และนำเนินงานบริการเทคโนโลยีสารสนเทศ

10. กลุ่มกฎหมาย และคดี เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับกำกับ แนะนำ ตรวจสอบการปฏิบัติงานของผู้ร่วมปฏิบัติงานโดยใช้ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ และความชำนาญสูงใน

ด้านนิติการ ปฏิบัติงานที่ต้องตัดสินใจ หรือแก้ปัญหาที่ยาก และปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย หรือปฏิบัติงานในฐานะผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ โดยใช้ความรู้ ความสามารถประสบการณ์ และความชำนาญในด้านนิติการ ปฏิบัติงานที่ต้องตัดสินใจ หรือแก้ปัญหาที่ยาก และปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

กล่าวสรุปได้ว่า จากบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้นำโรงเรียนในสังกัดการศึกษาดังกล่าวมาเป็นประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยมีผู้อำนวยการโรงเรียน และครูที่ทำหน้าเป็นหัวหน้าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย เพื่อนำเอาข้อมูลนั้นมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติ

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.6.1 งานวิจัยในประเทศ

สมคะเน พิสัยพันธ์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชุมชนมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก” ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินโครงการของโรงเรียนในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ยังขาดการประสานงานที่ต่อเนื่องระหว่างโรงเรียนและชุมชน ผู้ปกครองมีส่วนร่วมน้อยมาก การจัดกิจกรรมต่างๆ มักจะเกิดจากการดำเนินการโดยครูเท่านั้น นักเรียนไม่มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น งบประมาณในการดำเนินโครงการเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีจำนวนไม่เพียงพอ ความต้องการของผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวกับการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย ผู้มีส่วนร่วมมีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วม มีความต้องการที่จะอาสาสมัครเป็นคณะกรรมการมีความต้องการที่จะร่วมแก้ปัญหานักเรียนในทุกเรื่อง 2) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชุมชนมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ประกอบด้วยกระบวนการ ดังนี้ (1) การเยี่ยมบ้านนักเรียนและสำรวจข้อมูลนักเรียนร่วมกับชุมชน (2) การวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับชุมชน (3) การแยกนักเรียนเป็นรายบุคคลร่วมกับชุมชนด้านการเรียน ด้านสภาพร่างกาย จิตใจและด้านสภาพครอบครัว (4) การจัดทำโครงการกิจกรรมส่งเสริมและแก้ไขปัญหาร่วมกับชุมชน (5) การดำเนินโครงการ กิจกรรมส่งเสริม การแก้ไขปัญหาร่วมกับชุมชน (6) การสรุปประเมินผลโครงการร่วมกับชุมชน และ (7) การเยี่ยมบ้านนักเรียนร่วมกับชุมชน

ณัฐริน เจริญเกียรติบวร (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง โมดูลการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของโมดูลการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ของโรงเรียนในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร มี 4 องค์ประกอบดังนี้ (1) ระบบข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน (2) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (3) การสนับสนุนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ (4) การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน 2) การสร้างโมดูลการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ภาษาที่ใช้ในการเขียนโปรแกรม PHP ลักษณะเป็นการฝังคำสั่งจากเว็บเพจ ซึ่งประกอบด้วยรายละเอียดของส่วนต่าง ๆ ดังนี้ คำชี้แจง องค์ประกอบโมดูลการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร รายงานการประเมินและข้อเสนอแนะ 3) ผลการยืนยันโมดูลการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร พบว่า โมดูลการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์และถูกต้องครอบคลุม

ไพโรจน์ เคนวิเศษ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผู้วิจัยสร้างและพัฒนาขึ้นจากแนวคิดทฤษฎีและกรณีศึกษา ประกอบด้วยตัวแปรแฝง 4 ตัว จำแนกเป็นตัวแปรแฝงภายนอก 1 ตัว คือภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและตัวแปรแฝงภายใน 3 ตัว ได้แก่ สร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ สร้างความร่วมมือกับชุมชนและประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าสถิติทางไค-สแควร์ = 55.65, dF = 41, P-value = 0.063, , χ^2/df = 1.357, GFI = .957, AGFI = .904, RMSER = .035 และ CN = 211.72 ประสิทธิผลของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ เท่ากับ 0.33 ปัจจัยสร้างความร่วมมือกับชุมชน มีอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.21 และปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีอิทธิพลทางตรง เท่ากับ 0.24 มีอิทธิพลทางอ้อมโดยส่งผ่านปัจจัยสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ และปัจจัยสร้างความร่วมมือกับชุมชน มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 0.40 และมีค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.64 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.50 หมายถึง สัดส่วนของความเชื่อถือได้ในตัวแปรประสิทธิผลของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่อธิบายได้ด้วยปัจจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ และสร้างความร่วมมือกับชุมชน ได้ร้อยละ 50

ปิยะพร ป้อมเกษตร์ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำกลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การบริหารระบบดูแล

ช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาประกอบด้วย 5 กลยุทธ์หลัก 1) ปฏิรูปการส่งต่อเพื่อเสริมสร้างคุณภาพนักเรียน 2) เสริมสร้างขีดความสามารถด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา 3) ส่งเสริมการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 4) สนับสนุนและพัฒนาการส่งเสริมนักเรียน และ 5) การคัดกรองนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพนักเรียน

วิราภรณ์ ส่งแสง (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกลุ่มโรงเรียนตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 5 โรงเรียน สอดคล้องกัน คือสภาพการดำเนินงานเป็นระบบที่ไม่ชัดเจน มีปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานขาดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องและมีความต้องการให้โรงเรียนพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) รูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกลุ่มโรงเรียนตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประกอบด้วย 2.1) แนวคิดและหลักการ 2.2) วัตถุประสงค์ 2.3) องค์ประกอบของระบบ 2.4) กระบวนการของระบบ 2.5) การบริหารระบบ 2.6) เกณฑ์และแนวทางการประเมินระบบ 2.7) โครงสร้างคณะกรรมการดำเนินงานระบบฯ และ 2.8) บทบาทของหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 3) ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้นพบว่า รูปแบบมีความสมบูรณ์ และ 4) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่พัฒนาขึ้นโดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

เฉลิมพงษ์ สุขสมพนารักษ์ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านช่างหม้อ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า 1) โรงเรียนบ้านช่างหม้อ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แต่ยังมีบางประการที่ยังต้องปรับปรุง ได้แก่ การไม่เข้าไปแก้ไขปัญหาในครอบครัวของนักเรียนอย่างทันท่วงที และการขาดการประสานงานกับผู้ปกครองอย่างต่อเนื่อง 2) ผู้วิจัยได้จัดทำระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านช่างหม้อ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอนขึ้นโดยใช้กระบวนการ PDCA และ 3) กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอยู่ในระดับดี

วรรณา โฉมฉิน (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประเมินความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน รองลงมา คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งต่อ ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ใน

ภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน พบว่า ไม่แตกต่างกัน และ 3) การประเมินความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นมากที่สุดเท่ากับ 0.07 รองลงมา คือ การส่งเสริมและพัฒนานักเรียนเท่ากับ 0.06 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และการส่งต่อเท่ากับ 0.03 และการคัดกรองนักเรียนเท่ากับ 0.02 ตามลำดับ

กรองทิพย์ บัวผาย (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 14 ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษามีแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ ดังนี้ (1) งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดทำเอกสารรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน พร้อมกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน ประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจขั้นตอนในการดำเนินงาน (2) ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างครบวงจร โดยหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมอบหมายเจ้าหน้าที่ฝ่ายบันทึกในระบบซีคราวด์ เพื่อให้มีข้อมูลนักเรียนทุกคนอย่างรอบด้านและเป็นระบบ (3) จัดให้มีการนิเทศ สนับสนุน ติดตามการทำงานการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมอบหมายหัวหน้าระดับชั้นศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลจากระเบียนสะสม แบบประเมินพฤติกรรม แบบบันทึกการเยี่ยมบ้าน นำข้อมูลที่ได้จากการการศึกษานักเรียนเป็นรายบุคคลบันทึกลงในระบบซีคราวด์ (4) จัดแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ตามเกณฑ์คัดกรองของโรงเรียน (5) กิจกรรม พัฒนา ส่งเสริมสนับสนุนแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย อย่างเป็นระบบ (6) ส่งต่อภายนอกบำบัดรักษาในรูปแบบกายจิตสังคมบำบัด 2) ผลการประเมินแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 14 คืองานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนมีข้อมูลนักเรียนทุกคนครบถ้วนรอบด้านและแม่นยำ จัดเป็นระบบ เป็นปัจจุบัน พร้อมใช้ มีเกณฑ์ในการคัดกรองที่เป็นมาตรฐานเป็นที่ยอมรับและมีข้อมูลนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหาครบและครอบคลุมทุกด้าน มีกระบวนการจัดการส่งเสริมและพัฒนาสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย นักเรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ มีมาตรการในการป้องกัน เฝ้าระวังไม่ให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรม มีการแก้ไขปัญหาโดยจัดค่ายปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากคณะวิทยากรผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะ และมีการส่งต่อโดยมติที่ประชุมพิจารณาเป็นรายกรณีไปทั้งส่งต่อภายในและส่งต่อภายนอก

ฤทธิ์ธิชัย ภู่สำอาง (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัด

พระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำแนกตามกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับความต้องการสูงสุด คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านที่มีระดับความต้องการต่ำสุด คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และ 2) แนวทางพัฒนาการดาเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนแยกตามด้าน ดังนี้ ด้านที่ 1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรจัดทำเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลนักเรียนในแต่ละส่วนได้ครอบคลุมและเรียกดูข้อมูลได้ ด้านที่ 2 การคัดกรองนักเรียน มีวิธีการในการคัดวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งกลุ่มนักเรียนออกเป็นกลุ่ม เพื่อพิจารณาผลการคัดกรองนักเรียน และหาแนวทางแก้ไขปัญหา ด้านที่ 3 การส่งเสริมพัฒนานักเรียน ควรกำหนดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน เพื่อเป็นการพัฒนาให้ตรงกับการฝึกอบรมแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างถูกต้อง ด้านที่ 4 ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรได้รับการฝึกอบรมแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างถูกต้อง และด้านที่ 5 การส่งต่อนักเรียน สถานศึกษาควรประสานงานสร้างความเข้าใจร่วมกัน มีการบันทึกข้อตกลงระหว่างสถานศึกษาในการส่งต่อนักเรียนทั้งภายในและภายนอกให้มีประสิทธิภาพ

มธุรส ผุดผ่อง (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ผลการศึกษาวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการส่งต่อ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา และด้านการส่งเสริมนักเรียน และ 2) ผลการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 ประกอบด้วย 5 ด้าน 37 แนวทาง ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง พบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

โยธิกา เลิศรัตยากร (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาพรวม พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้านคือ การป้องกันและแก้ไข การส่งเสริมและพัฒนา

การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน และการส่งต่อนักเรียน 2) การพัฒนาระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 2.1) ระบบ (1) ปัจจัยนำเข้า (Input) (2) กระบวนการ (Process) (3) ผลลัพธ์ (Output) (4) ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) และ (5) สภาพแวดล้อม (Environment) (2.2) การส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียน (1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมรายบุคคล (2) ด้านการคัดกรองนักเรียน (3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน (4) ด้านการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน (5) ด้านการส่งต่อนักเรียน และ 2.3) หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ (1) ทาน (2) ปิยวาจา (3) อัตถจริยา และ (4) สมานัตตตา 3) ระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ (1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ (1.1) การส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียน (1.2) สังคหวัตถุ 4 (1.3) บริบทโรงเรียน (1.4) กฎหมาย (1.5) บริบทของชุมชน (2) การะบวนการ (Process) ได้แก่ (2.1) กระบวนการส่งเสริมนักเรียน 5 ด้าน คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล การส่งต่อนักเรียน (2.2) การบูรณาการพุทธธรรม คือ สังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย ทาน การให้ ปิยวาจา วาจาเป็นที่รัก อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ สมานัตตตา ความมีตนเสมอ (3) ผลลัพธ์ (Output) (3.1) วัตถุประสงค์ที่แน่นอน (3.2) มีเป้าหมาย (3.3) หลักการ 4) ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) และ 5) สภาพแวดล้อม (Environment) คือ (5.1) สภาพแวดล้อมภายนอก และ (5.2) สภาพแวดล้อมภายใน

ขวัญเนตร มูลทองจาด (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดมรังสี ผลการวิจัยพบว่า 1) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดมรังสี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อ และการคัดกรองนักเรียน 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดม รังสี เมื่อจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์ในตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน พบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และ 3) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดมรังสี มี 5 แนวทาง เช่น (1) ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมากขึ้น (2) ควรสร้างแบบประเมินนักเรียนให้มีความหลากหลาย ใช้โปรแกรมประเมินพฤติกรรมนักเรียนมาใช้ในการดำเนินการรู้จัก นักเรียนเป็นรายบุคคลและปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน (3) ควรสำรวจความต้องการในการจัดกิจกรรมที่จะสามารถ พัฒนาความรู้ ทักษะ และเสริมสร้างประสบการณ์ของนักเรียนให้เต็มตามศักยภาพ (4) ควรจัดการอบรมครูเรื่อง เทคนิคการให้

คำปรึกษาเบื้องต้น เพื่อสามารถให้คำปรึกษาและแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็น และ (5) ควรมีการชี้แจงผู้ปกครองให้ทราบถึงถึงเหตุผลที่แท้จริงของการส่งต่อนักเรียน

เปรมยุดา สดจำ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์โควิด-19 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีภารกิจหลักที่เป็นหัวใจของสถานศึกษา 5 ประกาศ คือ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขนักเรียน และ 5) การส่งต่อนักเรียน เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบันที่อยู่ในสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งมีมาตรการช่วยเหลือนักเรียน 3 มาตรการ คือ (1) การจ่ายเงินเยียวยานักเรียน (2) อินเตอร์เน็ตฟรีสำหรับการเรียน (3) การลดภาระงานครูและนักเรียน เพื้อพัฒนาไปพร้อมกันในรูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นให้การมีส่วนร่วมของผู้เรียน สามารถกระตุ้นความสนใจ และมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างเด็ก ครู และวิธีการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

วาสนา จินดาสวัสดิ์ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ผลการวิจัยพบว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 มีองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ 1) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลืออย่างมีขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขนักเรียน การส่งต่อนักเรียน และ 2) การบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 กับการดูแลนักเรียนเพื่อให้ผู้บริหารและครูได้นำไปประยุกต์ใช้ ได้แก่ (1) เมตตา ความรัก ปรารถนาดีอยากให้นักเรียนมีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่ผู้เรียน (2) กรุณา ความสงสารคิดช่วยให้นักเรียนพ้นทุกข์ใฝ่ใจในอันที่จะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของผู้เรียน (3) มุทิตา ความยินดีในเมื่อนักเรียนอยู่ดีมีสุข มีใจแช่มชื้นต่อผู้เรียนที่มีสุขเจริญ และ (4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง รู้จักวางใจให้ถูกต้องตามความเป็นจริง

อาภากร แสวงการ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักศึกษาของสถาบันอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอาชีวศึกษาของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่ประสงค์ของการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอาชีวศึกษาของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและลำดับความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหามีความต้องการจำเป็นมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน และด้านการส่งต่อผู้เรียน 2) การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอาชีวศึกษาของสถาบันอาชีวศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย

5 ส่วน ได้แก่ (1) หลักการและ เหตุผล (2) ความมุ่งหมาย (3) กลไก (4) แนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอาชีวศึกษา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน คือ (4.1) ด้านการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล (4.2) ด้านการคัดกรองผู้เรียน (4.3) ด้านการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียน (4.4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา (4.5) ด้านการส่งต่อผู้เรียน (5) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนว ทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอาชีวศึกษาของอาชีวศึกษาเอกชน โดยรวมมีความ เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

กฤษฎิ์ณิชา พุทจิระ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดจันทาราม (ตั้งตรงจิตร 5) เน้นสมรรถนะประจำสายงานของครูประจำชั้น ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดจันทาราม (ตั้งตรงจิตร 5) เน้นสมรรถนะประจำสายงานของครูประจำชั้น พบว่า โดยภาพรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง การพัฒนารูปแบบโดยกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบด้านกระบวนการหรือวิธีการได้ 6 องค์ประกอบได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนา 4) การป้องกันและแก้ไข 5) การส่งต่อ และ 6) การนิเทศ ติดตามและประเมินผล ผลการใช้รูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดจันทาราม (ตั้งตรงจิตร 5) เน้นสมรรถนะประจำสายงานของครูประจำชั้นในด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล ด้านคุณค่า และด้านความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ข้อเสนอแนะ การนำผลการวิจัยครั้งนี้เพื่อใช้ประโยชน์ควรจัดทำคู่มือครูประจำชั้นโดยใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในโรงเรียน

2.6.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

วิลเลี่ยม โจน (Williams Jones, 2007) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน : การศึกษาการบริหารจัดการองค์กรและการรับรู้ด้านทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างส่วนเชื่อมต่อกับเรื่องสุขภาพของเยาวชน การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบเพื่ออธิบายความแตกต่างของแต่ละโมเดลที่ใช้ในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเพื่อสำรวจว่าโครงสร้างการบริหารจัดการองค์กรแบบที่ขาดหายไป วิธีการรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือการสัมภาษณ์บุคลากรผู้ปฏิบัติงานในส่วนงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องในการบริหารงานโรงเรียนจากภายนอก จากนั้นผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้กลยุทธ์แบบเน้นกรณีศึกษาในการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบในหลายกรณี ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างกันในพฤติกรรมด้านการเชื่อมต่อองค์ประกอบย่อยในแต่ละโมเดล และพบว่าความแตกต่างกันนี้ มีปัจจัยที่เด่นชัดที่สุด คือ ด้านการบริหาร กระบวนการ และการติดตามผล ที่มีผลกระทบต่อนักเรียนที่รับบริการจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอีกด้วย

เรนกี้ (Reinke, 2008) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การลดปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนในปัจจุบันและอนาคตผ่านการสอนในชั้นเรียน ผลการศึกษาพบว่า การช่วยเหลือและพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนถ้าสามารถทำได้ถูกทางก็จะเป็นการช่วยลดระดับของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและลดความเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะเกิดกับโรงเรียน ครูต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถจัดการกับพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้อาจก่อให้เกิดความเสียหายได้ ดังนั้น ผลกระทบจากการจัดระบบการช่วยเหลือนักเรียนภายในโรงเรียน อาจมีผลกระทบต่อปัญหาด้านพฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือในชั้นเรียน โดยใช้รูปแบบการให้คำปรึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันและเปลี่ยนแปลงระบบในห้องเรียนภายใต้ระบบของโรงเรียน ผลลัพธ์ที่ได้แสดงให้เห็นว่าการให้คำปรึกษาในชั้นเรียน มีผลทำให้พฤติกรรมของนักเรียนเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น ลดพฤติกรรมด้านการทำลายและพบว่าการให้คำปรึกษาในห้องเรียนทำให้พฤติกรรมครูและนักเรียนเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

ไบล์เดน (Biddle, 2009) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงฆ่าตัวตาย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ชอบและเข้าร่วมในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นผลเนื่องมาจากการมีความคิดฆ่าตัวตาย การแสดงท่าทางหรือพยายามที่จะละเมิดนโยบายด้านการใช้ยาเสพติดและสารประเภทแอลกอฮอล์ลดลงรวมทั้งถูกสั่งพักการเรียนทดลองอย่างไรก็ตาม จากการรายงานของนักเรียนที่ชอบและเข้าร่วมในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อแก้ปัญหาการคิดฆ่าตัวตายและปัญหาอื่น ๆ ทำให้สามารถทำนายรูปแบบการละเมิดนโยบายด้านการใช้ยาเสพติดและสารประเภทแอลกอฮอล์อย่างต่อเนื่อง เช่น พบว่าบางครั้งนักเรียนเหล่านี้ก็อาจจะใช้ยาเสพติดและสารประเภทแอลกอฮอล์เพื่อการรักษาตนเอง และพบว่ารูปแบบการบริการที่มีค่านัยสำคัญทางด้านสถิติสูงสุด ในการทำนายผลการลดระดับและพบว่า รูปแบบการบริการที่มีค่านัยสำคัญทางด้านสถิติสูงสุดในการทำนายผล การลดระดับการละเมิดนโยบายด้านการใช้ยาเสพติดและสารประเภทแอลกอฮอล์รวมทั้งการลดระดับการถูกสั่งพักการเรียน สำหรับนักเรียนกลุ่มเสี่ยงคิดฆ่าตัวตาย คือส่วนที่ได้รับการประเมินโดยหน่วยงานที่รับอนุญาตให้ทำการจัดหายาเสพติดและสารประเภทแอลกอฮอล์ไว้ใช้ได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย นอกจากนี้ ยังพบว่าการวางระบบดูแช่วยเหลือนักเรียนไว้ในโรงเรียนอื่น ๆ เช่น โรงเรียนสำหรับเยาวชนที่มีปัญหาด้านการผิดวินัยและการบริการสำหรับเด็กและเยาวชนที่จัดขึ้น โดยหน่วยงานของชุมชนมีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับการลดระดับการละเมิดนโยบายด้านการใช้ยาเสพติด และสารประเภทแอลกอฮอล์ในโรงเรียนพบว่าการรักษาผู้ป่วยนอกที่มีอาการติดยาเสพติดและสารประเภทแอลกอฮอล์ คือตัวทำนายผลด้านการสนับสนุนระดับการเลื่อนชั้นเรียนหรือการจบการศึกษาจากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสำหรับนักเรียนเหล่านั้น

โซโรชาน (Sorochan, 2011) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง โดยพิจารณาจากสภาพแวดล้อมในสังคมที่อยู่อาศัย สภาพ

ครอบครัว สภาพบุคคลรอบข้างและลักษณะเฉพาะบุคคลของนักเรียน เป็นเกณฑ์ในการแบ่งนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง ซึ่งการการพัฒนาให้นักเรียนเหล่านี้ให้ประสบความสำเร็จได้นั้น พบว่า ต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลายด้าน โดยเริ่มต้นจากพื้นฐานความเชื่อว่านักเรียนสามารถพัฒนาได้และมีความหวังที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขต่อไป ประกอบกับการที่มีผู้นำที่มีความตระหนักและมุ่งมั่นในการดำเนินงานโดยมีการกำหนดรูปแบบการบริหารงานและวางนโยบายเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้าน และมีการส่งเสริมให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือนักเรียน พร้อมกับประสานความร่วมมือระหว่างครู เจ้าหน้าที่ ผู้ปกครอง และชุมชนเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ

กิบลิน และโปร์แลนด์ (Giblin and Poland, 2014) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการด้านสุขภาพของนักเรียนไฮสคูลในดีทรอยด์ (Health Needs of High School Student in Detroit) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนไฮสคูลในท้องถิ่นและละแวกใกล้เคียง นักเรียนที่มีอายุน้อยกว่า มักมีปัญหาด้านยาเสพติด สุรา โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การสูบบุหรี่ ความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ และปัญหาในการทำงาน ส่วนความต้องการข้อมูลทางด้านสุขภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดนนักเรียนที่มีอายุน้อยกว่าต้องการข้อมูลเกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ส่วนด้านเพศของนักเรียน พบว่า ปัญหาทางเพศหญิง จะมีปัญหาด้านความต้องาการมากกว่าเพศชาย การคุมกำเนิด ปัญหาทางด้านอารมณ์และโรคจิต การลดความอ้วน ปัญหาด้านผิวพรรณเพศชายมากกว่าเพศหญิง ในเรื่องของงานนอกจากนั้นยังพบว่า ในด้านความต้องการข้อมูลด้านสุขภาพนักเรียนส่วนใหญ่ ร้อยละ 60 อยากได้ข้อมูลจากแพทย์เป็นการส่วนตัวมากกว่าให้ข้อมูลเป็นกลุ่มหรือแจกเอกสาร

แจ็คสัน (Jackson, 2015) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบของการจัดกิจกรรมกลุ่มที่ปรึกษาปัญหาพฤติกรรมด้านเชาวน์ปัญญา โดยเน้นเทคนิคการควบคุมตนเอง ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมในชั้นเรียนและประสิทธิภาพในตนเองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมนี้มีผลกระทบในด้านบวกที่มีผลต่อพฤติกรรมในชั้นเรียนและประสิทธิภาพในตนเองและงานวิจัยยังมีข้อเสนอแนะว่าอาจารย์แนะแนวควรปฏิบัติงานกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมในชั้นเรียนแบบ แปลกแยกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้วิธีการปฏิบัติอย่างจริงจังกับนักเรียนเหล่านี้ ผู้แนะแนวต้อง มีความสามารถในการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาพฤติกรรมมากขึ้น

ดัสกลาส (Douglas, 2020) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีความผิดปกติทางอารมณ์หรือพฤติกรรม ผลการศึกษาวิจัยพบว่า นักเรียนมีความต้องการบริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ ให้มีรูปแบบทางเลือกที่จะต้องการได้รับการสนับสนุนเพื่อให้มีความเข้าใจที่ดีขึ้น มีการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาเป็นรายบุคคลสำหรับนักเรียนที่มีความผิดปกติทางอารมณ์หรือพฤติกรรม มีการประสานงานไปยังผู้เกี่ยวข้อง เมื่อนักเรียนเข้าสู่ช่วงวัยที่เหมาะสมจะต้องได้รับความร่วมมือจากครอบครัวเพื่อให้การสนับสนุนพฤติกรรมและการเปลี่ยนแปลงทางบวก

การเตรียมความพร้อมของนักเรียนการวางแผนการศึกษาที่ดี จะทำให้นักเรียนมีการพัฒนาพฤติกรรม มีการปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองไปในทางที่ดีขึ้น ครอบครัว ชุมชนมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก นักเรียนควรได้รับการศึกษาและการบริการทางสังคมเพื่อให้พวกเขามีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

กูนเดอร์สัน (Gunderson, 2020) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้การประชุมสร้างสรรค์ในโรงเรียน ซึ่งเรียกชื่อเฉพาะว่าการประชุมกลุ่มครอบครัวในการศึกษาแก้ปัญหาเด็กนักเรียนหนีเรียน โดยให้ผู้ปกครองที่มีลูกหลานหนีเรียนได้เข้าร่วมประชุม ปรึกษาหารือวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยกลุ่มครอบครัวประกอบด้วย กลุ่มเสี่ยงต่ำ กลุ่มเสี่ยงปานกลาง และกลุ่มเสี่ยงสูง โดยกลุ่มเสี่ยงต่ำเป็นกลุ่มนักเรียนที่เคยได้รับการลงโทษจากทางโรงเรียนบ้าง และกลุ่มเสี่ยงสูงนักเรียนเคยได้รับการลงโทษจากโรงเรียนอย่างรุนแรงในการประชุมผู้ปกครองนักเรียนทั้ง 3 กลุ่ม การประชุมมีลักษณะกันเองยอมรับฟังซึ่งกันและกันทุกคนมีสิทธิแสดงความคิดเห็นในการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการหนีเรียนของนักเรียน ผู้ปกครองได้รวมพลังที่จะสร้างสรรค์ครอบครัว และได้ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน โรงเรียนได้ให้โอกาสครอบครัวต่าง ๆ เสนอแนวคิดที่เป็นประโยชน์อันจะทำไปสู่ข้อสรุป เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทางโรงเรียนต่อไป กระบวนการประชุมผู้ปกครองซึ่งเป็นกระบวนการที่เรียบง่าย ผลการดำเนินการเป็นพลวัตร มีผลทางบวกต่อนักเรียน ครอบครัวและทางโรงเรียนยังมีผลสำคัญต่อการมาโรงเรียนของนักเรียน ซึ่งวิธีแก้ปัญหาดังกล่าวมีประสิทธิภาพดีกว่ารูปแบบการแก้ปัญหาหนีเรียนในปัจจุบัน

จอห์นสัน (Johnson, 2021) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการให้คำปรึกษาที่มีประสิทธิผลในโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า แผนการแนะแนวในปัจจุบันควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ นอกจากนั้นการสำรวจประสิทธิผลของแผนงานของโรงเรียนสามารถนำมาใช้ได้กับฝ่ายกิจกรรมนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาที่แสวงหาแผนงานให้คำปรึกษาที่มีประสิทธิภาพที่มุ่งให้ความสำคัญกับความก้าวหน้าของนักเรียน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาให้แก่นักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมากทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาในวัยนี้จะมีการปรับตัวในทุก ๆ ด้าน และการที่จะให้นักเรียนเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดแนวคิดและกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนไว้ 5 ประการ ดังนี้ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา 5) การส่งต่อ เพื่อให้สถานศึกษาปฏิบัติงานอย่างมีระบบและเกิดประสิทธิภาพในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งปัจจัยด้านการบริหางาน กระบวนการ และการติดตามผล มีผลต่อความสำเร็จในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

กลุ่มเสี่ยง โดยพิจารณาเริ่มต้นจากพื้นฐานความเชื่อว่านักเรียนสามารถพัฒนาได้และมีความหวังที่จะพัฒนานักเรียนต่อไป

2.7 สรุป

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยหลักพุทธธรรม จากนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ และการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการบริหาร ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยหลักพุทธธรรม โดยนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย แนวคิดของนักวิชาการศึกษาเพื่อมากำหนดในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบไปด้วย 1) แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา ได้แก่ (1) บาร์โทล และมาร์ติน (bartol and Martian, 1997) (2) สายยุด ใจสำราญ (2549) (3) สุพานี สฤษ์วานิช (2553) (4) นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2553) (5) วิโรจน์ สารรัตนะ (2555) และ (6) สมเกียรติ พ่วงรอด (2565) 2) แนวคิดเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ (1) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) (2) สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2560), (3) กรมสุขภาพจิต (2560) (4) สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา (2552) (4) มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ (2552) 3) แนวคิดประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 และหลักสังคหวัตถุ 4 สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมธโร) (2541), พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2548), พระมหาบุญมี มาลาวชิโร (2553), วาสนา จินดาสวัสดิ์ (2564) และ 4) แนวคิดการประเมินรับรองของแมคมิลแลนด์ และชูมาร์เคอร์ (McMillan J.H. & Schumacher S., 2010) จากการสรุปแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จะเห็นได้ว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ประกอบกับการที่มีผู้นำที่มีความตระหนักและมุ่งมั่นในการดำเนินงานโดยมีการกำหนดรูปแบบการบริหารงานและวางนโยบายเพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้าน และมีการส่งเสริมให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องได้รับการพัฒนาทักษะการช่วยเหลือนักเรียน พร้อมกับประสานความร่วมมือระหว่างครู เจ้าหน้าที่ ผู้ปกครอง และชุมชนเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัย “รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) สร้างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 3) ประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Approach Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัย ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 วิธีการและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.3 ตัวแปรที่ศึกษา

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.5 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.8 สรุป

3.1 วิธีการและขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปตามระเบียบวิธีวิจัย และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวิธีการและขั้นตอนดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงการวิจัย ผู้วิจัยจัดเตรียมโครงการวิจัยอย่างเป็นระบบตามระเบียบวิธีการดำเนินการวิจัย เริ่มต้นด้วยการศึกษาสภาพปัญหาและความจำเป็นของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ด้วยการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี

และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ จากเอกสารวิชาการ ตำรา ข้อมูลสารสนเทศ งานวิจัยต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศจากสื่อที่หลากหลายทั่วไปและสื่ออิเล็กทอนิกส์ เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย จัดทำโครงร่างการวิจัย นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา และสอบป้องกันโครงร่างการวิจัย โดยขั้นตอนสุดท้ายของขั้นนี้เป็นการปรับแก้ไขโครงร่างการวิจัยตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสอบป้องกันโครงร่างการวิจัย และขออนุมัติบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนนี้ เพื่อเป็นการตอบคำถามการวิจัย ข้อ 1 “องค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีปัจจัยใดบ้าง” ข้อ 2 “รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธโรงเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นอย่างไรและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่” ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยกำหนดวิธีการวิจัย ดังนี้

1) ศึกษา วิเคราะห์ และสรุปวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2) ศึกษา วิเคราะห์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3) นำข้อสรุปที่ได้มาสังเคราะห์ (Content Synthesis) เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม เพื่อเป็นกรอบในการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire)

4) นำนำบทสรุปองค์ประกอบของการสัมภาษณ์และข้อสรุปจากการศึกษาหลักการแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่ได้มาจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา และประเด็นสัมภาษณ์ (Content Synthesis) ด้วยค่าความถี่ตั้งแต่ระดับ 5 ขึ้นไปที่มีความคิดเห็นตรงกัน เพื่อสรุปเป็นองค์ประกอบแล้วนำไปสร้างเป็นตัวแปรซึ่งเป็นกระบวนคำถามของแบบสอบถาม

ขั้นที่ 2 การร่างรูปแบบ ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) นำตัวแปรองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำมาพัฒนาเป็นเครื่องมือการวิจัยในลักษณะแบบสอบถาม (Questionnaire)

2) ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย (แบบสอบถาม) โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยดัชนีความสอดคล้องที่เรียกว่า IOC (Index of Item- Objective Congruence) ซึ่งพิจารณาค่า IOC ที่มากกว่า 0.5 ขึ้นไป โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

3) ทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างเดียวกับการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 10 โรงเรียน รวมผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 คน รวบรวมข้อมูลทั้งหมดวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)

4) นำแบบสอบถามที่จัดทำสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมจำนวนทั้งสิ้น 226 โรงเรียน รวบรวมข้อมูลแล้ววิเคราะห์หาองค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อให้ได้องค์ประกอบรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม

ขั้นที่ 3 สร้างรูปแบบ

1) ร่างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

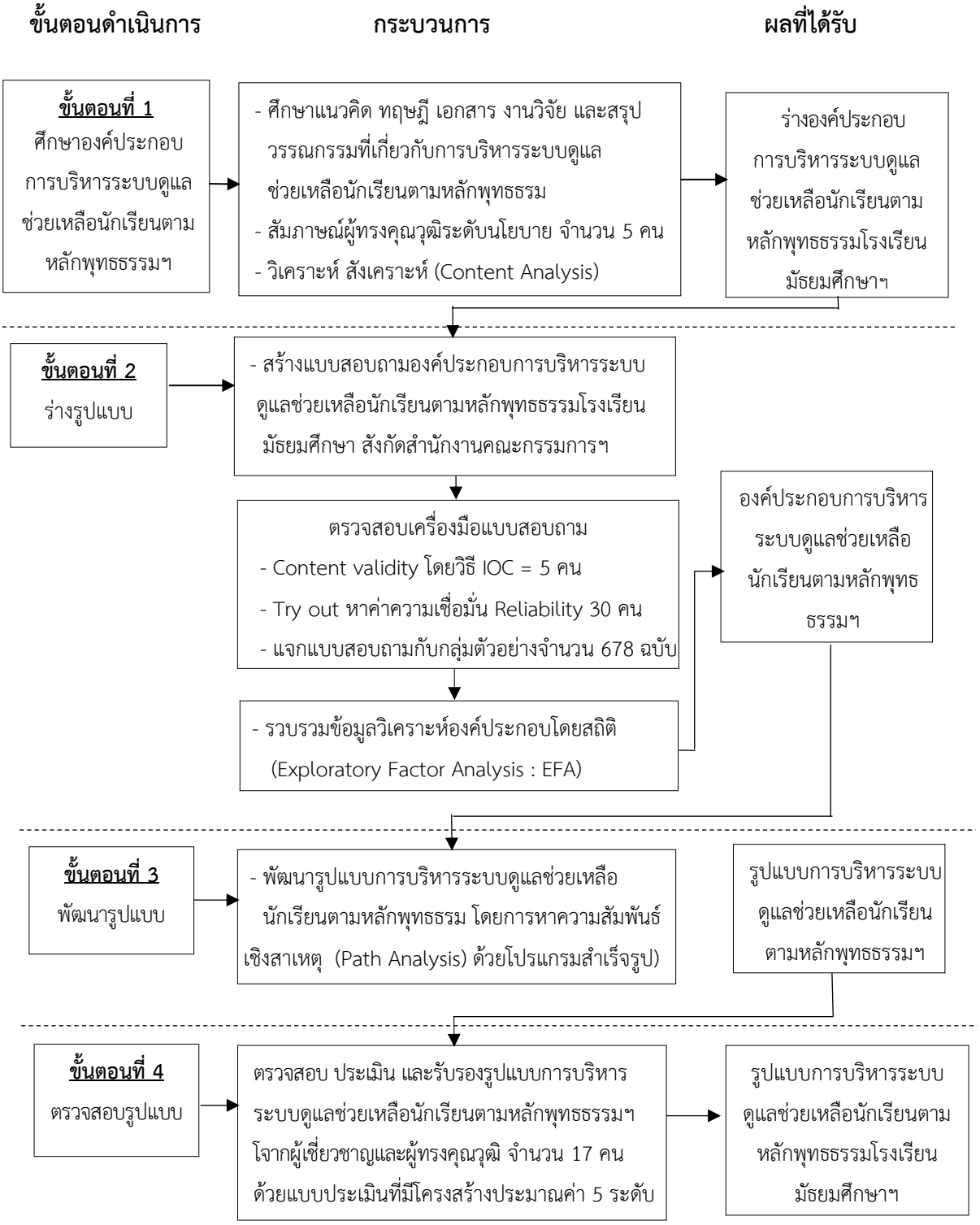
2) นำร่างรูปแบบไปวิเคราะห์สถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวแปร โดยหาค่าร้อยละและค่าสถิติที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการทดสอบสมมติฐานโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่กำหนดไว้ ว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ และโมเดลที่ได้จากการศึกษาของผู้วิจัย โดยการหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Path Analysis) ได้รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา

ขั้นที่ 4 ตรวจสอบรูปแบบที่เหมาะสม

ผู้วิจัยนำร่างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้จากการพัฒนารูปแบบในขั้นที่ 3 มาตรวจสอบและเพิ่มความน่าเชื่อถือในการสร้างรูปแบบที่เหมาะสม โดยนำองค์ประกอบรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 ท่าน ได้พิจารณาในประเด็นความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงให้ได้รูปแบบที่เหมาะสมต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 รายงานผลการวิจัย ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล สรุปข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นทำร่างรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ นำเสนอต่อคณะกรรมการการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขตามที่คณะกรรมการเสนอแนะ จัดพิมพ์รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขออนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิตต่อไป

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบไปด้วย 1) โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,501-2,499 คน มีจำนวน 291 โรงเรียน และ 2) โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 2,500 คนขึ้นไป มีจำนวน 258 โรงเรียน รวมโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษรวมจำนวนทั้งสิ้น 549 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2564 (รายชื่อโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ ในภาคผนวก ฉ หน้า 350)

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 226 โรงเรียน โดยมีผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน ครูที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 1 คน และครูที่ปรึกษา จำนวน 1 คน รวมทั้งหมด 678 คน สำหรับการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และใช้วิธีเทียบบัญญัติไตรยางค์ โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) โดยให้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม (Sample Unit) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลาก (Lottery) ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลโรงเรียนมัธยมศึกษา

ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษา	ประชากร (โรงเรียน)	กลุ่มตัวอย่าง (เครซี่ & มอร์แกน)	ผู้ให้ข้อมูล (คน)			รวม
				ผู้อำนวยการโรงเรียน	หัวหน้างานระบบดูแล	ครู	
1	ขนาดใหญ่	291	120	226	226	226	**678**
2	ขนาดใหญ่พิเศษ	258	106				
รวม		549	226	226	226	226	

ที่มา: ข้อมูลรายชื่อโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตามขนาดใหญ่และใหญ่พิเศษ สืบค้นจาก https://data.bopp-obec.info เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2565

3.3 ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วยตัวแปรพื้นฐานและตัวแปรที่ศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

1. ตัวแปรพื้นฐาน คือ ตัวแปรที่เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน และประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่ง

2. ตัวแปรที่ศึกษา คือ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามแนวคิด ทฤษฎี ประกอบไปด้วย 1) บาร์โทลและมาร์ติน (bartol and Martian, 1997) 2) สายยุด ใจสำราญ (2549) 3) สุพานี สฤษ์วานิช (2553) 4) นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2553) 5) วิโรจน์ สารรัตนะ (2555) 6) สมเกียรติ พ่วงรอด (2565) 7) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) 8) สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2560) 9) กรมสุขภาพจิต (2560) 10) สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา (2552) 11) มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ (2552) 12) สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมธโร) (2541) 13) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2548) 14) พระมหาบุญมี มาลาวชิโร (2553) 15) วาสนา จินดาสวัสดิ์ (2564) 16) ไพโรจน์ เคนวิเศษ (2558) 17) โยธิกา เลิศรัตยากร (2563) 18) ขจิตพันธ์ สุวรรณศิริภักดิ์ (2566) 19) เพลินใจ พฤกษชาติรัตน์ (2566) 20) นฤเทพ ใจสุทธิ (2566) 21) นฤภพ ขันทับไทย (2566) 22) สายัณห์ ต่ายหลี (2566) มีดังนี้

2.1 การวางแผน หมายถึง ผู้บริหารมีกระบวนการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายระยะยาว เป็นการกำหนดแผนที่ให้ความสำคัญกับการมองไปสู่อนาคตภายใต้การพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการใช้ทรัพยากรและการพิจารณาถึงทางเลือกต่าง ๆ อย่างรอบคอบและชัดเจนว่าจะสามารถนำไปสู่ภารกิจและเป้าหมายที่วางไว้ รวมทั้งมีการระดมสมองเพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในของโรงเรียนที่มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

2.2 การจัดสรรบุคลากร หมายถึง การบริหารงานอันเกี่ยวกับตัวบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ทุกประเภทของหน่วยงาน การบริหารงานดังกล่าวรวมตั้งแต่การแสวงหาคนมาทำงาน การบรรจุแต่งตั้ง การฝึกอบรมพัฒนาบุคคลที่บรรจุและแต่งตั้งไว้แล้ว การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้นและลดขั้นตลอดจนการให้พ้นจากงานและการบำรุงรักษาสภาพของการทำงานที่ดี

2.3 การควบคุม หมายถึง กระบวนการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานการเปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือเกณฑ์ ความถูกต้องให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่ระบุ การเก็บรวมรวมข้อมูล การรายงานผล การดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2.4 การประสานงาน หมายถึง ผู้บริหารมีการร่วมกันในการปฏิบัติภารกิจขององค์การให้บรรลุเป้าหมาย โดยผู้บริหารเป็นผู้กำหนดความสัมพันธ์ต่าง ๆ เพื่อให้ภารกิจขององค์การบรรลุประสิทธิผลและประสิทธิภาพ การกำหนดกลุ่มงานทุกองค์การต้องมีหน้าที่ต้องปฏิบัติโดยบุคคลที่มีความสามารถแตกต่างกัน โดยมีเครือข่ายประสานความร่วมมือทางการศึกษาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ด้านการศึกษาภายในหรือนอกเขตพื้นที่การศึกษา

2.5 การรู้จักนักเรียนรายบุคคล หมายถึง การศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวนักเรียนอย่างรอบด้าน ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสมหลากหลาย เพื่อที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น เช่น ข้อมูลด้านความสามารถของนักเรียนทั้งผลการเรียนและความสามารถด้านอื่น ๆ ด้านสุขภาพของนักเรียนทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต ด้านครอบครัวของนักเรียนทั้งเศรษฐกิจความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวด้านอื่น ๆ เช่น พฤติกรรมการแสดงออก ความปลอดภัยในการเดินทาง เป็นต้น

2.6 การคัดกรอง หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้รู้เกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น กลุ่มปกติ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ควรได้รับการสร้างภูมิคุ้มกันและการพัฒนา กลุ่มเสี่ยง ซึ่งต้องให้การป้องกันหรือแก้ไขตามแต่กรณี กลุ่มมีปัญหาซึ่งต้องช่วยเหลือและแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน และกลุ่มพิเศษ คือนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความเป็นอัจฉริยะซึ่งต้องให้การส่งเสริมให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพ ตามความสามารถพิเศษนั้นจนถึงขั้นสูงสุด

2.7 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน หมายถึง การส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มที่มีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจตนเอง ในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาและเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง มีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนและชุมชนคาดหวังต่อไป

2.8 การส่งต่อและป้องกันนักเรียน หมายถึง การให้คำปรึกษาเบื้องต้นในการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน โดยครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา ตามกระบวนการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน ในกรณีที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ เช่น ครูแนะแนว ครูประจำวิชาหากปล่อยให้เป็นบทบาทหน้าที่ของครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้นความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้นหรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข การส่งต่อแบ่งออกเป็น การส่งต่อภายในและการส่งต่อภายนอก

2.9 การมีส่วนร่วมกับชุมชน หมายถึง การใส่ใจต่อบริบทของชุมชน โดยให้ชุมชนองค์กรสหวิชาชีพเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของชุมชน

การสร้างความตระหนักในการรับผิดชอบร่วมกัน การสร้างชุมชนในเป็นหน่วยการเรียนรู้และทรัพยากรร่วมกัน

2.10 เป็นคนดี หมายถึง เป็นคนที่รู้จักควบคุมตนเอง มีความรู้ทักษะจำเป็นในการดูแลตนเอง มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร เป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติตามประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนและสังคม

2.11 เป็นคนเก่ง หมายถึง นักเรียนเป็นคนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต รู้ศักยภาพของตนเอง มีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็นตามหลักสูตร มีเจตคติที่ดี และมีทักษะในการดำเนินชีวิตในสังคมได้

2.12 มีความสุข หมายถึง นักเรียนมีสุขภาพกาย สขภาพจิต และสุขนิสัยที่ดี มีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกัน สามารถหลีกเลี่ยง ป้องกันอันตราย และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ดำรงชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียง

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire)
2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)
3. แบบตรวจสอบรายการ (Check List)

แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อคำถามครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา โดยสร้างข้อคำถามภายใต้กรอบแนวคิด ทฤษฎี และครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา ซึ่งแบบสอบถามในครั้งนี้ใช้สอบถามความคิดเห็นของผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และครูที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยแบ่งข้อคำถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check list) ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน และประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่ง

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Best & Kahn, 1993, p. 247) เป็นการวัดความคิดเห็นที่แสดงออกถึงการปฏิบัติในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีปฏิบัติในการบริหารจัดการกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับมากที่สุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 5 คะแนน

ระดับ 4 หมายถึง มีปฏิบัติในการบริหารจัดการกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับมาก มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 4 คะแนน

ระดับ 3 หมายถึง มีปฏิบัติในการบริหารจัดการกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับปานกลาง มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 3 คะแนน

ระดับ 2 หมายถึง มีปฏิบัติในการบริหารจัดการกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับน้อย มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 2 คะแนน

ระดับ 1 หมายถึง มีปฏิบัติในการบริหารจัดการกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับน้อยที่สุด มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 1 คะแนน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-Ended Questionnaire) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้ให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ใช้สำหรับตรวจสอบรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นฐาน จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีคุณสมบัติ เช่น จบการศึกษาในระดับปริญญาเอกด้านการบริหารการศึกษา ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษา หรือเป็นผู้บริหารในระดับนโยบายในด้านการบริหารการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี เพื่อประเมินและรับรองรูปแบบและเพิ่มความน่าเชื่อถือรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ โดยใช้แบบประเมินแบบมีโครงสร้างที่ให้เลือกแบบประมาณค่าใน 5 ระดับ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะ เพื่อตรวจสอบรูปแบบว่ามีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ แล้วนำมาสรุปและปรับปรุงรูปแบบให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สำหรับการประเมินและรับรองรูปแบบ ผู้วิจัยได้สร้างแบบประเมินขึ้นเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น และใช้สถิติเพื่อหาร้อยละขององค์ประกอบหลักโดยมีประเด็นในการประเมินใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ความถูกต้อง (Accuracy Standards) 2) ความเหมาะสม (Propriety Standards) 3) ความเป็นไปได้ (Feasibility Standards) และ 4) ความเป็นประโยชน์ (Utility Standards)

3.5 การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีวิธีการสร้างและทดสอบเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดตัวแปรในการวิจัย กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรและกรอบการวัดตัวแปร แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา โดยนำนิยามเชิงปฏิบัติการที่กำหนดขึ้นมากำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับประเด็นที่ต้องการวัด จำนวนข้อคำถาม เขียนคำถามที่จะพัฒนาเป็นแบบสอบถาม และตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด

2. แบบสอบถามความคิดเห็น (Questionnaire) ผู้วิจัยได้จัดสร้างและพัฒนาแบบสอบถามชนิดจัดอันดับห้าระดับ (Rating Scale)

3. ประมวลความรู้เกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร (Content Analysis) การสังเคราะห์องค์ความรู้ (Content Synthesis) ประมวลผลทุกส่วนนำมาสร้างแบบสอบถามภายใต้การแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและภาษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

4. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถาม (Content Validity) โดยพิจารณาความสอดคล้องและความเหมาะสมของข้อคำถามรายข้อกับนิยามเชิงปฏิบัติการที่กำหนด ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้หลักการการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (Index of Item-Objective Congruence : IOC) มีรายละเอียด ดังนี้

1) นำแบบสอบถามที่ได้รับการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาให้ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามด้านความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับการใช้ภาษาและความครอบคลุมของเนื้อหา ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจ IOC ไปให้กับผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิด้วยตนเอง

2) เกณฑ์การพิจารณา คือ 1) ให้คะแนน +1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ตรงกับนิยามเชิงปฏิบัติการ 2) ให้คะแนน -1 เมื่อแน่ใจว่าวัดได้ไม่ตรงกับนิยามเชิงปฏิบัติการ และ 3) ให้คะแนน 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าวัดได้ตรงกับนิยามเชิงปฏิบัติการหรือไม่ ซึ่งข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 มีค่าความเที่ยงตรงที่ใช้ได้ และข้อคำถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า 0.50 มีค่าความเที่ยงตรงที่ยังใช้ไม่ได้ ยังต้อง

ปรับปรุงแก้ไขภาษารวมทั้งข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงแก้ไขในด้านสำนวนภาษาของข้อคำถาม หลังจากนั้นนำไปปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองใช้ ซึ่งผลจากการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่า มีค่าตั้งแต่ 0.80-1.00 ซึ่งถือว่าแบบสอบถามมีความเที่ยงตรงที่ใช้ได้ (ภาคผนวก ข หน้า 282)

5. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับจากการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม (Try Out) ไปแจกด้วยตนเองและรอรับกลับ โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มบุคลากรที่มีคุณลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูที่เป็นหัวหน้าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษา จากโรงเรียนรวม 10 โรงเรียน รวมผู้ให้ข้อมูล 30 คน แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ของครอนบาค ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (Cronbach, อ้างถึงใน ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2560, หน้า 419) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.980 (ภาคผนวก ค หน้า 300) และค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามเป็นรายข้อ (Item Analysis) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-Total Correlation) ซึ่งข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไปถือว่าใช้ได้ ผลการหาค่าอำนาจจำแนกของข้อคำถามมีค่าระหว่าง 0.302-0.835 (ภาคผนวก ค หน้า 300)

6. นำแบบสอบถามที่จัดทำสมบูรณ์แล้วไปเก็บข้อมูลกับหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 226 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูที่เป็นหัวหน้าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและครูที่ปรึกษา รวมผู้ให้ข้อมูลจำนวน 678 คน แบบสอบถาม (ภาคผนวก ง, หน้า 303)

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือถึงคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาและประธานคณะกรรมการหลักสูตร ในการทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

2. ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปถึงผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาและผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง (Try Out) เพื่อแจ้งให้ทราบวัตถุประสงค์ และขอความร่วมมือในการจัดเก็บข้อมูลในการวิจัย

3. ผู้วิจัยดำเนินการจัดทำแบบสอบถาม และส่งแบบสอบถามด้วย ตนเองสำหรับโรงเรียนที่สามารถดำเนินการเองได้ ส่วนโรงเรียนที่ติดขัดด้วยข้อจำกัดด้านความพร้อมและเวลา ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์โดยวิธีการลงทะเบียนพร้อมแนบซองเปล่าติดแสตมป์ เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามส่งแบบสอบถามกลับคืนผู้วิจัยโดยตรงทางไปรษณีย์ และใช้วิธีสแกนแบบสอบถามผ่านทางแอปพิเคชั่น (Google Forms) หากพบว่าผู้ให้ข้อมูลยังไม่ส่งแบบสอบถามคืนตามกำหนด ผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามขอความร่วมมืออีกครั้ง จนได้รับคืนมาจำนวน 678 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยเมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว ได้รวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้รับกลับคืนมา สำรวจความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป รายละเอียดดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้การแจกแจงค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวแปรการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยหาค่าสถิติที่เกี่ยวข้อง สถิติที่ใช้เพื่อศึกษาดูความสอดคล้องของข้อมูลเชิงประจักษ์และตัวแปรที่ได้จากการศึกษาของผู้วิจัย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean : $\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) เป็นสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ระดับการยอมรับขององค์ประกอบหลัก โดยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกตัวแปรเพื่อกำหนดในโมเดลที่จะนำไปทดสอบ คือ ค่าเฉลี่ยเท่ากับหรือมากกว่า 3.00 เพื่อคัดสรรกำหนดไว้ในรูปแบบสำหรับเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูลด้านองค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ของคะแนนเป็นตัวชี้วัด โดยกำหนดเป็นเกณฑ์และแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของ (บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว, 2535, หน้า 23-24) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียนในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียนในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียนในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียนในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติของผู้บริหารโรงเรียนในระดับน้อยที่สุด

3. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Co-Efficiency) ใช้วิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ของข้อมูลเบื้องต้นก่อนนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบ ด้วยวิธีสกัดองค์ประกอบ “PCA” (Principal Component Analysis) และหมุนแกนขององค์ประกอบแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีการแวริแมกซ์ (Varimax rotation) เพื่อจัดกลุ่มตัวแปรซึ่งถือเกณฑ์การเลือกตัวแปรที่เข้าอยู่ในองค์ประกอบตัวใดตัวหนึ่ง โดยพิจารณาจากค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigen Value) ที่มากกว่า 1 และถือเอาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปรแต่ละตัวขององค์ประกอบนั้นมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งเป็นค่าน้ำหนักที่มีนัยสำคัญในทางปฏิบัติ โดยมีตัวแปรแต่ละองค์ประกอบตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไปตามเกณฑ์ของไคเซอร์ (Kaiser) ซึ่งตัวแปรที่นำมาจะต้องมีความสัมพันธ์หรือมีค่า Factor loading ไม่น้อยกว่า .30 (Hair และคณะ อ้างถึงใน, สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2557, หน้า 97)

4. หาค่าดัชนี KMO (Kaiser-Mayer-Olkin Measurers of Sampling Adequacy) ใช้วิเคราะห์เนื้อหาความเหมาะสมของข้อมูลเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบมีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 โดยค่าที่เหมาะสมจะต้องมากกว่า .50 และค่า KMO จะเท่ากับ 1 เมื่อตัวแปรแต่ละตัวสามารถทำนายได้ด้วยตัวแปรอื่นโดยปราศจากความคลาดเคลื่อน และเป็นการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นซึ่งสามารถแปลความหมาย ดังนี้ (Hair และคณะ อ้างถึงใน, สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2557, หน้า 98) ผลจากการวิเคราะห์ได้ค่า KMO เท่ากับ .966 (ภาคผนวก ค หน้า 302)

.80	ขึ้นไปเหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบดีมาก
.70 - .79	เหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบดี
.60 - .69	เหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบปานกลาง
.50 - .59	เหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบน้อย
น้อยกว่า .50	ไม่เหมาะสมที่จะนำข้อมูลชุดนี้มาวิเคราะห์องค์ประกอบ

5. ค่าสถิติทดสอบ Bartlett’s Sphericity Test มีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig 0.00 < 0.05) แสดงว่าเมทริกซ์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Path Analysis)

6. การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Path Analysis) พิจารณาจากค่า Chi-Square ค่า Goodness-of-Fit (GFI) และค่า Root Mean Squared Residual (RMR) เพื่อศึกษาดูความสอดคล้องของรูปแบบสมมติฐานการวิจัยที่ได้จากการศึกษาของผู้วิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อพิจารณาถึงความสอดคล้องของรูปแบบสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีเกณฑ์ในการพิจารณาความสอดคล้อง ดังนี้

1) ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square Statistics) เป็นค่าสถิติที่ใช้ทดสอบความกลมกลืนของรูปแบบสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในการทดสอบรูปแบบต้องการให้ค่าสถิติไค-สแควร์

ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (P-value > .05) เพราะต้องการยืนยันว่ารูปแบบสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ไม่แตกต่างกัน ถ้าค่าไค-สแควร์มีค่าเป็นศูนย์ ยิ่งค่าไค-สแควร์ มีค่าต่ำมาก หรือยิ่งเข้าใกล้ศูนย์มากเท่าไรหรือค่าใกล้เคียงกับจำนวนองศาแห่งความเป็นอิสระ (Degree of freedom) และค่าไค-สแควร์ ไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่า รูปแบบมีความความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hair และคณะ อ้างถึงใน, สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2557, หน้า 29)

2) ค่าสัดส่วน χ^2/df เนื่องจากเมื่อจำนวนกลุ่มตัวอย่างมาก ผลการวิเคราะห์โมเดลจะให้ค่าไค-สแควร์ ที่สูงกว่ากรณีการวิเคราะห์ที่มีจำนวนกลุ่มตัวอย่างน้อยกว่าเพื่อแก้ไขความไวของค่าไค-สแควร์ ซึ่งเป็นผลมาจากจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่นำมาวิเคราะห์ จึงมีผู้เสนอให้ใช้ค่าสัดส่วนระหว่างค่าไค-สแควร์ และค่าองศาอิสระ (χ^2/df) ที่ค่าไม่ควรเกิน 2.00 แสดงว่า รูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hair และคณะ อ้างถึงใน, สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2557, หน้า 29)

3) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน Goodness-of-Fit Indices (GFI) ซึ่งเป็นอัตราส่วนของผลต่างระหว่างฟังก์ชั่นความกลมกลืนจากโมเดลก่อนและหลังปรับโมเดลกับฟังก์ชั่นความกลมกลืนก่อนปรับโมเดล ค่า GFI หากมีค่าตั้งแต่ 0.90-1.00 แสดงว่ารูปแบบมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hair และคณะ อ้างถึงใน, สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2557, หน้า 29)

4) ค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (Adjusted Goodness-of-Fit Index : AGFI) ซึ่งนำค่า GFI มาปรับแก้ โดยคำนึงถึงขนาดขององศาอิสระ (df) ซึ่งรวมทั้งจำนวนตัวแปรและขนาดกลุ่มตัวอย่างจะได้ค่าดัชนี AGFI ซึ่งมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับค่าดัชนี GFI โดยจะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1 ค่าดัชนี AGFI ที่เข้าใกล้ 1 แสดงว่า รูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่า AGFI ควรมีค่าสูงกว่า .90 (สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2557, หน้า 29)

5) ค่าดัชนีความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index : CFI) ใช้เปรียบเทียบโมเดลเชิงสมมติฐานการวิจัยว่า มีความสอดคล้องสูงกว่าข้อมูลเชิงประจักษ์มากน้อยเพียงใด มีค่าตั้งแต่ 0.90-1.00 แสดงว่า รูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2557, หน้า 29)

6) ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standardized Root Mean Squared Residual : Standardized RMA) เป็นค่าบอกความคลาดเคลื่อนของโมเดลสองโมเดลเฉพาะกรณีที่เป็นการเปรียบเทียบโดยใช้ข้อมูลชุดเดียวกัน ถ้าค่าดัชนี RMR มีค่าอยู่ระหว่าง 0 และ 1 ถ้ามีค่ายิ่งเข้าใกล้ 0 และต่ำกว่า 0.05 แสดงว่ารูปแบบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2557 หน้า 29)

7) ค่าดัชนีความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Squared Error of Approximation : RMSEA) เป็นค่าที่บ่งบอกถึงความไม่กลมกลืนของตัวแปรที่สร้างขึ้นกับเมทริกซ์

ความแปรปรวนร่วมของประชากร ซึ่งค่า RMSEA ต่ำกว่า 0.05 แสดงว่าตัวแปรมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2557, หน้า 29)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้เกณฑ์ในการตรวจสอบความกลมกลืนระหว่างโมเดลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สรุปได้ตามตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 ค่าสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลตามสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สถิติที่ใช้วัดความสอดคล้อง	ระดับการยอมรับ
1. ค่าไค-สแควร์ (χ^2)	ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หรือ p-value > 0.05 (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542)
2. ค่าสัดส่วน (χ^2) / *df*	มีค่าไม่ควรเกิน 2.00 (สุภมาศ อังศุโชติ และคณะ, 2554)
3. ค่า GFI	มีค่าตั้งแต่ 0.90 – 1.00 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้อง (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542)
4. ค่า AGFI	มีค่าตั้งแต่ 0.90 – 1.00 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้อง (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542)
5. ค่า CFI	มีค่าตั้งแต่ 0.90 – 1.00 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้อง (สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2557)
6. ค่า RMR และค่า RMSEA	มีค่าต่ำกว่า 0.05 (สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2557)

3.8 สรุป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างจากการคำนวณโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีผู้ให้ข้อมูลประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูที่ทำหน้าที่งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครู ที่ปรึกษา จำนวน 678 คน จากการส่งแบบสอบถามในการวิจัย ผู้วิจัยได้แบบสอบถามกลับคืนมาจริงจากผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 630 คน คิดเป็นร้อยละ 92.92 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่

เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม แล้วสรุปความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิจากการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างองค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วทำการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Path Analysis) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปด้วยสถิติชั้นสูง ในการประเมินและรับรองรูปแบบใช้แบบสอบถามการประเมินความเหมาะสมและข้อเสนอแนะ ด้วยแบบประเมินแบบประมาณค่า 5 ระดับ จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับนโยบายเพื่อให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เสร็จแล้วจัดทำรายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ นำเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์ และตรวจสอบความถูกต้องนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่คณะกรรมการเสนอแนะ แล้วนำเสนอต่อคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฎราชวิทยาลัย เพื่อขออนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาต่อไป

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทนี้ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผู้วิจัยได้จัดทำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามของผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 226 โรงเรียน รวม 678 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 630 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92.92 ของแบบสอบถามทั้งหมดที่ส่งไป ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

ส่วนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการ

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของตัวแปรการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม

ส่วนที่ 3 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อตรวจสอบว่าเป็นพหุตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน และรูปแบบที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่

ตอนที่ 3 ผลการประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาองค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ส่วนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาการ จำนวน 5 คน เพื่อนำมาสร้างกระทงคำถาม

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาองค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยในข้อที่ 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยในประเทศและงานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒินั้นจะต้องเป็นผู้บริหารระดับนโยบาย ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือได้บริหารงานโรงเรียนตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ผู้วิจัยได้ศึกษาและทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธ มีดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากนักวิชาการแต่ละท่านเกี่ยวกับกระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม โดยยึดแนวทางการศึกษาตามแนวคิดของ 1) บาร์โทลและมาร์ติน 2) สายยุด ใจสำราญ 3) สุพานี สฤษ์วานิช 4) นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ 5) วิโรจน์ สารรัตนะ 6) สมเกียรติ พ่วงรอด 7) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 8) สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา 9) กรมสุขภาพจิต 10) สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา 11) มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ 12) สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมธโร) 13) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) 14) พระมหาบุญมี มาลาวชิโร 15) วาสนา จินดาสวัสดิ์ 16) ไพโรจน์ เคนวิเศษ และ 17) โยธิกา เลิศรัตยากร

2. สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ผู้วิจัยได้สรุปบทสัมภาษณ์รายละเอียดดังนี้

2.1 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 1 ได้กล่าวว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวปฏิบัติของกรมสุขภาพจิต ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และการส่งต่อนักเรียน การเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข ตามลำดับ โดยมีการดำเนินงานมาแบบนี้ตลอด เครื่องมือที่ใช้ตามที่กรมสุขภาพจิตกำหนด ก่อนเปิดภาคเรียนจะมีการประชุมของ

หัวหน้าฝ่ายทุกภาคเรียน หัวหน้าระดับก็จะนำปัญหาของนักเรียนที่เกี่ยวกับความประพฤติเข้าไปชี้แจงในที่ประชุมและหาวิธีการปรับปรุงแก้ปัญหา โดยระมัดระวังเรื่องราวของนักเรียนต้องไม่นำไปเปิดเผย ยกเว้นเพื่อขอความช่วยเหลือนักเรียนกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล โรงเรียนได้ดำเนินการเพื่อช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนในการดูแลมากขึ้น ข้อมูลพื้นฐานที่ครูที่ปรึกษาจำเป็นต้องรู้เกี่ยวกับนักเรียนประกอบด้วย ผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละภาคเรียน พฤติกรรมการเรียนในห้องเรียน ด้านร่างกาย ความบกพร่องทางร่างกาย เช่น การได้ยิน การมองเห็น ด้านสุขภาพจิตและความประพฤติ พฤติกรรมอยู่ไม่นิ่ง สมาธิสั้น บุคลิกภาพเก็บตัว ขี้อาย รายได้ของบิดามารดา ผู้ปกครอง อาชีพของผู้ปกครอง ค่าใช้จ่ายที่นักเรียนได้รับในการมาโรงเรียน จำนวนพี่น้องบุคคลในครอบครัว สถานภาพของบิดา มารดา บุคคลที่ดูแลรับผิดชอบนักเรียนความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว ลักษณะที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม ความเจ็บป่วยของบุคคลในครอบครัว หรือการใช้สารเสพติด การติดสุรา การพนัน ข้อมูลการเดินทางจากบ้านมาโรงเรียน ซึ่งครูที่ปรึกษาจะดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามตารางงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีแฟ้มการดำเนินงานใช้ได้ 3 ปี และใช้ระบบครูที่ปรึกษาตามนักเรียน ซึ่งระเบียนสะสมและแบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนต้องละเอียดและชัดเจน วิธีการและเครื่องมืออื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์นักเรียน การศึกษาจากแฟ้มสะสมผลงาน การเยี่ยมบ้าน การศึกษาข้อมูลจากแบบบันทึกการตรวจสุขภาพด้วยตนเองโดยอนามัย และในด้านการส่งต่อนักเรียนจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกหน่วยกันประสานความสัมพันธ์กัน การส่งต่อมี 2 แบบ คือ แบบส่งต่อภายในและแบบส่งต่อภายนอก เป็นต้น

นอกจากนี้ การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ในส่วนด้านด้านการบริหารงาน ผู้บริหารจะต้องมีความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เป็นการบริหารด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีความสุภาพ อ่อนโยน มีความปราถนาดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปและในด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ครูที่ปรึกษาควรให้ความรู้ชี้แนะนักเรียนไปในทางที่ถูกต้อง พูดกับนักเรียนหรือให้คำปรึกษา อบรม สั่งสอนสิ่งที่เป็นประโยชน์ด้วยวาจาที่อ่อนหวาน ไพเราะ ส่งเสริมให้นักเรียนได้รับสิ่งที่ดี มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ร่วมกันแก้ปัญหากับนักเรียน โรงเรียน เพื่อความสามัคคีของหมู่คณะ และปฏิบัติกับนักเรียนหรือผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นหลักพุทธธรรมของหลักสังคหวัตถุ 4

2.2 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 2 กล่าวถึง การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธ ธรรมในโรงเรียนที่ดูแลอยู่นั้น แต่เดิมโรงเรียนยังไม่มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างชัดเจนเป็น เพียงการดูแลไปตามความเอาใจใส่ของครูแต่ละคน สอนจบ สอบเสร็จ ก็เป็นอันหมดภาระ ต่างคนต่าง ไป มักปล่อยให้เป็นหน้าที่ของครูแนะแนว ครูฝ่ายปกครอง หรือครูที่มีจิตอาสาทำหน้าที่ดูแล แก้ไขพฤติกรรมที่ครู และโรงเรียนเห็นว่าเป็นปัญหา มักยึดกฎระเบียบ

ข้อบังคับ และการลงโทษผู้เรียนให้ เข็ดหลาบเกิดความกลัว ไม่กล้าขัดคำสั่ง ปกครองให้ผู้เรียนสยบสงบเสงี่ยมอยู่ภายใต้อำนาจของผู้บริหารและฝ่ายปกครอง การดูแลนักเรียนจึงเน้นไปที่การควบคุม ส่วนงานแนะแนวในโรงเรียนแม้จะเป็นกระบวนการที่สร้างสรรค์ ใช้หลักจิตวิทยาแก้ปัญหา ดูแลช่วยเหลือ และพยายามปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนด้วยวิธีการจัดการเชิงบวก แต่งานแนะแนวก็มีข้อจำกัดหลายประการ อาทิครูแนะแนวไม่เพียงพอ หรือไม่มีเลยในบางโรงเรียน ส่วนครูที่ทำหน้าที่ครูแนะแนวส่วนใหญ่ไม่ได้รับความรู้หรือประสบการณ์ด้านการแนะแนว เพราะการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในปัจจุบันครอบคลุมไปในหลายมิติ ทั้งทางด้านสุขภาพกาย ใจ ด้านการเรียนรู้ ด้านสวัสดิภาพและความปลอดภัย ด้านการปกป้องคุ้มครอง รวมทั้งการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมทางกายภาพภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน นอกจากนี้โรงเรียนจะต้องมีการวางแผน จัดองค์กร จัดสรรบุคลากร ประสานงาน และควบคุม โดยทำการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งประเมินโอกาสที่มีอยู่และจำแนกประเภทวัตถุประสงค์ของระบบตลอดจนให้แนวทางเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์การ ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้น โรงเรียนมีการนำเอาหลักระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา มาดำเนินงานในการช่วยเหลือนักเรียน ประกอบไปด้วย การรู้จักนักเรียน การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกัน และการส่งต่อนักเรียน ซึ่งปัญหาในการดูแลนักเรียนนั้นปัญหาของนักเรียนแต่ละคนมีไม่เหมือนกันและไม่จำเป็นต้องเกิดสาเหตุที่เหมือนกัน และวิธีการช่วยเหลือที่ประสบความสำเร็จกับนักเรียนคนหนึ่งก็ไม่เหมาะสมกับอีกคนหนึ่ง เนื่องจากความแตกต่างของแต่ละบุคคล นอกจากนี้มีการส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษและเสริมแรงจูงใจให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจ มีการพัฒนาตนเองจากกลุ่มมีปัญหาเป็นกลุ่มเสี่ยง กลุ่มที่เสี่ยงเป็นกลุ่มปกติ มีกิจกรรมส่งเสริมในแต่ละกลุ่มให้มีการพัฒนาและมีคุณภาพตามเป้าหมาย และจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนานักเรียนที่หลากหลาย ส่วนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมนั้นควรใช้หลักพรหมวิหาร 4 หรือหลักสังคหวัตถุ 4

2.3 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 3 ได้กล่าวถึง กระบวนการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม นั้นแต่ก่อนการดูแลนักเรียนที่ยังไม่เป็นระบบก่อให้เกิดความซ้ำซ้อนบ้าง ไม่ทั่วถึงบ้าง ไม่ทันเวลาบ้างไม่ถูกวิธี ไม่มีข้อมูล ไม่เป็นธรรมกับผู้เรียนบางกลุ่มบางคน ยิ่งสถานการณ์ปัญหาสังคมที่มีความรุนแรงมากขึ้น และเริ่มขยายตัวเข้าสู่โรงเรียนอย่างรวดเร็ว ผู้เรียนที่มาจากครอบครัวซึ่งขาดความมั่นคงเข้มแข็ง มีแนวโน้มสูงที่จะออกกลางคัน สถิติการออกกลางคันของแต่ละโรงเรียน สะท้อนให้เห็นความล้มเหลวทางการศึกษา การออกกลางคันนอกจากเป็นความสูญเปล่าทางการศึกษาแล้ว ยังเป็นระเบิดเวลาของปัญหาสังคมที่รัฐบาลจะต้องใช้งบประมาณสูงมากขึ้นไปอีก ทางโรงเรียนจึงเห็นความสำคัญในการดูแลนักเรียนโดยใช้แนวปฏิบัติของกรมสุขภาพจิต ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และการส่งต่อนักเรียน การเป็นคนดี เป็นคนเก่ง

และมีความสุข ตามลำดับ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะต้องอาศัยพลังความร่วมมือจากครู และบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน จึงจะประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ครูอื่นๆ ในการจัดกิจกรรมให้ได้ผลดียิ่งขึ้น การพิจารณาเลือกใช้กิจกรรมครูที่ปรึกษาควรคำนึงถึงความเหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะปัญหาบุคลิกลักษณะของนักเรียนแต่ละคน สภาพของชั้นเรียน/โรงเรียน/ชุมชน ข้อที่พึงตระหนักในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียน ส่วนการบูรณาการหลักพุทธธรรมมาช่วยในการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียน ควรใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพราะเป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของกันและกัน ผูกไมตรีเอื้อเฟื้อเกื้อกูลประสานใจกัน ประกอบด้วย 1) ทาน คือ การให้ ประกอบด้วย การให้คำปรึกษา อบรม สั่งสอน และคำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสมกับบุคคล ให้ความรู้ ชี้แนะไปในทางที่ถูกต้อง มีการแบ่งปัน และเสียสละ สิ่งของเครื่องใช้ให้กันและกัน มีทุนการศึกษาให้นักเรียนและให้อภัยแก่ผู้อื่น 2) ปิยวาจา พูดจาอ่อนหวาน ประกอบด้วย การให้คำปรึกษา อบรม สั่งสอน และคำแนะนำที่ด้วยวาจาที่อ่อนหวาน ไพเราะ มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 3) อัตถจริยา คือ การบำเพ็ญประโยชน์ ประกอบด้วย ประพฤติตนเป็นประโยชน์แก่ทั้งตนเองและผู้อื่น รู้จักการเสียสละ ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่ความสุขสบายส่วนตัว ส่งเสริมให้นักเรียนได้รับสิ่งที่ดี มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน ด้วยกำลังความคิด กำลังกาย และกำลังทรัพย์ และ 4) สมานัตตตา คือ การทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ประกอบด้วย การวางตัวให้เหมาะสมเสมอต้นเสมอปลายกับนักเรียนทุกคน รู้จักวางตนให้เหมาะสมกับฐานะ มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวเปลี่ยนแปลงง่าย ปฏิบัติกับนักเรียนหรือผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน

2.4 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 4 กล่าวว่า การดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนได้ดำเนินการโดยใช้แนวปฏิบัติของกรมสุขภาพจิต ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และการส่งต่อนักเรียน ตามลำดับ ซึ่งด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลนั้น รู้จักนักเรียนทุกคนทุกด้าน ด้านความสามารถ ด้านการเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในแต่ละวิชา ผลการเรียนเฉลี่ยในแต่ละภาคเรียน พฤติกรรมการเรียนในห้องเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นต้น ส่วนด้านการคัดกรองนักเรียน มีการคัดกรองนักเรียนเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา และกลุ่มพิเศษมีเกณฑ์การคัดกรองที่ชัดเจน ส่วนด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ เสริมแรงจูงใจให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจมีการพัฒนาตนเองจากกลุ่มมีปัญหาเป็นกลุ่มเสี่ยง กลุ่มที่เสี่ยงเป็นกลุ่มปกติ และมีคุณภาพตามเป้าหมายที่หลากหลาย มีการจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน มีกิจกรรมโฮมรูม นอกจากนี้ควรใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 มาบูรณาการกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเช่น ครูมีการวางตัวให้เหมะสมเสมอต้นเสมอปลายกับนักเรียนทุกคน และมีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวเปลี่ยนแปลงง่าย ดำรงตนไม่ให้ตกไปในความชั่ว ปฏิบัติกับนักเรียนหรือผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมแก้ปัญหากับนักเรียนโรงเรียนเพื่อความ

สามัคคีของหมู่คณะ และผู้บริหารมีการให้คำปรึกษา อบรม สั่งสอน และคำแนะนำที่ถูกต้องเหมาะสมกับครูและผู้ปกครองนักเรียนด้วยวาจาที่ไพเราะ อ่อนหวาน และร่วมกันแก้ไขปัญหาของนักเรียนหรือโรงเรียนเพื่อความสามัคคีของหมู่คณะ นักเรียนจะต้องมีการควบคุมตนเอง มีความรู้และทักษะในการดูแลตนเอง มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร เป็นแบบอย่างที่ดีปฏิบัติตนตามประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนและสังคม เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข

2.5 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ คนที่ 5 กล่าวว่า กระบวนการบริหารการศึกษาสถานศึกษาควรใช้กระบวนการการบริหารคุณภาพแบบวงจรเดมมิ่ง (PDCA) มีแนวคิดในการขับเคลื่อนการดำเนินงานประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการวางแผน (Plan) 2) ขั้นตอนการดำเนินการ (DO) 3) ขั้นตอนการตรวจสอบ (Check) และ 4) ขั้นตอนการปรับปรุงพัฒนา (Act) โดยขั้นตอนทั้งหมดนั้นโรงเรียนจะต้องมีเครือข่ายที่ดี มีน้ำใจไมตรี บรรยากาศที่ดีในการทำงาน มีผลสัมฤทธิ์ที่ดี มีนวัตกรรมที่ดีมีความโปร่งใส ถูกต้อง ตรวจสอบได้ ส่วนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนนั้นใช้แนวทางปฏิบัติของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และการส่งต่อนักเรียน ซึ่งทางโรงเรียนได้ให้ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนวร่วมกันดูแลนักเรียนให้บรรลุตามเป้าหมายของโรงเรียน ส่วนในการบูรณาการกับหลักพุทธธรรมนั้น การบริหารงานใช้กับหลักพรหมวิหาร 4 ส่วนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพราะ โรงเรียนต้องมีการแบ่งปันช่วยเหลือกัน การให้เวลาแก่นักเรียนโดยการเคารพสิทธิหน้าที่กับนักเรียน ครูให้คำปรึกษา อบรม สั่งสอน และคำแนะนำที่ด้วยวาจาที่อ่อนหวาน ส่งเสริมให้นักเรียนได้รับสิ่งที่ดี มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และครูร่วมกันแก้ไขปัญหาของนักเรียนหรือโรงเรียนเพื่อความสามัคคีของหมู่คณะ และมีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ซึ่งความสำเร็จจากการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เกิดขึ้นกับนักเรียน โดยใช้กระบวนการในการส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไข เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อหาองค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา และหาตัวแปรในการสร้างกระทงคำถามของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบจากนักวิชาการและจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีความคิดเห็นตรงกันตั้งแต่ระดับ 10 ขึ้นไป ดังตารางที่ 4.1 และคัดเลือกตัวแปรของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่นักวิชาการมีความคิดเห็นตรงกันหรือมีความหมายใกล้เคียงกันตั้งแต่ตั้งแต่ระดับ 5 ขึ้นไป ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์หาองค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา ฯ

ที่	องค์ประกอบ	บารโหล และมาร์ติน	สายยุต ใจสำราญ	สุพานี สุทธเรืองชัย	นพพงษ์ บุญจิตตะดุลย์	วิโรจน์ สารรัตนะ	สมเกียรติ พ่วงรอด	สำนักงานคณะกรรมการ	สำนักวิชาการและฯ	การสุขภาพจิต	สำนักพัฒนานวัตกรรม	มูลนิธิสาธารณสุข	วาสนา จินดาสัมฤติ์	สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ฯ	พระมหาบุญมี มาลาโย	พระพรหมคุณาภรณ์ ฯ	ไพโรจน์ เคนวิเศษ	โยธิกา เลิศรัตยากร	ชิงชัยพันธ์ พันธ์เพชร	เพลินใจ พฤกษชาติรัตน์	นฤเทพ ใจสุทธิ	นรเอก ขันทับไทย	สายัญห์ ด่ายหลี	ค่าความถี่
1	การวางแผน	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓										✓	✓	✓	✓	✓	12
2	การควบคุม	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓										✓		✓	✓	✓	11
3	การจัดสรรบุคลากร	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓		✓								✓	✓	✓	✓	✓	13
4	การจัดองค์กร	✓	✓	✓	✓	✓														✓		✓		7
5	การประสานงาน		✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓							✓		✓	✓	✓		✓	12
6	การมีส่วนร่วมกับชุมชน						✓	✓	✓	✓	✓	✓					✓	✓	✓		✓	✓		11
7	การรู้จักนักเรียนรายบุคคล						✓	✓	✓	✓	✓	✓					✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	13
8	การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน						✓	✓	✓	✓	✓	✓					✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	13
9	การคัดกรองนักเรียน						✓	✓	✓	✓	✓	✓					✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	13
10	การป้องกันและการส่งต่อ						✓	✓	✓	✓	✓	✓					✓		✓	✓	✓	✓		12
11	หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 และพรหมวิหาร 4												✓	✓	✓	✓			✓	✓	✓	✓		8
12	เป็นคนดี						✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓						✓	11
13	เป็นคนเก่ง						✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓						✓	11
14	มีความสุข						✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓						✓	11

ตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์หาตัวแปรของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษาฯ

ที่	รายการ	บาร์โทล แลมาร์ติน	สายยุดใจสำราญ	สุพานี สฤษ์วานิช	นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์	วิโรจน์ สารรัตนะ	สมเกียรติ พ่วงรอด	สำนักงานคณะกรรมฯ	สำนักวิชาการและฯ	กรมสุขภาพจิต	สำนักพัฒนานวัตกรรม	มูลนิธิสาธารณสุข	วาสนา จินดาสวัสดิ์	สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ฯ	พระมหาบุญมี มาลาจิโร	พระพรหมคุณาภรณ์ ฯ	ไพโรจน์ เตนิเศษ	โยธิกา เลิศรัตยากร	ชุติพันธ์ พันธ์เพชร	เพลินใจ พฤกษาดิรัตน์	นฤเทพ ใจสุทธิ	นฤกพ ชัมภูไทย	สายัณห์ ต่ายหลี	ค่าความถี่
1	ผู้บริหารได้กำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทและนโยบายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน			✓				✓	✓									✓					✓	5
2	ผู้บริหารมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตรงตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา					✓		✓	✓		✓							✓					✓	6
3	การวางแผนนั้นผู้บริหารจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าจะทำอะไร	✓																						1
4	ยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงานต่าง ๆ ด้วยความโปร่งใส ไม่เอนเอียงด้วยความรักหรือความชังต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด												✓	✓	✓	✓				✓		✓		6
5	มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในด้านและภายนอกที่เป็นจุดเด่นและที่เป็นอุปสรรคในการจัดการเกี่ยวกับระบบดูแลฯ	✓		✓	✓												✓	✓						5
6	ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน				✓		✓												✓		✓	✓		5
7	พิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการใช้ทรัพยากรอย่างรอบคอบ			✓			✓																	2
8	ระดมสมองเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาในระบบดูแลช่วยเหลือฯ		✓	✓			✓				✓		✓								✓			6
9	มีการศึกษาและความต้องการพัฒนาผู้เรียนให้ตรงตามตัวชี้วัด								✓															1

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ที่	รายการ	บาร์โทล และมาร์ติน	สายยุดี ใจสำราญ	สุพานี สฤษ์วานิช	นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์	วิโรจน์ สารรัตนะ	สมเกียรติ พ่วงรอด	สำนักงานคณะกรรมฯ	สำนักวิชาการและฯ	กรมสุขภาพจิต	สำนักพัฒนานวัตกรรม ฯ	มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ	วาสนา จินดาสวัสดิ์	สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ฯ	พระมหาปฏิ มาลาชิโร	พระมหาคุณหทรพระ ฯ	ไพโรจน์ คงเทศ	โยธิกา เลิศรัตยากร	ชลิตพันธ์ พันธ์เพชร	เพลิน ใจ พฤกษาธิรัตน์	นเรศ พเยาว์	นฤเทพ ใจสุทธิ	สายัณห์ ต่ายหลี	**ค่าความถี่**
10	ผู้บริหารมีการคัดสรรบุคลากรที่มีความถนัดและความสามารถเข้าปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย		✓				✓	✓										✓		✓				**5**
11	ผู้บริหารมีการตัดสินใจโดยพิจารณาใคร่ครวญด้วยปัญญา												✓	✓	✓	✓			✓					**5**
12	ผู้บริหารมีการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ							✓	✓		✓						✓					✓	✓	**6**
13	ผู้บริหารมีการคาดการณ์ความต้องการของครูโดยคำนึงถึงหน้าที่และในการปฏิบัติงานจริง					✓	✓	✓	✓											✓				**5**
14	ผู้บริหารมีการวางแผนด้านทรัพยากร เช่น แต่งตั้งบุคลากรให้เหมาะสมกับหน้าที่ในการปฏิบัติงาน	✓	✓	✓	✓	✓											✓							**6**
15	ผู้บริหารมีการสร้างและสนับสนุนให้เกิดบรรยากาศที่สนองตอบต่อความต้องการในการปฏิบัติงาน			✓		✓	✓										✓		✓		✓			**6**
16	เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา					✓	✓						✓								✓		✓	**5**
17	ผู้บริหารมีเหตุผล วางตัว และวางใจเป็นกลาง														✓	✓								**2**
18	มีความยุติธรรม การบริหารงานด้วยความเสมอภาคเป็นกลาง													✓	✓	✓			✓	✓		✓		**6**

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ที่	รายการ	บาร์โทล แลมมาร์ติน	สายยุต ใจสำราญ	สุพานี สฤษ์ยานิช	นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์	วิโรจน์ สารรัตนะ	สมเกียรติ พ่วงรอด	สำนักงานคณะกรรมการ	สำนักวิชาการและ	กรมสุขภาพจิต	สำนักพัฒนานวัตกรรม	มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ	วสนา จินดาสวัสดิ์	สมเด็จพระนางเจ้าฯ	พระมหาบุญมี มาลาวิโร	พระมหาคุณากรณ์	ไพโรจน์ เคนวิเศษ	โยธิกา เลิศรัตยากร	ชิงโค้นธ์ พันธ์เพชร	เพลินใจ พฤกษชาติรังษี	นลทพ ใจสุทธิ	นลภพ ชินทัพไทย	สายัณห์ ต่ายหลี	**ค่าความถี่**
19	ผู้บริหารมีการจัดหาทรัพยากรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมในแผนงานอย่างพอเพียง		✓	✓	✓	✓						✓													**5**
20	ผู้บริหารมีจิตเมตตามีสัมพันธภาพที่ดีกับโรงเรียนอื่น												✓	✓	✓	✓	✓								**5**
21	ผู้บริหารมีการส่งเสริม คนดี คนเก่งให้มีโอกาสในการแสดงความสามารถทุกคน							✓	✓	✓	✓							✓							**5**
22	ผู้บริหารมีคุณธรรม และจริยธรรม ยึดพรหมวิหาร 4 เป็นธรรมะในการบริหารบุคลากร													✓	✓	✓									**3**
23	ผู้บริหารมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและความถูกต้องให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่วางไว้						✓						✓		✓	✓		✓							**5**
24	ผู้บริหารมีการติดตามตรวจสอบในการปฏิบัติงาน	✓	✓		✓	✓														✓	✓				**6**
25	ผู้บริหารมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินตามกรอบนโยบายที่วางไว้				✓	✓		✓					✓				✓								**5**
26	ผู้บริหารรายงานผลในการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้			✓	✓	✓													✓		✓	✓			**6**

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ที่	รายการ	บาโรนต แลมมาร์ติน	สายยุต ใจสำราญ	สุพานี สฏษ์ภานิช	นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์	วิโรจน์ สารรัตนะ	สมเกียรติ พ่วงรอด	สำนักงานคณะกรรมฯ	สำนักวิชาการและฯ	กรมสุขภาพจิต	สำนักพัฒนานวัตกรรม ฯ	มูลนิธิสายใยรัฐสภาแห่งชาติ	วาสนา จินดาสวัสดิ์	สมเด็จพระนางเจ้าฯ	พระมหาหฤษฎ์ มาลาวิโร	พระมหาคุณากรณ์ ฯ	ไพโรจน์ เคนวิเศษ	โยธิกา เลิศรัตยากร	ชนิตพันธ์ พันธ์ไพฑูรย์	เพลินใจ พลกษตริย์นนท์	นรเทพ ใจสุทธิ	นรเทพ ขันทับไทย	สายัณห์ ต่ายทรัพย์	**ค่าความถี่**
27	ผู้บริหารมีการศึกษาวิเคราะห์ปัญหากำหนดแนวทางปรับปรุงและพัฒนาในการปฏิบัติงาน							✓	✓								✓			✓		✓	✓	6
28	ผู้บริหารมีการจัดทำข้อมูลและระบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ							✓	✓	✓	✓	✓					✓							6
29	มีการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากร						✓	✓	✓	✓								✓						5
30	ผู้บริหารมีการสรุปและประเมินผลอย่างชัดเจนและโปร่งใส			✓	✓	✓	✓															✓		5
31	ผู้บริหารมีการประสานความร่วมมือแลกเปลี่ยนความรู้กับเครือข่ายภายนอกในงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					✓	✓			✓	✓									✓			✓	6
32	ผู้บริหารมีการดำเนินงานตามแผนโดยประสานกับผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน						✓	✓	✓		✓	✓					✓							6
33	ผู้บริหารมีการประสานงานโดยให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนและระบบงานที่เกี่ยวข้อง						✓		✓		✓						✓			✓		✓		6
34	ผู้บริหารมีภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนผู้เรียนไปสู่มาตรฐานการศึกษาระดับชาติ					✓					✓								✓		✓	✓		5

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ที่	รายการ	นารีกุล เลขมาร์ติน	สายยุดี ใจสำราญ	สุพานี สฤษ์วานิช	นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์	วิโรจน์ สารรัตนะ	สมเกียรติ พ่วงรอด	สำนักงานคณะกรรมฯ	สำนักวิชาการและฯ	กรมสุขภาพจิต	สำนักพัฒนานวัตกรรม ฯ	มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ	วาสนา จินดาสวัสดิ์	สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ฯ	พระมหาปฏิมา มาลาชิโร	พระมหาคุณหทรพระธรรม ฯ	ไพโรจน์ คงเทศ	โยธิกา เจริศรัตยากร	ชลิตพันธ์ พันธ์เพชร	เพลินใจ พฤกษาดิรัตน์	นเรศ ใจสุทธิ	นฤมล ขันทัพไทย	สายัณห์ ต่ายหลี	ค่าความถี่
35	ผู้บริหารมีการประชุมร่วมกันเมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และแก้ไขปัญหาร่วมกัน			✓		✓	✓				✓									✓		✓		6
36	ผู้บริหารมีการร่วมกันในการปฏิบัติภารกิจขององค์การให้บรรลุเป้าหมาย						✓	✓					✓				✓	✓			✓			6
37	ผู้บริหารให้บุคลากรทุกคนมีการประสานงานกันและจัดการประชุมอย่างสม่ำเสมอ				✓	✓	✓												✓		✓			5
38	ผู้บริหารและครูได้จัดทำผลการเรียนของนักเรียนในแต่ละรายวิชาลงในทะเบียนสะสม						✓	✓	✓	✓	✓													5
39	ผู้บริหารมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนเช่น ประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) เป็นต้น							✓	✓	✓	✓										✓		✓	6
40	ผู้บริหารได้ใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการรวบรวมข้อมูลนักเรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์							✓	✓	✓	✓	✓												5
41	ผู้บริหารมีการแสดงความชื่นชม ยินดี เมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จในชีวิต						✓								✓	✓								3

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ที่	รายการ	บาร์โทล เลมาร์ติน	สายยุดี ใจสำราญ	สุพานี สฤษ์วานิช	นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์	วิโรจน์ สารรัตนะ	สมเกียรติ พ่วงรอด	สำนักงานคณะกรรมฯ	สำนักวิชาการและฯ	กรมสุขภาพจิต	สำนักพัฒนานวัตกรรม ฯ	มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ	วาสนา จินดาสวัสดิ์	สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ฯ	พระมหาบุญมี มาลาชโร	ม.มหาจุฬาลงกรณราช	ไพโรจน์ คงเทศ	โยธิกา เลิศรัตยากร	ชลิตพันธ์ พันธ์เพชร	เพลินใจ พฤกษาธิรัตน์	นเรศ ใจสุทธิ	นเรศ ขันทับไทย	สายัณห์ ต่ายหลี	**ค่าความถี่**
42	ผู้บริหารมีการเก็บข้อมูลนักเรียนในทุกด้าน เช่น การเรียน ด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว เป็นต้น							✓	✓	✓	✓	✓												**5**
43	ผู้บริหารและครูมีการสำรวจข้อมูลนักเรียนเพิ่มเติมทุกภาคเรียน โดยเน้นรูปแบบทีมงานเป็นหลัก							✓	✓			✓					✓			✓			✓	**6**
44	ผู้บริหารและครูมีการประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อขอข้อมูลของนักเรียนโดยยึดหลักคุณธรรมเอื้ออาทร สื่อสารในทางบวกเชิงสร้างสรรค์							✓			✓	✓	✓				✓	✓						**6**
45	ผู้บริหารและครูมีการปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคลให้เป็นปัจจุบัน							✓	✓		✓									✓			✓	**5**
46	ผู้บริหารและครูมีการเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อให้ทราบสภาพความเป็นอยู่ทางบ้านของนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหา							✓	✓	✓	✓	✓						✓						**6**
47	ผู้บริหารและครูมีการสัมภาษณ์ผู้ปกครองหรือผู้ใกล้ชิดนักเรียนในการคัดกรอง							✓	✓	✓	✓	✓									✓			**6**

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ที่	รายการ	นาโรโทด แลมเดิน	สายยุด ใจสำราญ	สุพานี สฤษ์วานิช	นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์	วิโรจน์ สารรัตนะ	สมเกียรติ พ่วงรอด	สำนักงานคณะกรรมการฯ	สำนักวิชาการและฯ	กรมสุขภาพจิต	สำนักพัฒนานวัตกรรม ฯ	มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ	วาสนา จินดาสวัสดิ์	สมเด็จพระเทพรัตนฯ	พระมหาบุญมี มาลาชิโร	๑ กรมการแพทย์	ไพโรจน์ เคนวิเศษ	โยธิกา เลิศรัตยากร	ชิงชัยพันธ์ พันธ์เพชร	รณเทพ ภมรชาติรัตน์	เพลินใจ พฤกษชาติรัตน์	นพเทพ ใจสุทธิ	นภาพ ขันหัวไทย	สายันห์ ต่ายหลี	**ค่าความถี่**
48	ผู้บริหารและครูใช้เกณฑ์การพิจารณาของโรงเรียนเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลจากประวัติของนักเรียน							✓	✓	✓	✓	✓													**5**
49	ผู้บริหารยอมรับและเคารพผลการคัดกรองนักเรียนของครู							✓	✓	✓	✓	✓					✓								**6**
50	ผู้บริหารและครูมีเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนโดยแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา						✓	✓	✓	✓	✓														**5**
51	ผู้บริหารและครูมีการคัดกรองนักเรียนโดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มีดำเนินการอยู่บนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม							✓	✓			✓				✓	✓								**5**
52	โรงเรียนมีกระบวนการคัดกรองอย่างเป็นระบบ							✓	✓	✓	✓						✓								**5**
53	ผู้บริหารและครูมีการคัดกรองนักเรียนร่วมกันทำงานอย่างสร้างสรรค์และมีเป้าหมายร่วมกัน							✓	✓	✓	✓	✓													**5**
54	ส่งเสริมให้ครู บุคลากรได้วิเคราะห์จุดเด่นจุดด้อยและมีการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจร่วมกันอย่างมีเหตุผล							✓					✓												**2**
55	ผู้บริหารและครูใช้ระเบียนสะสมเป็นแหล่งข้อมูลในการคัดกรองนักเรียนรายบุคคล							✓	✓	✓		✓											✓		**5**

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ที่	รายการ	นารีกุล เลขมาร์ติน	สายยุดี ใจสำราญ	สุพานี สฤษ์วานิช	นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์	วิโรจน์ สารรัตนะ	สมเกียรติ พ่วงรอด	สำนักงานคณะกรรมฯ	สำนักวิชาการและฯ	กรมสุขภาพจิต	สำนักพัฒนานวัตกรรม ฯ	มูลนิธิสถาบันสุขภาวะแห่งชาติ	วาสนา จินดาสวัสดิ์	สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ฯ	พระมหาบุญมี มาลาชโย	พระมหาคมกฤษณ์ ฐิตธมฺโม	ไพโรจน์ คงเทศ	โยธิกา เลิศรัตยากร	ชลิตพันธ์ พันธ์เพชร	เพลินใจ พฤกษาธิรัตน์	นเรศ ใจสุทธิ	นฤมล ขันทั่วไทย	สายัณห์ ต่ายหลี	**ค่าความถี่**
56	ผู้บริหารมีการใช้แบบประเมินพฤติกรรมเด็กจุดอ่อนจุดแข็ง (SDQ) โดยให้ครูผู้ปกครองนักเรียนประเมินนักเรียน						✓	✓	✓		✓	✓							✓					**6**
57	ผู้บริหารและครูสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่แสดงออกมามีปัญหา เช่น ก้าวร้าว ใช้สารเสพติด ชอบลักขโมยทำร้ายตนเองและมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม ฯลฯ							✓	✓	✓		✓					✓							**5**
58	ผู้บริหาร ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบกิจกรรมตามความเหมาะสม							✓	✓			✓								✓		✓	✓	**6**
59	ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนโดยการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนโดยยึดหลักคุณธรรม เอื้ออาทร และสื่อสารในเชิงสร้างสรรค์							✓		✓		✓					✓				✓	✓		**6**
60	ผู้บริหารและครูมีการจัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อพบกับนักเรียนโดยจัดกิจกรรมอยู่บนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม							✓	✓	✓		✓						✓		✓				**6**
61	ผู้บริหารและครูมีการปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคลให้เป็นปัจจุบัน							✓			✓													**2**

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ที่	รายการ	บารไกล และมาร์ติน	สายยุดี ใจสำราญ	สุพานี สฤษ์วานิช	นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์	วิโรจน์ สารรัตนะ	สมเกียรติ พ่วงรอด	สำนักงานคณะกรรมฯ	สำนักวิชาการและฯ	กรมสุขภาพจิต	สำนักพัฒนานวัตกรรม ฯ	มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ	วาสนา จินดาสวัสดิ์	สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ฯ	พระมหาบุญมี มาลาชิโร	พระมหาคุณหิรพระ ฯ	ไพโรจน์ คงเทศ	โยธิกา เชิศรัตยากร	ชฎิตพันธ์ พันธ์เพชร	เพลิน ใจใหม่	นเรศ ใจสุทธิ	นภาพ ขันทั่งไทย	สายัณห์ ต่ายหลี	ค่าความถี่
62	ผู้บริหารจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาความ สามารถทำให้นักเรียนกลุ่มมีปัญหามีแนวโน้มกลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและกลุ่มปกติมีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น						✓	✓	✓	✓	✓														5
63	ผู้บริหารส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีความฉลาดทางอารมณ์ตามเกณฑ์ปกติ ไม่เสพสิ่งเสพติด สิ่งมอมเมา และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้เหมาะสม						✓	✓		✓	✓										✓			✓	6
64	ผู้บริหารให้ครูจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนกลุ่มปกติให้พัฒนาได้เต็มศักยภาพ							✓	✓	✓	✓	✓									✓		✓		7
65	ผู้บริหารและครูจัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนรู้จักผู้อื่นและสังคม เช่น ให้นักเรียนรู้จักตนเองและเพื่อน ๆ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น							✓	✓		✓	✓						✓						✓	6
66	ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนตามความถนัด ความสามารถ ความสนใจและสนับสนุน ชมเชย ยกย่องนักเรียนที่ประกอบคุณงามความดี								✓	✓	✓	✓						✓				✓		✓	7

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ที่	รายการ	บารไมล และมาร์ติน	สายยุดี ใจสำราญ	สุพานี สฤษ์วานิช	นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์	วิโรจน์ สารรัตนะ	สมเกียรติ พ่วงรอด	สำนักงานคณะกรรมฯ	สำนักวิชาการและฯ	กรมสุขภาพจิต	สำนักพัฒนาสังคมฯ	มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ	วาสนา จินดาสวัสดิ์	สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ฯ	พระมหาบุญมี มาลาชิโร	พระมหาคมกฤษณ์ ฯ	ไพโรจน์ คงเกษา	โยธิกา เลิศรัตยากร	ชลิตพันธ์ พันธ์เพชร	รอมฎอน ณหมาด	เพลิน ใจหมอ	นเรศ พฤกษาธิรัตน์	นเรศ ใจสุทธิ	นฤเทพ ขันทัพไทย	สายัณห์ ต่ายหลี	**ค่าความถี่**
67	ผู้บริหารและครูมีการร่วมกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน						✓	✓	✓	✓									✓		✓				**6**
68	ผู้บริหารมีการจัดทำข้อมูลแผนการส่งต่อนักเรียนตามความสนใจโดยคำนึงถึงประโยชน์เป็นสำคัญ						✓	✓	✓	✓	✓															**5**
69	ผู้บริหารและครูให้ความช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงกลุ่มมีปัญหาโดยยึดหลักเมตตาธรรมและใช้หลักจิตวิทยา							✓	✓	✓	✓	✓									✓					**6**
70	ผู้บริหารมีการประสานหน่วยงานภายนอกเพื่อช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทุกประเภท							✓	✓	✓	✓	✓					✓									**6**
71	ผู้บริหารและครูให้คำปรึกษาทั่ว ๆ ไปรวมทั้งเรื่องการปรับตัวและการวางตัวในสังคมเพื่อช่วยเหลือผ่อนคลายปัญหาแก่นักเรียน							✓	✓	✓	✓	✓												✓		**6**
72	ผู้บริหารและครูมีการทำงานร่วมกันแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินการส่งต่อนักเรียนให้ผ่านพ้นไปด้วยดี								✓	✓	✓	✓									✓					**5**
73	ผู้บริหารให้ครูรายงานข้อมูลนักเรียนในการส่งต่อทราบทุกครั้ง							✓	✓	✓	✓	✓														**5**

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ที่	รายการ	บารโหฬ เลขมาร์ติน	สายยุดี ใจสำราญ	สุพานี สฤษ์วานิช	นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์	วิโรจน์ สารรัตนะ	สมเกียรติ พ่วงรอด	สำนักงานคณะกรรมฯ	สำนักวิชาการและฯ	กรมสุขภาพจิต	สำนักพัฒนานวัตกรรม ฯ	มูลนิธิสถาบันสุขแห่งชาติ	วาสนา จินดาสวัสดิ์	สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ฯ	พระมหาปฏิมา มาลาชิโร	ไพรัช ธัชยพงษ์	โยธิกา เลิศรัตยากร	ชลิตพันธ์ พันธ์เพชร	เพลินใจ พฤกษาธิรัตน์	นเรศ ใจสุทธิ	นฤเทพ ขันทัพไทย	สายัณห์ ต่ายหลี	**ค่าความถี่**
74	ผู้บริหารมีการประสานงานด้านพฤติกรรมและด้านการเรียนของนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหากับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เช่น ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายปกครองเพื่อให้ทราบพัฒนาการของนักเรียนในทุก ๆ ด้าน							✓	✓	✓	✓	✓					✓							**6**
75	ผู้บริหารให้ครูที่มีความเชี่ยวชาญในการเป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น ครูแนะแนว เป็นต้น							✓	✓	✓	✓	✓						✓						**6**
76	ผู้บริหารกระตุ้นให้ครูและบุคลากรตระหนักถึงปัญหาและร่วมหาแนวทางหรือวิธีการในการแก้ไขปัญหาในระบบดูแลร่วมกัน							✓	✓	✓	✓	✓												**5**
77	ผู้บริหารและครูมีการแบ่งปันความรู้ ทักษะกลวิธีนวัตกรรมใหม่ๆ มาดำเนินการช่วยเหลือนักเรียน							✓									✓							**2**
78	ผู้บริหารมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล สาธารณสุขหรือหน่วยงานอื่นในการตรวจหาสารเสพติด และส่งนักเรียนกลุ่มเสี่ยงไปยังผู้เชี่ยวชาญ							✓	✓	✓	✓	✓					✓							**6**
79	ผู้บริหารมีการติดตามตรวจสอบในการปฏิบัติงาน						✓	✓	✓		✓						✓							**5**

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ที่	รายการ	บารโหฬ แลมาร์ติน	สายยุดี ใจสำราญ	สุพานี สฤษ์วานิช	นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์	วิโรจน์ สารรัตนะ	สมเกียรติ พ่วงรอด	สำนักงานคณะกรรมฯ	สำนักวิชาการและฯ	กรมสุขภาพจิต	สำนักพัฒนานวัตกรรม ฯ	มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ	วาสนา จินดาสวัสดิ์	สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ฯ	พระมหาบุญมี มาลาชโร	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	ศุภโชค วรโชไ	โยธิกา เลิศรัตยากร	ชลิตพันธ์ พันธ์เพชร	รองศาสตราจารย์ ดร.	นายแพทย์ใจสุขกิจ	นายแพทย์ใจ พฤกษาธิรัตน์	นายสุพล ขันทั่วไทย	สายัณห์ ต่ายหลี	**ค่าความถี่**
80	ผู้บริหารและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน							✓	✓		✓	✓					✓		✓						**6**
81	ผู้บริหารและชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน						✓	✓	✓		✓	✓													**5**
82	ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีการพัฒนาความรู้ด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การฝึกอบรม สัมมนา และศึกษาดูงาน							✓	✓		✓	✓					✓						✓		**6**
83	ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีการสร้างความรู้ความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน							✓	✓	✓	✓						✓								**5**
84	มีการนำความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน							✓	✓			✓	✓									✓			**5**
85	โรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรสหวิชาชีพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกัน									✓	✓							✓		✓			✓		**5**
86	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับผลประโยชน์ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน								✓		✓								✓			✓		✓	**5**

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ที่	รายการ	บาร์โทล เลแมร์ตัน	สายยุดี ใจสำราญ	สุพานี สฤษ์วานิช	นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์	วิโรจน์ สารรัตนะ	สมเกียรติ พ่วงรอด	สำนักงานคณะกรรมฯ	สำนักวิชาการและฯ	กรมสุขภาพจิต	สำนักพัฒนานวัตกรรม ฯ	มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ	วาสนา จินดาสวัสดิ์	สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ฯ	พระมหาปฏิ มาลาชิโร	ร้อยเอกหญิงพรพร	ไพโรจน์ คงเพ็ง	โยธิกา เลิศรัตยากร	ชลิตพันธ์ พันธ์เพชร	เพลิน ใจหงษ์เพ็ง	นเรศวร ใจสุขกิจ	หฤทัย ขันทัพไทย	สายัณห์ ต่ายหลี	ค่าความถี่
87	โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนในด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร แหล่งเรียนรู้ และการใช้ทรัพยากรร่วมกัน							✓	✓		✓	✓					✓				✓			6
88	นักเรียนมีความรู้และทักษะในการควบคุมดูแลช่วยเหลือตนเอง							✓	✓	✓	✓	✓									✓	✓		7
89	นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา							✓	✓			✓				✓				✓				5
90	นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและลักษณะที่พึงประสงค์							✓	✓	✓	✓			✓		✓							✓	7
91	นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดี							✓	✓		✓	✓					✓		✓					6
92	นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง							✓	✓	✓	✓	✓					✓				✓			7
93	ผู้บริหารให้การสนับสนุนครูในการส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ							✓	✓	✓											✓	✓		5
94	ผู้บริหารและครูมีการส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษให้ประสบผลสำเร็จในระดับที่สูงขึ้นตามศักยภาพ							✓									✓			✓	✓		✓	5
95	นักเรียนมีความรู้ความสามารถและมีทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร							✓	✓								✓		✓			✓		5

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ที่	รายการ	นารีกุล เลขมาร์ติน	สายยุดี ใจสำราญ	สุพานี สฤษ์วานิช	นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์	วิโรจน์ สารรัตนะ	สมเกียรติ พ่วงรอด	สำนักงานคณะกรรมการ ฯ	สำนักวิชาการและ ฯ	กรมสุขภาพจิต	สำนักพัฒนานักบริหาร ฯ	มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ	วาสนา จินดาสวัสดิ์	สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ฯ	พระมหาบุญมี มาลาชิโร	พระมหาคุณหิรพระมหา ฯ	ไพโรจน์ คงเทศ	โยธิกา เชิศรัตยากร	ชลิตพันธ์ พันธ์เพชร	เพลินใจ พฤกษาธิรัตน์	นเรศ ใจสุทธิ	นฤมล พูนไทย	สายัณห์ ต่ายหลี	**ค่าความถี่**
96	นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด							✓	✓	✓	✓	✓					✓	✓				✓		**8**
97	นักเรียนรู้ความสนใจ ความถนัด ความสามารถ จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง และพร้อมที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองอยู่เสมอ											✓	✓			✓	✓	✓			✓			**6**
98	นักเรียนมีสุขนิสัยที่ดีรู้จักการป้องกันและดูแลสุขภาพตนเองได้							✓	✓	✓		✓					✓		✓	✓				**7**
99	นักเรียนมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน							✓	✓		✓	✓					✓					✓		**6**
100	ผู้บริหารและครูร่วมกันแก้ไขปัญหาของนักเรียนหรือโรงเรียนเพื่อความสามัคคีของหมู่คณะ																✓				✓			**2**
101	นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้และการทำงาน							✓	✓	✓	✓	✓					✓			✓				**7**
102	นักเรียนมีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกัน สามารถหลีกเลี่ยงภัย อันตรายและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้							✓	✓	✓	✓	✓					✓							**6**
103	นักเรียนมีความรอบรู้ รอบคอบ รู้จักตนเอง การคิดพึ่งพาตนเองและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ดำรงชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียงและมีความสุข							✓	✓	✓	✓	✓							✓					**6**

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ที่	รายการ	นารีกาล และมาร์ติน	สายยุดี ใจสำราญ	สุพานี สฤษ์วานิช	นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์	วิโรจน์ สารรัตนะ	สมเกียรติ พ่วงรอด	สำนักงานคณะกรรมฯ	สำนักวิชาการและฯ	กรมสุขภาพจิต	สำนักพัฒนานักบริหารงานฯ	มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ	วาสนา จินดาสวัสดิ์	สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ฯ	พระมหาบุญมี มาลาชโย	พระมหาคุณากรฯ	ไพโรจน์ คุณเกษ	โยธิกา เลิศรัตยากร	ชลิตพันธ์ พันธ์เพชร	เพลินใจ พฤกษาธิรัตน์	นเรศ ใจสุทธิ	นฤมล ขันทัพไทย	สายัณห์ ต่ายหลี	**ค่าความถี่**
104	นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้							✓	✓		✓						✓			✓				**5**
105	นักเรียนสามารถเรียนได้ตามศักยภาพและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการทำงาน							✓	✓		✓						✓		✓					**5**
106	มีความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม							✓	✓								✓	✓					✓	**5**
107	ผู้บริหารมีการกระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือกันในองค์กรและองค์กรอื่น							✓		✓							✓		✓		✓	✓		**6**
108	ผู้บริหารมีการกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวาน														✓	✓								**2**
109	โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนในด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร แหล่งเรียนรู้ และการใช้ทรัพยากรร่วมกัน							✓	✓	✓		✓					✓				✓			**6**
110	ผู้บริหารมีการกำหนดกลุ่มงานทุกองค์การมีหน้าที่ต้องปฏิบัติโดยบุคคลที่มีความสามารถแตกต่างกัน							✓	✓										✓	✓			✓	**5**
111	ผู้บริหารและครูเลือกผู้ปกครองเครือข่ายเพื่อเป็นตัวแทนห้องเข้าร่วมประชุมประสานความร่วมมือกับโรงเรียน							✓	✓		✓		✓				✓				✓			**6**

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ที่	รายการ	บารไมล และมาร์ติน	สายยุดี ใจสำราญ	สุพานี สฤษ์วานิช	นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์	วิโรจน์ สารรัตนะ	สมเกียรติ พ่วงรอด	สำนักงานคณะกรรมฯ	สำนักวิชาการและฯ	กรมสุขภาพจิต	สำนักพัฒนานักกิจกรรม ฯ	มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ	วาสนา จินดาสวัสดิ์	สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ฯ	พระมหาปฏิมา มาลาชิโร	พระมหาคุณากรณ์ ฐานธมฺโม	ไพโรจน์ คงเทศ	โยธิกา เจษรัตยากร	ชลิตพันธ์ พันธ์เพชร	เพลินใจ พฤกษาติรัตน์	นเรศ ใจสุทธิ	นฤมล ขันทัพไทย	สายัณห์ ต่ายหลี	**ค่าความถี่**
112	ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีการพัฒนาความรู้ด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การฝึกอบรม สัมมนาและศึกษาดูงาน							✓	✓								✓		✓				✓	**5**
113	ผู้บริหารมีการจัดทำแบบบันทึกการส่งต่อนักเรียนที่ไม่มีการพัฒนาด้านพฤติกรรมและจัดทำรายงานแจ้งผลการช่วยเหลือไปยังบุคลากรที่เกี่ยวข้อง							✓	✓	✓	✓	✓					✓							**6**
114	ผู้บริหารสนับสนุนการปฏิบัติงานให้ครูมีส่วนร่วมในกิจกรรมของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา							✓	✓	✓	✓	✓												**5**
115	ผู้บริหารให้ครูรายงานข้อมูลนักเรียนในการส่งต่อทราบทุกครั้ง							✓	✓	✓	✓	✓								✓				**6**
116	ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนได้รับสิ่งที่ดี มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน														✓		✓							**2**
117	ผู้บริหารตระหนัก เห็นคุณค่า และกำหนดวิธีในการดำเนินการป้องกันปัญหาของนักเรียนอย่างเป็นระบบ							✓	✓	✓	✓	✓					✓				✓			**7**
118	ผู้บริหารและครูมีการศึกษาและวางแผนดูแลช่วยเหลือนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหาอย่างทั่วถึง							✓	✓	✓	✓	✓					✓							**6**

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ที่	รายการ	บาร์โทล แลมาร์ติน	สายยุดี ใจสำราญ	สุพานี สฤษ์วานิช	นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์	วิโรจน์ สารรัตนะ	สมเกียรติ พ่วงรอด	สำนักงานคณะกรรมฯ	สำนักวิชาการและฯ	กรมสุขภาพจิต	สำนักพัฒนานวัตกรรม ฯ	มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ	วาสนา จิ้นดาสวัสดิ์	สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ ฯ	พระมหาปฏิมา มาลาชัยโร	พระมหาคุณหทรพระธ ฯ	ไพโรจน์ คงเทศ	โยธิกา เจริศรัตยากร	ชลิตพันธ์ พันธ์เพชร	เพลิน ใจ พฤกษาธิรัตน์	นเรศวร ใจสุขกิจ	นฤเทพ ขันทับไทย	สายัณห์ ต่ายหลี	**ค่าความถี่**
119	ผู้บริหารและครูสำรวจสถิติและบันทึกข้อมูลการมาเข้าชั้นเรียนของนักเรียนโดยเน้นรูปแบบอย่างเป็นระบบ							✓	✓		✓	✓					✓								**5**
120	ผู้บริหารและครูที่ปรึกษามีความพร้อมในการให้การปรึกษาช่วยเหลือนักเรียนด้วยความรู้สึกที่ดีต่อนักเรียนตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ																✓			✓				**2**
121	ผู้บริหารและครูให้คำปรึกษาทั่วๆ ไปรวมทั้งเรื่องการปรับตัวและการวางตัวในสังคมเพื่อช่วยเหลือผ่อนคลายปัญหาแก่นักเรียน							✓	✓	✓	✓	✓												**5**
122	ผู้บริหารมีการยินดี ยกย่อง เผยแพร่ คุณความดีของผู้ใต้บังคับบัญชาและบุคคลทั่วไปที่ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงาน												✓	✓	✓									**3**
123	จัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกำหนดกลยุทธ์เป้าหมายให้ชัดเจน																✓							**1**
124	ผู้บริหารมีการช่วยเหลือแบ่งปันช่วยเหลือครูที่ปรึกษาในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน							✓									✓							**2**

จากตารางที่ 4.1 จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิชาการ งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ และสัมภาษณ์นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ได้องค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 12 องค์ประกอบ ประกอบไปด้วย 1) การวางแผน 2) การควบคุม 3) การจัดสรรบุคลากร 4) การประสานงาน 5) การมีส่วนร่วมกับชุมชน 6) การส่งต่อและการป้องกัน 7) การรู้จักนักเรียนรายบุคคล 8) การส่งเสริมนักเรียน 9) การคัดกรอง 10) เป็นคนดี 11) เป็นคนเก่ง และ 12) มีความสุข

และจากตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และสัมภาษณ์นักวิชาการรวมทั้งหมด 22 แนวคิด พบว่าได้ตัวแปรขององค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวนทั้งหมด 124 ตัวแปร ผู้วิจัยได้ตัดตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยไม่ถึงระดับที่ตั้งไว้ จำนวน 14 ตัวแปร เหลือตัวแปรที่นำมาใช้ได้ จำนวน 110 ตัวแปร และผู้วิจัยได้นำตัวแปรที่ได้มาสร้างเป็นข้อคำถามของแบบสอบถามในการสอบถาม แล้วนำแบบสอบถามที่ได้ไปพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่า IOC (Index of item Objective Congruence) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน นำแบบสอบถามที่ได้ไปพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์โดยใช้เทคนิค IOC (Index of item Objective Congruence) เลือกข้อคำถามซึ่งพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง มากกว่า 0.50 ขึ้นไป คัดเลือกไว้ใช้ได้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข สำนวนภาษาที่ใช้ ตลอดจนเนื้อหาให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ และนิยามตัวแปรตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ตัดตัวแปรที่ไม่ผ่านเกณฑ์ของค่าดัชนีความสอดคล้อง จำนวน 20 ตัวแปร แล้วนำแบบสอบถามที่ได้ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (Try out) กับโรงเรียน 10 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษา แล้วนำมาวิเคราะห์ผลนำผลที่ได้มาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของครอนบาค (α-Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .980 จากการวิเคราะห์ข้อคำถาม จำนวน 90 ข้อ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่ามี 12 องค์ประกอบ ประกอบไปด้วย 1) การวางแผน 2) การควบคุม 3) การจัดสรรบุคลากร 4) การประสานงาน

5) การมีส่วนร่วมกับชุมชน 6) การส่งต่อและการป้องกัน 7) การรู้จักนักเรียนรายบุคคล 8) การส่งเสริมนักเรียน 9) การคัดกรอง 10) เป็นคนดี 11) เป็นคนเก่ง และ 12) มีความสุข

ตอนที่ 2 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในหัวข้อนี้เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในข้อที่ 2 เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลจากความคิดเห็นจากแบบสอบถามที่ส่งไป เพื่อดูว่ากรอบแนวคิด ทฤษฎีที่นำมาสังเคราะห์นั้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย รายละเอียดแบ่งออกในแต่ละส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ทำงานอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 226 โรงเรียน โดยมีผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน ครูที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 1 คน และครูที่ปรึกษา จำนวน 1 คน รวมทั้งหมด 678 คน สำหรับการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และจากการส่งแบบสอบถามไป จำนวน 678 ฉบับ และได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 630 ฉบับ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 ผลค่าความถี่และค่าร้อยละข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

(n = 630)

ข้อมูลสถานภาพ	ความถี่	ร้อยละ
เพศ		
1. ชาย	280	44.45
2. หญิง	350	55.55
รวม	**630**	**100**

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

ข้อมูลสถานภาพ	ความถี่	ร้อยละ
อายุ		
1. ไม่เกิน 30 ปี	70	11.11
2. 31 – 40 ปี	180	28.57
3. 41 – 50 ปี	230	36.51
4. มากกว่า 51 ปี	150	23.81
รวม	**630**	**100.0**
วุฒิการศึกษา		
1. ปริญญาตรี	486	77.14
2. ปริญญาโท	129	20.48
3. ปริญญาเอก	15	2.38
รวม	**630**	**100**
ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน		
1. ผู้อำนวยการโรงเรียน	205	32.54
2. ครูที่ทำหน้าที่หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือฯ	215	34.13
3. ครูที่ปรึกษา	210	33.33
รวม	**630**	**100**
ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่ง		
1. ต่ำกว่า 5 ปี	30	4.76
2. 5 – 10 ปี	210	33.33
3. 16 – 20 ปี	200	31.75
4. 21 – 25 ปี	140	22.22
5. 26 ปี ขึ้นไป	50	7.94
รวม	**630**	**100.0**

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 350 คน คิดเป็นร้อยละ 55.55 เป็นเพศชาย จำนวน 280 คน คิดเป็นร้อยละ 44.45 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี มากที่สุด จำนวน 230 คน คิดเป็น ร้อยละ 36.51 รองลงมา คือ มีอายุระหว่าง 31- 40 ปี จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 28.51 มีอายุมากกว่า 51 ปี จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 23.81 และมีอายุไม่เกิน 30 ปี จำนวน 70 คน น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 11.11 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 486 คน คิดเป็นร้อยละ 77.14 รองลงมา คือ ระดับปริญญาโท จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 20.48 และระดับปริญญาเอก จำนวน 15 คน น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.38 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน พบว่า ครูที่ทำหน้าที่หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีจำนวน 215 คน คิดเป็นร้อยละ 34.13 มากที่สุด รองลงมา คือครูที่ปรึกษา มีจำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 และผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 32.54 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงานในตำแหน่ง พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงาน ระหว่าง 5 - 10 ปี จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมา มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 16 - 20 ปี จำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 31.75 มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 21 - 25 ปี จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 22.22 มีประสบการณ์ในการทำงาน 26 ปีขึ้นไป จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 7.94 และมีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปีขึ้นไป จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 4.76 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมของตัวแปรการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในการวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมของตัวแปรการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม โดยศึกษา จากค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\overline{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) รายละเอียดดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 แสดงผลค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าระดับความคิดเห็นของตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาพรวม

ข้อที่	ตัวแปรการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือฯ	ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตฐาน	ระดับการปฏิบัติ
1	ผู้บริหารได้กำหนดเป้าหมายและนโยบายในการดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	3.97	0.72	มาก
2	ผู้บริหารมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกด้านที่เป็นจุดเด่นและที่เป็นอุปสรรคในการจัดการเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	3.88	0.68	มาก
3	ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	3.93	0.62	มาก
4	ผู้บริหารมีการยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงานต่าง ๆ ด้วยความโปร่งใสไม่เอนเอียงด้วยความรักหรือความชังต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด	4.16	0.75	มาก
5	ผู้บริหารมีการระดมสมองเพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาในงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.01	0.59	มาก
6	ผู้บริหารมีการคัดสรรบุคลากรที่มีความถนัดและความสามารถเข้าปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	4.08	0.73	มาก
7	ผู้บริหารมีการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ	4.04	0.76	มาก
8	ผู้บริหารมีการคาดการณ์ความต้องการของครูโดยคำนึงถึงหน้าที่และในการปฏิบัติงานจริง	4.07	0.65	มาก
9	ผู้บริหารมีการวางแผนด้านทรัพยากร เช่น แต่งตั้งบุคลากรให้เหมาะสมกับหน้าที่ในการปฏิบัติงาน	4.35	0.66	มาก
10	ผู้บริหารมีการคาดการณ์ความต้องการของครูโดยคำนึงถึงหน้าที่และในการปฏิบัติงานจริง	4.02	0.71	มาก
11	ผู้บริหารได้เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา	3.88	0.68	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ข้อที่	ตัวแปรการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือฯ	ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตฐาน	ระดับการปฏิบัติ
12	ผู้บริหารมีการจัดหาทรัพยากรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมในแผนงานอย่าพอเพียง	3.98	0.73	มาก
13	ผู้บริหารมีการมีการส่งเสริม คนดี คนเก่งให้มีโอกาสในการแสดงความสามารถทุกคน	4.15	0.68	มาก
14	ผู้บริหารมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและความถูกต้องให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่วางไว้	3.89	0.59	มาก
15	ผู้บริหารรายงานผลในการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้	4.19	0.68	มาก
16	ผู้บริหารมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินตามกรอบนโยบายที่วางไว้	3.96	0.74	มาก
17	ผู้บริหารมีการจัดทำข้อมูลและระบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.10	0.67	มาก
18	ผู้บริหารมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากร	4.28	0.63	มาก
19	ผู้บริหารมีการสรุปและประเมินผลอย่างชัดเจนและโปร่งใส	4.20	0.69	มาก
20	ผู้บริหารมีการประสานความร่วมมือแลกเปลี่ยนความรู้กับเครือข่ายภายนอกในงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.25	0.65	มาก
21	ผู้บริหารมีการดำเนินงานตามแผนโดยมีการประสานงานกับผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.15	0.76	มาก
22	ผู้บริหารมีการประสานงานโดยให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนและระบบงานที่เกี่ยวข้อง	4.23	0.81	มาก
23	ผู้บริหารมีการประชุมร่วมกันเมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และแก้ไขปัญหาร่วมกัน	3.98	0.68	มาก
24	ผู้บริหารให้บุคลากรทุกคนมีการประสานงานกันและจัดการประชุมอย่างสม่ำเสมอ	4.28	0.75	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ข้อที่	ตัวแปรการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือฯ	ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตฐาน	ระดับการปฏิบัติ
25	ผู้บริหารและครูได้จัดทำผลการเรียนของนักเรียนในแต่ละรายวิชาลงในทะเบียนสะสม	4.19	0.68	มาก
26	ผู้บริหารมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียน เช่น ประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) เป็นต้น	4.08	0.79	มาก
27	ผู้บริหารมีการเก็บข้อมูลนักเรียนในทุกด้าน เช่น การเรียน ความสามารถ สุขภาพ และด้านครอบครัว เป็นต้น	4.16	0.63	มาก
28	ผู้บริหารและครูมีการประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อขอข้อมูลของนักเรียนโดยยึดหลักคุณธรรมเอื้ออาทร สื่อสารในทางบวกเชิงสร้างสรรค์	4.33	0.78	มาก
29	ผู้บริหารและครูมีการปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคลให้เป็นปัจจุบัน	3.96	0.64	มาก
30	ผู้บริหารและครูมีการเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อให้ทราบสภาพความเป็นอยู่ทางบ้านของนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหา	4.29	0.69	มาก
31	ผู้บริหารและครูใช้เกณฑ์การพิจารณาของโรงเรียนเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลจากประวัติของนักเรียน	4.08	0.73	มาก
32	ผู้บริหารและครูมีเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนโดยแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา	4.05	0.69	มาก
33	ผู้บริหารและครูมีการคัดกรองนักเรียนโดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มีดำเนินการอยู่บนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม	3.94	0.75	มาก
34	ผู้บริหารและครูใช้ระเบียนสะสมเป็นแหล่งข้อมูลในการคัดกรองนักเรียนรายบุคคล	4.16	0.74	มาก
35	ผู้บริหารและครูมีการคัดกรองนักเรียนร่วมกันทำงานอย่างสร้างสรรค์และมีเป้าหมายร่วมกัน	4.26	0.71	มาก
36	ผู้บริหารมีการใช้แบบประเมินพฤติกรรมเด็กจุดอ่อนจุดแข็ง (SDQ) โดยให้ครูผู้ปกครองนักเรียนประเมินนักเรียน	3.98	0.68	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ข้อที่	ตัวแปรการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือฯ	ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตฐาน	ระดับการปฏิบัติ
37	ผู้บริหารและครูสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่แสดงออกมามีปัญหา เช่น ก้าวร้าว ใช้สารเสพติด ชอบลักขโมยทำร้ายตนเองและมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม ฯลฯ	3.98	0.65	มาก
38	ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนโดยการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนโดยยึดหลักคุณธรรม เอื้ออาทร และสื่อสารในเชิงสร้างสรรค์	4.19	0.78	มาก
39	ผู้บริหารและครูมีการจัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อพบกับนักเรียนโดยจัดกิจกรรมอยู่บนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม	4.15	0.64	มาก
40	ผู้บริหารจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาความสามารถทำให้นักเรียนกลุ่มมีปัญหามีแนวโน้มกลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและกลุ่มปกติมีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น	4.10	0.74	มาก
41	ผู้บริหารส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีมีความฉลาดทางอารมณ์ตามเกณฑ์ปกติ ไม่เสพสิ่งเสพติดสิ่งมอมเมา และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้เหมาะสม	3.92	0.69	มาก
42	ผู้บริหารและครูจัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนรู้จักผู้อื่นและสังคม เช่น ให้นักเรียนรู้จักตนเองและเพื่อน ๆ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น	4.08	0.73	มาก
43	ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนตามความถนัดความสามารถ ความสนใจและสนับสนุน ชมเชยยกย่องนักเรียนที่ประกอบคุณงามความดี	3.95	0.79	มาก
44	ผู้บริหารและครูมีการร่วมกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน	3.84	0.65	มาก
45	ผู้บริหารและครูให้ความช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงกลุ่มมีปัญหาโดยยึดหลักเมตตาธรรมและใช้หลักจิตวิทยา	4.12	0.75	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ข้อที่	ตัวแปรการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือฯ	ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตฐาน	ระดับการปฏิบัติ
46	ผู้บริหารมีการประสานหน่วยงานภายนอกเพื่อช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทุกประเภท	4.06	0.71	มาก
47	ผู้บริหารและครูมีการทำงานร่วมกันแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินการส่งต่อนักเรียนให้ผ่านพ้นไปด้วยดี	3.78	0.68	มาก
48	ผู้บริหารให้ครูที่มีความเชี่ยวชาญในการเป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น ครูแนะแนว เป็นต้น	3.93	0.67	มาก
49	ผู้บริหารมีการบันทึกการป้องกันแก้ไขปัญหาของนักเรียนและแจ้งข้อมูลผู้ปกครองทราบทางไปรษณีย์โทรศัพท์หรือเชิญมาพบที่โรงเรียน	4.03	0.71	มาก
50	ผู้บริหารมีการประสานงานด้านพฤติกรรมและด้านการเรียนของนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหากับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เช่น ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายปกครอง เพื่อให้ทราบพัฒนาการของนักเรียนในทุก ๆ ด้าน	3.88	0.74	มาก
51	ผู้บริหารกระตุ้นให้ครูและบุคลากรตระหนักถึงปัญหาและร่วมหาแนวทางหรือวิธีการในการแก้ไขปัญหาในระบบดูแลร่วมกัน	4.29	0.79	มาก
52	ผู้บริหารมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล สาธารณสุขหรือหน่วยงานอื่นในการตรวจหาสารเสพติด และส่งนักเรียนกลุ่มเสี่ยงไปยังผู้เชี่ยวชาญ	4.04	0.71	มาก
53	ผู้บริหารและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.17	0.80	มาก
54	ผู้บริหารและชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	3.99	0.75	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ข้อที่	ตัวแปรการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือฯ	ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตฐาน	ระดับการปฏิบัติ
55	ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีการสร้างความรู้ความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน	3.76	0.64	มาก
56	โรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรสหวิชาชีพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกัน	3.86	0.71	มาก
57	นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา	4.18	0.68	มาก
58	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับผลประโยชน์ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.38	0.75	มาก
59	นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและลักษณะที่พึงประสงค์	4.22	0.68	มาก
60	นักเรียนมีความรู้และทักษะในการควบคุมดูแลช่วยเหลือตนเอง	4.03	0.69	มาก
61	นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนตามขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดี	3.96	0.68	มาก
62	นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	4.23	0.67	มาก
63	ผู้บริหารให้การสนับสนุนครูในการส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ	4.16	0.78	มาก
64	ผู้บริหารและครูมีการส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษให้ประสบผลสำเร็จในระดับที่สูงขึ้นตามศักยภาพ	4.25	0.69	มาก
65	รู้ความสนใจ ความถนัด ความสามารถ จุดเด่น จุดด้อยของตนเองและพร้อมที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองอยู่เสมอ	3.97	0.77	มาก
66	นักเรียนมีความรู้ความสามารถและมีทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร	4.26	0.79	มาก
67	นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด	4.39	0.66	มาก
68	นักเรียนสามารถเรียนได้ตามศักยภาพและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการทำงาน	4.18	0.78	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ข้อที่	ตัวแปรการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือฯ	ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตฐาน	ระดับการปฏิบัติ
69	นักเรียนมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน	4.07	0.58	มาก
70	นักเรียนมีสุขนิสัยที่ดีรู้จักการป้องกันดูแลสุขภาพตนเองได้	4.19	0.67	มาก
72	นักเรียนมีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกัน สามารถหลีกเลี่ยงภัยอันตราย และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้	4.29	0.68	มาก
73	นักเรียนมีความรอบรู้ รอบคอบ รู้จักตนเอง การคิดพึ่งพาตนเอง และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ดำรงชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียงและมีความสุข	4.34	0.78	มาก
74	นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้	4.23	0.69	มาก
75	นักเรียนสามารถเรียนได้ตามศักยภาพและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการทำงาน	4.36	0.78	มาก
76	นักเรียนมีความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม	4.33	0.79	มาก
77	โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนในด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร แหล่งเรียนรู้ และการใช้ทรัพยากรร่วมกัน	4.16	0.68	มาก
78	ผู้บริหารและครูเลือกผู้ปกครองเครือข่ายเพื่อเป็นตัวแทนห้องเข้าร่วมประชุมประสานความร่วมมือกับโรงเรียน	4.25	0.59	มาก
79	ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีการพัฒนาความรู้ด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การฝึกอบรม สัมมนาและศึกษาดูงาน	3.99	0.77	มาก
80	ผู้บริหารมีการจัดทำแบบบันทึกการส่งต่อนักเรียนที่ไม่มีการพัฒนาด้านพฤติกรรมและจัดทำรายงานแจ้งผลการช่วยเหลือไปยังบุคลากรที่เกี่ยวข้อง	3.86	0.69	มาก
81	ผู้บริหารสนับสนุนการปฏิบัติงานให้ครูมีส่วนร่วมในกิจกรรมของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา	4.06	0.73	มาก
82	ผู้บริหารให้ครูรายงานข้อมูลนักเรียนในการส่งต่อทุกครั้ง	3.88	0.67	มาก

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ข้อที่	ตัวแปรการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือฯ	ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตฐาน	ระดับการปฏิบัติ
83	ผู้บริหารและครูให้คำปรึกษาทั่วๆ ไปรวมทั้งเรื่องการปรับตัวและการวางตัวในสังคมเพื่อช่วยเหลือผ่อนคลายปัญหาแก่นักเรียน	3.87	0.57	มาก
84	ผู้บริหารตระหนัก เห็นคุณค่า และกำหนดวิธีในการดำเนินการป้องกันปัญหาของนักเรียนอย่างเป็นระบบ	3.99	0.67	มาก
85	ผู้บริหารและครูมีการศึกษาและวางแผนดูแลช่วยเหลือนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหาอย่างทั่วถึง	4.12	0.64	มาก
86	ผู้บริหารและครูสำรวจสถิติและบันทึกข้อมูลการมาเข้าชั้นเรียนของนักเรียนโดยเน้นรูปแบบอย่างเป็นระบบ	4.26	0.77	มาก
87	ผู้บริหารมีการกำหนดกลุ่มงานทุกองค์การมีหน้าที่ต้องปฏิบัติโดยบุคคลที่มีความสามารถแตกต่างกัน	3.88	0.66	มาก
88	ผู้บริหารมีการกระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือกันในองค์กรและองค์กรอื่น	4.17	0.67	มาก
89	ผู้บริหารมีจิตเมตตามีสัมพันธภาพที่ดีกับโรงเรียนอื่น	3.99	0.71	มาก
90	ผู้บริหารมีการติดตามตรวจสอบในการปฏิบัติงาน	3.82	0.65	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า โดยภาพรวมตัวแปรทั้ง 90 ตัว มีค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) อยู่ระหว่าง 4.39 -3.76 โดยมีตัวแปรที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ตัวแปรที่ 67 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ($\overline{X}$ = 4.39, S.D. = 0.78) รองลงมาคือ ตัวแปรที่ 58 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับผลประโยชน์ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($\overline{X}$ = 4.38, S.D. = 0.75) และตัวแปรที่อยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ตัวแปรที่ 55 ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีการสร้างความรู้ความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน ($\overline{X}$ = 3.76, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณาข้อเท็จจริงพบว่า ข้อเท็จจริงในระดับมากทุกข้อ คิดเป็นร้อยละ 100 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้อำการโรงเรียน ครูที่เป็นหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษา มีความคิดเห็นตรงกันว่าตัวแปรทุกตัวมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกตัวแปร และเมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.57 - 0.81 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อตัวแปรไม่แตกต่างกันและมีความสอดคล้องกัน

ส่วนที่ 3 ผลการสร้างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อตรวจสอบว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์และรูปแบบที่สร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่

ในส่วนขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามในส่วนที่ 2 ไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยนำข้อมูลที่ได้มาทำการตรวจสอบความถูกต้องวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) เพื่อแปรผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการสรุปองค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการนำเสนอและการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ อักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1. สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้แทนค่าสถิติ

$\overline{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย (mean)

$S.D.$ แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

r แทน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)

R^2 แทน ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณยกกำลังสอง (squared multiple correlation) หรือสัมประสิทธิ์การพยากรณ์

χ^2 แทน ค่าสถิติไค-สแควร์ (chi - square)

df แทน ค่าองศาอิสระ (degree of freedom)

p-value แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

λ แทน น้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading)

B แทน ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (standard solution)

SE แทน ค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐาน (standard error)

t แทน ค่าสถิติทดสอบที

e แทน ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (error) ของตัวแปร e

** แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (p -value ≤ 0.01)

* แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p -value ≤ 0.05)

GFI แทน ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเหมาะสม (goodness of fit index)

AGFI แทน ดัชนีวัดระดับความความสอดคล้องเหมาะสมที่ปรับแก้แล้ว (adjusted goodness of fit index)

CFI แทน ดัชนีวัดระดับความเหมาะสมพอดี (comparative fit index)

RMR แทน ดัชนีค่าความคลาดเคลื่อนกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (root mean square residual)

RMSEA แทน ดัชนีค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (root mean square error of approximation)

 แทน องค์ประกอบหลัก/ย่อย (ตัวแปรแฝง/ตัวแปรสังเกตได้)

 แทน องค์ประกอบย่อย (ตัวแปรสังเกตได้)

 แทน ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรหรือน้ำหนักองค์ประกอบ

 แทน ความสัมพันธ์หรือความแปรปรวนร่วมของสองตัวแปร

2. อักษรย่อที่ใช้แทนองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย

Polily แทน องค์ประกอบหลัก ด้านนโยบาย วัดจากองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

Po_pla แทน การวางแผน

Po_per แทน การจัดสรรบุคคล

Po_con แทน การควบคุม

Participation แทน องค์ประกอบหลัก การมีส่วนร่วม วัดจากองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

Pa_coo แทน การประสานงาน

Pa_for แทน การส่งต่อและการป้องกัน

Pa_com แทน การมีส่วนร่วมกับชุมชน

Management แทน องค์ประกอบหลัก การจัดการดูแลและพัฒนานักเรียน วัดจากองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

Ma_get แทน การรู้จักนักเรียนรายบุคคล

Ma_scr แทน การคัดกรอง

Ma_pro แทน การส่งเสริมนักเรียน

Student Care Goat แทน องค์ประกอบหลัก เป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน วัดจากองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

St_nic แทน เป็นคนดี

St_sma แทน เป็นคนเก่ง

St_hap แทน มีความสุข

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) ข้อตกลงเบื้องต้นที่สำคัญ คือ ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันและพิจารณาจากค่า KMO and Bartlett's Test โดยค่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (MSA) อยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 และสถิติทดสอบตัวที่ 2 คือ Bartlett's Test of Sphericity ใช้ทดสอบตัวแปรต่าง ๆ ว่ามีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ใช้วิเคราะห์เนื้อหาความเหมาะสมของข้อมูลเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบ มีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 โดยค่าที่เหมาะสมจะต้องมากกว่า .50 ซึ่งค่าที่ .80 ขึ้นไปเหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบ ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 แสดงผลค่า KMO : Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy

Kaiser-Mayer-Olkin Measurers of Sampling Adequacy	.966
Bartlett's Test of Approx. Chi-Square Sphericity	49685.745
df	3741
Sig.	.000

จากตารางที่ 4.5 พบว่า ค่า KMO (Kaiser-Mayer-Olkin Measurers of Sampling) มีค่าเท่ากับ 0.966 ซึ่งใกล้เคียง 1.00 แสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมและความเพียงพอของข้อมูลสามารถวิเคราะห์องค์ประกอบได้จาก Bartlett's Test of Sphericity มีค่า Chi-Square มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่า แมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรมีความสัมพันธ์ ทำให้ข้อมูลสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบหลักต่อไปได้ แต่เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การคัดเลือกองค์ประกอบที่มีค่าไอเก็นมากกว่า 1 มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป และมีค่าน้ำหนักปัจจัย ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป พบว่ามีเพียง 4 องค์ประกอบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ องค์ประกอบที่ 1-4 ซึ่งองค์ประกอบที่ 1 มีค่าไอเก็นสูงสุดเท่ากับ 31.328 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 42.915 องค์ประกอบที่ 2 มีค่าไอเก็นสูงสุดเท่ากับ 6.604 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 51.962 และองค์ประกอบอื่น ๆ มีค่าไอเก็นและความสามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดค่อย ๆ ลดลงตามลำดับ ซึ่งองค์ประกอบที่ 1-4 สามารถอธิบายความแปรปรวนทั้งหมดได้ร้อยละ 61.092 ซึ่งเป็นไปตามที่ ยุทธ ไกยวรรณ์ (2556, หน้า 135) กล่าวไว้ว่า ความแปรปรวนสะสมขององค์ประกอบที่สกัดได้ทุกตัวรวมกันจะต้องได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 จึงจะถือว่าใช้ได้ ดังตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 แสดงผลค่าความแปรปรวนสะสมของตัวแปรการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

องค์ประกอบ (Factor)	Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues)	ความแปรปรวนร้อยละ (% of Variance)	ค่าความแปรปรวนสะสม ร้อยละ (Cumulative % of Variance)	ค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalues)	ความแปรปรวนร้อยละ (% of Variance)	ค่าความแปรปรวนสะสม ร้อยละ (Cumulative % of Variance)
1	31.328	42.915	42.915	6.405	8.775	46.512
2	6.604	9.047	51.962	5.022	6.880	53.392
3	3.762	5.153	57.115	3.944	5.402	58.794
4	2.903	3.977	61.092	1.677	2.297	61.092

จากตารางที่ 4.6 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้วยวิธีสกัดปัจจัยแล้วได้องค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี สำหรับองค์ประกอบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ 4 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1-4 นั้นโดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งค่าน้ำหนักที่มีนัยสำคัญในทางปฏิบัติ มีค่าไอเก็นที่มากกว่า 1 และมีตัวแปรในองค์ประกอบที่มากกว่าตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไปนั้น สามารถแสดงค่าน้ำหนักองค์ประกอบและกลุ่มจำนวนองค์ประกอบ

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจด้วยวิธีสกัดปัจจัยแล้วได้องค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 มี 15 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 มี 16 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 มี 19 ตัวแปร และองค์ประกอบที่ 4 มี 15 ตัวแปร ส่วนตัวแปรที่เหลือไม่เป็นไปตามเกณฑ์การพิจารณา 25 ตัวแปร จากตัวแปรทั้งหมด 90 ตัวแปร และเพื่อความสะดวกในการเรียกชื่อองค์ประกอบที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยได้เรียงลำดับที่องค์ประกอบและตั้งชื่อแต่ละองค์ประกอบใหม่ให้สอดคล้องกับตัวแปรหรือโครงสร้างองค์ประกอบ และอธิบายรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบดังตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 แสดงผลค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ 1 นโยบาย (Po)

ตัวแปร	รายการ	น้ำหนักองค์ประกอบ	อันดับ
3	ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	.779	1
1	ผู้บริหารได้กำหนดเป้าหมายและนโยบายในการดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	.769	2
4	ผู้บริหารมีการยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงานต่าง ๆ ด้วยความโปร่งใสไม่เอนเอียงด้วยความรักหรือความชังต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด	.765	3
6	ผู้บริหารมีการคัดสรรบุคลากรที่มีความถนัดและความสามารถเข้าปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	.760	4
9	ผู้บริหารมีการวางแผนด้านทรัพยากร เช่น แต่งตั้งบุคลากรให้เหมาะสมกับหน้าที่ในการปฏิบัติงาน	.758	5
11	ผู้บริหารได้เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา	.755	6
13	ผู้บริหารมีการมีการส่งเสริม คนดี คนเก่งให้มีโอกาสในการแสดงความสามารถทุกคน	.744	7
7	ผู้บริหารมีการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ	.732	8
16	ผู้บริหารมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินตามกรอบนโยบายที่วางไว้	.721	9
2	ผู้บริหารมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกด้านที่เป็นจุดเด่นและที่เป็นอุปสรรคในการจัดการเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	.715	10
18	ผู้บริหารมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากร	.701	11
5	ผู้บริหารมีการระดมสมองเพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาในงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	.695	12
19	ผู้บริหารมีการสรุปและประเมินผลอย่างชัดเจนและโปร่งใส	.688	13

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ตัวแปร	รายการ	น้ำหนักองค์ประกอบ	อันดับ
15	ผู้บริหารรายงานผลในการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้	.669	14
17	ผู้บริหารมีการจัดทำข้อมูลและระบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	.645	15
ค่า Eigenvalues = 31.328 ค่าร้อยละความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบที่ 1 = 42.915			

จากตารางที่ 4.7 องค์ประกอบที่ 1 ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ 15 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .645-.779 มีค่า Eigenvalues = 31.328 ค่าร้อยละความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบที่ 1 = 42.915 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 42.915 และเมื่อเทียบกับค่า Eigenvalues กับองค์ประกอบอื่นแล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 1 ผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “นโยบาย”

ตารางที่ 4.8 แสดงผลค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ 2 การจัดการและพัฒนานักเรียน (MA)

ตัวแปร	รายการ	น้ำหนักองค์ประกอบ	อันดับ
26	ผู้บริหารมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนเช่น ประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) เป็นต้น	.751	1
29	ผู้บริหารและครูมีการปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคลให้เป็นปัจจุบัน	.739	2
27	ผู้บริหารมีการเก็บข้อมูลนักเรียนในทุกด้าน เช่น การเรียน ความสามารถ สุขภาพ และด้านครอบครัว เป็นต้น	.725	3
30	ผู้บริหารและครูเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อให้ทราบสภาพความเป็นอยู่ทางบ้านของนักเรียนโดยเฉพาะในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหา	.710	4
31	ผู้บริหารและครูใช้เกณฑ์การพิจารณาของโรงเรียนเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลจากประวัติของนักเรียน	.690	5

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

ตัวแปร	รายการ	น้ำหนักองค์ประกอบ	อันดับ
32	ผู้บริหารและครูมีเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนโดยแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา	.675	6
38	ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนโดยการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนโดยยึดหลักคุณธรรม เอื้ออาทร และสื่อสารในเชิงสร้างสรรค์	.670	7
33	ผู้บริหารและครูมีการคัดกรองนักเรียนโดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มีดำเนินการอยู่บนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม	.667	8
35	ผู้บริหารและครูมีการคัดกรองนักเรียนร่วมกันทำงานอย่างสร้างสรรค์และมีเป้าหมายร่วมกัน	.656	9
39	ผู้บริหารและครูมีการจัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อพบกับนักเรียนโดยจัดกิจกรรมอยู่บนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม	.643	10
34	ผู้บริหารและครูใช้ระเบียนสะสมเป็นแหล่งข้อมูลในการคัดกรองนักเรียนรายบุคคล	.631	11
40	ผู้บริหารจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาความสามารถทำให้นักเรียนกลุ่มมีปัญหามีแนวโน้มกลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและกลุ่มปกติมีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น	.619	12
36	ผู้บริหารมีการใช้แบบประเมินพฤติกรรมเด็กจุดอ่อนจุดแข็ง (SDQ) โดยให้ครูผู้ปกครองนักเรียนประเมินนักเรียน	.602	13
43	ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนตามความถนัด ความสามารถความสนใจและยกย่องชมเชยนักเรียนที่ประกอบคุณงามความดี	.591	14
41	ผู้บริหารส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีความฉลาดทางอารมณ์ตามเกณฑ์ปกติ ไม่เสพสิ่งเสพติด สิ่งมอมเมา และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้เหมาะสม	.587	15
44	ผู้บริหารและครูมีการร่วมกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน	.577	16
ค่า Eigenvalues = 6.604 ค่าร้อยละความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบที่ 2 = 51.962			

จากตารางที่ 4.8 องค์ประกอบที่ 2 ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ 16 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .577-.801 มีค่า Eigenvalues = 6.604 ค่าร้อยละความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบที่ 2 = 51.962 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 51.962 และเมื่อเทียบกับค่า Eigenvalues กับองค์ประกอบอื่นแล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 2 ผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การจัดการและพัฒนานักเรียน”

ตารางที่ 4.9 แสดงผลค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ 3 การมีส่วนร่วม (Pa)

ตัวแปร	รายการ	น้ำหนักองค์ประกอบ	อันดับ
45	ผู้บริหารและครูให้ความช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงกลุ่มมีปัญหาโดยยึดหลักเมตตาธรรมและใช้หลักจิตวิทยา	.727	1
48	ผู้บริหารมีการบันทึกการป้องกันแก้ไขปัญหาของนักเรียนและแจ้งข้อมูลผู้ปกครองทราบทางไปรษณีย์โทรศัพท์หรือเชิญมาพบที่โรงเรียน	.709	2
20	ผู้บริหารมีการประสานความร่วมมือแลกเปลี่ยนความรู้กับเครือข่ายภายนอกในงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	.668	3
47	ผู้บริหารและครูมีการทำงานร่วมกันแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆที่เกิดขึ้นในการดำเนินการส่งต่อนักเรียนให้ผ่านพ้นไปด้วยดี	.646	4
53	ผู้บริหารและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	.641	5
22	ผู้บริหารมีการประสานงานโดยให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนและระบบงานที่เกี่ยวข้อง	.623	6
54	ผู้บริหารและชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	.615	7
56	โรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรสหวิชาชีพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกัน	.601	8
24	ผู้บริหารให้บุคลากรทุกคนมีการประสานงานกันและจัดการประชุมอย่างสม่ำเสมอ	.575	9

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

ตัวแปร	รายการ	น้ำหนักองค์ประกอบ	อันดับ
28	ผู้บริหารและครูมีการประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อขอข้อมูลของนักเรียนโดยยึดหลักคุณธรรมเอื้ออาทร สื่อสารในทางบวกเชิงสร้างสรรค์	.565	10
26	ผู้บริหารมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนเช่น ประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) เป็นต้น	.550	11
52	ผู้บริหารมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล สาธารณสุขหรือหน่วยงานอื่นในการตรวจหาสารเสพติดและส่งนักเรียนกลุ่มเสี่ยงไปยังผู้เชี่ยวชาญ	.549	12
49	ผู้บริหารมีการประสานงานด้านพฤติกรรมและด้านการเรียนของนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหากับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เช่น ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายปกครองเพื่อให้ทราบพัฒนาการของนักเรียนในทุก ๆ ด้าน	.546	13
58	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับผลประโยชน์ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	.543	14
78	ผู้บริหารและครูเลือกผู้ปกครองเครือข่ายเพื่อเป็นตัวแทนห้องเข้าร่วมประชุมประสานความร่วมมือกับโรงเรียน	.539	15
88	ผู้บริหารมีการกระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือกันในองค์กรและองค์กรอื่น	.532	16
82	ผู้บริหารให้ครูรายงานข้อมูลนักเรียนในการส่งต่อทราบทุกครั้ง	.521	17
79	ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีการพัฒนาความรู้ด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การฝึกอบรม สัมมนาและศึกษาดูงาน	.517	18
80	ผู้บริหารมีการจัดทำแบบบันทึกการส่งต่อนักเรียนที่ไม่มีการพัฒนาด้านพฤติกรรมและจัดทำรายงานแจ้งผลการช่วยเหลือไปยังบุคลากรที่เกี่ยวข้อง	.502	19
ค่า Eigenvalues = 3.762 ค่าร้อยละความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบที่ 3 = 57.115			

จากตารางที่ 4.9 องค์ประกอบที่ 3 ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ 19 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .523-.727 มีค่า Eigenvalues = 3.762 ค่าร้อยละความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบที่ 3 = 57.115 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 57.115 และเมื่อเทียบกับค่า Eigenvalues กับองค์ประกอบอื่นแล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 ผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “การมีส่วนร่วม”

ตารางที่ 4.10 แสดงผลค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่ 4 เป้าหมายดูแลช่วยเหลือนักเรียน (St)

ตัวแปร	รายการ	น้ำหนักองค์ประกอบ	อันดับ
41	ผู้บริหารส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีความฉลาดทางอารมณ์ตามเกณฑ์ปกติ ไม่เสพสิ่งเสพติด สิ่งมอมเมา และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้เหมาะสม	.679	1
57	นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา	.671	2
60	นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและลักษณะที่พึงประสงค์	.655	3
65	นักเรียนรู้ความสนใจ ความถนัด ความสามารถ จุดเด่น จุดด้อยของตนเองและพร้อมที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองอยู่เสมอ	.643	4
66	นักเรียนมีความรู้ความสามารถและมีทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร	.632	5
61	นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดี	.625	6
70	นักเรียนมีสุขนิสัยที่ดีรู้จักการป้องกันและดูแลสุขภาพตนเองได้	.617	7
62	นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	.601	8
68	นักเรียนสามารถเรียนได้ตามศักยภาพและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการทำงาน	.575	9
72	นักเรียนมีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกัน สามารถหลีกเลี่ยงภัย อันตรายและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้	.545	10
71	นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้และการทำงาน	.532	11
69	นักเรียนมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน	.517	12

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

ตัวแปร	รายการ	น้ำหนักองค์ประกอบ	อันดับ
73	นักเรียนมีความรอบรู้ รอบคอบ รู้จักตนเอง การคิดพึ่งพาตนเอง และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ดำรงชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียงและมีความสุข	.512	13
74	นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้	.509	14
76	นักเรียนมีความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม	.506	15
ค่า Eigenvalues = 2.903 ค่าร้อยละความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบที่ 4 = 61.092			

จากตารางที่ 4.10 องค์ประกอบที่ 4 ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ 15 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .679-.506 มีค่า Eigenvalues = 2.903 ค่าร้อยละความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบที่ 4 = 61.092 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 61.092 และเมื่อเทียบกับค่า Eigenvalues กับองค์ประกอบอื่นแล้ว องค์ประกอบนี้มีความสำคัญเป็นอันดับ 4 ผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบนี้ว่า “เป้าหมายดูแลช่วยเหลือนักเรียน”

ในการวิเคราะห์ผลการพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทดสอบโมเดลในระดับตัวแปรของแต่ละองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้นว่าสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ และพหุตัวแปรมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ด้วยการวิเคราะห์หาองค์ประกอบ (Path Analysis) และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตัวแปรการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่พัฒนาขึ้นจากทฤษฎีและงานวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ของค่าไค-สแควร์ (Chi-Square Statistics) มีค่าต่ำหรือไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ มีความน่าจะเป็น (P-value สูงกว่า 0.05) ค่าดัชนีความกลมกลืน (GFI : Goodness-of-Fit Index มีค่าตั้งแต่ 0.90-1.00) ค่าดัชนีวัดระดับความความสอดคล้องเหมาะสมที่ปรับแก้แล้ว (AGFI : Adjusted Goodness of Fit Index มีค่าตั้งแต่ 0.90-1.00) และค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA : Rootmean Square Error of Approximation มีค่าต่ำกว่า 0.05)

จากผลการวิเคราะห์ค่าสถิติที่ได้นำเสนอแล้วข้างต้น และจากการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ได้ 4 องค์ประกอบหลัก 12 องค์ประกอบย่อย และมี 65 ตัวแปร รายละเอียดดังนี้

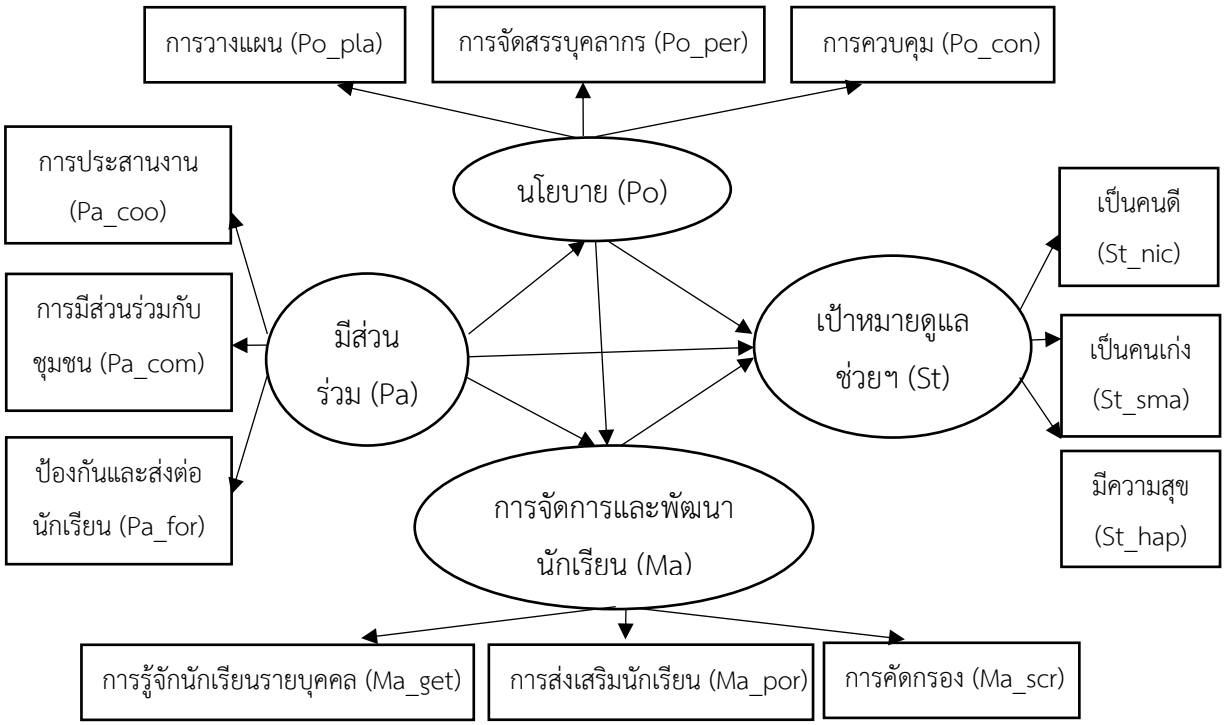
องค์ประกอบหลักที่ 1 ด้านนโยบาย (Polity) มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) การวางแผน (Po_pla) 2) การจัดสรรคน (Po_per) และ 3) การควบคุม (Po_con) มี 15 ตัวแปร

องค์ประกอบหลักที่ 2 การจัดการดูแลและพัฒนานักเรียน (Management) มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนรายบุคคล (Ma_get) 2) การส่งเสริมนักเรียน (Ma_pro) และ 3) การคัดกรอง (Ma_scr) มี 16 ตัวแปร

องค์ประกอบหลักที่ 3 การมีส่วนร่วม (Participation) มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1) การประสานงาน (Pa_coo) 2) การมีส่วนร่วมกับชุมชน (Pa_com) และ 3) การส่งต่อและการป้องกันนักเรียน (Pa_for) มี 19 ตัวแปร

องค์ประกอบหลักที่ 4 เป้าหมายดูแลช่วยเหลือนักเรียน (Student Care Goat) มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเป็นคนดี (St_nic) 2) การเป็นเก่ง (St_sma) และ 3) มีความสุข (St_hap) และมีตัวแปร 15 ตัวแปร

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทำให้ได้ร่างโมเดลเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สรุปได้ดังภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 รูปแบบความสัมพันธ์เชิงเส้นขององค์ประกอบการบริหารดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมฯ

และผลการวิเคราะห์สถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของแต่ละองค์ประกอบ เพื่อยืนยันความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และความเชื่อถือได้ของโมเดลตัวแปรแฝงที่เป็นองค์ประกอบหลัก

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง เพื่อยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและความเชื่อถือได้ของตัวแปรแฝงในโมเดลการวัด (Measurement Model) ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์และเมทริกซ์โมเดลการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) การตรวจสอบความสอดคล้องของตัวแปรแฝงโดยใช้เกณฑ์ค่าไค-สแควร์ χ^2 ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p-value >.05) ค่าสัดส่วน χ^2/ df มีค่าไม่ควรเกิน 2.00 ค่า GFI, AGFI, CFI มีค่าตั้งแต่ 0.90 – 1.00 ค่า RMR, RMSEA มีค่าต่ำกว่า 0.05 เป็นเกณฑ์ในการตรวจสอบเพื่อยืนยันความสอดคล้องของตัวแปรแฝงแต่ละตัว 3) การวิเคราะห์ยืนยันความเชื่อถือได้ของตัวแปรแฝงในโมเดลการวัด (measurement model) โดยการแยกวิเคราะห์ตัวแปรแฝงแต่ละตัวที่ประกอบตัวแปรนโยบาย ตัวแปรการจัดการดูแลและพัฒนานักเรียน ตัวแปรการมีส่วนร่วม และตัวแปรเป้าหมายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Standard Regression Weights) ที่มีค่า≥0.5 ค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์ (R^2) ที่ถือว่ายอมรับได้ (Hair et al. 2010,p-619) รายละเอียดการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง มีรายละเอียด ดังนี้

1. การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์และเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ที่ประกอบขึ้นเป็นองค์ประกอบย่อยของตัวแปรแฝงแต่ละตัวในโมเดลการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ก่อนทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่โดยได้กำหนดค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในการวิเคราะห์สมการโครงสร้างว่าจะต้องมีค่าไม่ควรเกิน 0.80 (กริช แรงสูงเนิน, 2554) สำหรับค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าสถิติของ Bartlett ซึ่งเป็นค่าสถิติทดสอบสมมติฐานว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์นั้นเป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (identity matrix) หรือไม่ โดยพิจารณาที่ค่า Bartlett’s test of Sphericity และค่าความน่าจะเป็น ว่ามีความสัมพันธ์เหมาะสมกันเพียงพอที่จะนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบต่อไป โดยพิจารณาที่การมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .000 นอกจากนี้ ยังพิจารณาค่าดัชนีไกเซอร์-ไมเยอร์-ออลคิล (Kaiser-Mayer-Olkin Measurers of Sampling Adequacy MSA) ซึ่งคิมและมัชเลอร์ (Kim & Muclle, 1978) ที่ได้เสนอไว้ว่า ถ้ามีค่ามากกว่า .80 แสดงว่าดีมากและถ้ามีค่าน้อยกว่า .50 แสดงว่าใช้ไม่ได้ โดยโมเดลการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่รวมโมเดลการ

วัดไว้ 4 โมเดล ประกอบด้วย โมเดลตัวแปรแฝงภายนอก 1 ตัวแปร คือ นโยบาย (Polity) ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยอยู่ภายในจำนวน 3 องค์ประกอบ และตัวแปรแฝงภายใน 3 ตัว คือ 1) การจัดการดูแลและพัฒนานักเรียน (Management) ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยอยู่ภายในจำนวน 3 องค์ประกอบ 2) การมีส่วนร่วม (Participation) ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยอยู่ภายในจำนวน 3 องค์ประกอบ และ 3) เป้าหมายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (Student Care Goal) ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยอยู่ภายในจำนวน 3 องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรที่สังเกตได้ในโมเดลทั้ง 12 ตัวแปร ว่ามีความสัมพันธ์ไปทิศทางที่เป็นไปในทางบวกหรือทางลบ ดังตารางที่ 4.11

ตารางที่ 4.11 แสดงผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของปัจจัยเชิงสาเหตุและตัวแปรสังเกตได้ของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนฯ

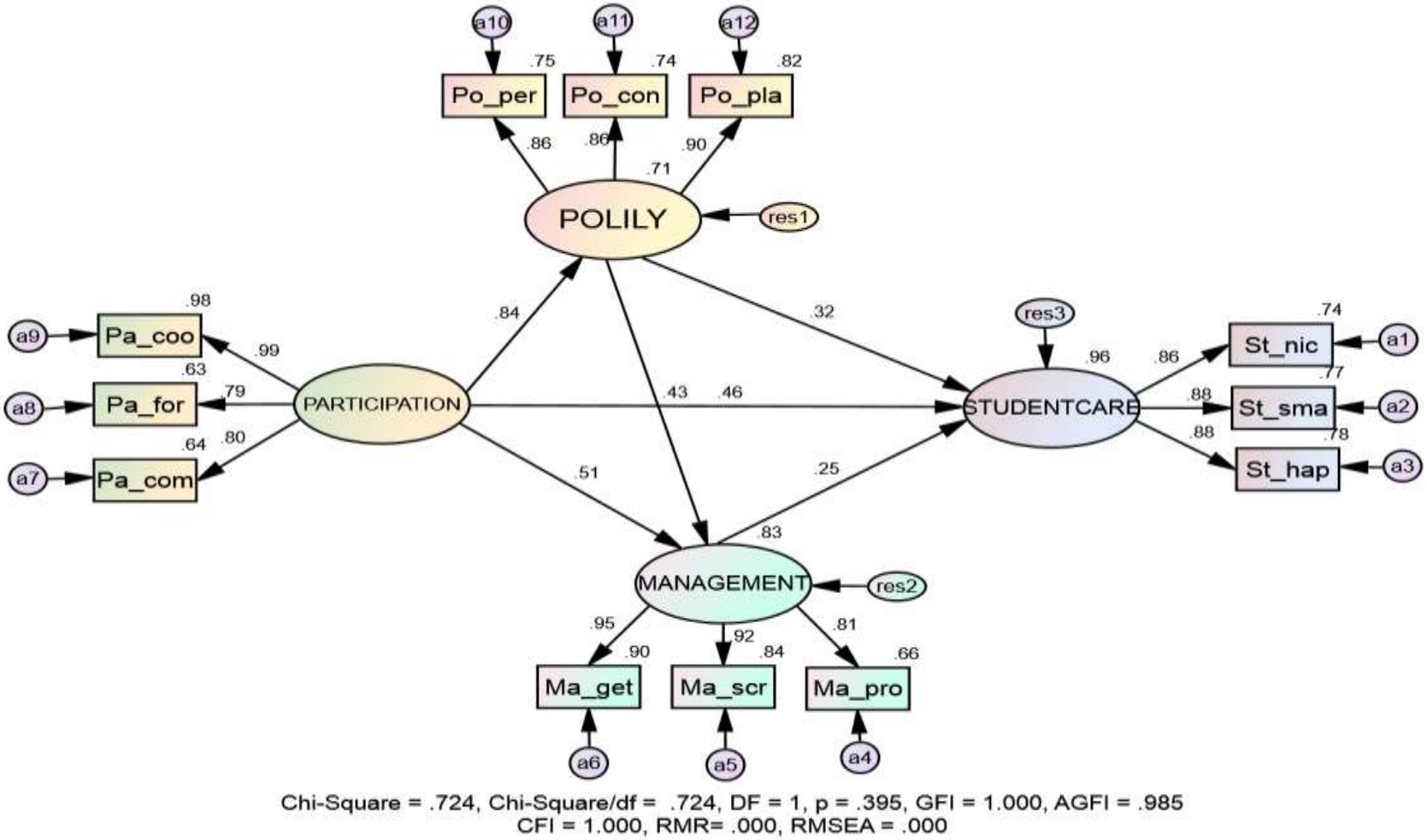
ตัวแปร	Po_pla	Po_con	Po_per	Pa_coo	Pa_for	Pa_com	Ma_get	Ma_scr	Ma_pro	St_nic	St_sma	St_hap
Po_pla	1.000											
Po_con	.779**	1.000										
Po_per	.707**	.836**	1.000									
Pa_coo	.755**	.721**	.713**	1.000								
Pa_for	.602**	.588**	.602**	.651**	1.000							
Pa_com	.732**	.806**	.802**	.710**	.634**	1.000						
Ma_get	.741**	.746**	.764**	.824**	.617**	.731**	1.000					
Ma_scr	.649**	.685**	.688**	.717**	.744**	.688**	.673**	1.000				
Ma_pro	.645**	.675**	.649**	.646**	.737**	.853**	.645**	.744**	1.000			
St_nic	.715**	.654**	.649**	.811**	.660**	.681**	.750**	.684**	.649**	1.000		
St_sma	.737**	.641**	.630**	.769**	.674**	.670**	.774**	.686**	.656**	.834**	1.000	
St_hap	.701**	.717**	.706**	.765**	.666**	.671**	.719**	.755**	.666**	.766**	.774**	1.000

หมายเหตุ ** p -value ≤ 0.01, Bartlett's test of Sphericity = 8185.049, p = .000, KMO = .953

จากตารางที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า องค์ประกอบย่อยทั้ง 12 องค์ประกอบ มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (p< .01) โดยตัวแปรที่มีความสัมพันธ์สูงที่สุด คือ การส่งเสริมนักเรียน (Ma_pro) และการมีส่วนร่วมกับชุมชน (Pa_com) คือ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .853 ส่วนตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุดคือ การส่งต่อและป้องกันนักเรียน (Pa_for)

และการควบคุม (Po_con) คือ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .588 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.30 และมีนัยสำคัญทางสถิติทุกคู่ เมื่อพิจารณาค่า Bartlett's test of Sphericity มีค่าเท่ากับ 8185.049 (p = .000) แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และค่าดัชนีไกเซอร์-ไมเยอร์-ออลคิล (KMO) มีค่าเท่ากับ 0.953 แสดงว่าตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันมากพอและอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ได้ จึงได้นำไปวิเคราะห์ปัจจัยองค์ประกอบได้ ซึ่งเป็นไปตามข้อเสนอของคิมและมัชเลอร์ ได้เสนอไว้ว่า ถ้ามีค่ามากกว่า .80 แสดงว่าข้อมูลมีความเหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบได้ และถ้ามีค่าน้อยกว่า .50 แสดงว่าข้อมูลไม่เหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบ

2. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพที่ 4.2 การทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนและความสัมพันธ์ของโมเดลการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ตารางที่ 4.12 แสดงค่าความสอดคล้องของโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าดัชนี	เกณฑ์	ค่าสถิติ	ผลการพิจารณา
p-value	> 0.05	0.395	ผ่านเกณฑ์
χ^2 / df	< 2.00	0.724	ผ่านเกณฑ์
GFI	> 0.90	1.000	ผ่านเกณฑ์
AGFI	> 0.90	0.985	ผ่านเกณฑ์
CFI	> 0.90	1.000	ผ่านเกณฑ์
RMR	< 0.05	0.000	ผ่านเกณฑ์
RMSER	< 0.05	0.000	ผ่านเกณฑ์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากภาพที่ 4.2 และตารางที่ 4.12 พบว่า โมเดลการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี มีค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ .724 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 1 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p-value) เท่ากับ 0.395 แสดงว่า ค่า ไค-สแควร์ (χ^2) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าสัดส่วน (χ^2) / *df* เท่ากับ 0.724 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 1.000 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (AGFI) เท่ากับ .985 ดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.000 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (RMR) เท่ากับ 0.000 ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.000 ดังนั้น โมเดลการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการวิจัยจึงมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเงื่อนไขเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบขนาดอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยที่นำมาศึกษาต่อเป้าหมายการดูแลระบบช่วยเหลือนักเรียน โดยพิจารณาจากผลการตรวจสอบค่าอิทธิพลของโมเดลการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยนำเสนอขนาดอิทธิพลจากปัจจัยเชิงสาเหตุต่อตัวแปรผลออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ อิทธิพลทางตรง (direct effect : DE) อิทธิพลทางอ้อม (indirect effect : IE) และอิทธิพลรวม (total effect :TE) ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.13

ตารางที่ 4.13 ค่าปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงอิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา

ตัวแปรตาม	R^2	อิทธิพล	ปัจจัยเชิงสาเหตุ								
			การจัดการดูแลและพัฒนานักเรียน			นโยบาย			การมีส่วนร่วม		
			β	SE	t	β	SE	t	β	SE	t
เป้าหมายของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (Student)	0.96	DE	0.26***	0.14	1.85	0.31**	0.08	3.67	0.48***	0.15	3.21
		IE	-	-	-	0.10	-	-	0.50	-	-
		TE	0.26	-	-	0.41	-	-	0.98	-	-
การจัดการดูแลและพัฒนานักเรียน (Management)	0.83	DE	-	-	-	0.39**	0.10	3.81	0.50***	0.12	4.29
		IE	-	-	-	-	-	-	0.36	-	-
		TE	-	-	-	0.39	-	-	0.86	-	-
นโยบาย (Polity)	0.71	DE	-	-	-	-	-	-	0.91***	0.06	14.27
		IE	-	-	-	-	-	-	-	-	-
		TE	-	-	-	-	-	-	0.91	-	-

ตัวแปร	Covariance Matrix			
	เป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	การจัดการดูแลและพัฒนานักเรียน	นโยบาย	การมีส่วนร่วม
เป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1.000	0.854	0.799	0.853
การจัดการดูแลและพัฒนานักเรียน	-	1.000	0.846	0.892
นโยบาย	-	-	1.000	0.849
การมีส่วนร่วม	-	-	-	1.000

*** p -value ≤ .001, ** p -value ≤ .01

จากภาพที่ 4.2 และตารางที่ 4.13 แสดงรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร องค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสามารถเขียนสมการได้ดังนี้

Student = .46*Participation + .32*Polity + .25*Management, R^2 = .96

จากโครงสร้างสมการ สามารถอธิบายได้ว่า การมีส่วนร่วม (Participation) มีอิทธิพลทางตรงต่อเป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (Student) มีสัมประสิทธิ์อิทธิพล (B) = .46 โดยพิจารณาค่า t = 3.21 ในขณะที่ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard error) มีค่าต่ำคือ S.E. = 0.15 สามารถอธิบายความแปรปรวน (R^2) ได้ 96 %

การกำหนดนโยบาย (Polity) มีอิทธิพลทางตรงต่อเป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (Student) มีสัมประสิทธิ์อิทธิพล (B) = .32 โดยพิจารณาค่า t = 3.67 ในขณะที่ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard error) มีค่าต่ำคือ S.E. = 0.08 สามารถอธิบายความแปรปรวน (R^2) ได้ 96 %

การจัดการดูแลและพัฒนานักเรียน (Management) มีสัมประสิทธิ์อิทธิพล (B) = .25 โดยพิจารณาค่า t = 1.85 ในขณะที่ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard error) มีค่าต่ำคือ S.E. = 0.14 สามารถอธิบายความแปรปรวน (R^2) ได้ 96 %

Management = .51* (Participation) + .43*(Polity), R^2 = .83

จากโครงสร้างสมการ สามารถอธิบายได้ว่า การมีส่วนร่วม (Participation) มีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการดูแลและพัฒนานักเรียน (Management) มีสัมประสิทธิ์อิทธิพล (B) = .51 โดยพิจารณาค่า t = 4.29 ในขณะที่ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard error) มีค่าต่ำคือ S.E. = 0.12 สามารถอธิบายความแปรปรวน (R^2) ได้ 83 %

การกำหนดนโยบาย (Polity) มีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการดูแลและพัฒนานักเรียน (Management) มีสัมประสิทธิ์อิทธิพล (B) = .43 โดยพิจารณาค่า t = 3.81 ในขณะที่ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard error) มีค่าต่ำคือ S.E. = 0.10 สามารถอธิบายความแปรปรวน (R^2) ได้ 83 %

Polity = .84*(Participation), R^2 = .71

จากโครงสร้างสมการ สามารถอธิบายได้ว่า การมีส่วนร่วม (Participation) มีอิทธิพลทางตรงต่อการกำหนดนโยบาย (Polity) มีสัมประสิทธิ์อิทธิพล (B) = .84 โดย พิจารณาค่า t = 14.27 ในขณะที่ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard error) มีค่าต่ำคือ S.E. = 0.06 สามารถอธิบายความแปรปรวน (R^2) ได้ 71 %

กล่าวสรุปได้ว่า เส้นทางอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า เป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้รับ

อิทธิพลทางตรงขนาด 0.46, 0.32 และ 0.25 จากปัจจัยการมีส่วนร่วม (Participation) ปัจจัยนโยบาย (Polity) และปัจจัยการจัดการดูแลและพัฒนานักเรียน (Management) และมีสัดส่วนความเชื่อถือได้ในตัวแปรเป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่อธิบายได้ด้วยปัจจัยนโยบาย และการจัดการและพัฒนานักเรียน ได้ร้อยละ 96

ขั้นตอนการสร้างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการสร้างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เนื้อหาของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารระบบดูแลช่วยเลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แล้วนำมาจัดทำเป็นร่างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีองค์ประกอบ 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบไปด้วย

1. ความเป็นมาและความสำคัญของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ส่วนที่ 2 เนื้อหาและแนวทางการดำเนินงานตามองค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบไปด้วย จุดมุ่งหมาย และแนวทางการพัฒนา ไประกอบไปด้วย 1) นโยบาย 2) การจัดการและพัฒนานักเรียน 3) การมีส่วนร่วม และ 4) เป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

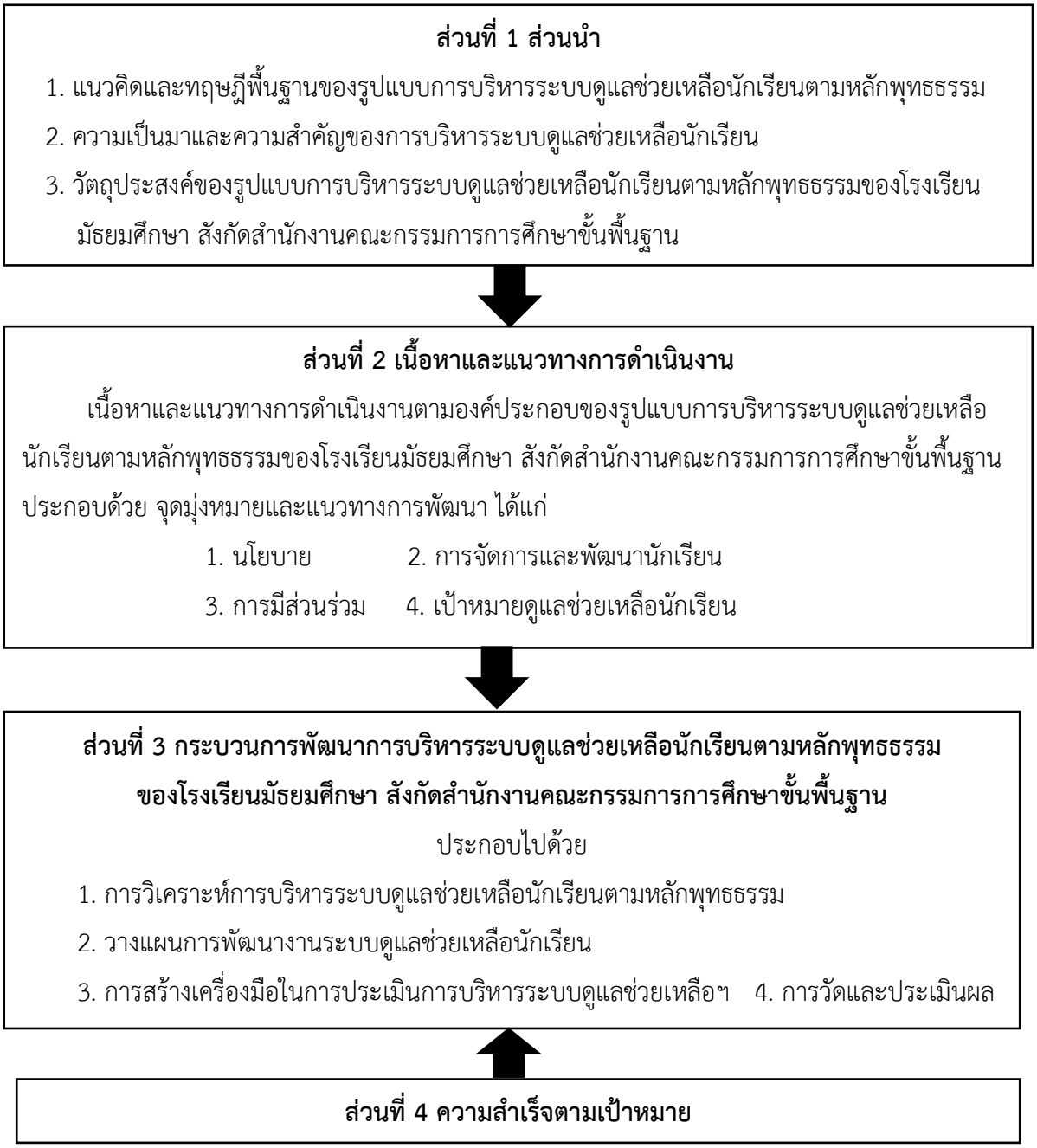
ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบไปด้วย 1) การวิเคราะห์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) วางแผนการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) การสร้างเครื่องมือในการประเมินการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 4) การวัดและประเมินผล

ส่วนที่ 4 ความสำเร็จตามเป้าหมาย

การสร้างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

MANAGEMENT MODEL OF STUDENT SUPPORT SYSTEM ACCORDING TO BUDDIST PRINCIPALS OF SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATIONAL COMMISSION

ภาพที่ 4.3 ร่างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มาจากการศึกษาแนวคิด หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกำหนดวัตถุประสงค์ของรูปแบบรายละเอียดดังนี้

แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการศึกษาหลักการพื้นฐานของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม จึงนำประเด็นหลักการสำคัญมาในการพิจารณากำหนดเป็นหลักการในการกำกับหรือร่างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ แนวคิดการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหาร แนวคิดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แนวคิดเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมในการบริหารงาน และรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ความเป็นมาและความสำคัญของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ด้วยกระแสสังคมในยุคข้อมูลข่าวสารตลอดจนความก้าวหน้าที่แทรกซึมสู่วิถีชีวิตของผู้คนในสังคมทุกรูปแบบ ทำให้คนไทยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รุนแรง และเต็มไปด้วยสถานการณ์ ปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน วิกฤติรุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้การไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาสู่สังคมไทย ด้วยกระบวนการทางทุนนิยมและบริโภคนิยมผ่านสื่อต่าง ๆ รวมทั้งวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัฒน์ทำให้โครงสร้างทางสังคมอ่อนแอลง ทุนทางสังคม ศาสนา วัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น ห่างเหินและถูกปฏิเสธจากเด็กและเยาวชนอนุชนของชาติส่วนหนึ่งจึงได้รับการหล่อหลอมจากบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ไม่สร้างสรรค์ ส่งผลให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ล่อแหลมต่อการกระทำผิดกฎหมาย หมิ่นเหม่ต่อศีลธรรมอันดีงามทำให้เด็กและเยาวชนดำรงชีวิตประจำวันอยู่ในท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เสี่ยงต่อการประสบปัญหา ขาดการดูแลคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัยจากสังคมอย่างจริงจัง ตลอดจนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่พึงปรารถนา ทำให้เด็กและเยาวชนในวัยเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ อาทิ ไม่เห็นคุณค่าของตนเอง หนีเรียน ติดยาเสพติด เล่นการพนัน เที่ยวกลางคืนตามสถานเริงรมย์และสถานบันเทิง การมั่วสุมเล่นการพนันและเกมคอมพิวเตอร์ การทะเลาะวิวาทใช้ความรุนแรง เป็นโสเภณีเด็ก

มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร ขาดคุณธรรมจริยธรรม และผลการเรียนตกต่ำ ซึ่งล้วนแล้วเป็นผลมาจากสภาพปัญหาทางสังคมที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น (กรมสุขภาพจิต, 2556, หน้า 1)

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดการศึกษาโดยให้โรงเรียนมีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของชาติในอนาคต เป็นคนดี มีปัญญาและมีความสุข ระบบเรียนรู้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างอนาคตของผู้เรียนและอนาคตของชาติ โดยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและสอดคล้องกับความต้องการทางสังคม ระบบกิจการนักเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจความสนใจ ความถนัด รวมทั้งให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองเพิ่มเติมจากการเรียนการสอนในรายวิชา นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักและมองเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนโดยร่วมมือกับกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดนโยบายแผนงานโดยใช้กระบวนการศึกษามีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาศักยภาพให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้นนอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดกับนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกมิติทั้ด้านการสื่อสาร เทคโนโลยี ปัญหา เศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาการแข่งขันทุกรูปแบบ ก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด ซึ่งล้วนแต่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพชีวิตของนักเรียน (ณัฐริน เจริญเกียรติบวร, 2557, หน้า 6)

ด้วยสภาพปัญหาและสถานการณ์เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนดังได้กล่าวข้างต้น เห็นได้ว่านักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานประสบกับปัญหาด้านการเรียน ด้านครอบครัว ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม พฤติกรรมไม่เหมาะสมและปัญหาด้านความปลอดภัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้วิเคราะห์ว่าปัจจัยเสี่ยงที่ส่งให้เด็กและเยาวชนประพฤติตนไม่เหมาะสม ประกอบไปด้วย ปัจจัยจากสภาพครอบครัว โรงเรียน เพื่อน ชุมชนและสังคม รวมทั้งปัจจัยที่เกิดจากตัวนักเรียนเอง สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของการบริหารการศึกษา ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, หน้า 6) และได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่เกิดจากความร่วมมือของกรมสุขภาพจิตและกรมสามัญศึกษาในอดีต จะเป็นเครื่องมืออีกชิ้นหนึ่งที่จะช่วยให้โรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้ใช้เป็นกลไกในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งแวดล้อมไปด้วยข้อมูลข่าวสาร ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่มีความเร็ว ร้อนแรง และร้าวได้อย่างเท่าทันและทั่วถึง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559, หน้า 5) ดังนั้น ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้ผู้เรียนที่เป็นคนดีอยู่แล้วดียิ่งขึ้น รวมทั้งยัง

แก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เรียนที่พลาดพลั้ง ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต รอบด้านของนักเรียน ทั้งด้านสติปัญญา ความสามารถด้านคุณธรรม จริยธรรม การดำรงชีวิตในสังคม อย่างมีความสุข มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี โดยความร่วมมือของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานภายนอก

วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เพื่อประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ส่วนที่ 2 เนื้อหาและแนวทางการดำเนินงาน

เนื้อหาและแนวทางการดำเนินงานตามองค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยจุดมุ่งหมายและแนวทางการพัฒนาในแต่ละองค์ประกอบจะประกอบไปด้วยตัวแปร ซึ่งถือว่าเป็นตัวบ่งชี้ในการพัฒนาความเป็นผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นำในองค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ดำเนินการตามกระบวนการอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมายในการบริหารระบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำตัวบ่งชี้ดังกล่าวนำไปสู่การปฏิบัติจริง ดังรายละเอียดดังนี้

1. นโยบาย ในด้านนโยบายนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีกระบวนการพัฒนาในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งผู้สถานศึกษาจะต้องมีการวางแผน มีการกำหนดวิสัยทัศน์และแนวทางในการปฏิบัติของสถานศึกษาและบริหารงานด้วยความเป็นธรรม ประพฤติเป็นแบบอย่างเป็นที่ยกย่อง ให้เกียรติ เคารพนับถือศรัทธาและไว้วางใจจากครู บุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในการครองตน ครองคน และครองงาน กระตุ้นครูและบุคลากรให้เกิดความตระหนัก มีการคิดแก้ปัญหา ตัดสินใจอย่างมีเหตุและมีผล มีการรายงาน และสรุปผลในการดำเนินงาน และเป็นผู้เชื่อมประสานระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ย่อม

ส่งผลให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ประกอบไปด้วย การวางแผน การจัดสรรบุคลากร และการควบคุม รายละเอียดดังนี้

1.1 การวางแผน หมายถึง ผู้บริหารมีกระบวนการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายระยะยาว เป็นการกำหนดแผนที่ให้ความสำคัญกับการมองไปสู่อนาคตภายใต้การพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการใช้ทรัพยากรและการพิจารณาถึงทางเลือกต่าง ๆ อย่างรอบคอบและชัดเจนว่าจะสามารถนำไปสู่ภารกิจและเป้าหมายที่วางไว้ รวมทั้งมีการระดมสมองเพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในของโรงเรียนที่มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รายละเอียดในการวางแผน มีดังนี้

1.1.1 จุดมุ่งหมายของการวางแผน

1) เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารให้เป็นผู้ที่มีทักษะในการวางแผนในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ตรงตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้

1.1.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดเป้าหมายและนโยบายในการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยเน้นการพัฒนากระบวนการบริหารของผู้บริหารให้เป็นผู้ที่มีทักษะในการบริหารและให้สอดคล้องกับบริบทและนโยบายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานต่าง ๆ ด้วยความโปร่งใส มีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการดำเนินงานและตรวจสอบได้ พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นรูปธรรม ศึกษาองค์ความรู้จากผู้มีประสบการณ์ทางการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเน้นการบริหารจัดการให้ชุมชนมีส่วนร่วม ตื่นตัวต่อข่าวสารทั้งภายในและภายนอกเพื่อหาทางมาปรับปรุง พัฒนา และแก้ไขสถานการณ์ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างถูกต้อง

3) ผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาความสามารถในวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนความต้องการจำเป็นที่เป็นจุดเด่นและที่เป็นอุปสรรคเพื่อไปสู่เป้าหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.2 การจัดสรรบุคลากร หมายถึง การบริหารงานเกี่ยวกับตัวบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ทุกประเภทของหน่วยงาน การบริหารงานดังกล่าวรวมตั้งแต่การแสวงหาคนมาทำงาน การบรรจุแต่งตั้ง การฝึกอบรมพัฒนาบุคคลที่บรรจุและแต่งตั้งไว้แล้ว การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้นและลดขั้นที่มีการกระตุ้นให้เกิดความรับผิดชอบและการเรียนรู้จากการทำงานและการกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจภายในเพื่อการพัฒนาตนเอง

1.2.1 จุดมุ่งหมายของการจัดสรรบุคลากร

1) ผู้บริหารสถานศึกษามีการคัดสรรบุคลากรที่มีความถนัดและความสามารถในปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ

2) ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดหาทรัพยากรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมในแผนงานอย่างพอเพียง และเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ

1.2.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำในการเตรียมความพร้อมและพัฒนาให้บุคลากรทางการศึกษามีบทบาทในการเป็นผู้ตามที่ดี และเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา โดยสนับสนุนให้บุคลากรให้มีความสามารถ กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก และคิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์ โดยนำนวัตกรรมสิ่งใหม่ ๆ มาปรับปรุงกระบวนการพัฒนาในงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) ผู้บริหารสถานศึกษาชี้แนะและพัฒนาแนวทางการทำงานใหม่ ๆ ให้กับบุคลากร และสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีภายในสถานศึกษา การมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบให้กับบุคลากรได้อย่างเหมาะสม ตระหนักถึงค่านิยม และคุณค่าในการทำงานและมีคุณค่าต่อสถานศึกษาด้วยความจริงใจจริงจัง และทั่วถึง ให้เกิดบรรยากาศที่สนองตอบต่อความต้องการในการปฏิบัติงานเพื่อให้งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย

3) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาโดยมีการสนับสนุนและคัดเลือกบุคลากรให้สร้างผลงาน ความสามารถ ความถนัด และความสนใจในการปรับปรุงงานอยู่เสมอ เพื่อให้งานที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนบรรลุเป้าหมาย

1.3 การควบคุม หมายถึง กระบวนการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานการเปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือเกณฑ์ความถูกต้องให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่ระบุ การเก็บรวมรวมข้อมูล การรายงานผล การดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

1.3.1 จุดมุ่งหมายของการควบคุม

1) ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินตามกรอบนโยบายที่วางไว้ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ

2) ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดทำรายงาน และเก็บรวบรวมข้อมูลในการดำเนินงาน เพื่อแก้ไขปัญหาในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ

1.3.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเตรียมความพร้อมในการพัฒนาให้บุคลากรทางการศึกษามีการติดตาม รายงาน และรวบรวมข้อมูล เพื่อแก้ไขและนำมาปรับปรุงในกระบวนการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) พัฒนาความสามารถของบุคลากรในการวิเคราะห์ปัญหาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีการสรุปและประเมินผลอย่างชัดเจนและให้รายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้บริหาร เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาในการปฏิบัติงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ

2. การจัดการและพัฒนานักเรียน ในด้านนี้ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครู บุคลากรมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบและการเรียนรู้จากการทำงาน การกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจภายในเพื่อพัฒนาตนเอง มีการฝึกฝนการเรียนรู้เป็นทีม ปรับแนวคิดแนวปฏิบัติรวมทั้งจุดมุ่งหมายของทีมให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และพัฒนาความสามารถเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ร่วมกันในกลุ่ม และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้โดยการส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ ส่งเสริมการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยนำผลสะท้อนกลับมาประกอบในการวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา การจัดการและพัฒนานักเรียนในการสร้างเครือข่ายและการติดต่อสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ในการจัดการและพัฒนานักเรียน ประกอบไปด้วย

2.1 การรู้จักนักเรียนรายบุคคล เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวนักเรียนอย่างรอบด้าน ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสมหลากหลาย เพื่อที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น เช่น ข้อมูลด้านความสามารถของนักเรียนทั้งผลการเรียนและความสามารถด้านอื่น ๆ ด้านสุขภาพของนักเรียนทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต ด้านครอบครัวของนักเรียนทั้งเศรษฐกิจความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวด้านอื่น ๆ เช่น พฤติกรรมการแสดงออก ความปลอดภัยในการเดินทาง เป็นต้น

2.1.1 จุดมุ่งหมายของการรู้จักนักเรียนรายบุคคล

1) ผู้บริหารสถานศึกษามีการเก็บข้อมูลนักเรียนในทุกด้าน เช่น การเรียน ด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว เป็นต้น เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ

2) ผู้บริหารสถานศึกษามีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียน เช่น ประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหาในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ

3) ผู้บริหารสถานศึกษาให้บุคลากรทางการศึกษามีการประสานงานกับผู้ปกครอง และมีการเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อให้ทราบสภาพความเป็นอยู่ทางบ้านของนักเรียน

2.2.1 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเตรียมความพร้อมให้บุคลากรทางการศึกษามีการพัฒนาเครื่องมือในการติดตามและเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนในทุกด้าน เพื่อแก้ไขและนำมาปรับปรุงในกระบวนการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคลให้เป็นปัจจุบัน และสำรวจข้อมูลนักเรียนเพิ่มเติมทุกภาคเรียนโดยเน้นรูปแบบทีมงานเป็นหลัก โดยมีการประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อขอข้อมูลของนักเรียนโดยยึดหลักคุณธรรมเอื้ออาทร สื่อสารในทางบวกเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบผลสำเร็จ

2.2 การคัดกรอง เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้รู้เกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็นกลุ่มปกติ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ควรได้รับการสร้างภูมิคุ้มกันและการพัฒนา กลุ่มเสี่ยง ซึ่งต้องให้การป้องกันหรือแก้ไขตามแต่กรณี กลุ่มมีปัญหาซึ่งต้องช่วยเหลือและแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน และกลุ่มพิเศษ คือนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความเป็นอัจฉริยะซึ่งต้องให้การส่งเสริมให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพ ตามความสามารถพิเศษนั้นจนถึงขั้นสูงสุด

2.2.1 จุดมุ่งหมายของการคัดกรอง

1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียนโดยแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการคัดกรองนักเรียนโดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มีดำเนินการอยู่บนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม

2.2.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเตรียมความพร้อมและพัฒนาให้บุคลากรทางการศึกษามีเกณณฑ์ในการคัดกรองนักเรียนที่เป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและร่วมกันทำงานอย่างสร้างสรรค์ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการคัดกรองนักเรียนโดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มีดำเนินการอยู่บนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้ระเบียนสะสมเป็นแหล่งข้อมูลในการคัดกรองนักเรียนรายบุคคล และใช้แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) โดยให้ครูและผู้ปกครองนักเรียนประเมินนักเรียน

2.3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มที่มีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่ม

ปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาและเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง มีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนและชุมชนคาดหวังต่อไป

2.3.1 จุดมุ่งหมายของการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

1) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มีความฉลาดทางอารมณ์ตามเกณฑ์ปกติ

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาความสามารถทำให้นักเรียนกลุ่มมีปัญหามีแนวโน้มกลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ

2.3.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มีความฉลาดทางอารมณ์ตามเกณฑ์ปกติ ไม่เสพสิ่งเสพติด สิ่งมอมเมา และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้เหมาะสม โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนให้รู้จักผู้อื่นและสังคม เช่น ให้นักเรียนรู้จักตนเองและเพื่อนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูร่วมกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน

3) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูส่งเสริมพัฒนาและให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา โดยยึดหลักเมตตาธรรม

3. การมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีการป้องกันและการส่งต่อนักเรียน มีการประสานงานกัน โดยยึดชุมชนเป็นฐาน ย่อมจะส่งผลให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีแนวคิดหลักการในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกำหนดให้มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน และการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและพัฒนาโรงเรียนก็สามารถพัฒนานักเรียนไปสู่เป้าหมายได้ การมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วย

3.1 การประสานงาน ผู้บริหารมีการร่วมกันในการปฏิบัติภารกิจขององค์การให้ บรรลุเป้าหมาย โดยผู้บริหารเป็นผู้กำหนดความสัมพันธ์ต่าง ๆ เพื่อให้ภารกิจขององค์การบรรลุประสิทธิผลและประสิทธิภาพ การกำหนดกลุ่มงานทุกองค์การต้องมีหน้าที่ต้องปฏิบัติโดยบุคคลที่มี ความสามารถแตกต่างกัน โดยมีเครือข่ายประสานความร่วมมือทางการศึกษาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ด้านการศึกษาภายในหรือนอกเขตพื้นที่การศึกษา

3.1.1 จุดมุ่งหมายของการประสานงาน

1) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องดำเนินการตามแผนนโยบายโดยการประสานงานกับผู้ปกครอง รวมทั้งหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) ผู้บริหารสถานศึกษาให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีการประสานงานกันและประชุมร่วมกันเมื่อมีปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ

3.1.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้และครูมีการทำงานและประสานงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีวิธีการสื่อสารที่หลากหลายด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายและชัดเจนในการปฏิบัติภารกิจขององค์การให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

3.2 การมีส่วนร่วมกับชุมชน เป็นการใส่ใจต่อบริบทของชุมชนโดยให้ชุมชนองค์กรสหวิชาชีพเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของชุมชน การสร้างความตระหนักในการรับผิดชอบร่วมกัน

3.2.1 จุดมุ่งหมายของการมีส่วนร่วมกับชุมชน

1) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการวางแผนร่วมกับครู ผู้ปกครอง และชุมชนเพื่อดำเนินงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.2.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีการพัฒนาความรู้ด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การฝึกอบรม สัมมนา และศึกษาดูงาน

2) ผู้บริหารสถานศึกษาให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชน มีการประสานงานร่วมกันในการประเมินผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

3.3 การส่งต่อและป้องกันนักเรียน เป็นการให้คำปรึกษาเบื้องต้นในการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน โดยครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา ตามกระบวนการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน ในกรณีที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ เช่น ครูแนะแนว ครูประจำวิชาหากปล่อยให้เป็นบทบาทหน้าที่ของครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้นความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้นหรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข การส่งต่อแบ่งออกเป็น การส่งต่อภายในและการส่งต่อภายนอก

3.3.1 จุดมุ่งหมายของการส่งต่อและป้องกันนักเรียน

1) ผู้บริหารสถานศึกษามีการกระตุ้นให้ครูและบุคลากรตระหนัก เห็นคุณค่าและกำหนดวิธีในการดำเนินการป้องกันถึงปัญหาและร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการส่งต่อและป้องกันนักเรียนร่วมกัน

3.3.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมในการป้องกันแก้ไขปัญหาของนักเรียน และแจ้งข้อมูลให้ผู้ปกครองทราบทุกครั้งเมื่อนักเรียนมีปัญหา

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูพัฒนาวิธีการหรือหาแนวทางช่วยเหลือนักเรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อปฏิบัติภารกิจขององค์การให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

4. เป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรที่จะส่งเสริมพัฒนาให้ครู ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชนเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งจะเป็นก้าวแรกในการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นการตอบสนองการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข มีคุณธรรม เพราะความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำของทุกคนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นบุคลกรโรงเรียนในทุกระดับ ผู้ปกครอง หรือชุมชน เพื่อที่จะช่วยให้นักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้น ลดปัญหาด้านสุขภาพ ร่างกาย จิตใจและความประพฤติของนักเรียนเป็นต้น เป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบไปด้วย

4.1 เป็นคนดี หมายถึง เป็นคนที่รู้จักควบคุมตนเอง มีความรู้ทักษะจำเป็นในการดูแลตนเอง มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร เป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติตามประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนและสังคม

4.1.1 จุดมุ่งหมายของการเป็นคนดี

1) ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และประพฤติตนตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดี

4.1.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูส่งเสริมและจัดการให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ส่งเสริมลักษณะของนักเรียนให้เป็นเด็กดีมีความพอเพียงและมีคุณธรรม แม่นยำและลึกซึ้งในความรู้ด้วยการสืบสอบรับผิดชอบ พร้อมเชี่ยวชาญชำนาญการใช้ ICT เป็นปัจจัยที่ดีใช้สร้างเด็กไทยหัวใจพอเพียง

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิภาวะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา มีความรับผิดชอบในหน้าที่ พัฒนาความคล่องแคล่ว ว่องไวตื่นตัวอยู่เสมอ ส่งเสริมการมีวินัยและรักษาวินัย ยอมรับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงที่ดีกว่า และเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนและสังคม

4.2 เป็นคนเก่ง หมายถึง นักเรียนเป็นคนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต รู้ศักยภาพของตนเอง มีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็นตามหลักสูตร มีเจตคติที่ดี และมีทักษะในการดำเนินชีวิตในสังคมได้

4.2.1 จุดมุ่งหมายของการเป็นคนเก่ง

1) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ความถนัด ความสามารถ จุดเด่น จุดด้อย มีทักษะที่จำเป็น และมีเจตคติที่ดีในการประกอบอาชีพ

4.2.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการพัฒนาและส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ความถนัด ความสามารถ จุดเด่น จุดด้อย มีทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร และมีเจตคติที่ดีและมีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ มีกระบวนการการทำงานและได้ผลงานที่มีคุณภาพ และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามเกณฑ์

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูส่งเสริมให้นักเรียนมีการพัฒนาในการกล้าตัดสินใจที่ริเริ่มใหม่ด้วยความรอบคอบ ส่งเสริมและจัดการให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมและจัดการให้นักเรียนให้ความสนใจใฝ่รู้ และมีความกระตือรือร้นต่อการศึกษาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

4.3 มีความสุข หมายถึง นักเรียนมีสุขภาพกาย สขภาพจิต และสุขนิสัยที่ดี มีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกัน สามารถหลีกเลี่ยง ป้องกันอันตราย และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ดำรงชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียง

4.3.1 จุดมุ่งหมายของการมีความสุข

1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกัน สามารถดำรงชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียง และมีมนุษยสัมพันธ์ร่าเริง แจ่มใส มีจิตใจที่เข้มแข็ง กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก

4.3.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการพัฒนาให้นักเรียนรู้จักการป้องกันดูแลสุขภาพและมีสุขนิสัยที่ดี มีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกัน มีความรอบรู้ รอบคอบรู้จักตนเอง สามารถหลีกเลี่ยงภัยอันตราย และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีการพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ทำนายสถานการณ์ที่เกิดขึ้นล่วงหน้า กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก และคิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์ โดยผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีเมตตา ความรัก ปรารถนาดีอยากให้นักเรียนมีความสุข มีจิตอันแฝ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่ผู้เรียน

ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระบวนการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบไปด้วย

3.1 การวิเคราะห์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ซึ่งผู้บริหารสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

3.1.1 สำรวจตนเองโดยการสร้างแบบสอบถามตนเองเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของตนเองโดยตนเองเป็นผู้ประเมิน

3.1.2 นำผลสำรวจมาวิเคราะห์หาคุณลักษณะในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยนำผลที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 3.51 มาพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

3.2 วางแผนการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งผู้บริหารสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

3.2.1 วางแผนการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเริ่มจากผลการสำรวจจากตนเองที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 3.51

3.2.2 วางแผนการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยนำผลการสำรวจจากตนเองที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 3.51 มาสร้างแผนในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม

3.3 การสร้างเครื่องมือในการประเมินการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ซึ่งผู้บริหารสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

3.3.1 นำแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม แบบสอบถามที่มีลักษณะแบบมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ที่มีลักษณะแบบมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 4 ด้าน

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด

3.3.2 นำค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 22-25)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ ระดับน้อยที่สุด

3.4 การวัดและประเมินผล ซึ่งผู้บริหารสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

3.4.1 ผู้บริหารสถานศึกษานำแบบสอบถามประเมินผลการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมอีกครั้ง โดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ประเมินอีกครั้ง

3.4.2 ผู้บริหารสถานศึกษานำผลที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 3.51 กลับไปวางแผนการพัฒนาตนเองใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่สูงขึ้น ส่วนผลที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 ผู้บริหารสถานศึกษาจะยึดเป็นแนวการปฏิบัติต่อไป

ส่วนที่ 4 ความสำเร็จตามเป้าหมาย

ในการนำรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้ให้บังเกิดผลสำเร็จ บรรลุเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ จึงควรทำความเข้าใจและศึกษาแนวทาง ดังนี้

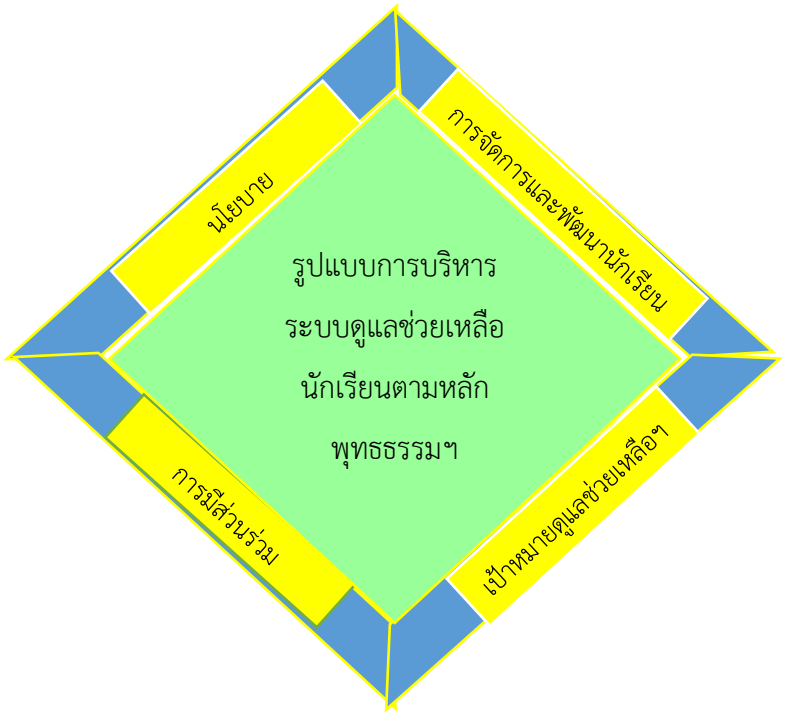
1. ผู้บริหารและครูควรมีความตระหนักและเตรียมความพร้อมในการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยหลักพุทธธรรมของตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยผู้บริหารและครูจะต้องมีวิธีการแสวงหาวิธีที่เหมาะสมกับตนเอง ซึ่งการเตรียมความพร้อมสามารถดำเนินการได้ โดยผู้บริหารและครูจะต้องเข้าใจความหมายของความสำเร็จ ต้องมีกลยุทธ์ในการชักจูงนักเรียนหรือผู้อื่นตามแนวทางเสนอแนะไว้ในรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในองค์ประกอบหลักทั้ง4 ด้าน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมในการสร้างความร่วมมือกับชุมชนในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรสหวิชาชีพ เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของชุมชน สร้างความตระหนักในการรับผิดชอบร่วมกัน เสริมสร้างให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ วิ่งจะเกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์จริง เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

3. ผู้บริหารและครูควรมีการประเมินและสรุปผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้ครูและบุคลากรได้เกิดแรงจูงใจภายในการพัฒนาตนเอง พัฒนาทีมงานและสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเป้าหมายสูงสุดในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ให้นักเรียนเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุขในการใช้ชีวิตในสังคม

สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า พหุตัวแปรมีความสัมพันธ์กันและมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square = .724, df = 1, p-value = .395, χ^2/df = 1, GFI = 1.000, AGFI = .985, CFI = 1.000, RMR = .000, RMSEA = .000) เป้าหมายของการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยการมีส่วนร่วมเท่ากับ 0.46 ปัจจัยด้านนโยบาย

มีอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.32 และปัจจัยการจัดการและพัฒนานักเรียน มีอิทธิพลเท่ากับ 0.25 และมีสัดส่วนความเชื่อถือได้ในตัวแปรเป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่อธิบายได้ด้วยปัจจัยนโยบายและการจัดการและพัฒนานักเรียน ได้ร้อยละ 96

ภาพที่ 4.4 รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 3 ผลการประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในขั้นตอนนี้ เป็นการนำรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้มาตรวจสอบประเมินโดยอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้วิจัยนำรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 17 รูป/คน ประกอบด้วย นักวิชาการทางการศึกษาระดับปริญญาเอก ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้อำนวยการสถานศึกษา เพื่อตรวจสอบประเมินและรับรองในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็น

ประโยชน์ และข้อเสนอแนะของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการประเมินและรับรองจากผู้เชี่ยวชาญดังตารางที่ 4.14

ตารางที่ 4.14 แสดงค่าความถี่และร้อยละจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านความเหมาะสม ความถูกต้อง ความเป็นไปได้ และนำไปใช้ประโยชน์

องค์ประกอบของรูปแบบ	**ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ**							
	ความเหมาะสม		**ความเป็นไปได้**		**ความถูกต้อง**		**นำไปใช้ประโยชน์**	
	จำนวน	**ร้อยละ**	**จำนวน**	**ร้อยละ**	**จำนวน**	**ร้อยละ**	**จำนวน**	**ร้อยละ**
นโยบาย	17	100	17	100	17	100	17	100
การจัดการและพัฒนานักเรียน	17	100	17	100	17	100	17	100
การมีส่วนร่วม	17	100	17	100	17	100	17	100
เป้าหมายการดูแลนักเรียน	17	100	17	100	17	100	17	100
รวมเฉลี่ย	**17**	**100**	**100**	**100**	**17**	**100**	**17**	**100**

จากตารางที่ 4.14 พบว่า ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 รูป/คน มีความคิดเห็นต่อองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รูปแบบมีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ มีความถูกต้อง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ คิดเป็นร้อยละ 100

จากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีข้อเสนอแนะในแต่ละองค์ประกอบหลักของการบริหารดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ดังนี้

1. นโยบาย ในองค์ประกอบด้านนี้ประกอบด้วย การวางแผน การจัดสรรบุคลากร และการควบคุม ในด้านนี้ผู้บริหารจะต้องมีกระบวนการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายระยะยาว เป็นการกำหนดแผนที่ให้ความสำคัญกับการมองไปสู่อนาคตภายใต้การพิจารณาถึงความเป็นไป ได้ในการใช้ทรัพยากรและการพิจารณาถึงทางเลือกต่าง ๆ อย่างรอบคอบและชัดเจนว่าจะสามารถนำไปสู่ภารกิจและเป้าหมายที่วางไว้ รวมทั้งมีการระดมสมองเพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งปัจจุบันและปัญหาภายใน มีการวางแผนการดำเนินการตามแผนที่กำหนด มีการติดตามและตรวจสอบปรับปรุงและพัฒนา โดยเน้นการทำงานเป็นระบบหรือเป็นทีม ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ โดยเน้นการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นขั้นตอนมีความพร้อมและความมั่นคงในการดำเนินงานทุกด้าน และผู้บริหารจะต้องกำหนดมาตรฐานของงานให้มีการเปรียบเทียบผลงานที่ทำได้กับมาตรฐานที่กำหนดไว้ จัดแผนควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน มีการควบคุมให้กิจกรรมทุกอย่างดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ ตลอดทั้งจัดให้มีการรายงานผลการดำเนินงานระยะ และควรนำปัญหาที่พบจากการเก็บข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขร่วมกันอย่างเป็นระบบ

2. การจัดการและพัฒนานักเรียน ในองค์ประกอบด้านนี้ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนรายบุคคล การคัดกรอง และการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ในด้านนี้ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครู บุคลากรมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบและการเรียนรู้จากการทำงาน การกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจภายในเพื่อพัฒนาตนเอง มีการฝึกฝนการเรียนรู้เป็นทีม ปรับแนวคิดแนวปฏิบัติรวมทั้งจุดมุ่งหมายของทีมให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรชี้แจงให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญของการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน โดยการประชุมผู้ปกครองและอธิบายถึงความสำคัญของแนวทางส่งเสริมและพัฒนา เพื่อผู้ปกครองจะได้ทราบพฤติกรรมของนักเรียน และแนวทางส่งเสริมพัฒนาพฤติกรรมของบุตรหลานร่วมกันกับครูที่ปรึกษาและผู้ปกครองท่านอื่น ๆ และโรงเรียนควรมีการพัฒนาจัดกิจกรรมให้นักเรียนรู้จักจุดเด่น จุดด้อย และการพัฒนาปรับปรุงตนเอง และครูที่ปรึกษาควรดำเนินการจัดกิจกรรมแสดงความสามารถของนักเรียนอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อพัฒนาความสามารถและสร้างคุณค่าให้ผู้เรียน โดยจัดโอกาสและสรรหาเวทีให้ผู้เรียนได้แสดงผลงานแสดงความสามารถให้ผู้อื่นได้รับรู้ ได้ชื่นชม ภาคภูมิใจและสร้างคุณค่าให้กับผูเรียน โดยจัดโอกาสและสรรหาเวทีให้ผู้เรียนได้แสดงผลงาน แสดงความสามารถให้ผู้อื่นได้รับรู้ ได้ชื่นชมภาคภูมิใจและสร้าง

คุณค่าให้กับผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสามารถของตนเอง มีความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง

3. การมีส่วนร่วม ในองค์ประกอบด้านนี้ประกอบด้วย การประสานงาน การมีส่วนร่วมกับชุมชน และการส่งต่อและการป้องกันนักเรียน ในด้านนี้ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพราะขาดความร่วมมือจากนักเรียนในการแก้ไขปัญหาของตนเองและนักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นจริงหรือปิดบังปัญหากับผู้ปกครองเพราะกลัวความผิดที่ทางดรงเรียนแจ้งให้ผู้ปกครองทราบ ทำให้ครูที่ปรึกษาหรือครูประจำชั้นและทางโรงเรียนไม่ทราบข้อมูลที่แท้จริง ดังนั้นโรงเรียนควรประชุมวางแผนค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เป็นต้นเหตุที่แท้จริงและพิจารณาความรุนแรงและความถี่ของการเกิดพฤติกรรม โรงเรียนควรมีการจัดกิจกรรมแก้ไขปัญหาของนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และนักเรียนกลุ่มมีปัญหาและควรจัดให้มีการประชุมกลุ่ม เพื่อปรึกษาปัญหานักเรียนเป็นรายกรณี และในการส่งต่อนักเรียนนั้นควรมีการประสานงานกับผู้เชี่ยวชาญภายในโรงเรียนที่ที่เป็นผู้รับการช่วยช่วยเหลือนักเรียน คือ ครูแนะแนวและครูฝ่ายปกครองส่งต่อภายในหากไม่ดีขึ้นควรมีการจัดประชุมวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนส่งต่อภายนอก ซึ่งนักเรียนที่ประสบปัญหาส่วนใหญ่ขาดโอกาสในการเรียนตามความสามารถของตนเอง และพฤติกรรมเสี่ยงต่อการขาดเรียน การออกเรียนกลางคัน การสร้างปัญหาในโรงเรียน ซึ่งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีส่วนช่วยให้เกิดแรงจูงใจสำหรับนักเรียน สร้างวิถีชีวิตนักเรียนอยู่ในโรงเรียนอย่างมีความสุขมากยิ่งขึ้น

4. เป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในองค์ประกอบด้านนี้ประกอบด้วย เป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการส่งเสริมพัฒนาให้ครูผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือนักเรียน เพื่อเป็นการตอบสนองการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข มีคุณธรรม ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษาจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีศีลธรรมมีคุณลักษณะที่พึ่งประสงค์ทั้งด้านจิตใจและพฤติกรรมที่แสดงออก มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถด้านภาษา ศิลปะ ดนตรี กีฬา มีภาวะผู้นำ รู้จักตนเอง เป็นคนทันสมัย ทันเหตุการณ์ทันโลกเทคโนโลยี และเป็นคนที่มีสุขภาพดีทั้งกายและจิตใจ มีอิสรภาพปลอดพ้นจากการตกเป็นทาสอบายมุขและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างพอเพียงแก่อัตภาพ โดยประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนนั้นจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำของทุกคนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นบุคลกรโรงเรียนในทุกระดับ ผู้ปกครอง หรือชุมชน เพื่อที่จะช่วยให้นักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้น

ตอนที่ 4 สรุปผลการวิเคราะห์

จากการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารงานวิชาการ งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ และสัมภาษณ์นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ได้องค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จำนวน 12 องค์ประกอบ ประกอบไปด้วย 1) การวางแผน 2) การควบคุม 3) การจัดสรรบุคลากร 4) การประสานงาน 5) การมีส่วนร่วมกับชุมชน 6) การส่งต่อและการป้องกัน 7) การรู้จักนักเรียนรายบุคคล 8) การส่งเสริมนักเรียน 9) การคัดกรอง 10) เป็นคนดี 11) เป็นคนเก่ง และ 12) มีความสุข

จากการพัฒนารูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้สร้างคู่มือรูปแบบ และจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มา พบว่า พหุตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน และมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Chi-square = .724, df = 1, p-value = .395, χ^2/df = 1, GFI = 1.000, AGFI = .985, CFI = 1.000, RMR = .000, RMSEA = .000) เป้าหมายของการ ดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้รับอิทธิพลทางตรงจากปัจจัยการมีส่วนร่วมเท่ากับ 0.46 ปัจจัยด้านนโยบาย มีอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.32 และปัจจัยการจัดการและพัฒนานักเรียน มีอิทธิพลเท่ากับ 0.25 และมีสัดส่วนความเชื่อถือได้ในตัวแปรเป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่อธิบายได้ด้วยปัจจัยนโยบาย และการจัดการและพัฒนานักเรียน ได้ร้อยละ 96

และจากการประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความคิดเห็นต่อรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา ว่ามีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และนำไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และ 3) เพื่อประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Mixed Methods Research)

การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็นสามระยะ ประกอบไปด้วย ระยะแรกเป็นการศึกษาหาองค์ประกอบของรูปแบบด้วยการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ระยะที่สองเป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อตรวจสอบว่าพหุตัวแปรมีความสัมพันธ์กันและสมมติฐานว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ ส่วนระยะที่สามเป็นการประเมินและรับรองรูปแบบจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประเมินและรับรองรูปแบบตามแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในการประเมินและรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ มีรายละเอียดดังนี้

1. การวิจัยระยะแรกเป็นการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วสรุปเป็นกรอบแนวคิดเชิงสมมติฐาน โดยสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน แล้วนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แล้วสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อหาองค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในระยะนี้เป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

2. การวิจัยระยะที่สองเป็นการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อตรวจสอบสมมติฐาน ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) จำนวน 226 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษา ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 678 คน และจากการส่งแบบสอบถามความคิดเห็นได้รับกลับคืนมา จำนวน 630 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 92.92 เครื่องมือที่ใช้

ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบไปด้วย ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิทางการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงาน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับผู้บริหารโรงเรียนมีการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม เป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) ตอนที่ 3 การประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Means) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ และพหุตัวแปรมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ ด้วยวิธีการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Path Analysis) ค่าสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ คือ ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square Statistics) มีค่าต่ำหรือไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ มีความน่าจะเป็นหรือค่า P-value สูงกว่า 0.05 ค่าดัชนีความกลมกลืนหรือค่า GFI (Goodness-of-Fit Index) มีค่าตั้งแต่ 0.90-1.00 ดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (Adjusted Goodness-of-Fit Index : AGFI) มีค่าตั้งแต่ 0.90-1.00 และค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่าพารามิเตอร์ (Root Mean Square Error of Approximation : RMSEA) มีค่าต่ำกว่า 0.05 และค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (RMR) มีค่าต่ำกว่า 0.05 โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถสรุปได้ดังนี้

5.1.1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานเพื่อให้ทราบลักษณะสถานภาพทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและการแจกแจงของตัวแปร โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง และผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐานของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีรายละเอียดดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างที่เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมีจำนวน 630 คน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 350 คน (ร้อยละ 55.55) เมื่อจำแนกตามอายุ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี มากที่สุด จำนวน 230 คน (ร้อยละ 36.51) จำแนกตามวุฒิการศึกษา ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 486 คน (77.14) จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นครูที่ทำหน้าที่หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีจำนวน 215 คน (ร้อยละ 34.13) และเมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงานในตำแหน่ง พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการ ทำงาน ระหว่าง 5 - 10 ปี จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33

ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และจากการหมุนแกนเพื่อวิเคราะห์จัดตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันเข้ากลุ่มองค์ประกอบเดียวกันแล้วตั้งชื่อองค์ประกอบหลักตามตัวแปรได้ 4 องค์ประกอบหลัก มีตัวแปรทั้งหมด 90 ตัวแปร และได้ตัดตัวแปรที่มีน้ำหนักไม่เป็นไปตามเกณฑ์ของค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) โดยเลือกค่าน้ำหนักตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปออกไป จำนวน 14 ตัวแปร เหลือตัวแปรจำนวน 65 ตัวแปร เมื่อพิจารณาตัวแปรทุกตัวมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานผ่านเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับหรือมากกว่า 3.00 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเมทริกซ์สหสัมพันธ์ที่จะนำไปใช้วิเคราะห์องค์ประกอบ ผู้วิจัยได้ตั้งชื่อองค์ประกอบหลักและอธิบายผลค่าเฉลี่ยของแต่ละองค์ประกอบหลัก ดังนี้

1) องค์ประกอบหลักด้านนโยบาย มีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การวางแผน (2) การจัดสรรบุคลากร และ (3) การควบคุม ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ 15 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.645 - 0.779 มีค่า Eigenvalues เท่ากับ 31.328 ค่าร้อยละความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบหลักด้านนโยบายเท่ากับ 42.915 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 42.915 เมื่อพิจารณาตามตัวแปรขององค์ประกอบในด้านนโยบาย โดยเรียงจากค่าน้ำหนักของตัวแปรมากที่สุดไปหาค่าน้ำหนักของตัวแปรน้อยที่สุด พบว่า ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีค่าน้ำหนักของตัวแปรสูงสุดเท่ากับ 0.779 รองลงมาคือ ผู้บริหารได้กำหนดเป้าหมายและนโยบายในการดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ค่าน้ำหนักของตัวแปรเท่ากับ 0.769 และผู้บริหารมีการจัดทำข้อมูลและระบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าน้ำหนักของตัวแปรเท่ากับ 0.645 ซึ่งตัวแปรทุกตัวมีค่าน้ำหนักของตัวแปรผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกตัว

2) องค์ประกอบหลักด้านการจัดการและพัฒนานักเรียน มีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การรู้จักนักเรียนรายบุคคล (2) การคัดกรอง และ (3) การส่งเสริมนักเรียน ซึ่ง

บรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ 16 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.577-0.751 มีค่า Eigenvalues เท่ากับ 6.604 ค่าร้อยละความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบการจัดการและพัฒนานักเรียน เท่ากับ 51.962 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายค่าความแปรปรวนได้ร้อยละ 51.962 เมื่อพิจารณาตามตัวแปรขององค์ประกอบในด้านการจัดการและพัฒนานักเรียน โดยเรียงจากค่าน้ำหนักของตัวแปรมากที่สุดไปหาค่าน้ำหนักของตัวแปรน้อยที่สุด พบว่า ผู้บริหารมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนเช่น ประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) เป็นต้น มีค่าน้ำหนักของตัวแปรสูงสุดเท่ากับ 0.751 รองลงมาคือ ผู้บริหารและครูมีการปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคลให้เป็นปัจจุบัน ค่าน้ำหนักของตัวแปรเท่ากับ 0.739 และผู้บริหารและครูมีการร่วมกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน มีค่าน้ำหนักของตัวแปรเท่ากับ 0.557 ซึ่งตัวแปรทุกตัวมีค่าน้ำหนักของตัวแปรผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกตัว

3) องค์ประกอบหลักด้านการมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การประสานงาน (2) การส่งต่อและการป้องกัน และ (3) การมีส่วนร่วมกับชุมชน ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ 19 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.523 - 0.727 มีค่า Eigenvalues เท่ากับ 3.762 ค่าร้อยละความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมเท่ากับ 57.115 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 57.115 เมื่อพิจารณาตามตัวแปรขององค์ประกอบในด้านการมีส่วนร่วม โดยเรียงจากค่าน้ำหนักของตัวแปรมากที่สุดไปหาค่าน้ำหนักของตัวแปรน้อยที่สุด พบว่า ผู้บริหารและครูให้ความช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงกลุ่มมีปัญหาโดยยึดหลักเมตตาธรรมและใช้หลักจิตวิทยา มีค่าน้ำหนักของตัวแปรสูงสุดเท่ากับ 0.727 รองลงมาคือ ผู้บริหารมีการบันทึกการป้องกันแก้ไขปัญหาของนักเรียนและแจ้งข้อมูลผู้ปกครองทราบทางไปรษณีย์โทรศัพท์หรือเชิญมาพบที่โรงเรียน ค่าน้ำหนักของตัวแปรเท่ากับ 0.709 และผู้บริหารมีการจัดทำแบบบันทึกการส่งต่อนักเรียนที่ไม่มีการพัฒนาด้านพฤติกรรมและจัดทำรายงานแจ้งผลการช่วยเหลือไปยังบุคลากรที่เกี่ยวข้อง มีค่าน้ำหนักของตัวแปรเท่ากับ 0.523 ซึ่งตัวแปรทุกตัวมีค่าน้ำหนักของตัวแปรผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกตัว

4) องค์ประกอบหลักด้านเป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การเป็นคนดี (2) การเป็นคนเก่ง และ (3) การมีความสุข ซึ่งบรรยายด้วยตัวแปรสำคัญ 15 ตัวแปร มีค่าน้ำหนักตัวแปรในองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.506 - 0.679 มีค่า Eigenvalues เท่ากับ 2.903 ค่าร้อยละความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบเป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เท่ากับ 61.092 องค์ประกอบนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 61.092 เมื่อพิจารณาตามตัวแปรขององค์ประกอบในด้านเป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเรียงจากค่าน้ำหนักของตัวแปรมากที่สุดไปหาค่าน้ำหนักของตัวแปรน้อยที่สุด พบว่า ผู้บริหาร

ส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีความฉลาดทางอารมณ์ตามเกณฑ์ปกติ ไม่เสพสิ่งเสพติด สิ่งมอมเมา และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้เหมาะสม มีค่าน้ำหนักของตัวแปรสูงสุดเท่ากับ 0.679 รองลงมาคือ นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา มีค่าน้ำหนักของตัวแปรเท่ากับ 0.671 และนักเรียนมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน มีค่าน้ำหนักของตัวแปรเท่ากับ 0.506 ซึ่งตัวแปรทุกตัวมีค่าน้ำหนักของตัวแปรผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกตัว

5.1.2 ผลการศึกษาองค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์ในส่วนนี้เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในด้านการบริหารจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณภาพผู้เรียน แล้วทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดและพิจารณาตัวแปรที่มีความเหมาะสมของตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบ ผลจากการศึกษาดังกล่าว พบว่า ได้ตัวแปร จำนวน 110 ตัวแปร และได้ร่างองค์ประกอบ จำนวน 12 องค์ประกอบ ประกอบไปด้วย 1) การวางแผน 2) การควบคุม 3) การจัดสรรบุคลากร 4) การประสานงาน 5) การมีส่วนร่วมกับชุมชน 6) การส่งต่อและการป้องกัน 7) การรู้จักนักเรียนรายบุคคล 8) การส่งเสริมนักเรียน 9) การคัดกรอง 10) เป็นคนดี 11) เป็นคนเก่ง และ 12) มีความสุข

5.1.3 ผลการวิเคราะห์การสร้างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์ในส่วนนี้เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2

จากผลการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในขั้นตอนนี้เป็นการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Path Analysis) พบว่า ได้ 4 องค์ประกอบหลัก คือ (1) ด้านนโยบาย (2) ด้านการจัดการและพัฒนานักเรียน (3) ด้านการมีส่วนร่วม และ (4) ด้านเป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลว่าพหุตัวแปรมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า จากการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเพื่อวิเคราะห์ เส้นทางอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีต่อการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า เป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้รับอิทธิพลทางตรงขนาด 0.46, 0.32 และ 0.25 จากปัจจัยการมีส่วนร่วม

(Participation) ปัจจัยนโยบาย (Polity) และปัจจัยการจัดการดูแลและพัฒนานักเรียน (Management) และมีสัดส่วนความเชื่อถือได้ในตัวแปรเป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่อธิบายได้ด้วยปัจจัยนโยบาย และการจัดการและพัฒนานักเรียน ได้ร้อยละ 96 มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์ที่กำหนด มีค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 0.724 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 1 ค่านัยสำคัญทางสถิติ (p-value) เท่ากับ 0.395 แสดงว่า ค่า ไค-สแควร์ (χ^2) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าสัดส่วน (χ^2) / *df* เท่ากับ 0.724 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (GFI) เท่ากับ 1.000 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (AGFI) เท่ากับ .985 ดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 1.000 ค่ารากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (RMR) เท่ากับ 0.000 ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.000 ดังนั้น รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการวิจัยจึงมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเงื่อนไขเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5.1.4 ผลการประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์ในส่วนนี้เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3

ผลประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 รูป/คน ที่มีความคิดเห็นว่า มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ คิดเป็นร้อยละ 100

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่ค้นพบจากรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (1) นโยบาย (2) การจัดการและการพัฒนานักเรียน (3) การมีส่วนร่วม และ (4) เป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าองค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ

นักเรียนเป็นการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ของผู้บริหารสถานศึกษา และครูหรือกลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการวางแผน นโยบาย การจัดสรรบุคลากร การควบคุม มีการประสานงานกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและชุมชน โดยมีจุดประสงค์ที่จะการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ มีความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นคนดี เป็นคนเก่ง มีความสุข และมีคุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับนักเรียนในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ที่ดี และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสามารถนำความรู้ความสามารถไปประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมและเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2552) กล่าวว่า การจัดการศึกษาโดยผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา หรือการสร้างผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ดังนั้น การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการนั้น ประการหนึ่งที่เป็นตัวแปรสำคัญ นั่นก็คือการให้ความดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นระบบหนึ่งในการบริหารของสถานศึกษาที่มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนให้มีทักษะในการดำรงชีวิตให้ได้คุณภาพ

จากการวิเคราะห์ผลการตรวจสอบรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อเป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเรียงค่าสัมประสิทธิอิทธิพลจากมากไปหาน้อย คือ การมีส่วนร่วม นโยบาย และการจัดการและพัฒนานักเรียน (0.46, 0.32 และ 0.25) มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.2.1 การมีส่วนร่วม ในด้านการมีส่วนร่วมนี้มีตัวแปรร่วมประกอบไปด้วย (1) การประสานงาน (2) การมีส่วนร่วมกับชุมชน และ 3) การป้องกันและส่งต่อนักเรียน ผลการวิเคราะห์พบว่ามีอิทธิพลทางตรงต่อเป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีค่าสัมประสิทธิอิทธิพลเท่ากับ 0.46 สูงเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีการป้องกันและการส่งต่อนักเรียน มีการประสานงานกัน โดยยึดชุมชนเป็นฐาน ย่อมจะส่งผลให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า หากมีการส่งเสริมให้ครู ผู้ปกครอง หรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการประสานงานกันและมีส่วนร่วมกับชุมขนในการป้องกันการส่งต่อนักเรียน ย่อมจะส่งผลให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกิดประสิทธิผลตามเป้าหมายมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546) โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีแนวคิดหลักการในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน โดยกำหนดให้มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ซึ่งความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นบุคลากรโรงเรียนในทุกระดับ ผู้ปกครอง หรือชุมชน เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี เป็นคนเก่ง มีความสุขและมีคุณธรรม และการที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบทั้งโรงเรียนโดยมีผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ โยธิกา เลิศรัตยากร (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาพรวม พบว่า มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้านคือ การป้องกันและแก้ไข การส่งเสริมและพัฒนา การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน และการส่งต่อนักเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมคะเน พิสัยพันธ์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชุมชนมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า ประโยชน์ที่นักเรียนได้รับจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชุมชนมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กส่งผลให้นักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้น สามารถลดปัญหาด้านสุขภาพ ร่างกาย จิตใจ และความประพฤติของนักเรียน และหลังการดำเนินการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชุมชนมีส่วนร่วมไม่มีนักเรียนมีปัญหาด้านครอบครัวสภาพเศรษฐกิจและการคุ้มครองนักเรียน ซึ่งการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายได้แก่ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งจะเป็นก้าวแรกในการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นการตอบสนองการปฏิรูปการศึกษาที่ต้องการให้นักเรียนเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข ซึ่งตอบสนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถาบันทางสังคมอื่น ๆ

5.2.2 นโยบาย ในด้านนโยบายมีตัวแปรร่วมประกอบไปด้วย 1) การวางแผน 2) การจัดสรรบุคลากร และ 3) การควบคุม ผลจากการวิเคราะห์พบว่า มีอิทธิพลทางตรงต่อเป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีค่าสัมประสิทธิอิทธิพลเท่ากับ 0.32 เป็นอันดับสอง ในด้านนโยบายนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ดำเนินงานกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนเป็นภารกิจหลัก ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีกำหนดแบบแผน วิธีและขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งจากการวิเคราะห์ตัวแปรในองค์ประกอบด้านนโยบาย พบว่า ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และได้กำหนดเป้าหมาย นโยบาย และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีการจัดสรรครูและบุคลากรให้เหมาะสมกับหน้าที่และศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานและมีสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชน ทั้งนี้อาจเป็น

เพราะว่า ผู้บริหารมีการวางแผน กำหนดนโยบาย การจัดสรรบุคลากร มีการติดตาม ควบคุม และตรวจสอบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ได้ตามเป้าหมายและคุณภาพของนักเรียนตามมาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบให้สามารถจัดการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้นักเรียนมีคุณภาพและมีความสัมพันธภาพที่ดีกับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ปรียาพร วงค์อนุตรโรจน์ (2553) กล่าวว่า การบริหารเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่ต้องกำหนดแบบแผน วิธีและขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างมีระบบ นักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้งานได้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ เพราะในการดำเนินการบริหารงานต่าง ๆ มิใช่เพียงแต่กิจกรรมที่ผู้บริหารจะกระทำเพียงลำพังคนเดียว แต่ยังมีเพื่อนร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วนทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จผู้ช่วยงานแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านสติปัญญา ความสามารถ ความถนัด และความต้องการที่ไม่เหมือนกัน จึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะนำเทคนิควิธีและกระบวนการการบริหารที่เหมาะสมมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ สมเกียรติ พ่วงรอด (2565) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการศึกษาในสถานศึกษาให้ประสบกับความสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างภาวะผู้นำและควรยึดหลักวิชาที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา บูรณาการไปสู่การปฏิบัติที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่างมุ่งมั่นและจริงจัง ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริต มีความยุติธรรม มีความมุ่งมั่นขยันอดทน เป็นคนสู้งาน มีความรับผิดชอบสูง มีความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าที่จะพูด มีคุณธรรมและจริยธรรม โดยยึดหลักพรหมวิหาร 4 เป็นธรรมะในการบริหารบุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลเลี่ยม โจน (Williams Jones, 2007) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน : การศึกษาการบริหารจัดการองค์กรและการรับรู้ด้านทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างส่วนเชื่อมต่อกับเรื่องสุขภาพของเยาวชน ผลการวิจัยพบว่า มีความแตกต่างกันในพฤติกรรมด้านการเชื่อมต่อองค์ประกอบย่อยในแต่ละโมเดล และพบว่าความแตกต่างกันนี้ มีปัจจัยที่เด่นชัดที่สุด คือ ด้านการบริหารกระบวนการ และการติดตามผล ที่มีผลกระทบต่อนักเรียนที่รับบริการจากระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอีกด้วย

5.2.3 การจัดการและพัฒนานักเรียน ในด้านการจัดการและพัฒนานักเรียนมีตัวแปรร่วมประกอบไปด้วย 1) การรู้จักนักเรียนรายบุคคล 2) การส่งเสริมนักเรียน และ 3) การคัดกรอง ผลจากการวิเคราะห์พบว่า มีอิทธิพลทางตรงต่อเป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีค่าสัมประสิทธิอิทธิพลเท่ากับ 0.25 ในด้านการจัดการและพัฒนานักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมให้ครู บุคลากรและผู้ปกครองควรมีการประชุมร่วมกันในการแก้ไขปัญหาของนักเรียน และส่งเสริมกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบในการพัฒนาด้านการเรียน และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้โดยการส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ ส่งเสริมการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และพัฒนานักเรียนในการสร้างเครือข่าย

และการติดต่อสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการเก็บข้อมูลนักเรียนในทุกด้าน เช่น การเรียน ด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว โดยมีการประสานงานกับผู้ปกครองให้การเยี่ยมบ้านนักเรียน เพื่อให้ทราบสภาพความเป็นอยู่ทางบ้านของนักเรียน ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้รู้เกี่ยวกับตัวนักเรียนในการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน เป็นการจัดกลุ่มนักเรียนหรือแยกนักเรียน เช่น ที่เป็นกลุ่มปกติ เป็นกลุ่มที่ควรได้รับการสร้างภูมิคุ้มกันและการพัฒนา กลุ่มเสี่ยง จะต้องให้การป้องกันหรือแก้ไขตามแต่กรณี กลุ่มมีปัญหาจะต้องช่วยเหลือและแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน และกลุ่มพิเศษ คือนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กูนเดอร์สัน (Gunderson, online) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้การประชุมสร้างสรรค์ในโรงเรียน ซึ่งเรียกชื่อเฉพาะว่าการประชุมกลุ่มครอบครัวในการศึกษาแก้ปัญหาเด็กนักเรียนหนีเรียน พบว่า การประชุมมีลักษณะกันเอง ยอมรับฟังซึ่งกันและกันทุกคนมีสิทธิแสดงความคิดเห็นในการเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการหนีเรียนของนักเรียน ผู้ปกครองได้รวมพลังที่จะสร้างสรรค์ครอบครัว และได้ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียน โรงเรียนได้ให้โอกาสครอบครัวต่าง ๆ เสนอแนวคิดที่เป็นประโยชน์อันจะทำไปสู่ข้อสรุป เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทางโรงเรียนต่อไป กระบวนการประชุมผู้ปกครองซึ่งเป็นกระบวนการที่เรียบง่าย ผลการดำเนินการเป็นพลวัตร มีผลทางบวกต่อนักเรียน ครอบครัวและทางโรงเรียนยังมีผลสำคัญต่อการมาโรงเรียนของนักเรียน ซึ่งวิธีแก้ปัญหาดังกล่าวมีประสิทธิภาพดีกว่ารูปแบบการแก้ปัญหาหนีเรียนในปัจจุบัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา จินดาสวัสดิ์ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ผลการวิจัยพบว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4 มีองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ 1) ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลืออย่างมีขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขนักเรียน การส่งต่อนักเรียน และ 2) การบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 กับการดูแลนักเรียนเพื่อให้ผู้บริหารและครูได้นำไปประยุกต์ใช้ ได้แก่ (1) เมตตา ความรัก ปรารถนาดีอยากให้นักเรียนมีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่ผู้เรียน (2) กรุณา ความสงสารคิดช่วยให้นักเรียนพ้นทุกข์ใฝ่ใจในอันที่จะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของผู้เรียน (3) มุทิตา ความยินดีในเมื่อนักเรียนอยู่ดีมีสุข มีใจแช่มชื่นต่อผู้เรียนที่มีสุขเจริญ และ (4) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลางไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง รู้จักวางใจให้ถูกต้องตามความเป็นจริง

5.2.4 เป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในด้านเป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีตัวแปรร่วมประกอบไปด้วย 1) การเป็นคนดี 2) เป็นคนเก่ง และ 3) มีความสุข ในด้านเป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการส่งเสริมพัฒนาให้ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน เข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งจะเป็นก้าวแรกในการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นการ

ตอบสนองการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำของทุกคนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นบุคลกรโรงเรียนในทุกระดับ ผู้ปกครอง หรือชุมชน เพื่อที่จะช่วยให้นักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้น ลดปัญหาด้านสุขภาพ ร่างกาย จิตใจ และความประพฤติของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2554) ที่ได้จำแนกองค์ประกอบด้านผลผลิตของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ไว้ 3 องค์ประกอบ คือ เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข สอดคล้องกับคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ และมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข สอดคล้องกับแนวคิดของ กรมสุขภาพจิต (2546) ได้กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้เป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุข ดังนี้ 1) ด้านเป็นคนดี นักเรียนสามารถเรียนรู้และดำเนินชีวิตอย่างปลอดภัยจากสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และมีจิตสำนึกในการดูแลผู้อื่น 2) ด้านคนเก่ง นักเรียนสามารถเรียนได้ตามศักยภาพและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการทำงาน และ 3) ด้านมีความสุข นักเรียนมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม มีความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมกับตนเอง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซโรชาน (Sorochan, 2011) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยง โดยพิจารณาสภาพแวดล้อมในสังคมที่อยู่อาศัย สภาพครอบครัว สภาพบุคคลรอบข้างและลักษณะเฉพาะบุคคลของนักเรียน เป็นเกณฑ์ในการแบ่งนักเรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง ซึ่งการพัฒนาให้นักเรียนเหล่านี้ให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ผลการวิจัยพบว่า ต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลายด้าน โดยเริ่มต้นจากพื้นฐานความเชื่อว่านักเรียนสามารถพัฒนาได้และมีความหวังที่จะพัฒนานักเรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

5.2.5 ผลการประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 รูป/คน แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นรูปแบบที่มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์กับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิด ทฤษฎีของการวิจัย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นผู้นำมีความสามารถในการบริหารจัดการและเป็นผู้นำทางวิชาการและ

ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีต่อบุคลากรในโรงเรียน โดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรม มีจริยธรรม โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษาจะต้องส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีคุณภาพ มีจิตใจที่ดีงาม มีศีลธรรม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านจิตใจและมีความคิดสร้างสรรค์ เป็นคนที่มีสุขภาพดีทั้งกายและจิตใจ โดยประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือให้ประสบความสำเร็จนั้นจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมใจร่วมคิด ร่วมทำของทุกคนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นบุคลากรโรงเรียนในทุกระดับ ผู้ปกครองหรือชุมชน เพื่อที่จะช่วยให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับหลักแนวคิดของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ได้ให้แนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนว่าเป็นกระบวนการพัฒนาผู้เรียนโดยมีเป้าหมายให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ข้อค้นพบหรือองค์ความรู้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบหลัก คือ (1) ด้านนโยบาย (2) ด้านการจัดการและพัฒนานักเรียน (3) ด้านการมีส่วนร่วม และ (4) ด้านเป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ถ้าขาดองค์ประกอบหลักใดหนึ่งไปจะทำให้และการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ไม่สามารถประสบความสำเร็จในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ ถ้าผู้บริหารนำผลการทดสอบหรือองค์ประกอบเหล่านี้ไปพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะทำให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้บรรลุเป้าหมาย มีประสิทธิภาพ และได้มาตรฐานตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามเกณฑ์ และให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จากข้อเสนอแนะในการแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ สรุปข้อเสนอแนะได้ดังนี้

1. ด้านผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่ปรึกษาควรสร้างแรงจูงใจให้คำปรึกษาช่วยเหลือนักเรียน มีความสัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีและอบอุ่น ซึ่งนักเรียนที่มีแรงจูงใจจะมีความขยันมั่นเพียร มีความรับผิดชอบการงานดี มีความอดทนในการเรียนหรือการทำงาน รู้ความสามารถที่แท้จริงของตนเอง รู้จักตนเองและควบคุมตนเองได้ ส่งผลให้นักเรียนเป็นคนดี คนเก่ง และได้เรียนรู้อย่างมีความสุข

2. ด้านผู้บริหารสถานศึกษาและครู ควรตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สนับสนุนการดำเนินงานหรือร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ มีทัศนคติที่ดีต่อนักเรียนและมีความสุขที่จะพัฒนานักเรียนในทุกด้าน และแนวทางการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน

3. ด้านผู้ปกครองหรือผู้ที่มีส่วนร่วม ควรร่วมกันพัฒนาในทุกภาคส่วน มีความมุ่งมั่นในการดำเนินงาน มีการประสานงานกันอย่างใกล้ชิดและมีการประชุมร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอตามที่กำหนด มีเครือข่ายสหวิชาชีพที่มีการจัดตั้ง มีแผนดำเนินงาน และมีกิจกรรมการประสานงาน การร่วมดำเนินงานป้องกัน แก้ไข และส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

และจากผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์ในองค์ความรู้ของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะดังนี้

ด้านเชิงนโยบาย

1. นโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดทำข้อมูลในระบบการดูแลช่วยเหลือ และรายงานผลในการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดการและพัฒนานักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูควรร่วมมือกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีความฉลาดทางอารมณ์ตามเกณฑ์ปกติ และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้เหมาะสม

3. การมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง และชุมชนควรกระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือกันในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และทราบพัฒนาการของนักเรียนในทุก ๆ ด้านโดยยึดหลักคุณธรรมเอื้ออาทร

4. เป้าหมายดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีสุขภาพกายและ

สุขภาพจิตที่ดี มีความฉลาดทางอารมณ์ เพื่อให้นักเรียนมีความรอบรู้ รอบคอบ รู้จักตนเอง พึ่งพาอาศัยกันอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และดำรงชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียง

ด้านเชิงปฏิบัติการ

1. นโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ครูมีการจัดทำข้อมูลและรายงานผลในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อนำข้อมูลและรายงานผลการดำเนินงานมาสรุปและแก้ไขปัญหาให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดการและพัฒนานักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้ครูและนักเรียนร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อลดจำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มที่มีปัญหาให้เป็นกลุ่มปกติ และพัฒนาระบบให้เกิดประสิทธิภาพกับสภาพปัญหาของโรงเรียน

3. การมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชนทุกภาคส่วนในการส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือกันในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้สามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนได้อย่างทันท่วงทีและตรงประเด็น

4. เป้าหมายดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดการให้ครูมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ควรศึกษาวิจัยรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนประถมศึกษาหรือในสังกัดอื่น เนื่องจากบริบทของแต่ละโรงเรียนมีความแตกต่างกัน เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเปรียบเทียบกับข้อค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

2. ควรศึกษาวิจัยในเรื่อง สภาพปัญหา และอุปสรรคในรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา เนื่องจากแต่ละโรงเรียนมีโครงสร้างการบริหารงานแตกต่างกัน ทำให้การตอบสนองความต้องการในแต่ละพื้นที่แตกต่างกันด้วย

3. ควรทำการวิจัยเชิงพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยนำตัวแปรสังเกตได้ในการวิจัยครั้งนี้มาเป็นกรอบในการวิจัย เพื่อผสมผสาน หลักการแนวคิด ทฤษฎี ตามบริบทของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลประสิทธิผลของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

4. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับสากล

บรรณานุกรม

1. ภาษาไทย

1) หนังสือทั่วไป

กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2564). *รายงานการพัฒนาเด็กและเยาวชนประจำปี 2564*. กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กรมสุขภาพจิต. (2546). *คู่มือการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4 (มัธยมศึกษาปีที่ 1-6).* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

กรมสุขภาพจิต. (2554). *คู่มือครูที่ปรึกษาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* กรุงเทพมหานคร: ยูเรนัสอิมเมจกรั๊ป.

กรมสุขภาพจิต. (2556). *คู่มือวิทยากรระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกษา.

กรมสุขภาพจิต. (2560). *คู่มือส่งเสริมสุขภาพจิตนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสำหรับครู.* กรุงเทพมหานคร: ยูเรนัสอิมเมจกรุ๊ป.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2545-2559*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *โครงการพาน้องกลับมาเรียน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

กระทรวงยุติธรรม. (2553). *ความรู้และแนวทางป้องกันและการแก้ไขปัญหายาเสพติด.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการปราบปรามยาเสพติด.

กัลยา วานิชย์บัญชา. (2548). *สถิติสำหรับงานวิจัย.* กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิตติทัศน์ ผกาทอง. (2551). *ภาวะผู้นำตามแนวพุทธ.* กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

คณะกรรมการอำนวยการงานเฉลิมฉลองครบรอบ 100 ปี วันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี. (2543). *รวมธรรมะ.* กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง.

จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2556). *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วีพริ้นท์.

จารุณี เก้าเอี้ยน. (2557). *เทคนิคการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา : กลยุทธ์และแนวทางการปฏิบัติสำหรับผู้บริหารมืออาชีพ.* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สงขลา: ชานเมืองการพิมพ์.

ดำรงค์ วัฒนา. (2545). *ทฤษฎีองค์การ*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

ทิศนา แขมมณี. (2560). *รูปแบบการสอนทางเลือกที่หลากหลาย*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธงชัย สันติวงษ์. (2546). *การบริหารสู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: ประชุมช่าง.

ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2560). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS.* พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนสามัญ บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.

ธีระ รุญเจริญ. (2555). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษาเพื่อปฏิรูปรอบ 2 และประเมินภายนอกรอบ 3* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.

ธัญสมร คเชนทร์เดชา. (2552). *การจัดกิจกรรมโฮมรูมด้วยเทคนิคการคิดหมวกหกใบในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2551.* กรุงเทพมหานคร: สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย.

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์. (2553). *หลักการทฤษฎีการบริหารการศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: ตีณสาร.

ปัญญานันทภิกขุ. (2541). *หน้าที่ของตน* (ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

ปรัชญา เวสารัชช์. (2554). *หลักการจัดการศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ.* กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.

ประเวศ วะสี. (2545). ภาวะผู้นำในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: อุษาการพิมพ์.

ภารดี อนันต์นาวี. (2553). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการบริหารการศึกษา.* ชลบุรี : สำนักพิมพ์มนตรี.

มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.* กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2556). *การประเมินโครงการ : แนวคิดและแนวปฏิบัติ*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

รังสรรค์ เพ็งนู. (2551). *สภาพความสำเร็จการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*. ราชบุรี : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 1.

รัตนะ บัวสนธิ์. (2556). *การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษา.* พิมพ์ครั้งที่ 2. พิษณุโลก: บั๊วกราฟฟิค.

รัตนะ ปัญญาภา. (2553). *หลักพุทธธรรมเอกสารประกอบการสอนรายวิชาพุทธธรรม.* อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

วนิดา ชนินทยุทธวงศ์ (2544). *คู่มือครูที่ปรึกษาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* (พิมพ์ครั้งที่3) กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.พ.ส).

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2555). *การบริหาร หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษาและบทวิเคราะห์องค์การศึกษาไทย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทิพยวิสุทธ์.

วีระ คำอาจ. (2555). *การทำงานใดประสบความสำเร็จ.* กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

ศดานนท์ วัตตธรรม. (2560). *การประเมินผลโครงการ.* สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.

ศิริพงษ์ เศาภายน. (2548). *หลักการบริหารการศึกษา : ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ.* (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: บุ๊ค พอยท์.

พระครูภาวนาโสภิต วิ (บุญญรัตน์ เมืองวงศ์). (2556). *พุทธธรรมาภิบาล.* ลำพูน: รัฐพลการพิมพ์.

พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช. (2552). *คำสอนพ่อ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรุงเทพ.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 25. กรุงเทพมหานคร: ผลิธัมม์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). *ธรรมนูญชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 122. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก.

พระมหาจรรยา สุทธิญาโณ. (2554). *พุทธธรรมการศึกษาได้อย่างไร. เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเรื่องปฏิรูปการศึกษา: ก้าวหน้าสู่ปีที่ 3 ศาสนากับการปฏิรูปการเรียนรู้.* วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร : (อัดสำเนา).

พระมหาบุญมี มาลาวชิโร. (2553). *พุทธบริหาร.* นนทบุรี: บริษัท ธิงค์บียอนด์บุคส์จำกัด.

พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2544). *ธรรมปริทัศน์*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม.* พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์. (2556). *คู่มือการดำเนินงานโครงการ 1 โรงพยาบาล 1 โรงเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.

สถาบันรามจิตติ. (2556). รายงานข้อมูลตัวบ่งชี้รายจังหวัด . ในโครงการติดตามสภาวการณ์ เด็กและเยาวชนรายจังหวัด กรุงเทพฯ : สถาบันรามจิตติใ

สมเด็จพระมหาวีรวงศ์ (พิมพ์ ธมฺมธโร). (2541). *ธรรมะสร้างเยาวชน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

สมพงศ์ เกษมสิน. (2550). *การบริหาร*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สายยุด ใจสำราญ. (2549). *การพัฒนาองค์การ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.

สันติ บุญภิรมย์. (2552). *หลักการบริหารการศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.

สุภมาส อังศุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณา และรัชนีกูล ภิญโญภานุวัฒน์. (2557). *สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร เทคนิคการใช้โปรแกรม Lisrel.* พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์.

สุพานี สฤษฎ์วานิช. (2553). *การบริหารเชิงกลยุทธ์.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ไสว มาลาทอง. (2552). *คู่มือการดำเนินงานเสริมสร้างศีลธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำราญ มีแจ้ง. (2546). *สถิติขั้นสูงในการวิจัย.* พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: นิชินแอดเวอร์ไทซิ่งกรุ๊ฟ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579.* กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). *การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2548). *คู่มือวิทยากรการประชุมปฏิบัติการขยายผลแนวทางการดำเนินงานเครือข่ายแนะแนวตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546.* นนทบุรี: เพชรรุ่งการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *การพัฒนาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและความเข้มแข็งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หลักสูตรผู้บริหาร*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). *แนวทางการจัดการศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *สภาพความสำเร็จและแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). *แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2557ข). *การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560ก). *แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560ข). *คู่มือการบริหารจัดการระบบคุณภาพ.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปีงบประมาณ 2563.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). *คู่มือการคัดเลือกสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อรองรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2562.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมกรุงเทพมหานครเขต 1. (2565). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2565.* กรุงเทพมหานคร: กลุ่มนโยบายและแผนงาน.

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). *ปัญจปฏิรูปการศึกษา แนวทางสู่การปฏิวัติ.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พิมพ์ดี.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550.* ม.ป.ท.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2557). *คู่มือการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2547ค). *มาตรฐานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2552). *ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หลักการ แนวคิด และทิศทางในการดำเนินงาน เอกสารสรุปย่อองค์ความรู้สำหรับการพัฒนาทีมงานขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อก้าวอย่างอย่างยั่งยืน ปี 2552.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2559). *แนวทางการดำเนินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560ก). *การพัฒนาความเข้มแข็งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนหลักสูตรครูที่ปรึกษา.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2560ข). *แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2552). *รายงานผลการวิจัยและพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในพื้นที่โครงการพัฒนาดอยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี.* กรุงเทพมหานคร: อักษรไทย.

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2559). *คู่มือแนวทางการสร้างระบบดูแลสุขภาวะทางใจของนักเรียนและครู.* กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

2) วารสาร

เปรมยุดา สุดจำ. (2564). ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานการณ์โควิด-19. *วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์. 2*(2), 10-17.

วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). การวิจัยพัฒนารูปแบบ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*. *2*(4), 7-12.

วาสนา จินดาสวัสดิ์. (2564). ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพรหมวิหาร 4. *วารสารบวรสหการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์. 2*(2), 33-40.

บุญชม ศรีสะอาด และบุญส่ง นิลแก้ว. (2535). การอ้างอิงประชากรเมื่อใช้เครื่องมือแบบมาตราส่วนประมาณค่ากับกลุ่มตัวอย่าง. ***วารสารวัดผลการศึกษา***, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม, 3(1), 23-24.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2548). แนวโน้มการวิจัยในยุคสังคมความรู้. *วารสารบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 1(2),: 9-18.

อุทุมพร จามรมาน. (2541). โมเดล. *วารสารวิชาการ, 1*(2), 22-26.

3) วิทยานิพนธ์ / สารนิพนธ์ / รายงานการวิจัย

กรรณิการ์ เทียนประชา. (2555). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา.* วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

กรองทิพย์ บัวผาย. (2562). แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 14. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* สาขาวิชาบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

กฤษฎิ์ณิชา พุทจิระ. (2564). การพัฒนารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนวัดจันทาราม (ตั้งตรงจิตร 5) เน้นสมรรถนะประจำสายงานของครูประจำชั้น. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยคริสเตียน.

ก้องภพ ยี่หร่า. (2550). พฤติกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา เขตตรวจราชการที่ 6. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ขวัญเนตร มูลทองจาด. (2564). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดอุดมรังสี. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เฉลิมพงษ์ สุขสมพนารักษ์. (2561). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านช่างหม้อ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ณัฐริน เจริญเกียรติบวร. (2557). โมดูลการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณัฐศักดิ์ จันทร์ผล (2552). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่เน้นการกระจายอำนาจ. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสยาม.

เตรียมศักดิ์ อินอุเทน. (2551). ประสิทธิผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนมเขต 2. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ธนิตา ศุกรสุคนธ์. (2562). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดเฉลิมพระเกียรติ (พิบูลบำรุง). *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา แผน ข, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ธวัชชัย สาครสิทธิศักดิ์. (2555). ภาวะผู้นำของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.

นันทวรรณ แตงน้อย. (2552). *ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการบริโภคมาใช้ในสังคมไทยปัจจุบัน.* วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ปิยะพร ป้อมเกษตร์. (2559). การนำกลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

พระครูสังฆกิจจานุรักษ์ (สิริเชษฐ์พงษ์). (2563). รูปแบบบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. *ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต.* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระสามารถ อานนฺโท. (2548). *ภาวะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต* สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ไพโรจน์ เคนวิเศษ. (2558). การพัฒนารูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรมย์.

มธุรส ผุดผ่อง. (2563). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสำหรับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

มธุริน แผลงจันทึก. (2554). การศึกษาปัญหาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5.*วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต.* สาขาวิชาบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.

โยธิกา เลิศรัตยากร. (2563). ระบบการส่งเสริมดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ลัดดาวัลย์ เพชรจันทร์. (2559). ปัญหาและแนวทางพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูโรงเรียนบ้านปลวกแดง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา.

วรรณา โฉมฉิน. (2562). การประเมินความต้องการจำเป็นของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

วิราภรณ์ ส่งแสง. (2559). รูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของกลุ่มโรงเรียนตามพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต,* สาขาวิชาการบริหารการศึกษาศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

วิมล จันทร์แก้ว. (2555). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 3. *ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต,* สาขาวิชาการบริหารการศึกษาศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรังสิต.

ศศิมาพร คชาชัย. (2557). สมรรถนะครูกับการดำเนินงานตามมาตรฐานระบบดูเหลือช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมคะเน พิสัยพันธ์ (2555). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชุมชนมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก. *วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมิหรา สอนโพธิ์. (2562). การพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าค้อ (ชุณห์ประสาทศิลป์) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*, สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุธิดา พงษ์สวัสดิ์. (2561). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุภัค ตรังรัตนจิต (2562). รูปแบบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน *ภาคกลาง. ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

อาภากร แสวงการ. (2564). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักศึกษาของสถาบันอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดขอนแก่น. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต.* สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและพัฒนาการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

อัศวนันท์ จุติมหาธนานนท์. (2552). การพัฒนาการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นนทบุรี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

ฤทธิ์ธิชัย ภู่สำอาง. (2563). แนวทางพัฒนาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

4) เอกสารอิเล็กทรอนิกส์

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *แนวทางการบริหารโรงเรียนนิติบุคคล.* สืบค้นเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2565. จาก http://admin.e-library.onecapps.org/Book/196.pdf.

ครรชิต มาลัยวงค์. (2561). *เทคโนโลยีการบริหารการศึกษา.* สืบค้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2561.จาก http://wwwdrkanchit.com/general_articles/articles/general_24.html.

มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ. (2552). *การศึกษาวิจัยนำร่องโครงการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในการป้องกันและแก้ไขการใช้ความรุนแรงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.* สืบค้นเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2565. จาก http://resource.-thaihealth.or.th/library/hot/12693.

หลักปฏิบัติสำหรับผู้บริหารและคนทำงาน. (2563). *การครองตน ครองคน ครองงาน.* สืบค้นเมื่อวันที่ 4 มีนาคม 2563. จาก http://www.knowledge.nmm.ac.th/data11/112.pdf

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). *กลุ่มส่งเสริมภูมิคุ้มกันและกลุ่มพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปีการศึกษา 2557-2558 ปีแห่งการดูแลช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียน*. สืบค้นเมื่อ 2 พฤศจิกายน 2565.จาก http://www.pepgtakesa2.com.

สมเกียรติ พ่วงรอด. (2565). *ธรรมาภิบาลกับการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ.* สืบค้นเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2565. จาก http://suthep.cru.in.th.

5) สัมภาษณ์

ดร.ขจิตพันธ์ สุวรรณศิริภักดิ์ (2566, 15 พฤษภาคม). ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีวิทยา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. สัมภาษณ์.

ดร.เพลินใจ พฤกษชาติรัตน์ (2566, 15 พฤษภาคม). ผู้อำนวยการโรงเรียนราชนันทาจารย์สามเสนวิทยาลัย 2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. สัมภาษณ์.

ดร.นฤภพ ขันทับไทย (2566, 15 พฤษภาคม). ผู้อำนวยการโรงเรียนศึกษานารีวิทยา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. สัมภาษณ์.

ดร.สายัณห์ ต่ายหลี (2566, 15 พฤษภาคม). ผู้อำนวยการโรงเรียนสิริรัตนาธร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. สัมภาษณ์.

ดร.นฤเทพ ใจสุทธิ (2566, 15 พฤษภาคม). ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราชธิวาส สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. สัมภาษณ์.

2. ภาษาอังกฤษ

Bardo, J.W.,& Hartman, J.I. (1982). *Urban society: A systematic introduction*. U.S.A.: F.E.

Bartol, K. M., & Martin, D. C. (1997). *Management*. (2nded.). New York: McGraw - Hill. Peacock.

Best and Kahn James V. (1993). Research in education. (7thed). Boston: Allyn and Bacon.

Bush, T. (1986). *Theories of educational management.* London: Harper and Row.

Brocklebank, R.R. (2004). *Factors affecting implementation of a performance-based model in high school mathematics: A teacher change study.* Washington State University.

Brown, W. B. & Moberg, D. J. (1980). Organization Theory and Management : A Macro Approach. New York : John Wiley and Sons.

Biddle, V. (2009). *Student Assistance Program Outcomes of Students at Risk for Suicide*. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*, 69, 4662

Carroll H. Miller. (1976). *Foundations of Guidance*. New York : Harper and row Publishers.

Carter V. Good. (1973). *Dictionary of Education*. 3rded. New York : McGraw – Hill Book company.

Chester I Barnard. (1997). *School Leadership and management*. London: Paul Chapman.

Dell Olio, J. M., & Dank, T. (2007). *The models of teaching In Models of Teaching : Connecting student learning with standards.*

Deming E. (2009). *The Essential Deming: Leadership Principles from the Father of Quality*. United State of America: McGraw-Hill.

Douglas Cheney. (2020).Transition of Secondary Student with Emotional or Behavioral Disorders, accessed March 2 ,2020. available from http://www.ncbi.nlm,nih.gov/pmc/articles.

Edgecombe, N.D. (2002). *Veteran teachers at the middle grades: Factors influencing participation in professional development.* University of Pennsylvania.

Eisner, Elliot W. (1976). Educational Connoisseurship and criticism: Their form and functions ineducational Evaluation. *Journal of Aesthetic Educution*, 10(3-4).

Flood, P.S. (2002). *Factors affecting implementation probability of state-mandated reform initiative: A study of (6th-8th)*. France: University of Maine.

Fayol, Henri. (1925). General and Industrial Management. London : Sir Isaac Pitman & Sons.

Gibson, Ivanzevich, j.M.& Donnelly, j.H. (1997). *Organization: Behavior, Structure, Process. (4thed.)* Texas: Business Puplication, Imc.

Giblin and M.L. Poland. (2014). Health needs of hight school student in Detroit. *Journal of School Health.* 10.

Good, C.V. (2005). *Dictionary of education*. (5thed). New York: McGraw-Hill.

Gulick, Luther and Lyndall Urwick. (1973). *The Science of Administration*. New York: Columbia University.

Gunderson J. (2020). Family group conference: An innovative approach to truancy in schools. A case study, accessed March 2, 2020, available from http://www.digitallibrary.usc.edu/cdm/ref/collection/p15799coll/16id/77364

Herbert A. Simon. (2007). *Educational Administration*. Singapore: McGraw-HillEducation, Asia.

Hood, C. (1991). A Public Management for All Seasons. *Public Administration*, *89*, pp. 3 - 19.

Husen, T & Postlethwaite, N. T (1994). *The international encyclopedia of education*. New York: pergawon press.

Jackson, S.K. (2015). The effects of a cognitive-behavioral group counseling intervention that emphasizes self-management techniques on the classroom behavior and self-efficacy of middle school students. *Review of Educational Research*, 63(3), 249–294.

J.D. Krumbolth. (1970). *Guidance and Counseling*. New York : Holt Reinhart and Winston.

Joyce, B.; & Weil. (1996). *Models of Teaching*. (5th ed). New York: Allyn & Bacon.

Johnson dl. (2021). Significant Factors Influencing an Effective School Counseling Program. Philosophy dissertation of Walden University. Online. Accessed August 30, 2021, available from http://www.lib.umi.com

Keeves, P. J. (1988). *Educational research methodology and measurement: An international handbook.* Oxford: Pergamon Press.

Lester N.Dowing. (1986). *Guidance and Counseling Services: An Introduction*. New York: McGraw – Hall Book Co.

March. (1997). *Association for the advancement of behavior therapy national council on family relations.* New York: Oxford University.

McMillan, J.H.; & Schumacher, S. (2010). *Research in Education*. (7thed). Landon: Longman.

Peter F. Drucker. (2005). *The effective executive*. Australia: Wadsworth.

Raj, Madhu. (1996). *Encychopadic of Psychology and Education*. Volume 3 (M-Z). New Delhi: ANMOL Publications PVT.

Seligman, L. (2001). *System strategies and skill of counseling and psychotherapy.* California: Brooks/Cole.

Sorochan, R.V. (2011). *Factor Influencing Overall Success of Student at Risk.* Canada: Royal Road University.

Smith R.H. & Edward W. (1980). *The education's encyclopedia*. New York: *Prenctice-Hall*.

Smith, R.H. (1982). Management: making organization performance. New York : Free Press.

Steiner, E., (1988). *Educology of the free.* New York: Philosophical Library.

Stoner, J. A. F., & Wankle, C. (1986). *Management.* Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Stufflebeam, D.L. & Shikfield, A.J. (2007). *Evaluation Theory, Models and Applications*. California : John Wiley and Sons, Inc.

Thinkexist. (2008). *The Leadership Challenge : How to Get Extraordinary Things Done in Organizations*. San Francisco: Jossey Bass.

Tosi, H. L., & Carroll, S. J. (1982). *Management*. New York: John Wiley and Sons.

Williams-Jones, B. (2007). Mapping the integration of social and ethical issues in health technology assessment. *International Journal of Technology Assessment in health Care*, 23(1), 9-16.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

- หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์
- แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๒๐
www.mbu.ac.th

โรงเรียนสตรีวิทยา
รับที่ ๓.๑๐๑
วันที่ ๒๙ / มิ.ย. / ๒๕๖๖
เวลา ๐๙.๐๐ น.

ที่ อว ๗๙๐๙/ว ๐๖๔๓

๑๕ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

เจริญพร ดร.ขจิตพันธ์ สุวรรณสิริภักดิ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีวิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบสัมภาษณ์ จำนวน ๓ ชุด

ด้วย นายชัยยา พันธ์เพชร เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๓๓๐๑๔๐๔๓๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (EDUCATIONAL ADMINISTRATION) ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (THE ADMINISTRATION MODEL FOR THE STUDENT SUPPORT SYSTEM BASED ON BUDDHIST TEACHINGS OF SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION)" มีความประสงค์จะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจในการให้สัมภาษณ์ฯ เพื่อเก็บข้อมูลเขียนดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น คณะศึกษาศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์ฯ สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนวยพร

(พระครูศรีวีรคุณสุนทร, ผศ.ดร.)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

เรียน ผู้อำนวยการ
จึงเรียนมาเพื่อ ○ โปรดทราบ ✓ โปรดพิจารณา
ลงชื่อ ..... งานสารบรรณ
สมควรมอบ .....
ลงชื่อ .....
(นางนิตา ตั้งตระกูล)
รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารทั่วไป

คำสั่งผู้อำนวยการ
☐ ทราบ
☐ มอบรอง ผอ.กลุ่ม
○ บริหารวิชาการ
○ บริหารงบประมาณ
○ บริหารงานบุคคล
○ บริหารทั่วไป
✓ สำนักผู้อำนวยการ
☐ อื่นๆ .....
ลงชื่อ .....
(นายขจิตพันธ์ สุวรรณสิริภักดิ์)
ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีวิทยา
...../...../.....

สำนักงานคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผู้ประสานงาน นักศึกษา นายชัยยา พันธ์เพชร : ๐๘๔ ๙๔๓ ๙๐๐๔

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในการให้สัมภาษณ์

1. ดร.ขจิต สุวรรณสิริภักดิ์

วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีวิทยา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

2. ดร.นฤภพ ขันทับไทย

วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมศึกษานารีวิทยา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

3. ดร.นฤเทพ ใจสุทธิ์

วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราชาธิวาส

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

4. ดร.เพลินใจ พฤกษชาติรัตน์

วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนราชนันทาจารย์สามเสนวิทยาลัย ๒

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

5. ดร.สายัณห์ ต่ายหลี

วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนสิริรัตนาธร

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

เรื่อง

รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัย นายชัยยา พันธ์เพชร นักศึกษา ดุษฎีบัณฑิต
หลักสูตร ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา การบริหารการศึกษา
คณะ ศึกษาศาสตร์ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อาจารย์ที่ปรึกษา พระมหาไกรวรรณ ชินทตฺติโย, ดร.

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้สัมภาษณ์

ผู้ให้การสัมภาษณ์ ○ นาย ○ นาง ○ นางสาว.....

ตำแหน่งปัจจุบัน .....

สถานที่ทำงาน .....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ .....เดือน.....พ.ศ.....

ตอนที่ 2 การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมีกระบวนการอย่างไร

1. โรงเรียนของท่านมีรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านมีกระบวนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้หลักธรรมข้อใด เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีกระบวนการดำเนินงานในการบริหารงานโรงเรียนโดยใช้หลักธรรมข้อใด เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. องค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ตามแนวความคิดของท่านประกอบด้วยอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณอย่างสูงที่ท่านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่ง

ภาคผนวก ข

- หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือ (IOC)
- แบบสอบถามและผลการตรวจสอบเครื่องมือ (IOC)

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือ (IOC)

กลุ่มบริหารกิจการนักเรียนและบุคลากร

โรงเรียนมัธยมศึกษา
เลขรับ 1505
วันที่ 03 ก.ค. 2566
เวลา 13.11 น.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๙/ว ๐๗๕๕

๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย (IOC)

เจริญพร ดร.บุณยพงศ์ โพธิวัฒน์ธนัต ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

ด้วย นายชัยยา พันธ์เพชร เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๓๓๐๑๔๐๔๓๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (EDUCATIONAL ADMINISTRATION) ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (THE ADMINISTRATION MODEL FOR THE STUDENT SUPPORT SYSTEM BASED ON BUDDHIST TEACHINGS OF SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION)" มีความประสงคจะขอให้ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัยในฐานะที่ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา เพื่อเก็บข้อมูลเขียนดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น คณะศึกษาศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้ท่านตรวจเครื่องมือวิจัย (IOC) ให้แก่นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนวยพร

(พระศรีวีรคุณสุนทร, ผศ.ดร.)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผู้ประสานงาน นักศึกษา นายชัยยา พันธ์เพชร : ๐๘๔ ๙๔๑ ๙๐๐๔

- 4 ก.ค. 2566

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือในการวิจัย (IOC)

1. ดร.บุณยพงศ์ โพธิวัฒน์ธนัต

วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

2. ดร.ศรายยุทธ รัตนปัญญา

วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ธนบุรี

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

3. ดร.ภาณุภัทร ลิ้มจำรูญ

วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา

ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการโรงเรียนเทพศิรินทร์

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

4. ดร.เจนการณ์ เพียงปราชญ์

วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

5. ดร.วรนันท์ ขันแข็ง

วุฒิการศึกษา ปริญญาเอก ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดราชโอรส

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

แบบตรวจสอบค่าดัชนีความหมายสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือวิจัย
เรื่อง รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เรียน ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

เนื่องด้วย นายชัยยา พันธ์เพชร นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กำลังทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง“รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” โดยมีพระมหาไกรวรรณ ชินทตฺติโย.,ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งในการทำดุษฎีนิพนธ์ดังกล่าว จำเป็นต้องได้รับข้อมูลจากท่าน ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านในการตรวจสอบค่า (IOC) ของเครื่องมือวิจัยในครั้งนี้

<u>คำชี้แจง</u>

1. แบบสอบถามฉบับนี้ สำหรับผู้อำนวยการโรงเรียน ครูที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อโรงเรียนของท่านว่าโรงเรียนท่านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับใด

2. แบบสอบถามฉบับนี้มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม

3. โปรดอ่านคำชี้แจงในการตอบแบบสอบถามแต่ละตอน และตรวจสอบความเรียบร้อยก่อนจัดส่งคืนแบบไม่ต้องระบุชื่อของผู้ตอบ โดยผู้วิจัยขอรับรองว่าคำตอบของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับ ซึ่งคำตอบเหล่านี้จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้นต่อสถานศึกษาและการปฏิบัติงานของท่านแต่ประการใด

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

นายชัยยา พันธ์เพชร
นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

****

ตอนที่ 1: ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดเขียนเครื่องหมาย √ ลงใน ( ) หน้าข้อความตามสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ
   - ( ) ชาย
   - ( ) หญิง
2. อายุ
   - ( ) ไม่เกิน 30 ปี
   - ( ) 31-40 ปี
   - ( ) 41-50 ปี
   - ( ) มากกว่า 51 ปี
3. วุฒิการศึกษา
   - ( ) ปริญญาตรี
   - ( ) ปริญญาโท
   - ( ) ปริญญาเอก
4. ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน
   - ( ) ผู้อำนวยการโรงเรียน
   - ( ) ครูที่ทำหน้าที่หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
   - ( ) ครูที่ปรึกษา
5. ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่ง
   - ( ) ต่ำกว่า 5 ปี
   - ( ) 5 - 10 ปี
   - ( ) 10 - 15 ปี
   - ( ) 16 - 20 ปี
   - ( ) 21 - 25 ปี
   - ( ) 26 ปี ขึ้นไป

ตารางภาคผนวก ง ผลการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือวิจัย

เรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อคำถามวัดได้ตรงกับความหมาย (+1)

ข้อคำถามไม่แน่ใจว่าวัดได้ตรงกับความหมาย (0)

ข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงกับความหมาย (-1)

ข้อ	รายการ	ค่าระดับความคิดเห็น					ค่า IOC	ผลการคัดเลือก
		1	2	3	4	5		
1	ผู้บริหารได้กำหนดเป้าหมายและนโยบายในการดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทและนโยบายระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
2	ผู้บริหารมีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตรงตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา	+1	0	0	+1	0	0.4	คัดออก
3	ผู้บริหารมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกด้านที่เป็นจุดเด่นและที่เป็นอุปสรรคในการจัดการเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
4	ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
5	ผู้บริหารมีการยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงานต่าง ๆ ด้วยความโปร่งใสไม่เอนเอียงด้วยความรักหรือความชังต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
6	ผู้บริหารมีการคัดสรรบุคลากรที่มีความถนัดและความสามารถเข้าปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
7	ผู้บริหารมีการระดมสมองเพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาในงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	+1	0	+1	+1	+1	0.8	คัดเลือกไว้
8	มีการตัดสินใจโดยพิจารณาใคร่ครวญด้วยปัญญา	0	+1	0	+1	0	0.4	คัดออก
9	ผู้บริหารมีการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ	+1	+1	+1	0	+1	0.8	คัดเลือกไว้

ข้อ	รายการ	ค่าระดับความคิดเห็น					ค่า IOC	ผลการคัดเลือก
		1	2	3	4	5		
10	ผู้บริหารมีการคาดการณ์ความต้องการของครูโดยคำนึงถึงหน้าที่และในการปฏิบัติงานจริง	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
11	ผู้บริหารมีการวางแผนด้านทรัพยากร เช่น แต่งตั้งบุคลากรให้เหมาะสมกับหน้าที่ในการปฏิบัติงาน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
12	ผู้บริหารมีการสร้างและสนับสนุนให้เกิดบรรยากาศที่สนองตอบต่อความต้องการในการปฏิบัติงาน	+1	0	+1	0	0	0.4	คัดออก
13	ผู้บริหารได้เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
14	ผู้บริหารมีการจัดหาทรัพยากรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมในแผนงานอย่าพอเพียง	+1	0	+1	+1	+1	0.8	คัดเลือกไว้
15	ผู้บริหารมีความยุติธรรม การบริหารงานด้วยความเสมอภาคเป็นกลาง	0	+1	0	0	+1	0.4	คัดออก
16	ผู้บริหารมีการส่งเสริม คนดี คนเก่งให้มีโอกาสในการแสดงความสามารถทุกคน	+1	0	+1	+1	+1	0.8	คัดเลือกไว้
17	ผู้บริหารมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและความถูกต้องให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่วางไว้	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
18	ผู้บริหารมีการติดตามตรวจสอบในการปฏิบัติงาน	0	+1	0	0	+1	0.4	คัดออก
19	ผู้บริหารรายงานผลในการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้	+1	+1	0	+1	+1	0.8	คัดเลือกไว้
20	ผู้บริหารมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินตามกรอบนโยบายที่วางไว้	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
21	ผู้บริหารมีการศึกษาวิเคราะห์ปัญหากำหนดแนวทางปรับปรุงและพัฒนาในการปฏิบัติงาน	0	0	+1	0	0	0.2	คัดออก
22	ผู้บริหารมีการจัดทำข้อมูลและระบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
23	ผู้บริหารมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากร	+1	+1	+1	+1	0	0.8	คัดเลือกไว้

ข้อ	รายการ	ค่าระดับความคิดเห็น					ค่า IOC	ผลการคัดเลือก
		1	2	3	4	5		
24	ผู้บริหารมีการสรุปและประเมินผลอย่างชัดเจนและโปร่งใส	+1	+1	+1	+1	0	0.8	คัดเลือกไว้
25	ผู้บริหารมีการประสานความร่วมมือแลกเปลี่ยนความรู้กับเครือข่ายภายนอกในงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
26	ผู้บริหารมีการดำเนินงานตามแผนโดยประสานกับผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	+1	+1	+1	0	+1	0.8	คัดเลือกไว้
27	ผู้บริหารมีจิตเมตตามีสัมพันธภาพที่ดีกับโรงเรียนอื่น	0	+1	0	0	+1	0.4	คัดออก
28	ผู้บริหารมีการประสานงานโดยให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนและระบบงานที่เกี่ยวข้อง	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
29	ผู้บริหารมีภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งเป็นกลไกในการขับเคลื่อนผู้เรียนไปสู่มาตรฐานการศึกษาระดับชาติ	0	+1	0	0	+1	0.4	คัดออก
30	ผู้บริหารมีการประชุมร่วมกันเมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และแก้ไขปัญหาร่วมกัน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
31	ผู้บริหารมีการร่วมกันในการปฏิบัติภารกิจขององค์การให้บรรลุเป้าหมาย	0	0	0	+1	+1	0.4	คัดออก
32	ผู้บริหารให้บุคลากรทุกคนมีการประสานงานกันและจัดการประชุมอย่างสม่ำเสมอ	+1	+1	+1	+1	0	0.8	คัดเลือกไว้
33	ผู้บริหารและครูได้จัดทำผลการเรียนของนักเรียนในแต่ละรายวิชาลงในทะเบียนสะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
34	ผู้บริหารมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนเช่น ประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
35	ผู้บริหารได้ใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการรวบรวมข้อมูลนักเรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องสมบูรณ์	0	+1	0	0	+1	0.4	คัดออก
36	ผู้บริหารมีการเก็บข้อมูลนักเรียนในทุกด้าน เช่น การเรียน ด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว เป็นต้น	+1	+1	+1	+1	0	0.8	คัดเลือกไว้

ข้อ	รายการ	ค่าระดับความคิดเห็น					ค่า IOC	ผลการคัดเลือก
		1	2	3	4	5		
37	ผู้บริหารและครูมีการสำรวจข้อมูลนักเรียนเพิ่มเติมทุกภาคเรียนโดยเน้นรูปแบบทีมงานเป็นหลัก	0	+1	0	0	0	0.2	คัดออก
38	ผู้บริหารและครูมีการประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อขอข้อมูลของนักเรียนโดยยึดหลักคุณธรรมเอื้ออาทรสื่อสารในทางบวกเชิงสร้างสรรค์	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
39	ผู้บริหารและครูมีการปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคลให้เป็นปัจจุบัน	+1	+1	+1	+1	0	0.8	คัดเลือกไว้
40	ผู้บริหารและครูมีการเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อให้ทราบสภาพความเป็นอยู่ทางบ้านของนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหา	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
41	ผู้บริหารและครูมีการสัมภาษณ์ผู้ปกครองหรือผู้ใกล้ชิดนักเรียนในการคัดกรอง	0	+1	0	0	+1	0.4	คัดออก
42	ผู้บริหารและครูใช้เกณฑ์การพิจารณาของโรงเรียนเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลจากประวัติของนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
43	ผู้บริหารยอมรับและเคารพผลการคัดกรองนักเรียนของครู	0	0	+1	0	0	0.2	คัดออก
44	ผู้บริหารและครูมีเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนโดยแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
45	ผู้บริหารและครูมีการคัดกรองนักเรียนโดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มีดำเนินการอยู่บนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
46	โรงเรียนมีกระบวนการคัดกรองอย่างเป็นระบบ	0	0	+1	0	+1	0.4	คัดออก
47	ผู้บริหารและครูมีการคัดกรองนักเรียนร่วมกันทำงานอย่างสร้างสรรค์และมีเป้าหมายร่วมกัน	0	+1	+1	+1	+1	0.8	คัดเลือกไว้
48	ผู้บริหารและครูใช้ระเบียนสะสมเป็นแหล่งข้อมูลในการคัดกรองนักเรียนรายบุคคล	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้

ข้อ	รายการ	ค่าระดับความคิดเห็น					ค่า IOC	ผลการคัดเลือก
		1	2	3	4	5		
49	ผู้บริหารมีการใช้แบบประเมินพฤติกรรมเด็กจุดอ่อนจุดแข็ง (SDQ) โดยให้ครูผู้ปกครองนักเรียนประเมินนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
50	ผู้บริหารและครูสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่แสดงออกมามีปัญหา เช่น ก้าวร้าว ใช้สารเสพติด ชอบลักขโมยทำร้ายตนเองและมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม ฯลฯ	+1	+1	+1	+1	0	0.8	คัดเลือกไว้
51	ผู้บริหาร ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบกิจกรรมตามความเหมาะสม	0	0	+1	0	0	0.2	คัดออก
52	ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนโดยการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนโดยยึดหลักคุณธรรม เอื้ออาทร และสื่อสารในเชิงสร้างสรรค์	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
53	ผู้บริหารและครูมีการจัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อพบกับนักเรียนโดยจัดกิจกรรมอยู่บนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
54	ผู้บริหารจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาความสามารถทำให้นักเรียนกลุ่มมีปัญหามีแนวโน้มกลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและกลุ่มปกติมีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น	0	+1	+1	+1	+1	0.8	คัดเลือกไว้
55	ผู้บริหารส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีความฉลาดทางอารมณ์ตามเกณฑ์ปกติ ไม่เสพสิ่งเสพติด สิ่งมอมเมา และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
56	ผู้บริหารให้ครูจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนกลุ่มปกติให้พัฒนาได้เต็มศักยภาพ	0	+1	+1	0	0	0.4	คัดออก
57	ผู้บริหารและครูจัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนรู้จักผู้อื่นและสังคม เช่น ให้นักเรียนรู้จักตนเองและเพื่อน ๆ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้

ข้อ	รายการ	ค่าระดับความคิดเห็น					ค่า IOC	ผลการคัดเลือก
		1	2	3	4	5		
58	ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนตามความถนัด ความสามารถ ความสนใจและสนับสนุน ชมเชย ยกย่องนักเรียนที่ประกอบคุณงามความดี	+1	+1	+1	+1	0	0.8	คัดเลือกไว้
59	ผู้บริหารและครูมีการร่วมกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
60	ผู้บริหารมีการจัดทำข้อมูลแผนการส่งต่อนักเรียนตามความสนใจโดยคำนึงถึงประโยชน์เป็นสำคัญ	0	+1	+1	0	0	0.4	คัดออก
61	ผู้บริหารและครูให้ความช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงกลุ่มมีปัญหาโดยยึดหลักเมตตาธรรมและใช้หลักจิตวิทยา	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
62	ผู้บริหารมีการประสานหน่วยงานภายนอกเพื่อช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทุกประเภท	+1	+1	+1	+1	0	0.8	คัดเลือกไว้
63	ผู้บริหารและครูให้คำปรึกษาทั่ว ๆ ไปรวมทั้งเรื่องการปรับตัวและการวางตัวในสังคมเพื่อช่วยเหลือผ่อนคลายปัญหาแก่นักเรียน	+1	0	+1	0	0	0.4	คัดออก
64	ผู้บริหารและครูมีการทำงานร่วมกันแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินการส่งต่อนักเรียนให้ผ่านพ้นไปด้วยดี	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
65	ผู้บริหารมีการบันทึกการป้องกันแก้ไขปัญหาของนักเรียนและแจ้งข้อมูลผู้ปกครองทราบทางไปรษณีย์โทรศัพท์หรือเชิญมาพบที่โรงเรียน	0	+1	+1	+1	+1	0.8	คัดเลือกไว้
66	ผู้บริหารให้ครูรายงานข้อมูลนักเรียนในการส่งต่อทราบทุกครั้ง	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
67	ผู้บริหารให้ครูที่มีความเชี่ยวชาญในการเป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น ครูแนะแนว เป็นต้น	+1	0	+1	0	0	0.4	คัดออก

ข้อ	รายการ	ค่าระดับความคิดเห็น					ค่า IOC	ผลการคัดเลือก
		1	2	3	4	5		
68	ผู้บริหารมีการประสานงานด้านพฤติกรรมและด้านการเรียนของนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหากับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เช่น ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายปกครองเพื่อให้ทราบพัฒนาการของนักเรียนในทุก ๆ ด้าน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
69	ผู้บริหารกระตุ้นให้ครูและบุคลากรตระหนักถึงปัญหาและร่วมหาแนวทางหรือวิธีการในการแก้ไขปัญหาในระบบดูแลร่วมกัน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
70	ผู้บริหารมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล สาธารณสุขหรือหน่วยงานอื่นในการตรวจหาสารเสพติด และส่งนักเรียนกลุ่มเสี่ยงไปยังผู้เชี่ยวชาญ	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
71	ผู้บริหารและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
72	ผู้บริหารและชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
73	ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีการพัฒนาความรู้ด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การฝึกอบรม สัมมนา และศึกษาดูงาน	+1	0	+1	0	0	0.4	คัดออก
74	ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีการสร้างความรู้ความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน	+1	0	+1	+1	+1	0.8	คัดเลือกไว้
75	มีการนำความหลากหลายทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน	+1	+1	0	0	0	0.4	คัดออก
76	โรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรสหวิชาชีพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกัน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
77	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับผลประโยชน์ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้

ข้อ	รายการ	ค่าระดับความคิดเห็น					ค่า IOC	ผลการคัดเลือก
		1	2	3	4	5		
78	โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนในด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร แหล่งเรียนรู้ และการใช้ทรัพยากรร่วมกัน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
79	นักเรียนมีความรู้และทักษะในการควบคุมดูแลช่วยเหลือตนเอง	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
80	นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
81	นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและลักษณะที่พึงประสงค์	+1	+1	+1	0	+1	0.8	คัดเลือกไว้
82	นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดี	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
83	นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
84	ผู้บริหารให้การสนับสนุนครูในการส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ	+1	+1	+1	0	+1	0.8	คัดเลือกไว้
85	ผู้บริหารและครูมีการส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษให้ประสบผลสำเร็จในระดับที่สูงขึ้นตามศักยภาพ	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
86	นักเรียนมีความรู้ ความสนใจ ความถนัด ความสามารถ จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง และพร้อมที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองอยู่เสมอ	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
87	นักเรียนมีความรู้ความสามารถและมีทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
88	นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
89	ผู้บริหารและครูให้คำปรึกษาทั่วๆ ไปรวมทั้งเรื่องการปรับตัวและการวางตัวในสังคมเพื่อช่วยเหลือผ่อนคลายปัญหาแก่นักเรียน	+1	+1	+1	+1	0	0.8	คัดเลือกไว้

ข้อ	รายการ	ค่าระดับความคิดเห็น					ค่า IOC	ผลการคัดเลือก
		1	2	3	4	5		
90	นักเรียนมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
91	นักเรียนมีสุขนิสัยที่ดีรู้จักการป้องกันและดูแลสุขภาพตนเองได้	+1	+1	+1	+1	0	0.8	คัดเลือกไว้
92	นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้และการทำงาน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
93	นักเรียนมีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกัน สามารถหลีกเลี่ยงภัย อันตราย และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้	+1	+1	+1	+1	0	0.8	คัดเลือกไว้
94	นักเรียนมีความรอบรู้ รอบคอบ รู้จักตนเอง การคิดพึ่งพาตนเอง และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ดำรงชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียงและมีความสุข	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
95	นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
96	นักเรียนสามารถเรียนได้ตามศักยภาพและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการทำงาน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
97	นักเรียนมีความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม	+1	+1	+1	+1	0	0.8	คัดเลือกไว้
98	ผู้บริหารมีการกระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือกันในองค์กรและองค์กรอื่น	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
99	ผู้บริหารมีการติดตามตรวจสอบในการปฏิบัติงาน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
100	โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนในด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร แหล่งเรียนรู้ และการใช้ทรัพยากรร่วมกัน	+1	+1	+1	+1	0	0.8	คัดเลือกไว้
101	ผู้บริหารมีการกำหนดกลุ่มงานทุกองค์การมีหน้าที่ต้องปฏิบัติโดยบุคคลที่มีความสามารถแตกต่างกัน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
102	ผู้บริหารและครูเลือกผู้ปกครองเครือข่ายเพื่อเป็นตัวแทนห้องเข้าร่วมประชุมประสานความร่วมมือกับโรงเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้

ข้อ	รายการ	ค่าระดับความคิดเห็น					ค่า IOC	ผลการคัดเลือก
		1	2	3	4	5		
103	ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีการพัฒนาความรู้ด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การฝึกอบรม สัมมนา และศึกษาดูงาน	+1	+1	+1	+1	0	0.8	คัดเลือกไว้
104	ผู้บริหารมีการจัดทำแบบบันทึกการส่งต่อนักเรียนที่ไม่มีการพัฒนาด้านพฤติกรรมและจัดทำรายงานแจ้งผลการช่วยเหลือไปยังบุคลากรที่เกี่ยวข้อง	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
105	ผู้บริหารสนับสนุนการปฏิบัติงานให้ครูมีส่วนร่วมในกิจกรรมของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
106	ผู้บริหารให้ครูรายงานข้อมูลนักเรียนในการส่งต่อทราบทุกครั้ง	+1	+1	+1	+1	0	0.8	คัดเลือกไว้
107	ผู้บริหารและครูให้คำปรึกษาทั่วๆ ไปรวมทั้งเรื่องการปรับตัวและการวางตัวในสังคมเพื่อช่วยเหลือผ่อนคลายปัญหาแก่นักเรียน	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
108	ผู้บริหารตระหนัก เห็นคุณค่าและกำหนดวิธีในการดำเนินการป้องกันปัญหานักเรียนอย่างเป็นระบบ	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
109	ผู้บริหารและครูมีการศึกษาและวางแผนดูแลช่วยเหลือนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหาอย่างทั่วถึง	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้
110	ผู้บริหารและครูสำรวจสถิติและบันทึกข้อมูลการมาเข้าชั้นเรียนของนักเรียนโดยเน้นรูปแบบอย่างเป็นระบบ	+1	+1	+1	+1	+1	1	คัดเลือกไว้

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอื่น ๆ (ถ้ามีโปรดระบุ)

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค

- หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือวิจัย (Try out)
- ผลของค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha) ของค่าความเชื่อมั่น
- ค่า KMO and Bartlett's Test และค่าน้ำหนักของตัวแปร

หนังสือขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือวิจัย (Try out)

โรงเรียนเทพศิรินทร์
รับที่ 1860 / 2566
วันที่ 12 ก.ค. 2566
เวลา 11:07 น.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๗๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

อว ๗๙๐๙/ว ๐๘๙๘

๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๖

กลุ่มบริหารวิชาการ
รับที่ 117 กค 2566
วันที่
เวลา

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ทดลองใช้เครื่องมือวิจัย (Try out)

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนเทพศิรินทร์

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือวิจัย (แบบสอบถาม)

ด้วย นายชัยยา พันธ์เพชร เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๓๓๐๓๔๐๔๓๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (EDUCATIONAL ADMINISTRATION) ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (THE ADMINISTRATION MODEL FOR THE STUDENT SUPPORT SYSTEM BASED ON BUDDHIST TEACHINGS OF SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION)" มีความประสงค์ทดลองใช้เครื่องมือวิจัย (แบบสอบถาม) เพื่อเก็บข้อมูลหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือดังกล่าว ซึ่งมีรายละเอียดตามที่ได้แนบมาด้วยแล้ว

ดังนั้น คณะศึกษาศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ในการทดลองใช้เครื่องมือดังกล่าว ซึ่งมีรายละเอียดตามที่ได้แนบมาด้วยแล้ว

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเทพศิรินทร์
1. เพื่อโปรดทราบ
2. มอบ ☑ กลุ่มบริหารวิชาการ
☐ กลุ่มบริหารงบประมาณ
☐ กลุ่มบริหารทั่วไป
☐ กลุ่มบริหารกิจการนักเรียนฯ
3. อื่นๆ .....

(นายรณชัย ถ้ำทอง)
เจ้าหน้าที่งานสารบรรณ

ขออำนวยพร

(พระครูศรีวีรคุณสุนทร, ผศ.ดร.)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

☑ ทราบ ☐ สำเนาให้ด้วย
☑ เห็นชอบมอบ
1. ☑ กลุ่มบริหารวิชาการ
2. ☐ กลุ่มบริหารงบประมาณ
3. ☐ กลุ่มบริหารทั่วไป
4. ☐ กลุ่มบริหารกิจการนักเรียนฯ
5. ☐ อื่นๆ .....

(นายวิชาน พรหมสินธุศักดิ์)
ผู้อำนวยการโรงเรียนเทพศิรินทร์
12 ก.ค. 2566

(นายกฤษฎา สมชำรูญ)
รองผู้อำนวยการ ฯ กลุ่มบริหารวิชาการ

สำนักงานคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผู้ประสานงาน นักศึกษา นายชัยยา พันธ์เพชร : ๐๘๔ ๙๔๑ ๙๐๐๔

งานสารบรรณ
จ่ายออกเมื่อวันที่ 13 ก.ค. 2566

รายชื่อโรงเรียนที่ทดลองใช้เครื่อมือวิจัย (Try out) จำนวน 10 โรงเรียน

1. โรงเรียนเทพศิรินทร์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. โรงเรียนมัธยมวัดมกุฏกษัตริย์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระอุปถัมภ์ฯ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. โรงเรียนเบญจมราชราชาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
6. โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
7. โรงเรียนวัดสระเกศ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
8. โรงเรียนราชวินิตมัธยม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
9. โรงเรียนสายปัญญาในพระบรมราชินูปถัมภ์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
10. โรงเรียนโยธินบูรณะ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่าของความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Case	N of Items
.980	.980	30	90

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	309.33	1735.885	.835	.980
a2	309.53	1755.361	.715	.980
a3	309.33	1770.161	.547	.980
a4	309.37	1759.413	.604	.980
a5	309.27	1754.616	.791	.980
a6	309.27	1756.961	.704	.980
a7	309.23	1747.220	.746	.980
a8	309.07	1752.823	.704	.980
a9	309.50	1759.224	.657	.980
a10	309.37	1767.344	.634	.980
a11	309.47	1772.671	.450	.980
a12	309.37	1771.137	.488	.980
a13	309.33	1758.299	.703	.980
a14	309.50	1754.328	.659	.980
a15	309.40	1767.352	.624	.980
a16	309.27	1757.582	.798	.980
a17	309.23	1747.151	.685	.980
a18	309.30	1751.114	.784	.980
a19	309.50	1756.259	.703	.980
a20	309.53	1762.602	.570	.980
a21	309.40	1761.490	.599	.980
a22	309.43	1755.909	.717	.980
a23	309.40	1753.766	.715	.980
a24	309.30	1757.734	.643	.980
a25	309.37	1762.378	.672	.980
a26	309.37	1750.930	.726	.980
a27	309.47	1757.223	.621	.980
a28	309.43	1744.530	.737	.980
a29	309.23	1746.185	.698	.980

a30	309.33	1753.885	.658	.980
a31	309.47	1758.189	.677	.980
a32	309.73	1759.582	.628	.980
a33	309.57	1764.806	.537	.980
a34	309.37	1757.206	.670	.980
a35	309.43	1765.702	.531	.980
a36	309.73	1762.823	.501	.980
a37	309.57	1756.530	.573	.980
a38	309.77	1770.116	.539	.980
a39	309.53	1773.775	.406	.980
a40	309.63	1760.585	.636	.980
a41	309.53	1758.533	.548	.980
a42	309.60	1771.214	.583	.980
a43	309.50	1760.672	.600	.980
a44	309.43	1765.564	.649	.980
a45	309.47	1761.085	.596	.980
a46	309.70	1768.700	.593	.980
a47	309.63	1762.654	.604	.980
a48	309.50	1759.500	.617	.980
a49	309.23	1749.357	.657	.980
a50	309.37	1754.033	.681	.980
a51	309.33	1753.609	.734	.980
a52	309.30	1754.562	.690	.980
a53	309.47	1762.120	.615	.980
a54	309.60	1758.524	.630	.980
a55	309.53	1758.464	.710	.980
a57	309.57	1754.323	.731	.980
a58	309.57	1762.944	.635	.980
a59	309.60	1754.731	.686	.980
a60	309.53	1760.395	.602	.980
a61	309.67	1761.471	.561	.980
a62	309.80	1760.441	.668	.980
a63	309.60	1778.800	.316	.980
a64	309.40	1763.490	.603	.980
a65	309.53	1767.775	.598	.980
a66	309.67	1772.299	.486	.980
a67	309.87	1771.430	.547	.980
a68	309.73	1764.409	.629	.980
a69	309.63	1762.930	.567	.980
a70	309.80	1761.890	.645	.980
a71	309.87	1775.844	.434	.980

a72	309.67	1767.195	.536	.980
a73	309.80	1761.545	.612	.980
a74	309.77	1757.633	.599	.980
a75	309.80	1758.855	.694	.980
a76	309.30	1763.941	.524	.980
a77	309.80	1767.545	.492	.980
a78	309.90	1765.610	.619	.980
a79	310.27	1786.409	.462	.980
a80	309.73	1769.030	.439	.980
a81	309.93	1784.961	.375	.980
a82	309.83	1784.695	.302	.980
a83	309.70	1779.734	.343	.980
a84	309.60	1776.110	.420	.980
a85	309.60	1771.972	.411	.980
a86	309.90	1775.197	.344	.980
a87	309.60	1777.007	.325	.980
a88	309.77	1769.082	.423	.980
a89	309.90	1765.610	.619	.980
a90	310.27	1786.409	.462	.980

ค่า KMO : Kaiser-Mayer-Olkin Measurers of Sampling Adequacy

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.966
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	49685.745
	df	3741
	Sig.	.000

ค่าน้ำหนักของตัวแปรที่วิเคราะห์ EFA แล้ว จำนวน 65 ตัวแปร

Rotated Component Matrix[a]

	Component			
	1	2	3	4
Po_3	.779			
Po_1	.769			
Po_4	.765			
Po_6	.760			
Po_9	.758			
Po_11	.755			
Po_13	.744			
Po_7	.732			
Po_16	.721			
Po_2	.715			
Po_18	.701			
Po_5	.695			
Po_19	.688			
Po_15	.699			
Po_17	.645			
Ma_26		.751		
Ma_29		.739		
Ma_27		.725		
Ma_30		.710		
Ma_31		.690		
Ma_32		.675		
Ma_38		.670		
Ma_33		.667		
Ma_35		.655		
Ma_39		.643		
Ma_34		.631		
Ma_40		619		
Ma_36		.602		
Ma_43		.591		
Ma_41		.587		
Ma_44		.577		
Pa_45			.727	
Pa_48			.709	
Pa_20			.668	

Pa_47			.646	
Pa_53			.641	
Pa_22			.623	
Pa_54			.615	
Pa_56			.601	
Pa_24			.575	
Pa_28			.565	
Pa_26			.550	
Pa_52			.549	
Pa_49			.546	
Pa_58			.543	
Pa_78			.539	
Pa_88			.532	
Pa_82			.521	
Pa_79			.517	
Pa_80			.502	
St_41				.679
St_57				.671
St_60				.655
St_65				.643
St_66				.632
St_61				.625
St_70				.617
St_62				.601
St_68				.575
St_72				.545
St_71				.532
St_69				.517
St_73				.512
St_74				.509
St_76				.506

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.[a]

a. Rotation converged in 5 iterations.

ภาคผนวก ง

- หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถาม
- แบบสอบถามในการวิจัย

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถาม

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๓๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

อว ๗๘๐๙/ว ๐๗๗๖

๖ กรกฎาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูล

เจริญพร

ด้วย นายชัยยา พันธ์เพชร เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๓๓๐๑๔๐๔๓๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (EDUCATIONAL ADMINISTRATION) ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (THE ADMINISTRATION MODEL FOR THE STUDENT SUPPORT SYSTEM BASED ON BUDDHIST TEACHINGS OF SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION)" มีความประสงค์จะขอให้ท่านอนุเคราะห์ ในการแจกแบบสอบถามเก็บข้อมูลเพื่อเป็นข้อมูล ในการเขียนงานดุษฎีนิพนธ์

ดังนั้น คณะศึกษาศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ในการแจกแบบสอบถามเก็บข้อมูลดังกล่าว ให้นักศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลเขียนงานดุษฎีนิพนธ์ต่อไป

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนวยพร

(พระครูศรีวีรคุณสุนทร, ผศ.ดร.)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผู้ประสานงาน นักศึกษา นายชัยยา พันธ์เพชร : ๐๘๔ ๙๔๓ ๙๐๐๔

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เรียน ผู้อำนวยการสถานศึกษา

เนื่องด้วย นายชัยยา พันธ์เพชร นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย กำลังทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง“รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณธกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” โดยมีพระมหาไกรวรรณ ชินทตฺติโย.,ดร. เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งในการทำดุษฎีนิพนธ์ดังกล่าว จำเป็นต้องได้รับข้อมูลจากท่าน ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยในครั้งนี้

<u>คำชี้แจง</u>

1. แบบสอบถามฉบับนี้ สำหรับผู้อำนวยการโรงเรียน ครูที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และครูที่ปรึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อโรงเรียนของท่านว่าโรงเรียนท่านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับใด

2. แบบสอบถามฉบับนี้มี 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอื่น ๆ เกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม

3. โปรดอ่านคำชี้แจงในการตอบแบบสอบถามแต่ละตอน และตรวจสอบความเรียบร้อยก่อนจัดส่งคืนแบบไม่ต้องระบุชื่อของผู้ตอบ โดยผู้วิจัยขอรับรองว่าคำตอบของท่านจะถูกเก็บเป็นความลับ ซึ่งคำตอบเหล่านี้จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ทั้งสิ้นต่อสถานศึกษาและการปฏิบัติงานของท่านแต่ประการใด

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

นายชัยยา พันธ์เพชร
นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

****

ตอนที่ 1 : ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง: โปรดเขียนเครื่องหมาย √ ลงใน ( ) หน้าข้อความตามสภาพที่เป็นจริงเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ
   ( ) ชาย
   ( ) หญิง
2. อายุ
   ( ) ไม่เกิน 30 ปี
   ( ) 31-40 ปี
   ( ) 41-50 ปี
   ( ) มากกว่า 51 ปี
3. วุฒิการศึกษา
   ( ) ปริญญาตรี
   ( ) ปริญญาโท
   ( ) ปริญญาเอก
4. ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน
   ( ) ผู้อำนวยการโรงเรียน
   ( ) ครูที่ทำหน้าที่หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
   ( ) ครูที่ปรึกษา
5. ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่ง
   ( ) ต่ำกว่า 5 ปี
   ( ) 5 - 10 ปี
   ( ) 16 – 20 ปี
   ( ) 21 – 25 ปี
   ( ) 26 ปี ขึ้นไป

ตอนที่ 2: แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำชี้แจง: โปรดทำเครื่องหมาย (√) ลงในช่องระดับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ว่าโรงเรียนของท่านมีการปฏิบัติในระดับใดที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง โดยมีการกำหนดระดับคะแนน ดังนี้

ระดับ 1 หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด
ระดับ 2 หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ น้อย
ระดับ 3 หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ ปานกลาง
ระดับ 4 หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มาก
ระดับ 5 หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนมีการปฏิบัติ อยู่ในระดับ มากที่สุด

ข้อ	สภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ค่าระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
1	ผู้บริหารได้กำหนดเป้าหมายและนโยบายในการดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
2	ผู้บริหารมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกด้านที่เป็นจุดเด่นและที่เป็นอุปสรรคในการจัดการเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
3	ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
4	ผู้บริหารมีการยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงานต่าง ๆ ด้วยความโปร่งใสไม่เอนเอียงด้วยความรักหรือความชังต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด					
5	ผู้บริหารมีการระดมสมองเพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาในงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
6	ผู้บริหารมีการคัดสรรบุคลากรที่มีความถนัดและความสามารถเข้าปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย					
7	ผู้บริหารมีการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ					
8	ผู้บริหารมีการคาดการณ์ความต้องการของครูโดยคำนึงถึงหน้าที่และในการปฏิบัติงานจริง					

ข้อ	สภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ค่าระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
9	ผู้บริหารมีการวางแผนด้านทรัพยากร เช่น แต่งตั้งบุคลากรให้เหมาะสมกับหน้าที่ในการปฏิบัติงาน					
10	ผู้บริหารมีการสร้างและสนับสนุนให้เกิดบรรยากาศที่สนองตอบต่อความต้องการในการปฏิบัติงาน					
11	ผู้บริหารได้เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา					
12	ผู้บริหารมีการจัดหาทรัพยากรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมในแผนงานอย่าพอเพียง					
13	ผู้บริหารมีการมีการส่งเสริม คนดี คนเก่งให้มีโอกาสในการแสดงความสามารถทุกคน					
14	ผู้บริหารมีการเก็บรวบรวมข้อมูลและความถูกต้องให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่วางไว้					
15	ผู้บริหารรายงานผลในการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้					
16	ผู้บริหารมีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินตามกรอบนโยบายที่วางไว้					
17	ผู้บริหารมีการจัดทำข้อมูลและระบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
18	ผู้บริหารมีการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากร					
19	ผู้บริหารมีการสรุปและประเมินผลอย่างชัดเจนและโปร่งใส					
20	ผู้บริหารมีการประสานความร่วมมือแลกเปลี่ยนความรู้กับเครือข่ายภายนอกในงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
21	ผู้บริหารมีการดำเนินงานตามแผนโดยมีการประสานงานกับผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
22	ผู้บริหารมีการประสานงานโดยให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนและระบบงานที่เกี่ยวข้อง					

ข้อ	สภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ค่าระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
23	ผู้บริหารมีการประชุมร่วมกันเมื่อเกิดปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และแก้ไขปัญหาร่วมกัน					
24	ผู้บริหารให้บุคลากรทุกคนมีการประสานงานกันและจัดการประชุมอย่างสม่ำเสมอ					
25	ผู้บริหารและครูได้จัดทำผลการเรียนของนักเรียนในแต่ละรายวิชาลงในทะเบียนสะสม					
26	ผู้บริหารมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียน เช่น ประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) เป็นต้น					
27	ผู้บริหารมีการเก็บข้อมูลนักเรียนในทุกด้าน เช่น การเรียน ความสามารถ สุขภาพ และด้านครอบครัว เป็นต้น					
28	ผู้บริหารและครูมีการประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อขอข้อมูลของนักเรียนโดยยึดหลักคุณธรรมเอื้ออาทร สื่อสารในทางบวกเชิงสร้างสรรค์					
29	ผู้บริหารและครูมีการปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคลให้เป็นปัจจุบัน					
30	ผู้บริหารและครูมีการเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อให้ทราบสภาพความเป็นอยู่ทางบ้านของนักเรียนโดยเฉพาะนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหา					
31	ผู้บริหารและครูใช้เกณฑ์การพิจารณาของโรงเรียนเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลจากประวัติของนักเรียน					
32	ผู้บริหารและครูมีเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนโดยแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา					
33	ผู้บริหารและครูมีการคัดกรองนักเรียนโดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มีดำเนินการอยู่บนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม					
34	ผู้บริหารและครูใช้ระเบียนสะสมเป็นแหล่งข้อมูลในการคัดกรองนักเรียนรายบุคคล					
35	ผู้บริหารและครูมีการคัดกรองนักเรียนร่วมกันทำงานอย่างสร้างสรรค์และมีเป้าหมายร่วมกัน					

ข้อ	สภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ค่าระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
36	ผู้บริหารมีการใช้แบบประเมินพฤติกรรมเด็กจุดอ่อนจุดแข็ง (SDQ) โดยให้ครูผู้ปกครองนักเรียนประเมินนักเรียน					
37	ผู้บริหารและครูสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่แสดงออกมามีปัญหา เช่น ก้าวร้าว ใช้สารเสพติด ชอบลักขโมยทำร้ายตนเองและมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม ฯลฯ					
38	ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนโดยการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนโดยยึดหลักคุณธรรม เอื้ออาทร และสื่อสารในเชิงสร้างสรรค์					
39	ผู้บริหารและครูมีการจัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อพบกับนักเรียนโดยจัดกิจกรรมอยู่บนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม					
40	ผู้บริหารจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาความสามารถทำให้นักเรียนกลุ่มมีปัญหามีแนวโน้มกลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและกลุ่มปกติมีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น					
41	ผู้บริหารส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีความฉลาดทางอารมณ์ตามเกณฑ์ปกติ ไม่เสพสิ่งเสพติด สิ่งมอมเมา และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้เหมาะสม					
42	ผู้บริหารและครูจัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนรู้จักผู้อื่นและสังคม เช่น ให้นักเรียนรู้จักตนเองและเพื่อน ๆ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น					
43	ผู้บริหารมีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนตามความถนัด ความสามารถ ความสนใจและสนับสนุน ชมเชยยกย่องนักเรียนที่ประกอบคุณงามความดี					
44	ผู้บริหารและครูมีการร่วมกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน					
45	ผู้บริหารและครูให้ความช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงกลุ่มมีปัญหาโดยยึดหลักเมตตาธรรมและใช้หลักจิตวิทยา					
46	ผู้บริหารมีการประสานหน่วยงานภายนอกเพื่อช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทุกประเภท					

ข้อ	สภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ค่าระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
47	ผู้บริหารและครูมีการทำงานร่วมกันแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินการส่งต่อนักเรียนให้ผ่านพ้นไปด้วยดี					
48	ผู้บริหารมีการบันทึกการป้องกันแก้ไขปัญหาของนักเรียนและแจ้งข้อมูลผู้ปกครองทราบทางไปรษณีย์โทรศัพท์หรือเชิญมาพบที่โรงเรียน					
49	ผู้บริหารมีการประสานงานด้านพฤติกรรมและด้านการเรียนของนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหากับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เช่น ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายปกครองเพื่อให้ทราบพัฒนาการของนักเรียนในทุก ๆ ด้าน					
50	ผู้บริหารให้ครูที่มีความเชี่ยวชาญในการเป็นผู้รับผิดชอบในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เช่น ครูแนะแนว เป็นต้น					
51	ผู้บริหารกระตุ้นให้ครูและบุคลากรตระหนักถึงปัญหาและร่วมหาแนวทางหรือวิธีการในการแก้ไขปัญหาในระบบดูแลร่วมกัน					
52	ผู้บริหารมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาล สาธารณสุขหรือหน่วยงานอื่นในการตรวจหาสารเสพติด และส่งนักเรียนกลุ่มเสี่ยงไปยังผู้เชี่ยวชาญ					
53	ผู้บริหารและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
54	ผู้บริหารและชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
55	ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีการสร้างความรู้ความเข้าใจในการทำงานร่วมกัน					
56	โรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรสหวิชาชีพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกัน					
57	นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา					
58	การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับผลประโยชน์ในการ					

ข้อ	สภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ค่าระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
	ดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
59	นักเรียนมีความรู้และทักษะในการควบคุมดูแลช่วยเหลือตนเอง					
60	นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและลักษณะที่พึงประสงค์					
61	นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดี					
62	นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง					
63	ผู้บริหารให้การสนับสนุนครูในการส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ					
64	ผู้บริหารและครูมีการส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษให้ประสบผลสำเร็จในระดับที่สูงขึ้นตามศักยภาพ					
65	รู้ความสนใจ ความถนัด ความสามารถ จุดเด่น จุดด้อยของตนเองและพร้อมที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองอยู่เสมอ					
66	นักเรียนมีความรู้ความสามารถและมีทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร					
67	นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด					
68	นักเรียนสามารถเรียนได้ตามศักยภาพและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการทำงาน					
69	นักเรียนมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน					
70	นักเรียนมีสุขนิสัยที่ดีรู้จักการป้องกันและดูแลสุขภาพตนเองได้					
71	นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้และการทำงาน					
72	นักเรียนมีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกัน สามารถหลีกเลี่ยงภัยอันตราย และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้					

ข้อ	สภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ค่าระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
73	นักเรียนมีความรอบรู้ รอบคอบ รู้จักตนเอง การคิดพึ่งพาตนเอง และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ดำรงชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียงและมีความสุข					
74	นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้					
75	นักเรียนสามารถเรียนได้ตามศักยภาพและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการทำงาน					
76	นักเรียนมีความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม					
77	โรงเรียนได้รับการสนับสนุนจากชุมชนในด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร แหล่งเรียนรู้ และการใช้ทรัพยากรร่วมกัน					
78	ผู้บริหารและครูเลือกผู้ปกครองเครือข่ายเพื่อเป็นตัวแทนห้องเข้าร่วมประชุมประสานความร่วมมือกับโรงเรียน					
79	ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชนมีการพัฒนาความรู้ด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การฝึกอบรม สัมมนาและศึกษาดูงาน					
80	ผู้บริหารมีการจัดทำแบบบันทึกการส่งต่อนักเรียนที่ไม่มีการพัฒนาด้านพฤติกรรมและจัดทำรายงานแจ้งผลการช่วยเหลือไปยังบุคลากรที่เกี่ยวข้อง					
81	ผู้บริหารสนับสนุนการปฏิบัติงานให้ครูมีส่วนร่วมในกิจกรรมของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา					
82	ผู้บริหารให้ครูรายงานข้อมูลนักเรียนในการส่งต่อทราบทุกครั้ง					
83	ผู้บริหารและครูให้คำปรึกษาทั่วๆ ไปรวมทั้งเรื่องการปรับตัวและการวางตัวในสังคมเพื่อช่วยเหลือผ่อนคลายปัญหาแก่นักเรียน					
84	ผู้บริหารตระหนัก เห็นคุณค่า และกำหนดวิธีในการดำเนินการป้องกันปัญหาของนักเรียนอย่างเป็นระบบ					

ข้อ	สภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ค่าระดับความคิดเห็น				
		5	4	3	2	1
85	ผู้บริหารและครูมีการศึกษาและวางแผนดูแลช่วยเหลือนักเรียนในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหาอย่างทั่วถึง					
86	ผู้บริหารและครูสำรวจสถิติและบันทึกข้อมูลการมาเข้าชั้นเรียนของนักเรียนโดยเน้นรูปแบบอย่างเป็นระบบ					
87	ผู้บริหารมีการกำหนดกลุ่มงานทุกองค์การมีหน้าที่ต้องปฏิบัติโดยบุคคลที่มีความสามารถแตกต่างกัน					
88	ผู้บริหารมีการกระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือกันในองค์กรและองค์กรอื่น					
89	ผู้บริหารมีจิตเมตตามีสัมพันธภาพที่ดีกับโรงเรียนอื่น					
90	ผู้บริหารมีการติดตามตรวจสอบในการปฏิบัติงาน					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอื่น ๆ (ถ้ามีโปรดระบุ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก จ

- หนังสือขอความอนุเคราะห์และรายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการประเมิน
- แบบประเมินและรับรองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ
- คู่มือรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมฯ

หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญในการประเมินและรับรอง

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐
โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐
www.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๐๑/๑๒๗๘

๑๑ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินและรับรอง

เจริญพร ดร. ประเสริฐ ศิริรัตน์ รองอธิบดี กรมส่งเสริมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบประเมินและรับรอง ๑ ฉบับ

ด้วย นายชัยยา พันธ์เพชร เลขทะเบียนนักศึกษา ๖๓๓๐๑๔๐๔๓๒๐๐๙ นักศึกษาหลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา (EDUCATIONAL ADMINISTRATION) ของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้รับอนุมัติหัวข้อดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (THE ADMINISTRATION MODEL FOR THE STUDENT SUPPORT SYSTEM BASED ON BUDDHIST TEACHINGS OF SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION)" ในการนี้ใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อสรุปผลงานดุษฎีนิพนธ์ ซึ่งรายละเอียดตามที่ได้แนบมาด้วยแล้ว

ดังนั้น คณะศึกษาศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว สำหรับวันและเวลานักศึกษาจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนวยพร

พระครูศรีวีรคุณสุนทร

(พระครูศรีวีรคุณสุนทร, ผศ.ดร.)
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ผู้ประสานงาน นักศึกษา นายชัยยา พันธ์เพชร : ๐๘๔ ๙๔๑ ๙๐๐๔

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินและรับรองรูปแบบ

1.พระครูสังฆรักษ์ปรีชา ฐิตญาโณ (หงษ์ทอง) ดร. วัดเทวราชกุญชร กรุงเทพมหานคร

2.พระครูสังฆกิจจานุรักษ์ (สิริเชษฐ์พงษ์) ดร. วัดราชผาติการามวรวิหาร กรุงเทพมหานคร

3. ดร.ปรเมศวร์ ศิริรัตน์	รองอธิการบดี กรมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ
4. ดร.วิสิทธิ์ ใจถึง	รองศึกษาธิการภาค 1 (ลพบุรี)
5. ดร.มธุรส ประภาจันทร์	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน
6. นายมังกร กุลวาณิช	อดีตรองเลขาธิการศึกษาคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
7. ดร.นิยม ไผโสภา	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร 1
8. ดร.สุชาติ กลัดสุข	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร 2
9. ดร.กำพล วิทยาลัย	รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร 1
10. ดร.ชนินทร์ คะอังกุ	ผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร 1
11. ดร.สุมนา ธิกุลวงษ์	ผู้อำนวยการสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร 2
12. ดร.สายฝน ภานุมาศ	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ราชบุรี
13. ดร.จรุญ จารุสาร	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี
14. ดร.วิทยา อรุณแสงฉาน	ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ
15. ดร.นพมาตร พวงสุวรรณ	ครู ชำนาญการพิเศษ
16. พลโท ดร.วีระ วงศ์สรรค์	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
17. ดร.ธาริณี กิตติกาญจนโสภณ	อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

แบบประเมินและรับรองสำหรับผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

เรื่อง รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

<u>คำชี้แจง</u>

1. แบบประเมินและรับรองฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านนำไปใช้ประโยชน์ และด้านความเป็นไปได้

2. แบบประเมินและรับรองแบับนี้ สำหรับผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ทรงคุณวุฒิ

3. แบบประเมินและรับรองมีทั้งหมด 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ประเมิน

ตอนที่ 2 การประเมินและรับรองรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผู้วิจัยขอความกรุณาจากท่าน โปรดตรวจแบบประเมินและรับรองรูปแบบในการวิจัยให้ครบถ้วน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพของแบบประเมินและรับรองในการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคำตอบของท่านจะไม่มีผลกระทบต่อตำแหน่งหน้าที่และหน่วยงานของท่านแต่ประการใด ผู้วิจัยหวังว่าคงได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ประเมินเป็นอย่างสูงที่กรุณาให้ความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

นายชัยยา พันธ์เพชร
นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ประเมิน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องมือ ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับสถานภาพทั่วไปของท่าน

ชื่อ.....นามสกุล.....

1. เพศ

☐ ชาย ☐ หญิง

2. วิทยฐานะ.....

3. การศึกษาสูงสุด

☐ ปริญญาตรี ☐ ปริญญาโท ☐ ปริญญาเอก

4. ตำแหน่งในการทำงาน

☐ ผู้อำนวยการสถานศึกษา

☐ รองผู้อำนวยการสถานศึกษา

☐ หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

☐ อื่น ๆ ระบุ.....

5. ประสบการณ์ในการทำงาน.....ปี

แนวทางการสัมภาษณ์

1. จากร่างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ท่านเห็นว่าองค์ประกอบที่นำมาเป็นรูปแบบ มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด

2. จากรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ท่านเห็นว่า มีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด สำหรับการนำไปใช้ในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน เพราะเหตุใด

3. จากรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ท่านเห็นว่ามีองค์ประกอบใดบ้างที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิผล (ตอบได้มากกว่า 1 องค์ประกอบ)

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่มีในการร่างรูปแบบที่นำเสนอ

5. ข้อเสนอแแนะเพิ่มเติมที่ยังไม่มีในร่างรูปแบบที่นำเสนอ

ตอนที่ 2 แบบประเมินรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำชี้แจง

จากการที่ท่านได้พิจารณาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น ในฐานะที่ท่านมีความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารโรงเรียน ท่านมีความคิดเห็นต่อองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างไรบ้าง

แบบแสดงความคิดเห็น ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ โดยขอให้ท่านทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านมีความคิดเห็นต่อองค์ประกอบของรูปแบบทั้ง 6 องค์ประกอบ

รายการองค์ประกอบของรูปแบบ	ความคิดเห็น							
	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		ความถูกต้อง		นำไปใช้ประโยชน์	
	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	เป็นไปได้	เป็นไปไม่ได้	ถูกต้อง	ไม่ถูกต้อง	เป็นประโยชน์	ไม่เป็นประโยชน์
1. นโยบาย								
2. การจัดการและพัฒนานักเรียน								
3. การมีส่วนร่วม								
4. เป้าหมายการดูแลนักเรียน								

ข้อเสนอแนะ 1. นโยบาย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. การจัดการและพัฒนานักเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. การมีส่วนร่วม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. เป้าหมายการดูแลนักเรียน

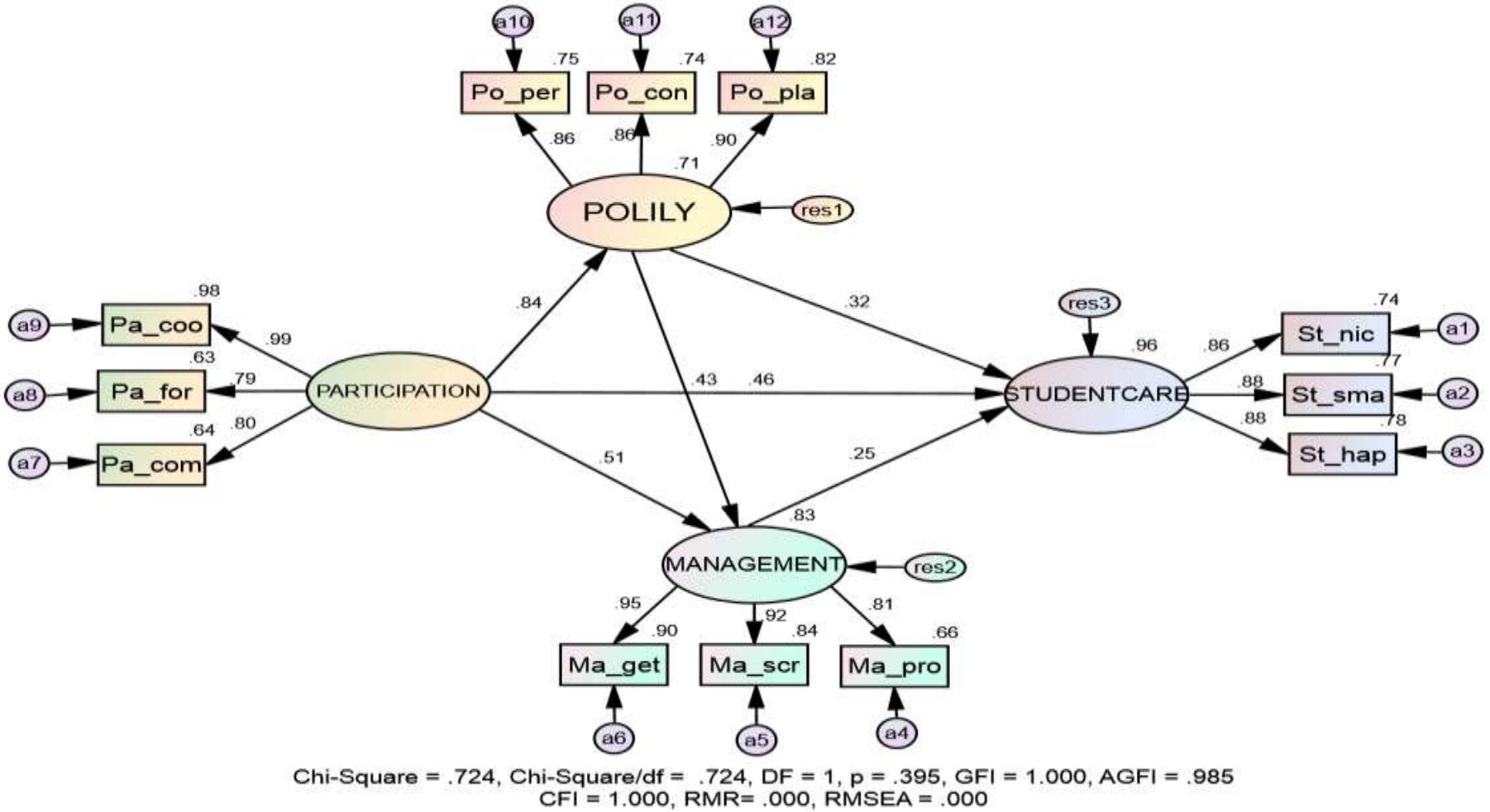
.....

.....

.....

.....

.....

ภาพที่ 1 ผลการทดสอบความสอดคล้องกลมกลืนและความสัมพันธ์ของโมเดลการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา

คู่มือ

การใช้รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โดย

นายชัยยา พันธ์เพชร

นักศึกษาปริญญาเอก

ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คำนำ

คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งในคู่มือนี้ประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ บทที่ 1 บทนำ ได้แก่ ความเป็นมาและความสำคัญ วัตถุประสงค์ ความหมายของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน บทที่ 3 รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบด้วย แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ความเป็นมาและความสำคัญของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ส่วนที่ 2 เนื้อหาและแนวทางการดำเนินงานตามองค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายและแนวทางการพัฒนา ได้แก่ นโยบาย การจัดการและพัฒนานักเรียน การมีส่วนร่วมและเป้าหมายของดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย การวิเคราะห์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน วางแผนการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การสร้างเครื่องมือในการประเมินการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่วนที่ 4 ความสำเร็จตามเป้าหมาย บรรณานุกรม และภาคผนวกได้แก่ แบบสำรวจตนเองเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือการใช้รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับนี้จะทำให้ผู้ที่นำไปใช้เกิดความเข้าใจและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา ต่อไป

ชัยยา พันธ์เพชร

ผู้จัดทำ

รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ แล้วนำมาจัดทำเป็นรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีส่วประกอบ 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ ประกอบไปด้วย

1.1 แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม

1.2 ความเป็นมาและความสำคัญของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา

1.3 วัตถุประสงค์ของรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ส่วนที่ 2 เนื้อหาและแนวทางการดำเนินงานตามองค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบไปด้วย จุดมุ่งหมาย และแนวทางการพัฒนา ได้แก่

2.1 นโยบาย ประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การจัดสรรบุคลากร และ 3) การควบคุม

2.2 การจัดการและพัฒนานักเรียน ประกอบด้วย 1) การรู้จักนักเรียนรายบุคคล 2) การคัดกรอง และ 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

2.3 การมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 1) การประสานงาน 2) การมีส่วนร่วมกับชุมชน และ 3) การส่งต่อและการป้องกันนักเรียน

2.4 เป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบไปด้วย 1) เป็นคนดี 2) เป็นคนเก่ง และ 3) มีความสุข

ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบไปด้วย 1) การวิเคราะห์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) วางแผนการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) การสร้างเครื่องมือในการประเมินการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 4) การวัดและประเมินผล

ส่วนที่ 4 ความสำเร็จตามเป้าหมาย

รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม โรงเรียมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

MANAGEMENT MODEL OF STUDENT SUPPORT SYSTEM ACCORDING TO BUDDIST PRINCIPALS OF SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATIONAL COMMISSION

ภาพภาคผนวก จ ที่ 1 ร่างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

บทที่ 1
บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ด้วยกระแสสังคมในยุคข้อมูลข่าวสารตลอดจนความก้าวหน้าที่แทรกซึมสู่วิถีชีวิตของผู้คนในสังคมทุกรูปแบบ ทำให้คนไทยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รุนแรง และเต็มไปด้วยสถานการณ์ ปัญหาที่มีความสลับซับซ้อน วิกฤติรุนแรงมากขึ้น นอกจากนี้การไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติที่เข้ามาสู่สังคมไทย ด้วยกระบวนการทางทุนนิยมและบริโภคนิยมผ่านสื่อต่าง ๆ รวมทั้งวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัฒน์ทำให้โครงสร้างทางสังคมอ่อนแอลง ทุนทางสังคม ศาสนา วัฒนธรรมไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น ห่างเหินและถูกปฏิเสธจากเด็กและเยาวชนอนุชนของชาติส่วนหนึ่งจึงได้รับการหล่อหลอมจากบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่ไม่สร้างสรรค์ ส่งผลให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ล่อแหลมต่อการกระทำผิดกฎหมาย หมิ่นเหม่ต่อศีลธรรมอันดีงามทำให้เด็กและเยาวชนดำรงชีวิตประจำวันอยู่ในท่ามกลางสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เสี่ยงต่อการประสบปัญหา ขาดการดูแลคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัยจากสังคมอย่างจริงจัง ตลอดจนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่พึงปรารถนา ทำให้เด็กและเยาวชนในวัยเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ อาทิ ไม่เห็นคุณค่าของตนเอง หนีเรียน ติดยาเสพติด เล่นการพนัน เที่ยวกลางคืนตามสถานเริงรมย์และสถานบันเทิง การมั่วสุมเล่นการพนันและเกมคอมพิวเตอร์ การทะเลาะวิวาทใช้ความรุนแรง เป็นโสเภณีเด็ก มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร ขาดคุณธรรมจริยธรรม และผลการเรียนตกต่ำ ซึ่งล้วนแล้วเป็นผลมาจากสภาพปัญหาทางสังคมที่นับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้น (กรมสุขภาพจิต, 2556, หน้า 1)

2. วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ดำเนินการตามกระบวนการอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายและการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความหมายของรูปแบบ

รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง เป็นแบบจำลองที่พัฒนาขึ้นเพื่อแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ

นักเรียนตามหลักพุทธธรรม ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารองค์กรที่เน้นการมองระยะยาว เพื่อให้การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ซึ่งรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบไปด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนนำ 2) เนื้อหาและแนวทางการดำเนินงาน 3) กระบวนการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 4) ความสำเร็จตามเป้าหมาย

บทที่ 2
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

จากการศึกษาหลักการพื้นฐานของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม จึงนำประเด็นหลักการสำคัญมาในการพิจารณากำหนดเป็นหลักการในการกำกับหรือร่างรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่

1. แนวคิดการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหาร
2. แนวคิดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
3. แนวคิดเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมในการบริหารงาน
4. รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

บทที่ 3
รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ส่วนที่ 1 ส่วนนำ

รูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน รายละเอียดดังนี้

1. ความสำคัญของปัญหา

กระทรวงศึกษาธิการจึงได้จัดการศึกษาโดยให้โรงเรียนมีเป้าหมายสูงสุด คือ การพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของชาติในอนาคต เป็นคนดี มีปัญญาและมี

ความสุข ระบบเรียนรู้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างอนาคตของผู้เรียนและอนาคตของชาติ โดยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและสอดคล้องกับความต้องการทางสังคม ระบบกิจการนักเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สำรวจความสนใจ ความถนัด รวมทั้งให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถของตนเองเพิ่มเติมจากการเรียนการสอนในรายวิชา นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักและมองเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนโดยร่วมมือกับกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดนโยบายแผนงานโดยใช้กระบวนการศึกษามีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาศักยภาพให้เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้นนอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดกับนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกมิติทั้ด้านการสื่อสาร เทคโนโลยี ปัญหา เศรษฐกิจ ปัญหาการระบาดของสารเสพติด ปัญหาครอบครัว ปัญหาการแข่งขันทุกรูปแบบ ก่อให้เกิดความทุกข์ ความวิตกกังวล ความเครียด ซึ่งล้วนแต่เป็นผลเสียต่อสุขภาพจิตและสุขภาพชีวิตของนักเรียน (ณัฐริน เจริญเกียรติบวร, 2557, หน้า 6)

ด้วยสภาพปัญหาและสถานการณ์เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนดังได้กล่าวข้างต้น เห็นได้ว่านักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานประสบกับปัญหาด้านการเรียน ด้านครอบครัว ด้านสุขภาพ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม พฤติกรรมไม่เหมาะสมและปัญหาด้านความปลอดภัย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้วิเคราะห์ว่าปัจจัยเสี่ยงที่ส่งให้เด็กและเยาวชนประพฤติตนไม่เหมาะสม ประกอบไปด้วย ปัจจัยจากสภาพครอบครัว โรงเรียน เพื่อน ชุมชนและสังคม รวมทั้งปัจจัยที่เกิดจากตัวนักเรียนเอง สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของการบริหารการศึกษา ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, หน้า 6) และได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นนวัตกรรมที่เกิดจากความร่วมมือของกรมสุขภาพจิตและกรมสามัญศึกษาในอดีต จะเป็นเครื่องมืออีกชิ้นหนึ่งที่จะช่วยให้โรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้ใช้เป็นกลไกในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งแวดล้อมไปด้วยข้อมูลข่าวสาร ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่มีความเร็ว ร้อนแรง และร้าวได้อย่างเท่าทันและทั่วถึง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559, หน้า 5) ดังนั้น ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้ผู้เรียนที่เป็นคนดีอยู่แล้วดียิ่งขึ้น รวมทั้งยังแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้เรียนที่พลาดพลั้ง ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต รอบด้านของนักเรียน ทั้งด้านสติปัญญา ความสามารถด้านคุณธรรม จริยธรรม การดำรงชีวิตในสังคม อย่างมีความสุข มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี โดยความร่วมมือของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและหน่วยงานภายนอก

2. วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ดำเนินการตามกระบวนการอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายและการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนที่ 2 เนื้อหาและแนวทางการดำเนินงาน

เนื้อหาและแนวทางการดำเนินงานตามองค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยจุดมุ่งหมายและแนวทางการพัฒนาในแต่ละองค์ประกอบจะประกอบไปด้วยตัวแปร ซึ่งถือว่าเป็นตัวบ่งชี้ในการพัฒนาความเป็นผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้นำในองค์ประกอบของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ดำเนินการตามกระบวนการอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมายในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยนำตัวบ่งชี้ดังกล่าวนำไปสู่การปฏิบัติจริง ดังรายละเอียดดังนี้

1. นโยบาย ในด้านนโยบายนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีกระบวนการพัฒนาในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งผู้สถานศึกษาจะต้องมีการวางแผน มีการกำหนดวิสัยทัศน์และแนวทางในการปฏิบัติของสถานศึกษาและบริหารงานด้วยความเป็นธรรม ประพฤติเป็นแบบอย่างเป็นที่ยกย่อง ให้เกียรติ เคารพนับถือศรัทธาและไว้วางใจจากครู บุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีในการครองตน ครองคน และครองงาน กระตุ้นครูและบุคลากรให้เกิดความตระหนัก มีการคิดแก้ปัญหา ตัดสินใจอย่างมีเหตุและมีผล มีการรายงาน และสรุปผลในการดำเนินงาน และเป็นผู้เชื่อมประสานระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ประกอบไปด้วย การวางแผน การจัดสรรบุคลากร และการควบคุม รายละเอียดดังนี้

1.1 การวางแผน หมายถึง ผู้บริหารมีกระบวนการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายระยะยาว เป็นการกำหนดแผนที่ให้ความสำคัญกับการมองไปสู่อนาคตภายใต้การพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการใช้ทรัพยากรและการพิจารณาถึงทางเลือกต่าง ๆ อย่างรอบคอบและชัดเจนว่าจะสามารถนำไปสู่ภารกิจและเป้าหมายที่วางไว้ รวมทั้งมีการระดมสมองเพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในของโรงเรียนที่มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 รายละเอียดในการวางแผน มีดังนี้

1.1.1 จุดมุ่งหมายของการวางแผน

1) เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารให้เป็นผู้ที่มีทักษะในการวางแผนในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ตรงตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้

1.1.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำหนดเป้าหมายและนโยบายในการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยเน้นการพัฒนากระบวนการบริหารของผู้บริหารให้เป็นผู้ที่มีทักษะในการบริหารและให้สอดคล้องกับบริบทและนโยบายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานต่าง ๆ ด้วยความโปร่งใส มีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการดำเนินงานและตรวจสอบได้ พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นรูปธรรม ศึกษาองค์ความรู้จากผู้มีประสบการณ์ทางการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และเน้นการบริหารจัดการให้ชุมชนมีส่วนร่วม ตื่นตัวต่อข่าวสารทั้งภายในและภายนอกเพื่อหาทางมาปรับปรุง พัฒนา และแก้ไขสถานการณ์ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างถูกต้อง

3) ผู้บริหารสถานศึกษามีการพัฒนาความสามารถในวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ตลอดจนความต้องการจำเป็นที่เป็นจุดเด่นและที่เป็นอุปสรรคเพื่อไปสู่เป้าหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.2 การจัดสรรบุคลากร หมายถึง การบริหารงานอันเกี่ยวกับตัวบุคคล หรือเจ้าหน้าที่ทุก ประเภทของหน่วยงาน การบริหารงานดังกล่าวรวมตั้งแต่การแสวงหาคนมาทำงาน การบรรจุแต่งตั้ง การฝึกอบรมพัฒนาบุคคลที่บรรจุและแต่งตั้งไว้แล้ว การบำรุงขวัญ การเลื่อนขั้นและลดขั้นที่มีการ กระตุ้นให้เกิดความรับผิดชอบและการเรียนรู้จากการทำงานและการกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจภายใน เพื่อการพัฒนาตนเอง

1.2.1 จุดมุ่งหมายของการจัดสรรบุคลากร

1) ผู้บริหารสถานศึกษามีการคัดสรรบุคลากรที่มีความถนัดและความสามารถในปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ

2) ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดหาทรัพยากรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมในแผนงานอย่าพอเพียง และเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ

1.2.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำในการเตรียมความพร้อมและพัฒนาให้บุคลากรทางการศึกษามีบทบาทในการเป็นผู้ตามที่ดี และเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา โดยสนับสนุนให้บุคลากรให้มีความสามารถ กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก และคิดนอกกรอบอย่างสร้างสรรค์ โดยนำนวัตกรรมสิ่งใหม่ ๆ มาปรับปรุงกระบวนการพัฒนาในงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) ผู้บริหารสถานศึกษาชี้แนะและพัฒนาแนวทางการทำงานใหม่ ๆ ให้กับบุคลากร และสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีภายในสถานศึกษา การมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบให้กับบุคลากรได้อย่างเหมาะสม ตระหนักถึงค่านิยม และคุณค่าในการทำงานและมีคุณค่าต่อสถานศึกษาด้วยความจริงใจจริงจัง และทั่วถึง ให้เกิดบรรยากาศที่สนองตอบต่อความต้องการในการปฏิบัติงานเพื่อให้งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบผลสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย

3) ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาโดยมีการสนับสนุนและคัดเลือกบุคลากรให้สร้างผลงาน ความสามารถ ความถนัด และความสนใจในการปรับปรุงงานอยู่เสมอ เพื่อให้งานที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนบรรลุเป้าหมาย

1.3 การควบคุม หมายถึง กระบวนการติดตามตรวจสอบการปฏิบัติงานการเปรียบเทียบกับมาตรฐานหรือเกณฑ์ความถูกต้องให้สอดคล้องกับมาตรฐานที่ระบุ การเก็บรวมรวมข้อมูล การรายงานผล การดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

1.3.1 จุดมุ่งหมายของการควบคุม

1) ผู้บริหารสถานศึกษามีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินตามกรอบนโยบายที่วางไว้ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ

2) ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดทำรายงาน และเก็บรวบรวมข้อมูลในการดำเนินงาน เพื่อแก้ไขปัญหาในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ

1.3.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเตรียมความพร้อมในการพัฒนาให้บุคลากรทางการศึกษามีการติดตาม รายงาน และรวบรวมข้อมูล เพื่อแก้ไขและนำมาปรับปรุงในกระบวนการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) พัฒนาความสามารถของบุคลากรในการวิเคราะห์ปัญหาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีการสรุปและประเมินผลอย่างชัดเจนและให้รายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้บริหาร เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนาในการปฏิบัติงานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบผลสำเร็จ

2. การจัดการและพัฒนานักเรียน ในด้านนี้ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครู บุคลากรมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความรับผิดชอบและการเรียนรู้จากการทำงาน การกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจภายในเพื่อพัฒนาตนเอง มีการฝึกฝนการเรียนรู้เป็นทีม ปรับแนวคิดแนวปฏิบัติรวมทั้งจุดมุ่งหมายของทีมให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน มีการจัดการและพัฒนานักเรียนในการสร้างเครือข่ายและการติดต่อสื่อสารเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิผล ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ในการจัดการและพัฒนานักเรียน ประกอบไปด้วย

2.1 การรู้จักนักเรียนรายบุคคล เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับตัวนักเรียนอย่างรอบด้าน ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสมหลากหลาย เพื่อที่จะช่วยให้ครูที่ปรึกษามีความเข้าใจนักเรียนมากขึ้น เช่น ข้อมูลด้านความสามารถของนักเรียนทั้งผลการเรียนและความสามารถด้านอื่น ๆ ด้านสุขภาพของนักเรียนทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต ด้านครอบครัวของนักเรียนทั้งเศรษฐกิจความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวด้านอื่น ๆ เช่น พฤติกรรมการแสดงออกความปลอดภัยในการเดินทาง เป็นต้น

2.1.1 จุดมุ่งหมายของการรู้จักนักเรียนรายบุคคล

1) ผู้บริหารสถานศึกษามีการเก็บข้อมูลนักเรียนในทุกด้าน เช่น การเรียนด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ และด้านครอบครัว เป็นต้น เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ

2) ผู้บริหารสถานศึกษามีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียน เช่น ประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหาในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ

3) ผู้บริหารสถานศึกษาให้บุคลากรทางการศึกษามีการประสานงานกับผู้ปกครอง และมีการเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อให้ทราบสภาพความเป็นอยู่ทางบ้านของนักเรียน

2.2.1 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเตรียมความพร้อมให้บุคลากรทางการศึกษามีการพัฒนาเครื่องมือในการติดตามและเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนในทุกด้าน เพื่อแก้ไขและนำมาปรับปรุงในกระบวนการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคลให้เป็นปัจจุบัน และสำรวจข้อมูลนักเรียนเพิ่มเติมทุกภาคเรียนโดยเน้นรูปแบบทีมงานเป็นหลัก โดยมีการประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อขอข้อมูลของนักเรียนโดยยึดหลักคุณธรรมเอื้ออาทรสื่อสารในทางบวกเชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้งานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบผลสำเร็จ

2.2 การคัดกรอง เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดที่ได้รู้เกี่ยวกับตัวนักเรียนเป็นการพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวกับตัวนักเรียนเพื่อการจัดกลุ่มนักเรียนเป็น กลุ่มปกติ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ควรได้รับการสร้างภูมิคุ้มกันและการพัฒนา กลุ่มเสี่ยง ซึ่งต้องให้การป้องกันหรือแก้ไขตามแต่กรณี กลุ่มมีปัญหา ซึ่งต้องช่วยเหลือและแก้ปัญหาโดยเร่งด่วน และกลุ่มพิเศษ คือนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษ มีความเป็นอัจฉริยะซึ่งต้องให้การส่งเสริมให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพ ตามความสามารถพิเศษนั้นจนถึงขั้นสูงสุด

2.2.1 จุดมุ่งหมายของการคัดกรอง

1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีเกณฑ์ในการคัดกรองนักเรียนโดยแบ่งกลุ่มนักเรียนเป็น กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการคัดกรองนักเรียนโดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มีดำเนินการอยู่บนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม

2.2.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเตรียมความพร้อมและพัฒนาให้บุคลากรทางการศึกษามีเกณณฑ์ในการคัดกรองนักเรียนที่เป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงและร่วมกันทำงานอย่างสร้างสรรค์ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการคัดกรองนักเรียนโดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มีดำเนินการอยู่บนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้ระเบียนสะสมเป็นแหล่งข้อมูลในการคัดกรองนักเรียนรายบุคคล และใช้แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) โดยให้ครูและผู้ปกครองนักเรียนประเมินนักเรียน

2.3 การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน เป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ไม่ว่าจะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง หรือกลุ่มที่มีปัญหา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันไม่ให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงหรือมีปัญหาและเป็นการช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง มีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนและชุมชนคาดหวังต่อไป

2.3.1 จุดมุ่งหมายของการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน

1) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มีความฉลาดทางอารมณ์ตามเกณฑ์ปกติ

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาความสามารถทำให้นักเรียนกลุ่มมีปัญหามีแนวโน้มกลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติ

2.3.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มีความฉลาดทางอารมณ์ตามเกณฑ์ปกติ ไม่เสพสิ่งเสพติด สิ่งมอมเมา และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้เหมาะสม โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักเรียน ให้รู้จักผู้อื่นและสังคม เช่น ให้นักเรียนรู้จักตนเองและเพื่อนในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยผู้บริหารสถานศึกษาและครูร่วมกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน

3) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูส่งเสริมพัฒนาและให้ความช่วยเหลือนักเรียนที่เป็นกลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา โดยยึดหลักเมตตาธรรม

3. การมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีการป้องกันและการส่งต่อนักเรียน มีการประสานงานกัน โดยยึดชุมชนเป็นฐาน ย่อมจะส่งผลให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีแนวคิดหลักการในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยกำหนดให้มีการประสานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน และการที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและพัฒนาโรงเรียนก็สามารถพัฒนานักเรียนไปสู่เป้าหมายได้ การมีส่วนร่วม ประกอบไปด้วย

3.1 การประสานงาน ผู้บริหารมีการร่วมกันในการปฏิบัติภารกิจขององค์การให้ บรรลุเป้าหมาย โดยผู้บริหารเป็นผู้กำหนดความสัมพันธ์ต่าง ๆ เพื่อให้ภารกิจขององค์การบรรลุประสิทธิผลและประสิทธิภาพ การกำหนดกลุ่มงานทุกองค์การต้องมีหน้าที่ต้องปฏิบัติโดยบุคคลที่มี ความสามารถแตกต่างกัน โดยมีเครือข่ายประสานความร่วมมือทางการศึกษาและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความรู้ด้านการศึกษาภายในหรือนอกเขตพื้นที่การศึกษา

3.1.1 จุดมุ่งหมายของการประสานงาน

1) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องดำเนินการตามแผนนโยบายโดยการประสานงานกับผู้ปกครอง รวมทั้งหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกเพื่อดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2) ผู้บริหารสถานศึกษาให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีการประสานงานกันและประชุมร่วมกันเมื่อมีปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ

3.1.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้และครูมีการทำงานและประสานงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีวิธีการสื่อสารที่หลากหลายด้วยภาษาที่เข้าใจง่ายและชัดเจนในการปฏิบัติภารกิจขององค์การให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

3.2 การมีส่วนร่วมกับชุมชน เป็นการใส่ใจต่อบริบทของชุมชนโดยให้ชุมชนองค์กรสหวิชาชีพเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของชุมชน การสร้างความตระหนักในการรับผิดชอบร่วมกัน

3.2.1 จุดมุ่งหมายของการมีส่วนร่วมกับชุมชน

1) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีการวางแผนร่วมกับครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อดำเนินงานในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

3.2.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีการพัฒนาความรู้ด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การฝึกอบรม สัมมนา และศึกษาดูงาน

2) ผู้บริหารสถานศึกษาให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชน มีการประสานงานร่วมกันในการประเมินผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

3.3 การส่งต่อและป้องกันนักเรียน เป็นการให้คำปรึกษาเบื้องต้นในการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน โดยครูประจำชั้นหรือครูที่ปรึกษา ตามกระบวนการป้องกันและช่วยเหลือนักเรียน ในกรณีที่มีปัญหายากต่อการช่วยเหลือหรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น ก็ควรส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ เช่น ครูแนะแนว ครูประจำวิชาหากปล่อยให้เป็นบทบาทหน้าที่ของครูคนใดคนหนึ่งเท่านั้นความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้นหรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข การส่งต่อแบ่งออกเป็น การส่งต่อภายในและการส่งต่อภายนอก

3.3.1 จุดมุ่งหมายของการส่งต่อและป้องกันนักเรียน

1) ผู้บริหารสถานศึกษามีการกระตุ้นให้ครูและบุคลากรตระหนัก เห็นคุณค่าและกำหนดวิธีในการดำเนินการป้องกันถึงปัญหาและร่วมหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในการส่งต่อและป้องกันนักเรียนร่วมกัน

3.3.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมในการป้องกันแก้ไขปัญหาของนักเรียน และแจ้งข้อมูลให้ผู้ปกครองทราบทุกครั้งเมื่อนักเรียนมีปัญหา

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูพัฒนาวิธีการหรือหาแนวทางช่วยเหลือนักเรียนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อปฏิบัติภารกิจขององค์การให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

4. เป้าหมายดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรที่จะส่งเสริมพัฒนาให้ครู ผู้ปกครองนักเรียน และชุมชนเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งจะเป็นก้าวแรกในการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นการตอบสนองการปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้นักเรียนเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุขมีคุณธรรม เพราะความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำของทุกคนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นบุคลกร

โรงเรียนในทุกระดับ ผู้ปกครอง หรือชุมชน เพื่อที่จะช่วยให้นักเรียนมีผลการเรียนดีขึ้น ลดปัญหาด้านสุขภาพ ร่างกาย จิตใจและความประพฤติของนักเรียนเป็นต้น เป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบไปด้วย

4.1 เป็นคนดี หมายถึง เป็นคนที่รู้จักควบคุมตนเอง มีความรู้ทักษะจำเป็นในการดูแลตนเอง มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร เป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติตามประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนและสังคม

4.1.1 จุดมุ่งหมายของการเป็นคนดี

1) ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และประพฤติตนตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดี

4.1.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูส่งเสริมและจัดการให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ส่งเสริมลักษณะของนักเรียนให้เป็นเด็กดีมีความพอเพียงและมีคุณธรรม แม่นยำและลึกซึ้งในความรู้ด้วยการสืบสอบรับผิดชอบ พร้อมเชี่ยวชาญชำนาญการใช้ ICT เป็นปัจจัยที่ดีใช้สร้างเด็กไทยหัวใจพอเพียง

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวุฒิภาวะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา มีความรับผิดชอบในหน้าที่ พัฒนาความคล่องแคล่ว ว่องไวตื่นตัวอยู่เสมอ ส่งเสริมการมีวินัยและรักษาวินัย ยอมรับความท้าทายและการเปลี่ยนแปลงที่ดีกว่า และเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามประเพณี วัฒนธรรมของชุมชนและสังคม

4.2 เป็นคนเก่ง หมายถึง นักเรียนเป็นคนที่มีสมรรถภาพสูงในการดำเนินชีวิต รู้ศักยภาพของตนเอง มีความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็นตามหลักสูตร มีเจตคติที่ดี และมีทักษะในการดำเนินชีวิตในสังคมได้

4.2.1 จุดมุ่งหมายของการเป็นคนเก่ง

1) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ความถนัด ความสามารถจุดเด่น จุดด้อย มีทักษะที่จำเป็น และมีเจตคติที่ดีในการประกอบอาชีพ

4.2.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการพัฒนาและส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความถนัด ความสามารถ จุดเด่น จุดด้อย มีทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร และมีเจตคติที่ดีและมีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ มีกระบวนการการทำงานและได้ผลงานที่มีคุณภาพ และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยตามเกณฑ์

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูส่งเสริมให้นักเรียนมีการพัฒนาในการกล้าตัดสินใจที่ริเริ่มใหม่ด้วยความรอบคอบ ส่งเสริมและจัดการให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ส่งเสริมและจัดการให้นักเรียนให้ความสนใจใฝ่รู้ และมีความกระตือรือร้นต่อการศึกษาแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา

4.3 มีความสุข หมายถึง นักเรียนมีสุขภาพกาย สขภาพจิต และสุขนิสัยที่ดี มีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกัน สามารถหลีกเลี่ยง ป้องกันอันตราย และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ดำรงชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียง

4.3.1 จุดมุ่งหมายของการมีความสุข

1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกัน สามารถดำรงชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียง และมีมนุษยสัมพันธ์ร่าเริง แจ่มใส มีจิตใจที่เข้มแข็ง กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก

4.3.2 แนวทางการพัฒนา

1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการพัฒนาให้นักเรียนรู้จักการป้องกันดูแลสุขภาพและมีสุขนิสัยที่ดี มีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกัน มีความรอบรู้ รอบคอบรู้จักตนเอง สามารถหลีกเลี่ยงภัยอันตราย และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูมีการส่งเสริมให้นักเรียนมีการพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์ทำนายสถานการณ์ที่เกิดขึ้นล่วงหน้า กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก และคิดนอก กรอบอย่างสร้างสรรค์ และบริหารจัดการความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นกับตนเองได้และดำรงชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียงสอดคล้องกับนโยบายและเป้าหมายของสถานศึกษา

ส่วนที่ 3 กระบวนการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระบวนการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบไปด้วย

3.1 การวิเคราะห์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ซึ่งผู้บริหารสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

3.1.1 สำรวจตนเองโดยการสร้างแบบสอบถามตนเองเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ของตนเองโดยตนเองเป็นผู้ประเมิน

3.1.2 นำผลสำรวจมาวิเคราะห์หาคุณลักษณะในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยนำผลที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 3.51 มาพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

3.2 วางแผนการพัฒนางานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งผู้บริหารสามารถดำเนินการได้ดังนี้

3.2.1 วางแผนการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเริ่มจากผลการสำรวจจากตนเองที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 3.51

3.2.2 วางแผนการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยนำผลการสำรวจจากตนเองที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 3.51 มาสร้างแผนในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม

3.3 การสร้างเครื่องมือในการประเมินการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ซึ่งผู้บริหารสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

3.3.1 นำแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม แบบสอบถามที่มีลักษณะแบบมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ที่มีลักษณะแบบมาตรส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 4 ด้าน

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด

3.3.2 นำค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 22-25)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง มีการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 หมายถึง มีการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 หมายถึง มีการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 หมายถึง มีการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 หมายถึง มีการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือ ระดับน้อยที่สุด

3.4 การวัดและประเมินผล ซึ่งผู้บริหารสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

3.4.1 ผู้บริหารสถานศึกษานำแบบสอบถามประเมินผลการพัฒนาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมอีกครั้ง โดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ประเมินอีกครั้ง

3.4.2 ผู้บริหารสถานศึกษานำผลที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 3.51 กลับไปวางแผนการพัฒนาตนเองใหม่อีกครั้ง เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่สูงขึ้น ส่วนผลที่มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.51 ผู้บริหารสถานศึกษาจะยึดเป็นแนวการปฏิบัติต่อไป

ส่วนที่ 4 ความสำเร็จตามเป้าหมาย

ในการนำรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปใช้ให้บังเกิดผลสำเร็จ บรรลุเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ จึงควรทำความเข้าใจและศึกษาแนวทาง ดังนี้

1. ผู้บริหารและครูควรมีความตระหนักและเตรียมความพร้อมในการพัฒนาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยหลักพุทธธรรมของตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง โดยผู้บริหารและครูจะต้องมีวิธีการแสวงหาวิธีที่เหมาะสมกับตนเอง ซึ่งการเตรียมความพร้อมสามารถดำเนินการได้ โดยผู้บริหารและครูจะต้องเข้าใจความหมายของความสำเร็จ ต้องมีกลยุทธ์ในการชักจูงนักเรียนหรือผู้อื่นตามแนวทางเสนอแนะไว้ในรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในองค์ประกอบหลักทั้ง4 ด้าน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมในการสร้างความร่วมมือกับชุมชนในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรสหวิชาชีพ เข้ามามีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับศักยภาพและความต้องการของชุมชน สร้างความตระหนักในการรับผิดชอบร่วมกัน เสริมสร้างให้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ วึ่งจะเกิดองค์ความรู้ในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์จริง เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

3. ผู้บริหารและครูควรมีการประเมินและสรุปผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ให้ครูและบุคลากรได้เกิดแรงจูงใจภายในการพัฒนาตนเอง พัฒนาทีมงานและสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเป้าหมายสูงสุดในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ ให้นักเรียนเป็นคนดี เป็นคนเก่ง และมีความสุขในการใช้ชีวิตในสังคม

บรรณานุกรม

กรมสุขภาพจิต. (2556). *คู่มือวิทยากรระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนช่วงชั้นที่ 3-4.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกษา.

ณัฐริน เจริญเกียรติบวร. (2557). โมดูลการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต.* สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น.* พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาสน์.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *สภาพความสำเร็จและแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

แบบสอบถามสอบเกี่ยวการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรม ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำแนะนำ

แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับนี้ เป็นแบบสำรวจที่จัดทำขึ้นเพื่อสอบถามระดับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามรูปแบบการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ นโยบาย การจัดการและพัฒนานักเรียน การมีส่วนร่วม และเป้าหมายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ซึ่งแต่ละองค์ประกอบจะมีตัวชี้วัดที่เป็นประโยคที่มีข้อความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่แสดงออกในลักษณะต่าง ๆ แม้ว่าบางประโยคอาจไม่ตรงกับที่ท่านปฏิบัติอยู่ก็ตาม ขอให้ท่านตอบคำถามที่ตรงกับท่านที่ได้ปฏิบัติในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ตรงกับท่านมากที่สุด โปรดตอบตามความเป็นจริงและตอบทุกข้อ เพื่อท่านจะได้วางแผนในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

คำชี้แจง

แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ฉบับนี้มีทั้งหมด 65 ข้อ (กรุณาทำให้ครบทุกข้อ) โดยพิจารณาเลือกเพียงคำตอบเดียว และทำเครื่องหมายลงในช่องว่างที่สอดคล้องกับระดับความรู้สึกและพฤติกรรมในการปฏิบัติการบริหารของตนเองมากที่สุด

คำตอบในแบบวัดฉบับนี้ มีจำนวน 5 คำตอบ คือ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ท่านคิดว่าตรงกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมากที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามทำแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักพุทธธรรมเรียบร้อยแล้ว ให้วิเคราะห์ข้อมูลแต่ละองค์ประกอบหลัก ดังนี้

1. ให้เติมคะแนนในแต่ละข้อ โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

ระดับ มากที่สุด คะแนนเท่ากับ 5

ระดับ มาก คะแนนเท่ากับ 4

ระดับ ปานกลาง คะแนนเท่ากับ 3

ระดับ น้อย คะแนนเท่ากับ 2

ระดับ น้อยที่สุด คะแนนเท่ากับ 1

2. รวมคะแนนแต่ละองค์ประกอบ

3. หาค่าเฉลี่ย (Mean) ของคะแนนแต่ละองค์ประกอบ โดยใช้สูตรดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\Sigma X}{n}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ย

ΣX แทน ผลรวมของคะแนนในองค์ประกอบ

n แทน จำนวนข้อรายการ

4. การวิเคราะห์คะแนนคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ทดสอบแปลผลค่าคะแนนเฉลี่ยตามเกณฑ์ของช่วงระดับคะแนน (Class Interval) 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติของผู้บริหาร ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติของผู้บริหาร ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติของผู้บริหาร ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติของผู้บริหาร ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติของผู้บริหาร ระดับน้อยที่สุด

โดยค่าความเป็นการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ผู้บริหารสถานศึกษานำไปปฏิบัติ ที่ยอมรับได้ประเด็นการประเมินรายข้อมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป หรือมีระดับความรู้สึกและพฤติกรรมที่แสดงออกในการปฏิบัติของตนเองในระดับมากขึ้นไป

ข้อ	รายการ	ค่าระดับมีการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
	1. นโยบาย					
1	ข้าพเจ้ามีวิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
2	ข้าพเจ้าได้กำหนดเป้าหมายและนโยบายในการดำเนินงานที่สอดคล้องกับบริบทของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
3	ข้าพเจ้ามีการยึดหลักคุณธรรมในการบริหารงานต่าง ๆ ด้วยความโปร่งใสไม่เอนเอียงด้วยความรักหรือความชังต่อบุคคลหนึ่งบุคคลใด					
4	ข้าพเจ้ามีการคัดสรรบุคลากรที่มีความถนัดและความสามารถเข้าปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย					
5	ข้าพเจ้ามีการวางแผนด้านทรัพยากร เช่น แต่งตั้งบุคลากรให้เหมาะสมกับหน้าที่ในการปฏิบัติงาน					
6	ข้าพเจ้าได้เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา					
7	ข้าพเจ้ามีการมีการส่งเสริม คนดี คนเก่งให้มีโอกาสในการแสดงความสามารถทุกคน					
8	ข้าพเจ้ามีการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้จัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ					
9	ข้าพเจ้ามีการกำกับ ติดตาม ตรวจสอบการดำเนินตามกรอบนโยบายที่วางไว้					
10	ข้าพเจ้ามีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกด้านที่เป็นจุดเด่นและที่เป็นอุปสรรคในการจัดการเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
11	ข้าพเจ้ามีการให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานให้แก่บุคลากร					
12	ข้าพเจ้ามีการระดมสมองเพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาในงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					

ข้อ	รายการ	ค่าระดับมีการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
13	ข้าพเจ้ามีการสรุปและประเมินผลอย่างชัดเจนและโปร่งใส					
14	ข้าพเจ้ารายงานผลในการดำเนินการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้					
15	ข้าพเจ้ามีการจัดทำข้อมูลและระบบการดูแลช่วยเหลือเพื่อนำข้อมูลมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
	2. การจัดการและพัฒนานักเรียน					
16	ข้าพเจ้ามีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียน เช่น ประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) เป็นต้น					
17	ข้าพเจ้าและครูมีการปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเป็นรายบุคคลให้เป็นปัจจุบัน					
18	ข้าพเจ้ามีการเก็บข้อมูลนักเรียนในทุกด้าน เช่น การเรียน ความสามารถ สุขภาพ และด้านครอบครัว เป็นต้น					
19	ข้าพเจ้าและครูมีการเยี่ยมบ้านนักเรียนเพื่อทราบสภาพความเป็นอยู่ทางบ้านของนักเรียนโดยเฉพาะในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหา					
20	ข้าพเจ้าและครูใช้เกณฑ์การพิจารณาของโรงเรียนเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูลจากประวัติของนักเรียน					
21	ข้าพเจ้าและครูมีเกณฑ์การคัดกรองนักเรียนโดยแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา					
22	ข้าพเจ้ามีการจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนโดยการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียนโดยยึดหลักคุณธรรม เอื้ออาทร และสื่อสารในเชิงสร้างสรรค์					
23	ข้าพเจ้าและครูมีการคัดกรองนักเรียนโดยมุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ มีดำเนินการอยู่บนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม					
24	ข้าพเจ้าและครูมีการคัดกรองนักเรียนร่วมกันทำงานอย่างสร้างสรรค์และมีเป้าหมายร่วมกัน					
25	ข้าพเจ้าและครูมีการจัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อพบกับนักเรียนโดยจัดกิจกรรมอยู่บนพื้นฐานคุณธรรม จริยธรรม					

ข้อ	รายการ	ค่าระดับมีการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
26	ข้าพเจ้าและครูใช้ระเบียนสะสมเป็นแหล่งข้อมูลในการคัดกรองนักเรียนรายบุคคล					
27	ข้าพเจ้าได้จัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาความสามารถทำให้นักเรียนกลุ่มมีปัญหามีแนวโน้มกลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและกลุ่มปกติมีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น					
28	ข้าพเจ้ามีการใช้แบบประเมินพฤติกรรมเด็กจุดอ่อนจุดแข็ง (SDQ) โดยให้ครูผู้ปกครองนักเรียนประเมินนักเรียน					
29	ข้าพเจ้ามีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนตามความถนัด ความสามารถ ความสนใจและยกย่องชมเชยนักเรียนที่ประกอบคุณงามความดี					
30	ข้าพเจ้าได้ส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีความฉลาดทางอารมณ์ตามเกณฑ์ปกติ ไม่เสพสิ่งเสพติด สิ่งมอมเมา และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้เหมาะสม					
31	ข้าพเจ้าและครูมีการร่วมกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมนักเรียน					
	3. การมีส่วนร่วม					
32	ข้าพเจ้าและครูให้ความช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงกลุ่มมีปัญหาโดยยึดหลักเมตตาธรรมและใช้หลักจิตวิทยา					
33	ข้าพเจ้ามีการบันทึกการป้องกันแก้ไขปัญหาของนักเรียนและแจ้งข้อมูลผู้ปกครองทราบทางไปรษณีย์โทรศัพท์หรือเชิญมาพบที่โรงเรียน					
34	ข้าพเจ้ามีการประสานความร่วมมือแลกเปลี่ยนความรู้กับเครือข่ายภายนอกในงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
35	ข้าพเจ้าและครูมีการทำงานร่วมกันแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินการส่งต่อนักเรียนให้ผ่านพ้นไปด้วยดี					
36	ข้าพเจ้าและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					

ข้อ	รายการ	ค่าระดับมีการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
37	ข้าพเจ้ามีการประสานงานโดยให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนและระบบงานที่เกี่ยวข้อง					
38	ข้าพเจ้าและชุมชนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
39	โรงเรียนมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนและองค์กรสหวิชาชีพในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนร่วมกัน					
40	ข้าพเจ้าให้บุคลากรทุกคนมีการประสานงานกันและจัดการประชุมอย่างสม่ำเสมอ					
41	ข้าพเจ้าและครูมีการประสานงานกับผู้ปกครองเพื่อขอข้อมูลของนักเรียนโดยยึดหลักคุณธรรมเอื้ออาทร สื่อสารในทางบวกเชิงสร้างสรรค์					
42	ข้าพเจ้ามีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียน เช่น ประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) เป็นต้น					
43	ข้าพเจ้ามีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาลหรือหน่วยงานอื่นในการตรวจหาสารเสพติดและส่งนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญ					
44	ข้าพเจ้ามีการประสานงานด้านพฤติกรรมและด้านการเรียนของนักเรียนกลุ่มที่มีปัญหากับฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เช่น ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายปกครองเพื่อให้ทราบพัฒนาการของนักเรียนในทุก ๆ ด้าน					
45	ข้าพเจ้ามีส่วนร่วมกับชุมชนในการรับผลประโยชน์ในการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน					
46	ข้าพเจ้าและครูเลือกผู้ปกครองเครือข่ายเพื่อเป็นตัวแทนห้องเข้าร่วมประชุมประสานความร่วมมือกับโรงเรียน					
47	ข้าพเจ้ามีการกระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือกันในองค์กรและองค์กรอื่น					
48	ข้าพเจ้าให้ครูรายงานข้อมูลนักเรียนในการส่งต่อทราบทุกครั้ง					

ข้อ	รายการ	ค่าระดับมีการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
49	ข้าพเจ้า ผู้ปกครอง และชุมชนได้พัฒนาความรู้ด้วยการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การฝึกอบรม สัมมนาและศึกษาดูงาน					
50	ข้าพเจ้ามีการจัดทำแบบบันทึกการส่งต่อนักเรียนที่ไม่มีการพัฒนาด้านพฤติกรรมและจัดทำรายงานแจ้งผลการช่วยเหลือไปยังบุคลากรที่เกี่ยวข้อง					
	4. เป้าหมายดูแลช่วยเหลือนักเรียน					
51	ข้าพเจ้าได้ส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีความฉลาดทางอารมณ์ตามเกณฑ์ปกติ ไม่เสพสิ่งเสพติดสิ่งมอมเมา และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้เหมาะสม					
52	ข้าพเจ้าให้นักเรียนมีการประพฤติปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนา					
53	ข้าพเจ้าให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและลักษณะที่พึงประสงค์					
54	ข้าพเจ้าให้นักเรียนรู้ความสนใจ ความถนัด ความสามารถ จุดเด่น จุดด้อยของตนเองและพร้อมที่จะปรับปรุงพัฒนาตนเองอยู่เสมอ					
55	ข้าพเจ้าให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถและมีทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร					
56	ข้าพเจ้าให้นักเรียนประพฤติปฏิบัติตนตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดี					
57	ข้าพเจ้าให้นักเรียนมีสุขนิสัยที่ดีรู้จักการป้องกันและดูแลสุขภาพตนเองได้					
58	ข้าพเจ้าให้นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง					
59	ข้าพเจ้าให้นักเรียนสามารถเรียนได้ตามศักยภาพและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้และการทำงาน					
60	ข้าพเจ้าให้นักเรียนมีทักษะชีวิต มีภูมิคุ้มกัน สามารถหลีกเลี่ยงภัย อันตราย และพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้					

ข้อ	รายการ	ค่าระดับมีการปฏิบัติ				
		5	4	3	2	1
61	ข้าพเจ้าให้นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้และการทำงาน					
62	ข้าพเจ้าให้นักเรียนมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน					
63	ข้าพเจ้าให้นักเรียนมีความรอบรู้ รอบคอบ รู้จักตนเอง การคิดพึ่งพาตนเอง และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ดำรงชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียงและมีความสุข					
64	ข้าพเจ้าให้นักเรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้					
65	ข้าพเจ้าให้นักเรียนมีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน					

ภาคผนวก ฉ

รายชื่อโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตารางภาคผนวก ฉ. 1 รายชื่อโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่
1	โรงเรียนราชบพิธ	18	โรงเรียนพระโขนงวิทยาลัย	35	โรงเรียนวัดด่านสำโรง
2	โรงเรียนเบญจมราชาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์	19	โรงเรียนนนทรีวิทยา	36	โรงเรียนวัดทรงธรรม
3	โรงเรียนราชวินิตมัธยม	20	โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย	37	โรงเรียนวิสุทธิกษัตรี สมุทรปราการ
4	โรงเรียนสันติราษฎร์วิทยาลัย	21	โรงเรียนสายน้ำผึ้ง ในพระอุปถัมภ์ฯ	38	โรงเรียนป้อมนาคราชสวาทยานนท์
5	โรงเรียนทวีธาภิเศก	22	โรงเรียนรัตนโกสินสมโภชบางเขน	39	โรงเรียนปทุมคงคา สมุทรปราการ
6	โรงเรียนชิโนรสวิทยาลัย	23	โรงเรียนสตรีเศรษฐบุตรบำเพ็ญ	40	โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) สมุทรฯ
7	โรงเรียนสตรีวัดระฆัง	24	โรงเรียนเทพลีลา	41	โรงเรียนศรีบุณยานนท์
8	โรงเรียนวัดนวลนรดิศ	25	โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี 4)	42	โรงเรียนรัตนาธิเบศร์
9	โรงเรียนสตรีวัดอัปสรสวรรค์	26	โรงเรียนมัธยมวัดบึงทองหลาง	43	โรงเรียนราชวินิต นนทบุรี
10	โรงเรียนจันทร์ประดิษฐารามวิทยาคม	27	โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช ลาดกระบัง	44	โรงเรียนบางบัวทอง
11	โรงเรียนปัญญาวรคุณ	28	โรงเรียนราชดำริ	45	โรงเรียนหอวังปทุมธานี
12	โรงเรียนราชวินิตบางแคปานขำ	29	โรงเรียนสีกัน (วัฒนานันท์อุปถัมภ์)	46	โรงเรียนวรราชาทินัดดามาตุวิทยา
13	โรงเรียนที่ปังกรวิทยาพัฒน์ (ทวีวัฒนา)	30	โรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม	47	โรงเรียนสายปัญญารังสิต
14	โรงเรียนวัดพุทธบูชา	31	โรงเรียนราชวินิตบางเขน	48	โรงเรียนหนองเสือวิทยาคม
15	โรงเรียนบางมดวิทยา	32	โรงเรียนศรีพฤฒา	49	โรงเรียนนวมินทราชินูทิศสวนกุหลาบ ปทุมธานี
16	โรงเรียนอิสลามวิทยาลัยแห่งประเทศไทย	33	โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ บดินทรเดชา	50	โรงเรียนอยุธยานุสรณ์
17	โรงเรียนสตรีวัดมหาพฤฒารามในพระบรมฯ	34	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการสุวรรณภูมิ	51	โรงเรียนท่าเรือ

ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่
52	โรงเรียนบางปะอิน (ราชานุเคราะห์ 1)	71	โรงเรียนนิคมวิทยา	90	โรงเรียนบุญเหลือวิทยานุสรณ์
53	โรงเรียนเสนา (เสนาประสิทธิ์)	72	โรงเรียนชำนาญสามัคคีวิทยา	91	โรงเรียนอุบลรัตน์ราชกัญญาราชวิทยาลัย
54	โรงเรียนโคกสำโรงวิทยา	73	โรงเรียนวังจันทร์วิทยา	92	โรงเรียนสตึก
55	โรงเรียนพัฒนานิคม	74	โรงเรียนเบญจมานุสรณ์	93	โรงเรียนเมืองตลุงพิทยาคม
56	โรงเรียนบ้านหมี่วิทยา	75	โรงเรียนสอยดาววิทยา	94	โรงเรียนธารทองพิทยาคม
57	โรงเรียนวิเศษไชยชาญ (ตันติวิทยาภูมิ)	76	โรงเรียนตราษตระการคุณ	95	โรงเรียนบัวหลวงวิทยาคม
58	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย สระบุรี	77	โรงเรียนสตรีประเสร็ฐศิลป์	96	โรงเรียนภัทรบพิตร
59	โรงเรียนเทพศิรินทร์ พุแค	78	โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์ 2	97	โรงเรียนจอมพระประชาสรรค์
60	โรงเรียนประเทียบวิทยาทาน	79	โรงเรียนปราจีนกัลยาณี	98	โรงเรียนศีขรภูมิพิสัย
61	โรงเรียนมวกเหล็กวิทยา	80	โรงเรียนกบินทร์วิทยา	99	โรงเรียนสุรพินท์พิทยา
62	โรงเรียนแสนสุข	81	โรงเรียนองครักษ์	100	โรงเรียนสำโรงทาบวิทยา
63	โรงเรียนบ้านสวน (จั่นอนุสรณ์)	82	โรงเรียนบ้านนา นายกพิทยากร	101	โรงเรียนท่าตูมประชาเสริมวิทย์
64	โรงเรียนพานทองสภาชนูปถัมภ์	83	โรงเรียนศรีมหาโพธิ	102	โรงเรียนรัตนบุรี
65	โรงเรียนพานทอง	84	โรงเรียนวังน้ำเย็นวิทยาคม	103	โรงเรียนสังขะ
66	โรงเรียนบางละมุง	85	โรงเรียนชุมพวงศึกษา	104	โรงเรียนบัวเชดวิทยา
67	โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา (กรุงไทยอนุเคราะห์)	86	โรงเรียนเมืองคง	105	โรงเรียนกุดชุมวิทยาคม
68	โรงเรียนสัตหีบวิทยาคม	87	โรงเรียนมัธยมด่านขุนทด	106	โรงเรียนคำเขื่อนแก้วชนูปถัมภ์
69	โรงเรียนบ้านค่าย	88	โรงเรียนเสิงสาง	107	โรงเรียนศรีรัตนวิทยา
70	โรงเรียนปลวกแดงพิทยาคม	89	โรงเรียนห้วยแถลงพิทยาคม	108	โรงเรียนปรางค์กู่

ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่
109	โรงเรียนกำแพง	129	โรงเรียนนครขอนแก่น	148	โรงเรียนพนมไพรวิทยาคาร
110	โรงเรียนปทุมราชวงศา	130	โรงเรียนน้ำโสมพิทยาคม	149	โรงเรียนจตุรพักตรพิมานรัชดาภิเษก
112	โรงเรียนบุญฑริกวิทยาคาร	131	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุดรธานี	150	โรงเรียนคำม่วง
113	โรงเรียนน้ำยืนวิทยา	132	โรงเรียนศรีธาตุพิทยาคม	151	โรงเรียนกุฉินารายณ์
114	โรงเรียนนาจะหลาย	133	โรงเรียนกุมภวาปี	152	โรงเรียนยางตลาดวิทยาคาร
115	โรงเรียนศรีเมืองวิทยาคาร	134	โรงเรียนเพ็ญพิทยาคม	153	โรงเรียนร่องคำ
116	โรงเรียนเขราฐพิทยาคม	135	โรงเรียนประจักษ์ศิลปาคาร	154	โรงเรียนกมลาไสย
117	โรงเรียนม่วงสามสิบอัมพวันวิทยา	136	โรงเรียนเชียงคาน	155	โรงเรียนสกลนครพัฒนศึกษา
118	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ อุบลราชฯ	137	โรงเรียนคำแสนวิทยาสรรค์	156	โรงเรียนกุสุมาลย์วิทยาคม
119	โรงเรียนเมืองพญาแลวิทยา	138	โรงเรียนนาวังศึกษาวิช	157	โรงเรียนพังโคนวิทยาคม
120	โรงเรียนศรีวิไลวิทยา	139	โรงเรียนท่าบ่อ	158	โรงเรียนบ้านม่วงพิทยาคม
121	โรงเรียนเซกา	140	โรงเรียนโกสุมวิทยาสรรค์	159	โรงเรียนอากาศอำนวยศึกษา
122	โรงเรียนพรเจริญวิทยา	141	โรงเรียนเชียงยืนพิทยาคม	160	โรงเรียนปิยะมหาราชาลัย
123	โรงเรียนปากคาดพิทยาคม	142	โรงเรียนบรบือ	161	โรงเรียนธาตุพนม
124	โรงเรียนโซ่พิสัยพิทยาคม	143	โรงเรียนบรบือวิทยาคาร	162	โรงเรียนเรณูนครวิทยานุลูล
125	โรงเรียนภูเวียงวิทยาคม	144	โรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรค์	163	โรงเรียนนาแกสามัคคีวิทยา
126	โรงเรียนพล	145	โรงเรียนสุวรรณภูมิวิทยาลัย	164	โรงเรียนสหราษฎร์รังสฤษดิ์
127	โรงเรียนมัญจาศึกษา	146	โรงเรียนปทุมรัตต์พิทยาคม	165	โรงเรียนมุกดาหาร
128	โรงเรียนขามแก่นนคร	147	โรงเรียนจันทรุเบกษาอนุสรณ์	166	โรงเรียนแม่ริมวิทยาคม

ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่
167	โรงเรียนนวมินทราชูทิศ พายัพ	186	โรงเรียนหนองฉางวิทยา	205	โรงเรียนหนองไผ่
168	โรงเรียนสันทรายวิทยาคม	187	โรงเรียนหันคาพิทยาคม	206	โรงเรียนนิยมศิลป์อนุสรณ์
169	โรงเรียนฝางชนูปถัมภ์	188	โรงเรียนคุรุประชาสรรค์	207	โรงเรียนหล่มเก่าพิทยาคม
170	โรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม	189	โรงเรียนคลองขลุงราษฎร์รังสรรค์	208	โรงเรียนสวนผึ้งวิทยา
171	โรงเรียนจอมทอง	190	โรงเรียนขาณุวิทยา	209	โรงเรียนคุรุราษฎร์รังสฤษฏ์
172	โรงเรียนเวียงเจดีย์วิทยา	191	โรงเรียนคลองลานวิทยา	210	โรงเรียนสายธรรมจันทร์
173	โรงเรียนปัว	192	โรงเรียนพรานกระต่ายพิทยาคม	211	โรงเรียนสวนผึ้งวิทยา
174	โรงเรียนศรีสวัสดิ์วิทยาคาร	193	โรงเรียนวัชรวิทยา	212	โรงเรียนคุรุราษกร์รังสฤษฏ์
175	โรงเรียนแม่จันวิทยาคม	194	โรงเรียนผดุงปัญญา	213	โรงเรียนสายธรรมจันทร์
176	โรงเรียนพานพิทยาคม	195	โรงเรียนทุ่งเสลี่ยมชนูปถัมภ์	214	โรงเรียนอุดมสิทธิศึกษา
177	โรงเรียนห้องสอนศึกษาในพระอุปถัมภ์ฯ	196	โรงเรียนสวรรค์อนันต์วิทยา	215	โรงเรียนประชามงคล
178	โรงเรียนแม่สะเรียง (บริพัตรศึกษา)	197	โรงเรียนอุดมดรุณี	216	โรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม
179	โรงเรียนชุมแสงชนูทิศ	198	โรงเรียนนครไทย	217	โรงเรียเทพมงคลรังสี
180	โรงเรียนลาดยาววิทยาคม	199	โรงเรียนพุทธชินราชพิทยา	218	โรงเรียนท่าม่วงราษฎร์บำรุง
181	โรงเรียนหนองบัว	200	โรงเรียนจ่านกร้อง	219	โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย สุพรรณบุรี
182	โรงเรียนท่าตะโกพิทยาคม	201	โรงเรียนพิชัย	220	โรงเรียนบางปลาม้า (สูงสุมารผดุงวิทย์)
183	โรงเรียนไพศาลีพิทยา	202	โรงเรียนสระหลวงพิทยาคม	221	โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 1
184	โรงเรียนบ้านไร่วิทยา	203	โรงเรียนตะพานหิน	222	โรงเรียนบางลี่วิทยา
185	โรงเรียนอุทัยวิทยาคม	204	โรงเรียนบางมูลนากภูมิวิทยาคม	223	โรงเรียนธรรมโชติศึกษาลัย

ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่
224	โรงเรียนสามชุกรัตนโภคาราม	243	โรงเรียนกระทุ่มแบน (วิเศษสมุทรคุณ)	262	โรงเรียนสตรีทุ่งสง
225	โรงเรียนกาญจนาภิเษกวิทยาลัย นครปฐม	244	โรงเรียนลิมพระเกียรติสมเด็จศรีนครินทร์ฯ	263	โรงเรียนทุ่งใหญ่วิทยาคม
226	โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบวรนิเวศ ศาลายา	245	โรงเรียนวันจันทรรวาส (ศุขประสารราษฎร์)	264	โรงเรียนชะอวด
227	โรงเรียนคงทองวิทยา	246	โรงเรียนคงคาราม	265	โรงเรียนชะอวดวิทยาคาร
228	โรงเรียนกำแพงแสน	247	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการปราบุรี	266	โรงเรียนปากพนัง
229	โรงเรียนวัดห้วยจระเข้วิทยาคม	248	โรงเรียนหัวหิน	267	โรงเรียนร่อนพิบูลย์เกียรติวสุนธราภิวัฒน์
230	โรงเรียนศรีวิชัยวิทยา	249	โรงเรียนสามร้อยยอดวิทยาคม	268	โรงเรียนหัวไทรบำรุงราษฎร์
231	โรงเรียนถาวรานุกูล	250	โรงเรียนเมืองนครศรีธรรมราช	269	โรงเรียนท่าศาลาประสิทธิ์ศึกษา
232	โรงเรียนศรัทธาสมุทร	251	โรงเรียนโยธินบำรุง	270	โรงเรียนสิชลคุณาธารวิทยา
233	โรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์	252	โรงเรียนฉวางรัชดาภิเษก	271	โรงเรียนดีบุกพังงาวิทยายน
234	โรงเรียนตะกั่วป่า (เสนานุกูล)	253	โรงเรียนเมืองถลาง	272	โรงเรียนพิชัยรัตนาคาร
235	โรงเรียนสตรีระนอง	254	โรงเรียนสวีวิทยา	273	โรงเรียนบางสวรรค์วิทยาคม
236	โรงเรียนพระแสงวิทยา	255	โรงเรียนเวียงสระ	274	โรงเรียนเคียนซาพิทยาคม
237	โรงเรียนบ้านนาสาร	256	โรงเรียนพุนพินพิทยาคม	275	โรงเรียนไชยาวิทยา
238	โรงเรียนทีปราษฎร์พิทยา	257	โรงเรียนสุราษฎร์ธานี 2	276	โรงเรียนเมืองสุราษฎร์
239	โรงเรียนพิมานพิทยาสรรค์	258	โรงเรียนนาทวีวิทยาคม	277	โรงเรียนพนมเบญจา
240	โรงเรียนสตูลวิทยา	259	โรงเรียนมัธยมสิริวัณวรี 2 สงขลา	278	โรงเรียนอ่าวลึกประชาสรรค์
241	โรงเรียนกำแพงวิทยา	260	โรงเรียนนวมินทราชูทิศ ทักษิณ	279	โรงเรียนเมืองกระบี่
242	โรงเรียนสเดาขรรค์ชัยกัมพลานนท์อนุสรณ์	261	โรงเรียนคลองท่อมราษฎร์รังสรรค์	280	โรงเรียนเหนือคลองประชาบำรุง

ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่
281	โรงเรียนย่านตาขาวรัฐชนูปถัมภ์	285	โรงเรียนห้วยยอด	289	โรงเรียนกันตังพิทยากร
282	โรงเรียนรัษฎา	286	โรงเรียนตะโหมด	290	โรงเรียนเบจมราชูทิศ ปัตตานี
283	โรงเรียนเตชะปัตตนยานุกูล	287	โรงเรียนคณะราฎร์บำรุง ยะลา	291	โรงเรียนนราธิวาส
284	โรงเรียนสุไหโกลก	288	โรงเรียนสวนพระยาวิทยา		

ตารางภาคผนวก ฉ. 2 รายชื่อโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ
1	โรงเรียนสตรีวิทยา	12	โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี	23	โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมน้อมเกล้า
2	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย	13	โรงเรียนวัดสุทธิวราราม	24	โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี)
3	โรงเรียนโยธินบูรณะ	14	โรงเรียนสิริรัตนาธร	25	โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เบญจมราชาลัย
4	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา	15	โรงเรียนบางกะปิ	26	โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา 2
5	โรงเรียนเทพศิรินทร์	16	โรงเรียนมัธยมวัดหนองจอก	27	โรงเรียนสมุทรปราการ
6	โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย	17	โรงเรียนเศรษฐบุตรบำเพ็ญ	28	โรงเรียนสตรีสมุทรปราการ
7	โรงเรียนศรีอยุธยา ในพระบรมราชูปถัมภ์	18	โรงเรียนเทพศิรินทร์ร่มเกล้า	29	โรงเรียนเทพศิรินทร์ สมุทรปราการ
8	โรงเรียนโพธิสารพิทยากร	19	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการรัชดา	30	โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ (สมุทรปราการ)
9	โรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภช บางขุนเทียน	20	โรงเรียนนวมินทราชูทิศ กรุงเทพมหานคร	31	โรงเรียนราชประชาสมาสัย ฝ่ายมัธยมรัชดาฯ
10	โรงเรียนวัดหนองแขม	21	โรงเรียนหอวัง	32	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาฯ สุมทรปราการ
11	โรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม	22	โรงเรียนสารวิทยา	33	โรงเรียนบางบ่อวิทยาคม

ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ
34	โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยาพุทธมลฑล	54	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ	73	โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ เตรียมอุดมศึกษาฯ
35	โรงเรียนมธยมวัดสิงห์	55	โรงเรียนดอนเมืองทหารอากาศบำรุง	74	โรงเรียนบางพลีราษฎร์บำรุง
36	โรงเรียนวัดราชโอรส	56	โรงเรียนสตรีวิทยา 2	75	โรงเรียนพูลเจริญวิทยาคม
37	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ธนบุรี	57	โรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย	76	โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว
38	โรงเรียนศึกษานารี	58	โรงเรียนฤทธิยะวรรราลัย 2	77	โรงเรียนวัดเขมาภิรตาราม
39	โรงเรียนวชิรธรรมสาธิต	59	โรงเรียนเตรียมอุดมน้อมเกล้า	78	โรงเรียนสตรีนนท์บุรี
40	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ นนทบุรี	60	โรงเรียนชัยบาดาลวิทยา	79	โรงเรียนมาบตาพุดพันพิทยาคาร
41	โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์	61	โรงเรียนอ่างทองปัทมโรจน์วิทยาคม	80	โรงเรียนแกลงวิทยาสถาวร
42	โรงเรียนเทพศิรินทร์ นนทบุรี	62	โรงเรียนสตรีอ่างทอง	81	โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จันทบุรี
43	โรงเรียนไทรน้อย	63	โรงเรียนสิงห์บุรี	82	โรงเรียนศรียานุสรณ์
45	โรงเรียนปากเกร็ด	64	โรงเรียนสระบุรีวิทยาคม	83	โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎ์
46	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย นนทบุรี	65	โรงเรียนเสาไห้	84	โรงเรียนดัดดรุณี
47	โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี	66	โรงเรียนแก่งคอย	85	โรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร
48	โรงเรียมปทุมวิไล	67	โรงเรียนหนองแค	86	โรงเรียนพนมสารคาม (พนมอดุลวิทยา)
49	โรงเรียนคณะราษฎร์บำรุงปทุมธานี	68	โรงเรียนชลบุรี (สุขบท)	87	โรงเรียนนครนายกวิทยาคม
50	โรงเรียนที่ปังกรวิทยาพัฒน์ (มัธยมวัดหัตถสารฯ)	69	โรงเรียนชลราษฎรอำรุง	88	โรงเรียนสระแก้ว
51	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต	70	โรงเรียนบ้านบึง “อุตสาหกรรมนุเคราะห์”	89	โรงเรียนอรัญประเทศ
52	โรงเรียนธรรมศาสตร์คลองหลวงวิทยาคม	71	โรงเรียนพนัสพิทยาคาร	90	โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย
53	โรงเรียนธัญบุรี	72	โรงเรียนโพธิสัมพันธ์พิทยาคาร	91	โรงเรียนสุรนารีวิทยา

ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ
92	โรงเรียนธัญรัตน์	111	โรงเรียนศรีราชา	130	โรงเรียนบุญวัฒนา
93	โรงเรียนเตรียมอุดมพัฒนาการ ปทุมธานี	112	โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชลบุรี	131	โรงเรียนสุรธรรมพิทักษ์
94	โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย	113	โรงเรียนสิงห์สมุทร	132	โรงเรียนโนนสูงศรีธานี
95	โรงเรียนจอมสุรางค์อุปถัมภ์	114	โรงเรียนวัดป่าประดู่	133	โรงเรียนจักราชวิทยา
96	โรงเรียนพิบูลวิทยาลัย	115	โรงเรียนระยองวิทยาคม	134	โรงเรียนโชดชัยสามัคคี
97	โรงเรียนพระนารายณ์	116	โรงเรียนบ้านฉางกาญจนกุลวิทยา	135	โรงเรียนปักธงชัยประชานิรมิต
98	โรงเรียนปากช่อง	117	โรงเรียนกันทรลักษ์วิทยา	136	โรงเรียนน้ำพองศึกษา
99	โรงเรียนพิมายวิทยา	118	โรงเรียนยโสธรพิทยาคม	137	โรงเรียนศรีกระนวนวิทยาคม
100	โรงเรียนบุรีรมย์พิทยาคม	119	โรงเรียนเลิงนกทา	138	โรงเรียนหนองเรือวิทยา
101	โรงเรียนลำปลายมาศ	120	โรงเรียนเบญจะมะมหาราช	139	โรงเรียนชุมแพศึกษา
102	โรงเรียนกระสังพิทยาคม	121	โรงเรียนเขื่องในพิทยาคาร	140	โรงเรียนอุดรพิทยานุกูล
103	โรงเรียนประโคนชัยพิทยาคม	122	โรงเรียนนารีนุกูล	141	โรงเรียนสตรีราชินูทิศ
104	โรงเรียนบ้านกรวดวิทยาคาร	123	โรงเรียนมัธยมตระการพืชผล	142	โรงเรียนอุดรพิชัยรักษ์พิทยา
105	โรงเรียนนางรอง	124	โรงเรียนลือคำหาญวารินชำราบ	143	โรงเรียนหนองหานวิทยา
106	โรงเรียนหนองกี่พิทยาคม	125	โรงเรียนเดชอุดม	144	โรงเรียนบ้านดุงวิทยา
107	โรงเรียนละหานทรายรัชดาภิเษก	126	โรงเรียนอำนาจเจริญ	145	โรงเรียนหนองบัวพิทยาคาร
108	โรงเรียนพุทไธสง	127	โรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล	146	โรงเรียนศรีบุญเรืองวิทยาคาร
109	โรงเรียนประสาทวิทยาคาร	128	โรงเรียนสตรีชัยภูมิ	147	โรงเรียนเลยพิทยาคม
110	โรงเรียนวีรวัฒน์โยธิน	129	โรงเรียนภูเขียว	148	โรงเรียนศรีสงครามวิทยา

ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ
149	โรงเรียนสิรินธร	168	โรงเรียนแก่งคร้อวิทยา	187	โรงเรียนชุมพลโพนพิสัย
150	โรงเรียนสุรวิทยาคาร	169	โรงเรียนบึงกาฬ	188	โรงเรียนปทุมเทพวิทยาคาร
151	โรงเรียนศรีสะเกษวิทยาลัย	170	โรงเรียนขอนแก่นวิทยาคม	189	โรงเรียนพยัคฆภูมิวิทยาคาร
152	โรงเรียนสตรีสิริเกศ	171	โรงเรียนกัลยาณวัตร	190	โรงเรียนวาปีปทุม
153	โรงเรียนกันทรารมณ์	172	โรงเรียนแก่นนครวิทยาลัย	191	โรงเรียนสารคามพิทยาคม
154	โรงเรียนขุขันธ์	173	โรงเรียนบ้านไผ่	192	โรงเรียนผดุงนารี
155	โรงเรียนสตรีศึกษา	174	โรงเรียนส่วนบุญโญปถัมภ์ ลำพูน	193	โรงเรียนตากพิทยาคม
156	โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย	175	โรงเรียนบุญวาทย์วิทยาลัย	194	โรงเรียนสุโขทัยวิทยาคม
157	โรงเรียนสุวรรณภูมิพิทยไพศาล	176	โรงเรียนลำปางกัลยาณี	195	โรงเรียนอุตรดิตถ์
158	โรงเรียนสุวรรณภูมิวิทยาลัย	177	โรงเรียนนารีรัตน์	196	โรงเรียนอุตรดิตถ์ดรุณี
159	โรงเรียนโพนทองพัฒนาวิทยา	178	โรงเรียนพิริยาลัย	197	โรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม
160	โรงเรียนเสลภูมิพิทยาคม	179	โรงเรียนสตรีศรีน่าน	198	โรงเรียนเฉลิมขวัญสตรี
161	โรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรพ์	180	โรงเรียนเชียงคำวิทยาคม	199	โรงเรียนพิจิตรพิทยาคม
162	โรงเรียนอนุกูลนารี	181	โรงเรียนพะเยาพิทยาคม	200	โรงเรียนเพชรพิทยาคม
163	โรงเรียนสมเด็จพิทยาคม	182	โรงเรียนสามัคคีวิทยาคม	201	โรงเรียนวิทยานุกูลนารี
164	โรงเรียนมัธยมวานรนิวาส	183	โรงเรียนดำรงราษฎร์สงเคราะห์	202	โรงเรียนหล่มสักวิทยาคม
165	โรงเรียนสว่างแดนดิน	184	โรงเรียนแม่สายประสิทธิ์ศาสตร์	203	โรงเรียนรัตนราษฎ์บำรุง
166	โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	185	โรงเรียนเทิงวิทยาคม	204	โรงเรียนโพธาวัฒนาเสนี
167	โรงเรียนธาตุนารายณ์วิทยา	186	โรงเรียนตาคลีประชาสรรค์	205	โรงเรียนราชโบริกานุเคราะห์

ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ	ที่	โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ
206	โรงเรียนสกลราชวิทยานุกูล	224	โรงเรียนนวมินทราชูทิศมัชฌิม	242	โรงเรียนเบญจมราชูทิศ ราชบุรี
207	โรงเรียนนครพนมวิทยาคม	225	โรงเรียนสตรีนครสวรรค์	243	โรงเรียนวิสุทธรังสี
208	โรงเรียนสันกำแพง	226	โรงเรียนนครสวรรค์	244	โรงเรียนกาญจนานุเคราะห์
209	โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ	227	โรงเรียนชัยนาทพิทยาคม	245	โรงเรียนบรรหารแจ่มใสวิทยา 3
210	โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย	228	โรงเรียนกำแพงเพชรพิทยาคม	246	โรงเรียนอู่ทอง
211	โรงเรียนจักคำคณาทร ลำพูน	229	โรงเรียนสรรพวิทยาคม	247	โรงเรียนสงวนหญิง
212	โรงเรียนกรรณสูตศึกษาลัย	230	โรงเรียนสุราษฎร์พิทยา	248	โรงเรียนทุ่งสง
213	โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย	231	โรงเรียนศรียาภัย	249	โรงเรียนเบญจมราชูทิศ นครศรีธรรมราช
214	โรงเรียนราชินีบูรณะ	232	โรงเรียนสะอาดเผดิมวิทยา	250	โรงเรียนกัลป์ยาณีศรีธรรมราชา
215	โรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย	233	โรงเรียนสวนศรีวิทยา	251	โรงเรียนภูเก็ตวิทยาลัย
216	โรงเรียนมัธยมฐานบินกำแพงแสน	234	โรงเรียนมหาวชิราวุธ สงขลา	252	โรงเรียนสตรีภูเก็ต
217	โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา	235	โรงเรียนวรนารีเฉลิม สงขลา	253	โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีฯ ภูเก็ต
218	โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย	236	โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย	254	โรงเรียนสุราษฎร์ธานี
219	โรงเรียนสมุทรสาครบูรณะ	237	โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัยสมบูรณ์กุลกันยา	255	โรงเรียนอำมาตย์พานิชกูล
220	โรงเรียนพรหมานุสรณ์ เพชรบุรี	238	โรงเรียนหาดใหญ่รัฐประชาสรรค์	256	โรงเรียนพัทลุง
221	โรงเรียนเบญจมเทพอุทิศ เพชรบุรี	239	โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย 2	257	โรงเรียนสตรีพัทลุง
222	โรงเรียนประจวบวิทยาลัย	240	โรงเรียนสภาราชินี ตรัง	258	โรงเรียนวิเชียรมาตุ
223	โรงเรียนบางสะพานวิทยา	241	โรงเรียนวิเชียรมาตุ		

ที่มา: https://data.bopp-obec.info

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	:	ชัยยา พันธ์เพชร
วัน เดือน ปีเกิด	:	4 เมษายน 2514
ที่อยู่ปัจจุบัน	:	360/107 พิบูลย์คอนโดทาวน์ ถ.ประชาราษฎร์สาย 1 ซอย 36 แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร 10800
การศึกษา	:	ระดับประถมศึกษา โรงเรียนบ้านโพนดินแดง
	:	ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนโพนงามพิทยาคาร
	:	ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนกุดชุมวิทยาคม
	:	ระดับปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาฟิสิกส์ วิทยาลัยครูนครราชสีมา
	:	ระดับปริญญาโท ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (ศษ.ม.) สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
หน้าที่การงาน	:	ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนเทพศิรินทร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กรุงเทพมหานคร
โทรศัพท์	:	084-9419004
เมล์	:	Chaiyaphenpheth@gmail.com